

ILOMANTSIN KUNTA

KIRKONKYLÄN YLEISKAAVAN PÄIVITYS JA LAAJENTAMINEN KAAVASELOSTUS 21.3.2022

Johdanto

Ilomantsin kirkonkylän yleiskaavan päivitys ja laajentaminen on käynnistynyt vuonna 2019. Päivitystarpeet on todettu mm. kunnan kaavoituskatsauksessa. Yleiskaava-alueeseen sisältyvät kirkonkylän asemakaavoitettu taajama-alue ja sitä ympäröivät lähialueet voimassa olevan yleiskaavan mukaisesti. Tavoitteisiin kuuluu laajentaa yleiskaava ulottumaan Mekrijärven ja Sonkajanjärven alueelle. Edellä mainituille alueille tulee kaava-alueen lisäyksen yhteydessä tehdä ranta-alueiden emätilatarkastelu ja mitoitus. Yleiskaavapäivityksen jälkeen on tarkoituksena uudistaa kirkonkylän asemakaava.

Suunnittelualue käsittää kirkonkylän taajaman, Ilomantsijärven rannat, ulottuen länsipuolellaan Sonkajanjärven, pohjoispuolellaan Mäkijärven, eteläpuolellaan Parppeinvaaran, Heinävaaran, Meskenvaaran, Kuuksenvaaran alueille. Itäpuolella yleiskaava-alue rajautuu Sortosuo-alueisiin.

Suunnittelutyön periaatteena on mm. rakentamisen, virkistyskäytön, luonto- ja kulttuuriarvojen ja liikenteen tarpeiden yhteensovittaminen.

Alueelle laaditaan maankäyttö- ja rakennuslain 72 §:n mukainen oikeusvaikutteinen osayleiskaava. Kaavoitustyöllä määritellään puitteet ranta-alueiden maankäytölle ja rakentamisen ohjaamiselle. Maankäyttö suunnitellaan yksityiskohtaisen, rakennuslupa- ja oikeuttavan, yleiskaavan avulla. Näin menetellen on mahdollisuus tarkastella mm. ranta-alueiden rajauksia, sisältöä ja rakentamisperiaatteita maankäyttö- ja rakennuslain edellyttämällä riittävällä tarkkuudella.

Yleiskaava on nykyisen lainsäädännön pohjalta tarkoituksen mukaisin menettely rantojen rakentamisen suunnitelmalliseen ohjaamiseen. On perusteltua, että alueella, maankäyttö- ja rakennuslain mahdollistavaa, rakentamista ja rakennuslupamenettelyä ohjataan kokonaisrakenteellisen tarkastelun pohjalta sen sijaan, että rakentamismahdollisuudet ratkaistaisiin yksittäin tapauskohtaisesti ilman kokonaistarkastelua.

Maakuntakaava tukee alueen kehittämistä myös matkailun ja virkistyskehittämisen alueena.

Yleiskaavaprosessin ja osallistavan suunnittelumenettelyn keskeinen tavoite on inspiroida paikallisia ja ulkopuolisia osallisia ja toimijoita suunniteltavan ympäristön ja siihen liittyvien toimintojen kehittämiseen, sekä mahdollistaa muidenkin osallisten ja suunnittelijoiden välinen vuorovaikutus.

Vuoden 2019-2020 aikana on laadittu mm. luontoselvitys (Ympäristökonsultointi Welling Ky 2019), arkeologinen inventointi (Mikroliitti Oy 2020) ja rakennuskulttuuri-inventointi (Arkkitehtuuritoimisto J-P Husso 2020).

Kaavatyötä on ohjannut kunnan muodostama kaavatyöryhmä. Työryhmään ovat kuuluneet kuntaympäristölautakunnasta Eila Piippo, Sauvo Henttonen ja kunnanhallituksesta Olli Puhakka.

Kaavanlaatijana on toiminut kaavoitusinsinööri Jorma Harju, Maankäytönsuunnittelu Kaavaharju.

21.3.2022

Kaavanlaatija

Projektipäällikkö Jorma Harju

Puh. 044 596 3111

E-mail: jorma.harju@kaavaharju.fi

www.kaavaharju.fi

Sisällys

1	PERUS- JA TUNNISTETIEDOT	1
1.1	Kaavan nimi ja tavoite	1
1.2	Alueen sijainti ja rajausta	1
2	LÄHTÖTIEDOT	2
2.1	Suunnittelutilanne	2
2.1.1	Maakuntakaava	2
2.1.2	Yleiskaava	10
2.1.3	Asemakaavat	11
2.2	Rakennusjärjestys	11
2.3	Pohjakartta	11
2.4	Maankäytön nykyrakenne	12
2.4.1	Kokonaisrakenne	12
2.4.2	Väestö, elinkeinot ja palvelut	12
2.4.3	Virkistysalueet	13
2.4.4	Liikenneverkosto	19
2.4.5	Yhdyskuntatekninen huolto	21
3	SELVITYKSET	22
3.1	Rakennuskulttuuriselvitys	23
3.2	Muinaisjäännösinventointi	66
3.2.1	Tulokset	66
3.2.2	Yleiskartat	67
3.2.3	Arkeologisen inventoinnin kohdeluettelo	68
3.3	Luontoselvitys	70
3.3.1	Selvityksen aineisto ja menetelmät	70
3.3.2	Alueen yleiskuvaus	71
3.3.3	Suojelualueet, erityisen tärkeät elinympäristöt ja huomionarvoiset lajit	73
3.3.4	Linnustوسelvitys	78
3.3.5	Havainnot, linnustوسelvitys	91
3.3.6	Kasvillisuus- ja luontotyyppiselvitys	97
3.3.7	Monimuotoisuudelle tärkeät metsäalueet	103
3.3.8	Yhteenveto	106
4	SUUNNITTELUTAVOITTEET	112
4.1	Yleistä	112
4.2	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT)	112
4.3	Maakuntakaavan asettamat tavoitteet	113
4.4	Kunnan asettamat tavoitteet	113
4.5	Maankäytölliset suunnitteluperiaatteet	113
4.5.1	Rantarakentamisen mitoitusperiaatteet	114
5	OSAYLEISKAAVA JA SEN PERUSTELUT	117
5.1	Yleisperustelut	117
5.2	Kokonaisrakenne	118
5.2.1	Vaihtoehtotarkastelu	119
5.3	Rantarakentaminen	119
5.4	Asuinalueet	119
5.4.1	Aluevarausmerkinnät	119
5.4.2	Aluevarausmerkinnät	120
5.5	Virkistys- ja ulkoilualueet	121
5.6	Liikenneverkosto	121

5.7	Erityisalueet	122
5.8	Kulttuuriarvot.....	122
5.9	Luontoarvot.....	127
5.10	Maa- ja metsätalousalueet.....	129
5.11	Osayleiskaavan yleiset määräykset.....	130
6	OSAYLEISKAAVAN VAIKUTUKSET.....	131
6.1	Yleistä	131
6.2	Vaikutukset maankäyttöön.....	131
6.3	Osayleiskaavan oikeusvaikutukset.....	133
7	SUUNNITTELUMENETTELY	134
7.1	Osalliset	134
7.2	Osallistumisen ja vuorovaikutuksen järjestäminen	134
7.3	Suunnitteluvaiheet.....	134

Liitteet

- Osayleiskaavakartta 1:10 000
- Emätilakohtainen ranta-alueiden mitoitusrekisteri
- Luonnosvaiheen palaute ja vastineet
- Ehdotusvaiheen palaute ja vastineet

Erillisselvitykset (sisällytetty myös kaavaselostukseen)

- Luontoselvitys (Ympäristökonsultointi Welling Ky 2019)
- Arkeologinen inventointi (Mikroliitti Oy 2020)
- Rakennuskulttuuri-inventointi (Arkkitehtuuritoimisto J-P Husso 2022)

1 Perus- ja tunnistetiedot

1.1 Kaavan nimi ja tavoite

Kirkonkylän yleiskaavan päivitys ja laajentaminen.

Tarkoituksena on Ilomantsin kirkonkylän ja ympäristön osayleiskaavan päivitys ja kaava-alueen laajentaminen.

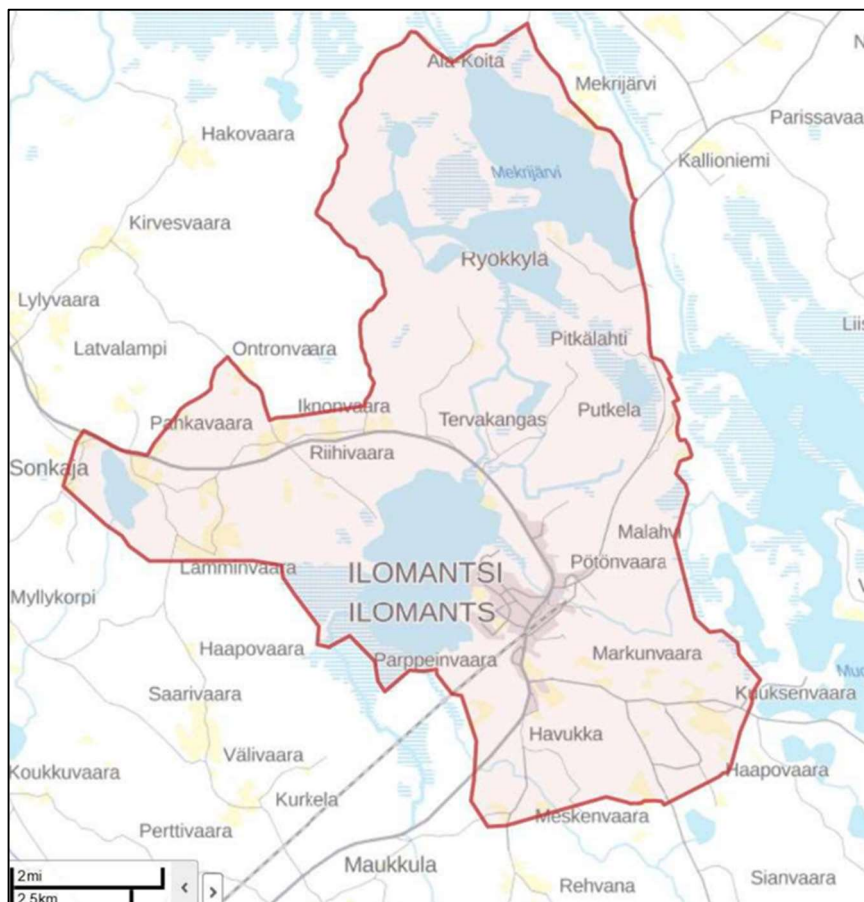
Kirkonkylällä on tällä hetkellä voimassa vuonna 1988 hyväksytty asemakaava ja vuonna 1999 hyväksytty osayleiskaava. Tällä hetkellä voimassa oleviin asemakaavaan ja osayleiskaavaan on tehty joitakin alueita koskevia päivityksiä.

Yleiskaavamuutoksen tavoitteena on saattaa aiemmin laadittu yleiskaava tämän hetkisen tilanteen tasalle ja vastaamaan kunnan tämän hetkistä tilannetta ja tulevaisuuden tarpeita. Tavoitteisiin kuuluu laajentaa yleiskaava ulottumaan Mekrijärven ja Sonkajanjärven alueelle. Edellä mainituille alueille tulee kaava-alueen lisäyksen yhteydessä tehdä ranta-alueiden emätilatarkastelu ja mitoitus. Yleiskaavapäivityksen jälkeen on tarkoituksena uudistaa kirkonkylän asemakaava.

Suunnittelutyön periaatteena on mm. rakentamisen, virkistyskäytön, luonto- ja kulttuuriarvojen ja liikenteen tarpeiden yhteensovittaminen.

1.2 Alueen sijainti ja rajaus

Suunnittelualue käsittää Ilomantsin kirkonkylän taajaman, Ilomantsijärven rannat, ulottuen länsipuolellaan Sonkajanjärven, pohjoispuolellaan Mäkijärven, eteläpuolellaan Parppeinvaaran, Heinävaaran, Meskenvaaran, Kuuksenvaaran alueille. Itäpuolella yleiskaava-alue rajautuu Sortosuo-alueisiin.

KUVA 1. Suunnittelualueen rajaus, alueen pinta-ala on noin 142 km²

2 Lähtötiedot

2.1 Suunnittelutilanne

2.1.1 Maakuntakaava

Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040

Pohjois-Karjalan maakuntakaavan 1. vaihe on vahvistettu valtioneuvostossa 2007, kaavan 2. vaihe ympäristöministeriössä 2010, 3. vaihe ympäristöministeriössä vuonna 2014 ja 4. vaihe ympäristöministeriössä 18.8.2016. Pohjois-Karjalan maakuntahallitus käynnisti 21.12.2015 Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 laatimisen. Maakuntakaavatyö oli luonteeltaan kokonaisuusmaakuntakaavan tarkistus eli tavoitteena oli saattaa maakuntakaava ajan tasalle.

Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 on saanut lainvoiman 8.7.2021.

Pohjois-Karjalan maakuntavaltuusto hyväksyi maakuntakaavan 7.9.2020. Siitä jätettiin yksi valitus Itä-Suomen hallinto-oikeuteen. Valitus koski Nurmeksen Sotinpuron ampuma-alueen toiminnasta aiheutuvia ympäristövaikutuksia. Itä-Suomen hallinto-oikeus hylkäsi valituksen 19.5.2021.

Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 kumosi kaikki voimassa olevat maakuntakaavat eli neljä vaihemaakuntakaavaa. Vain 3. vaihemaakuntakaavan tuulivoimaloiden alueet jätettiin edelleen voimaan. Kyseessä on siis koko Pohjois-Karjalan kattava ja kaikki keskeiset maankäytön teemat käsittävä kokonaisuusmaakuntakaava. Maakuntakaava 2040 aineistosta ja 3.vaihemaakuntakaavan tuulivoima-alueista on laadittu epävirallinen kaavayhdistelmä. Yhdistelmä on tehty havainnollistamaan voimassa olevaa kaavatilannetta.

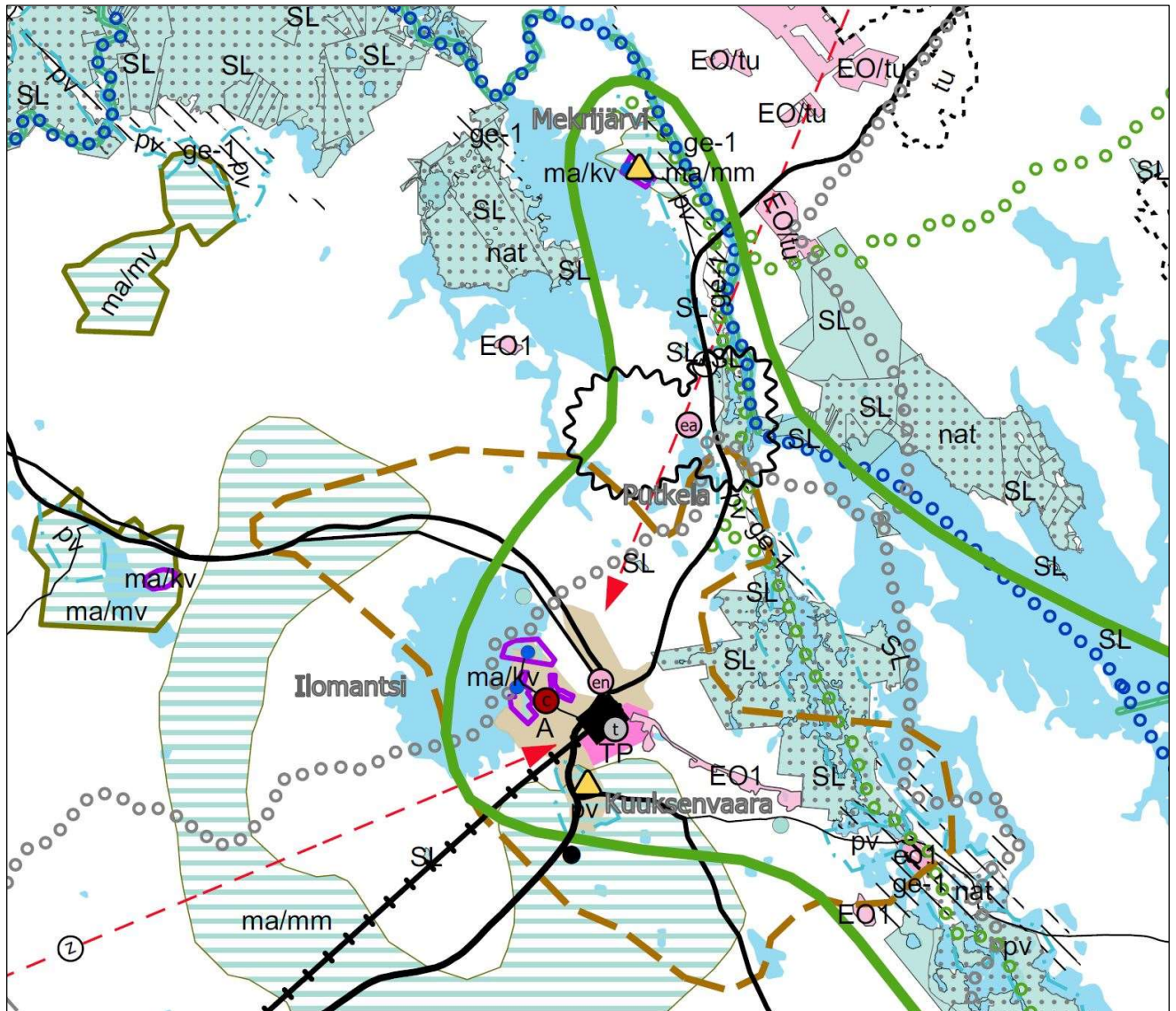
Maakuntakaavassa 2040 on voimassa olevaan maakuntakaavatilanteeseen nähden sekä samansuuntaisesti esitettäviä että muuttuvia ja uusia merkintöjä. Tiettyjä merkintöjä on poistettu selkeyden vuoksi kaavakartalta, mutta ne esitetään maakuntakaavan kaavaselostuksessa ja selostuksen liiteosiossa 1.

Maakuntakaava-asiakirjat on esitetty nettisivuilla toistaiseksi maakuntavaltuuston aineistoilla. Lopulliset taitetut aineistot tullaan päivittämään nettisivuille, kunhan ne ovat valmiina.

Kaavassa otetaan kantaa ylimaakunnallisiin kehittämisvyöhykkeisiin, maakunnan kehittämisen kohdealueisiin, rakentamisalueiden merkintöihin, yhteysverkkoihin, kulttuuriympäristöihin, luonnonvarojen käyttöön, luonnonsuojeluun ja arvokkaisiin luontoalueisiin, erityistoimintojen alueisiin sekä rantoihin, virkistykseen ja matkailuun sekä reitistöihin.

Uusia merkintöjä ovat mm. liikenteen kehittämiskäytävät (Kuutoskäytävä ja Ysikäytävä) ja Kolin kehittämisen kohdealue. Rajanylityspaikoista esitetään kansainvälistä rajanylityspaikka Tohmajärven Niiralaan ja kansainvälisesti kehitettäväksi Lieksan Inaria. Kolin ja Vuonislahden sekä Lieksan keskustan väliselle liikenteelle osoitetaan ympärivuotinen yhteystarve.

Kulttuuriympäristöihin ja maisema-alueisiin tuli vähän muutoksia, mutta esimerkiksi Ilomantsin sotahistoriatiestä on laadittu kattava esitys selostukseen ja liiteosioon. Uusia luonnonsuojelualueita on kuusi kappaletta ja Luo1-kohteita kolme kappaletta. Saimaannorppa ja arvokkaat pienvedet huomioidaan Alu-merkintänä.

KUVA 2. Maakuntavaltuuston 7.9.2020 hyväksymästä Pohjois-Karjalan maakuntakaavasta 2040 ja 3.vaihemaa-kuntakaavan tuulivoima-alueista laadittu kaavayhdistelmä, ote.

Maakuntakaavayhdistelmässä 2040 suunnittelualueelle tai sen välittömään läheisyyteen on osoi-tettu mm. seuraavia merkintöjä ja määräyksiä:

— — — — — Taajamaseudun kehittämisen kohdealue (ts)

Merkinnällä osoitetaan seudullista merkitystä omaaviin taajamiin liittyvää lähialuetta, jolla on tarvetta maankäytön ohjaukseen taajamarakenteen ja haja-asutusalueen yhteensovittamisessa yhdyskuntarakenteen, liikennejärjestelmän, virkistys- ja vapaa-ajanverkoston sekä kulttuuriympäristöarvojen kannalta.

Suunnittelumääräys

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee edistää yhdyskuntarakenteen eheyttämistä ja ottaa huomioon taajaman laajentumis- ja kehittämistarpeet, virkistys- ja vapaa-ajanverkostojen jatkuvuus sekä maisemarakenteen ja kulttuuriympäristön erityispiirteet. Maaseutuelinkeinojen kannalta hyvät peltoalueet tulee turvata muulta rakentamiselta.

- **ts, Iloimantsin taajaman seutu**

Matkailun ja virkistyskehitämisen kohdealue (mv)

Merkinnällä osoitetaan matkailun ja virkistyskehitämisen kannalta valtakunnallisesti ja osin kansainvälisesti merkittäviä kehitettävissä olevia aluekokonaisuuksia.

Suunnittelumääräys

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa alueita tulee kehittää maakunnan keskeisimpinä matkailun ja virkistyskehitämisen, vapaa-ajan, luonnon ja kulttuurin sekä tapahtumien vetovoima-alueina. Suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota luontomatkailun, matkailuelinkeinojen, vapaa-ajantoimintojen ja muiden palvelujen kehittämisedellytyksiin. Suunnittelussa on lisäksi otettava huomioon alueiden ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti hallittu kasvu.

- **mv, Ilomantsin-Petkeljärven-Putkelanharjun-Möhkön alue**

Taajamatoimintojen alueet (A, a)

Aluevarausmerkinnällä osoitetaan taajamatoimintojen aluetta, jolla on yhdyskuntarakenteen kehittämisen kannalta vähintään seudullista merkitystä ja jonka suunnittelussa tulee ottaa huomioon ylikunnalliset aluetarpeet. Kohdemarkinnalla osoitetaan aluerakenteen kannalta tärkeää muuta taajamatoimintojen aluetta. Merkintään sisältyy mm. yksityiskohtaista suunnittelua edellyttävät asumisen, palvelujen, merkittäviä ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomien teollisuus- ja työpaikka-alueiden sekä muiden taajamatoimintojen sijoittumis- ja laajentumisalueet. Merkintä sisältää alle 5 hehtaarin kokoiset merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön kohteet (ma/k). Merkintä sisältää myös taajaman sisäiset liikenneväylät, virkistysalueet ja -yhteydet, yhdyskuntateknisen huollon alueet, muut erityisalueet sekä paikalliset suojelualueet.

Suunnittelumääräys

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon taajaman erityispiirteet ja edistää yhdyskuntarakenteen eheytyä sekä keskusta-alueen kehittämistä taajaman toiminnalliseksi ja taajamakuvaltaan selkeäksi kokonaisuudeksi. Suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota taajamakuvaan ja taajaman sisäisen viherverkoston, arvokkaan kulttuuriympäristön ominaispiirteiden sekä luonnonympäristön ja rakennetun ympäristön kohteiden erityisarvojen säilyttämiseen. Laajennusalueiden suunnittelussa tulee ottaa huomioon taloudellisuus, palvelujen saavutettavuus kaikilla liikennemuodoilla ja kävelyn ja pyöräilyn sekä joukkoliikenteen toimintamahdollisuudet.

- **A, Taajamatoimintojen alue, Ilomantsi**

Seutukeskus, kohdemarkintä (c):

Merkinnällä osoitetaan seutukeskusten keskustatoimintojen alueet, joihin sijoittuu asumisen ohella keskustahakuisia palvelu-, hallinto- ja muiden toimintojen alueita niihin liittyvine liikenne- ja viheralueineen. Seutukeskukset toimivat myös maakunnan liikennejärjestelmän seudullisina solmupisteinä. Merkinnän osoittamalle alueelle voidaan sijoittaa seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan suuryksiköitä.

Suunnittelumääräys

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota taajamakuvaan, kulttuuriympäristön ominaispiirteiden säilymiseen, keskusta-alueen toimivuuteen ja liikennejärjestelyihin, joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn toimintamahdollisuuksiin ja keskustan liittymiseen muuhun taajamarakenteeseen.

- **c, Keskustatoimintojen alue, Ilomantsi**

Teollisuus- ja varastoalue (T, T-kem, t, t-1, t-kem):

Merkinnällä osoitetaan aluerakenteen kannalta merkittävää teollisuus-, bioteollisuus ja varastoaluetta, jolla on vähintään seudullista merkitystä. Alue on tarkoitettu pääasiassa tuotannollista toimintaa varten. Lisämerkinnällä -1 osoitetaan alueita, jotka sijaitsevat osittain tai kokonaan luokitelluilla pohjavesialueilla. Lisämerkinnällä -kem osoitetaan alueita, joilla on tai joille on suunnitteilla merkittäviä, vaarallisia kemikaaleja valmistava tai varastoiva laitos.

Suunnittelumääräys

Alue on suunniteltava siten, että merkittävät ympäristölle aiheutuvat häiriöt estetään. Lisämerkinnällä -1 osoitettujen alueiden suunnittelussa on otettava huomioon pohjavesien suojeleminen. Lisämerkinnällä -kem osoitetuille alueille saa sijoittaa merkittävän, vaarallisia kemikaaleja valmistavan tai varastoivan laitoksen.

- **t, Teknisen hiilen tehdas**

TP

Työpaikka-alue (TP, TP-1, TP-km):

Aluevarausmerkinnällä osoitetaan aluerakenteen kannalta merkittävää työpaikka-aluetta, jolla on vähintään seudullista merkitystä. Alue on tarkoitettu pääasiassa ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomien tuotanto-, varasto- ja tilaa vievän kaupan ja muiden palvelujen alueeksi. Lisämerkinnällä -1 osoitetaan alueita, jotka sijaitsevat osittain tai kokonaan luokitelluilla pohjavesialueilla. Lisämerkinnällä -km osoitetaan alueita, joihin voidaan sijoittaa merkitykseltään seudullisia vähittäiskaupan suuryksiköitä, jotka kaupan palveluverkon tasapainoinen kehitys ja kaupan palvelujen saavutettavuus huomioon ottaen voivat perustellusta syystä sijoittua myös keskusta-alueiden ulkopuolelle.

Suunnittelumääräys

Alueelle ei saa suunnitella sellaisia työpaikkatoimintoja, joilla on merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia lähialueille. Lisämerkinnällä -1 osoitettujen alueiden suunnittelussa on otettava huomioon pohjavesien suojeleminen. Lisämerkinnällä -km osoitetuilla alueilla vähittäiskaupan suuryksiköiden mitoitus ja tarkempi sijoittuminen tulee suunnitella siten, ettei niillä ole yksin tai yhdessä muiden hankkeiden kanssa merkittäviä haitallisia vaikutuksia keskusta-alueiden kaupallisiin palveluihin ja niiden kehittämiseen. Samoin lisämerkinnällä -km osoitettujen alueiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota alueiden saavutettavuuteen joukkoliikenteellä sekä kävelen ja pyöräillen. Joensuun TP-km merkinnän enimmäismitoitus on 149 000 k-m².

• TP, Ilomantsi

Päärata ja liikennepaikka

Alueella on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus. Liikennepaikoista Joensuun ratapiha ja Tohmajärven Niirala ovat VAK-ratapihoja, joilla käsitellään vaarallisia aineita. Liikennepaikoista Nurmeksen Pitkämäki, Lieksa, Ilomantsi, Joensuun Heinävaara, Tuopovaara ja Hammaslahti, Outokummun Sysmäjärvi sekä Kitee toimivat puutavaraterminaaleina tai puutavaran kuormauspaikkoina. Tavoitteena on koko päärataverkon sähköistys vuoteen 2040 mennessä tai välittömästi sen jälkeen.

Suunnittelumääräys

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee huomioida VAK-ratapihojen tunnistettu suuronnettomuusriski. Puutavaraterminaaleina tai kuormauspaikkoina toimivien liikennepaikkojen suunnittelussa tulee huomioida liikennepaikalta johtavan tie- ja katuverkon soveltuvuus HCT-kuljetuksille. Ympäristön maankäytön suunnittelussa tulee huomioida myös toiminnasta aiheutuva mahdollinen melu- ja pölyhaitta. Ennen Liperin Ylämyllyn puutavaran kuormauspaikan poistumista, tulee sille olla korvaava paikka selvitettyä.

- **rp_lp, rr, päärata ja liikennepaikka, Ilomantsin rata ja Ilomantsi**
- **lp, liikennepaikka ja puutavaraterminaali, puutavaraterminaali/puutavaran kuormauspaikka Ilomantsi**

Lisäksi maakuntakaavaan sisältyy merkinnät (kt) kantatie 74, (st) seututeistä 500, 514 ja 522, (yt) merkittävistä yhdisteistä.

ma/kv

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (ma/kv)

Osa-aluemerkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009). Kohdemerkinnällä osoitetaan alle 5 hehtaarin kokoiset kohteet keskusta- ja taajamatoimintojen alueiden ulkopuolelta. Merkintä pohjautuu Pohjois-Karjalan 3. vaihemaakuntakaavan selvitykseen (Liite 3, 2013: "Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt Pohjois-Karjalassa").

Suunnittelumääräys

Alueen suunnittelussa on otettava huomioon kulttuurihistoriallisen rakennetun ympäristön kokonaisuus ja ominaispiirteet sekä turvattava merkittävien kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen.

- **ma/kv, Merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, valtakunnallinen**
Kohteet: Ilomantsin Pappilanvaara, Ilomantsin Pappilanvaarakirkko, Ilomantsin Kauppaitien ja Kotimäen alue, Mekrijärven kylä ja Sissolan talo, Salpalinja

Rakennussuojelukohde (sr)

Merkinnällä osoitetaan rakennusperintölailla tai rakennusperintöasetuksella asetuksella suojellut sekä kirkkolain ja ortodoksisesta kirkosta annetun lain mukaan suojellut kohteet sekä rautatiesopimuksella huomioitavat kohteet. Rautatiesopimuksella ei ole osoitettu rakennussuojelua, mutta se ilmaisee kohteiden merkityksen ja suojelutavoitteen.

Suunnittelumääräys

Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon kulttuuriympäristön kokonaisuus ja erityispiirteet sekä edistettävä niiden säilymistä.

Rakentamismääräys

Rakentaminen tulee sopeuttaa alueen kulttuuriperintöön ja erityispiirteisiin.

- **sr, Kohteet: Ilomantsin ortodoksinen kirkko, Ilomantsin kirkko ja kellotapuli, Mekrijärven tutkimusasema ja Sissola, runonlaulajan kartano**

Valtakunnallisesti merkittävä maisema-alue (ma/mv)

Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeät alueet.

Suunnittelumääräys

Alueen suunnittelussa ja käytössä on otettava huomioon arvokkaan maisema-alueen kokonaisuus, ominaispiirteet ja maisema-arvot sekä turvattava ja edistettävä niiden säilymistä.

- **ma/my, Arvokas maisema-alue, valtakunnallinen, Kohde: Sonkajan kylämaisema**

Maakunnallisesti merkittävä maisema-alue (ma/mm)

Osa-aluemerkinnällä osoitetaan maakunnallisesti merkittävät maisema-alueet.

Suunnittelumääräys

Alueen suunnittelussa ja käytössä on otettava huomioon arvokkaan maisema-alueen kokonaisuus, ominaispiirteet ja maisema-arvot sekä turvattava ja edistettävä niiden säilymistä.

- **ma/mm, Merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, maakunnallinen, Kohteet: Ilomantsin vaaramaisema ja Mekrijärven kylä**

Soranottoalue (EO1, EO1-p)

Merkinnällä osoitetaan vähintään seudullista merkitystä omaavia soranottoalueita, joista on selvitetty luonnonsuojelun tavoitteiden, pohjaveden hankinnan ja maa-ainesten ottotoiminnan yhteensopivuus

Suunnittelumääräys

Alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon ympäröivän harjualueen maisemalliset arvot ja harjumuodostuman luonteenomaiset piirteet, ympäröivä vesi- ja kulttuurimaisema sekä luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeät kohteet. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee selvittää soranoton tarkoituksenmukainen eteneminen ja alueelle soveltuva maisemointi ja jälkikäyttö. Lisämerkinnällä -p osoitetuilla alueilla on otettava huomioon pohjavesien suojeleminen ja huolehdittava maaperäolosuhteista riippuen riittävän suojakerroksen jättämisestä aineistonoton alarajan ja pohjaveden pinnan ylärajan väliin siten, ettei haitallisia aineita pääse pohjaveteen.

- **EO1, maa-ainesten ottoalue, Kohteet: Törönsärkkä, Tikanautio**

Luonnonsuojelu- ja koskiensuojelualue (SL):

Merkinnällä osoitetaan luonnonsuojelulain tai koskiensuojelulain nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja alueita, jotka ovat valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai seudullisesti merkittäviä. Alueet sisältävät valtakunnallisten luonnonsuojeluohjelmien kohteet; Metsähallituksen Luontopalveluiden valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankitut alueet, joita ei vielä ole perustettu suojelualueeksi; sekä koskiensuojelulailla (35/1987) suojellut vesistöt. Alueilla on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

Suunnittelumääräys

Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ml. hoito- ja käyttösuunnitelmissa tulee erityistä huomiota kiinnittää virkistyskäytön ja suojelun yhteensovittamiseen sekä luoda edellytykset seudullisten virkistysreittien toteutumiselle.

Suojelumääräys

Alueella ei saa suorittaa sellaisia toimenpiteitä, jotka saattavat vaarantaa alueen suojeluarvoja. Suojelumääräys on voimassa, kunnes alue on muodostettu luonnonsuojelulain mukaiseksi luonnonsuojelualueeksi, kuitenkin enintään 5 vuotta.

Rakentamismääräys

Koskiensuojelulailla suojelluille vesistöille ei saa myöntää vesilaissa tarkoitettua lupaa uuden voimalaitoksen rakentamiseen.

- **SL, Korvinsuo; 601, Korvinsuon luonnonsuojelualue 1, Korvinsuon luonnonsuojelualue 2, Korvinsuon luonnonsuojelualue 3, Korvinsuon luonnonsuojelualue 4, Korvinsuon luonnonsuojelualue 6, Sikosaaren luonnonsuojelualue, Tikkametsän luonnonsuojelualue, Papinlamminsuon luonnonsuojelualue, Suokonsaaren luonnonsuojelualue; 211, Petkeljärvi-Putkelanharju (rso+nat laaj), Korvinsuo (sso).**

Natura 2000 –verkostoon kuuluva alue (nat):

Merkinnällä osoitetaan Natura 2000-verkostoon kuuluvat alueet. Alueilla ja niiden Natura-suojelualueilla koskeissa hankkeissa noudatetaan luonnonsuojelulain 65 ja 66§:n säännöksiä.

- **nat, Natura 2000 –verkostoon kuuluva tai ehdotettu alue, Kohteet: Petkeljärvi-Putkelanharju, Korvinsuo-Parilamminsuu.**

Tärkeä tai vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue (pv):

Merkinnällä osoitetaan tärkeät tai vedenhankintaan soveltuvat pohjavesialueet.

Suunnittelumääräys

Aluetta koskevat toimenpiteet on suunniteltava siten, etteivät ne vaaranna pohjaveden määrää tai laatua.

- **pv, Tärkeä vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue, Kohteet: Sonkaja, Tuomaanlähde, Mekrijärvi, Putkela, Myllylamminsärkkä.**

Arvokas harju- tai moreenialuealue (ge-1)

Merkinnällä osoitetaan maiseman ja luonnonarvojen kannalta vähintään maakunnallisesti arvokkaita harjualueita tai valtakunnallisesti arvokkaita moreenimuodostumia, joilla saattaa olla maa-aineslain 3 §:n tarkoittamia ominaisuuksia ja niistä maa-ainestenotolle aiheutuvia rajoituksia. Aluevarauksesta ei aiheudu metsätalouden rajoituksia. Merkintä mahdollistaa myös tavanomaisen kotitarvekäytön.

Suunnittelumääräys

Alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon alueen geologiset ominaispiirteet sekä biologiset ja maisemalliset arvot.

- **ge-1, Arvokas harjualue tai muu geologinen muodostuma, Iknonkangas - Mekrijärven niemet; osittain kaava-alueella tai sen välittömässä läheisyydessä kohteet: Kirviinsärkkä ja My-hs, maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla erityisiä ympäristöarvoja, rakennusrajoitus - kohteet Putkelansärkkä ja Putkelansärkkä etel.**

Energiahuollon alue (en)

Merkinnällä osoitetaan energiaverkostoon liittyviä voimalaitoksia sekä muuntoasemia ja suurjännitelinjan muuntamoalue. Alueella on voimassa MRL 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

- **en, rakennusrajoitus, Muuntamo, Ilomantsi**

Pääsähkölínjan 110 kV yhteystarve

Merkinnällä osoitetaan 110 kV:n pääsähkölínjan yhteystarpeet.

- **z11V_yt, Voimajohto, Pyhäselkä-Ilomantsi ja Ilomantsi-Pampalo**

Ampumarata (ea)

Kohdemarkinnalla osoitetaan vähintään seudullista merkitystä omaavat ampumarata-alueet sekä Onttolan varuskunnan ampumarata-alue.

Suunnittelumääräys

Alueen suunnittelussa on otettava huomioon maaperän ja pohjaveden pilaantumisriski

- **ea, Putkelan ampumarata**

Melualue (me):

Osa-aluemerkinnällä osoitetaan alueet, joilla melutaso ylittää ohjearvot. Melualueilla on noudatettava seuraavia melutason ohjearvoja:

Joensuun lentoasema: L_{DEN} 55 dB:n melualue

Ampumaradat: L_{Amax} 65 dB:n melualue

Sotinpuron ja Hiienvaaran ampuma-alueet: L_{Aeq} 55 dB:n melualue.

Suunnittelumääräys

Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon melusta annetut ohjearvot. Alueelle ei tule suunnitella sijoitettavaksi uusia asuinalueita, sairaaloita yms. laitoksia tai muita sellaisia toimintoja, jotka ovat herkkiä melulle. Lisäksi Sotinpuron ja Hiienvaaran melualueella asuntoja tai muita melulle herkkiä toimintoja käsittelevistä hankkeista on pyydettävä puolustusvoimien lausunto ja Hiienvaaran kohdalla rajavartioston lausunto.

- **me, L_{Amax} 65 dB, Putkelan ampumaradan melualue**

Matkailupalvelujen alue (RM):

Matkailupalvelujen aluevarausmerkinnällä osoitetaan maakunnallisesti ja valtakunnallisesti merkittävien matkailukeskusten ydinalueita, joihin sijoittuu hotellitaso rakentamista ja muita matkailupalveluita. Matkailupalvelujen kohdemarkinnalla osoitetaan vähintään seudullisesti merkittäviä matkailupalvelujen olemassa olevia tai suunniteltuja kohteita sekä kehittämishankkeita

Suunnittelumääräys

Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee kiinnittää huomiota matkailullisesti vetovoimaisen keskuksen muodostamiseen sekä ottaa huomioon eri toimintojen ja rakentamisen sopeuttaminen ympäristöön.

- **rm, matkailupalvelujen kohde, Kohteet: Mekrijärvi ja Parppeinvaara**

Ohjeellinen ulkoilureitti

Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti tai valtakunnallisesti merkittävimmät ohjeelliset ulkoilureitit.

Suunnittelumääräys

Yksityiskohtaisempi suunnittelu tulee tehdä yhteistyössä maanomistajien ja viranomaisten kanssa.

- **ulk, ulkoilureitti, Taitajan taival**

Ohjeellinen vesiretkelyreitti

Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti tai valtakunnallisesti merkittävimmät melontaan ja soutuun soveltuvat ohjeelliset vesiretkelyreitit.

- **mel_o, Melontareitti tai vesiretkelyreitti, Koitajoki**

Ohjeellinen moottorikelkkailureitti

Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti tai valtakunnallisesti merkittävimmät ohjeelliset moottorikelkkailureitit.

Suunnittelumääräys

Moottorikelkkailureitit tulee ohjata kulkemaan siten, että niistä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa asutukselle, elinkeinoille ja luonnonympäristölle. Yksityiskohtaisempi suunnittelu tulee tehdä yhteistyössä maanomistajien ja viranomaisten kanssa. Suunnittelussa tulee lisäksi ottaa huomioon ympäristövaikutukset.

- **mkr_o, Moottorikelkkailureitti, Tohmajärvi-Ilomantsi**

Maakuntakaava-aluetta koskevat yleismääräykset

Rantojen käyttöä koskevat suunnittelumääräykset ja -suositukset:

Suunnittelumääräys

Ranta-alueita tulee kehittää viihtyisinä monimuotoisen asumisen ja virkistysalueina. Rantojen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on huomioitava luonto- ja maisema-arvot, vesihuollon järjestäminen ja maanomistajien tasapuolinen kohtelu. Rantarakentaminen tulee mitoittaa siten, että suunnittelussa turvataan alueen luonnon monimuotoisuus, riittävä vapaan rantaviivan määrä sekä yleisen virkistyskäytön tarpeet ja vesille pääsyn mahdollisuudet.

Suunnittelusuositus

Taajamien ja kyläin läheisyydessä voidaan rantarakentamisessa käyttää kunnassa yleisesti käytettyä rantarakentamisen mitoitusta tiiviimpää mitoitusta.

Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskeva suunnittelumääräys:

Suunnittelumääräys

Merkitykseltään seudullisen vähittäiskaupan suuryksikön koon alaraja vähittäiskaupan suuryksiköt mahdollistavien keskusverkon merkintöjen (C, c) ulkopuolella on seuraava, ellei selvityksin osoiteta alarajan ylittävän suuryksikön olevan vaikutuksiltaan paikallinen:

- **Päivittäistavarakauppa, 4000 k-m²**
- **Tilaa vaativa erikoistavarakauppa, Ilomantsin keskustaajaman taajamatoimintojen alueilla 5000 k-m²**

Alakeskusten (ca) kohdemerkintöjen alueelliset ulottuvuudet on esitetty tarkemmin kaavaselostuksessa ja ne ovat ohjeellisia.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Suunnittelumääräys

Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa ja muussa alueidenkäyttöä koskevassa suunnittelussa tulee tarkistaa ajantasainen tieto arkeologisesta kulttuuriperinnöstä Museoviraston ylläpitämästä muinaisjäännösrekisteristä ja arvioida yhteistyössä museoviranomaisten kanssa mahdollisten alueita/kohdetta koskevien selvitysten tai tutkimusten tarve.

Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 1. vaihe

Kaavatyö jatkuu vaihemaakuntakaavojen laadinnalla. Maakuntahallitus käynnisti 18.5.2020 vaihemaakuntakaavan eli Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 1.vaihe, jonka pääteemoina ovat turve, arvokkaat suot ja rakennettu kulttuuriympäristö.

Vaihemaakuntakaavasta käytetään nimeä Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 1. vaihe, koska se täydentää hyväksyttyä Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 -kaavaa.

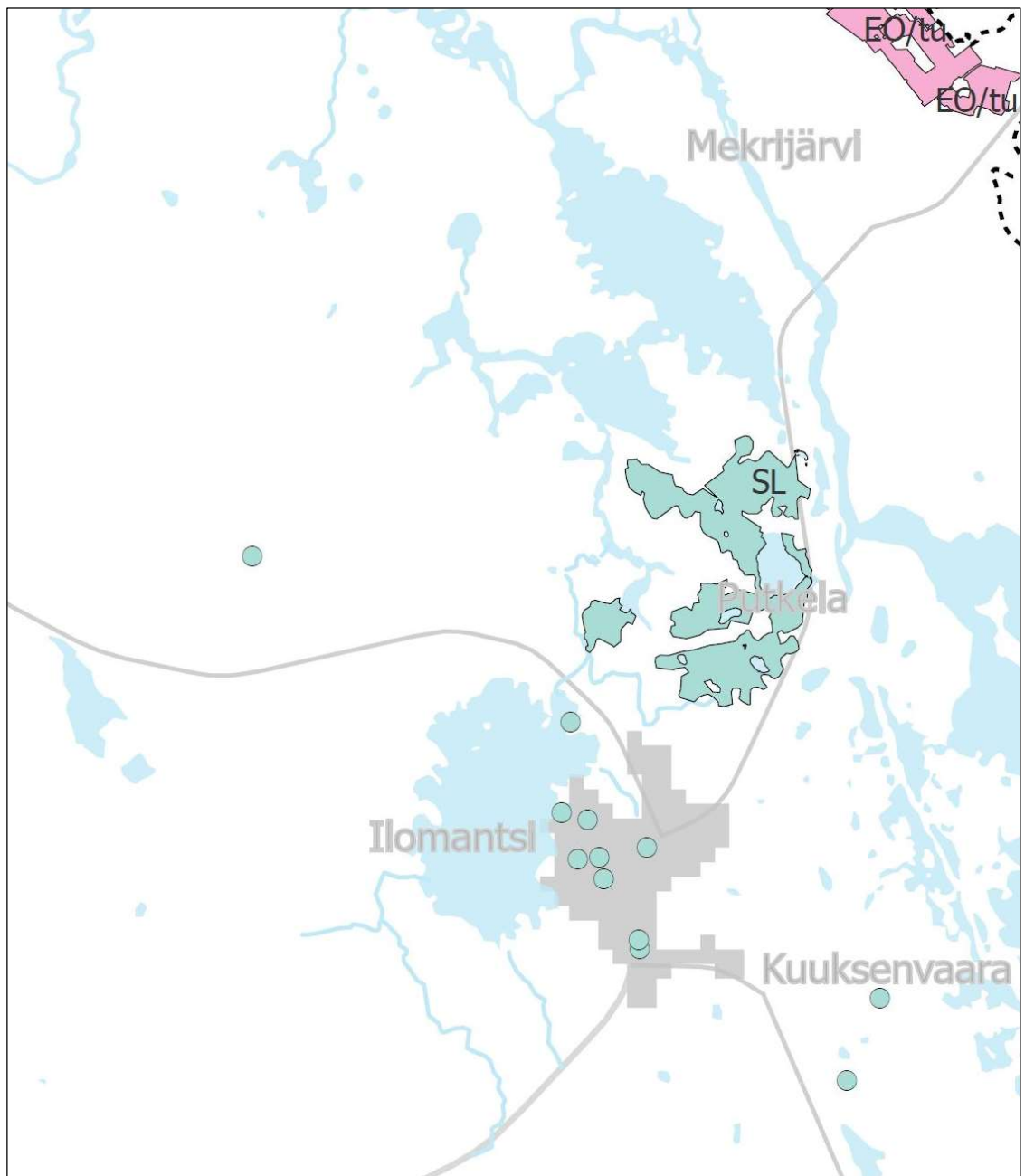
Vaihemaakuntakaavan käynnistyspäätöksen yhteydessä maakuntahallitus käsitteli ja hyväksyi vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelman (OAS) luonnoksen. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman luonnos oli nähtävillä ja lausunnoilla 25.5.–26.6.2020.

Pohjois-Karjalan maakuntahallitus hyväksyi kokouksessaan 26.4.2021 Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 1.vaihemaakuntakaavaluonnoksen ja asetti sen julkisesti nähtäville 30.4. - 31.5.2021 väliseksi ajaksi.

Kaavaluonnokseen osoitetaan turvetuotannon osalta EO/tu -merkinnällä suot, jotka ovat tuotannossa tai luvitettu tuotantoon (3 713 ha). Lisäksi kaavaan osoitetaan kaikki laaditun selvityksen mukaiset aktiivihiihtuotantoon sopivat 39 suota (5 750 ha). Nämä osoitetaan turvetuotantoon soveltuvaa aluetta (tu) kuvaavan osa-aluemerkinnän (7 950 ha) sisäpuolelle. Aktiivihiihtuotantoon tarvittava suopinta-ala on noin 4 000 ha ja priorisointi näiden osalta tehdään kaavan ehdotusvaiheessa.

Kaavaluonnokseen osoitetaan kaavaprosessin aikana laadittu maakunnallinen soidensuojelualue, mikä sisältää 26 arvokasta suota (4 398 ha), luonnonsuojelualuetta osoittavalla SL-merkinnällä.

Rakennetun kulttuuriympäristön osalta kaavaluonnokseen osoitetaan, kaavaprosessin aikana laaditun inventointi- ja arvottamistyön perusteella, 104 pistemäistä kohdetta ja kahdeksan aluetta. Alueista kuusi on uusia ja kaksi voimassa olevien osa-alueiden laajennoksia. Teema yhdistetään osaksi voimassa olevan kaavan ma/km -merkintää.

KUVA 3. Ote Pohjois-Karjalan maakuntahallituksen 26.4.2021 hyväksymästä Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 1.vaiheen kaavaluonnoksesta.

Maakuntakaava 2040. 1. vaiheen kaavaluonnoksessa 26.4.2021 yleiskaava-alueelle esitettyjä merkintöjä:

Luonnonsuojelualue (SL)

Merkinnällä osoitetaan luonnonsuojelulain nojalla suojeltuja tai suojeltavaksi tarkoitettuja alueita, jotka ovat valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai seudullisesti merkittäviä. Alueet sisältävät valtakunnallisten luonnonsuojeluohjelmien kohteet sekä metsähallituksen luontopalveluiden valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankitut alueet, joista ei vielä ole perustettu suojelualueita. Alueilla on voimassa MRL:n 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

Suunnittelumääräys

Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, ml. hoito- ja käyttösuunnitelmissa, tulee erityistä huomiota kiinnittää virkistyskäytön ja suojelun yhteensovittamiseen sekä luoda edellytykset seudullisten virkistysreittien toteutumiselle.

Suojelumääräys

Alueella ei saa suorittaa sellaisia toimenpiteitä, jotka saattavat vaarantaa alueen suojeluarvoja. Suojelumääräys on voimassa, kunnes alue on muodostettu luonnonsuojelulain mukaiseksi luonnonsuojelualueeksi, kuitenkin enintään 5 vuotta.

- SL, Luonnonsuojelualue, kohde Kätkäjärven kaakkoispuolen suot

Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (ma/km)

Osa-aluemerkinnällä osoitetaan maakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen rakennettu kulttuuriympäristö. Kohdemerkinnällä osoitetaan alle 5 hehtaarin kokoiset kohteet.

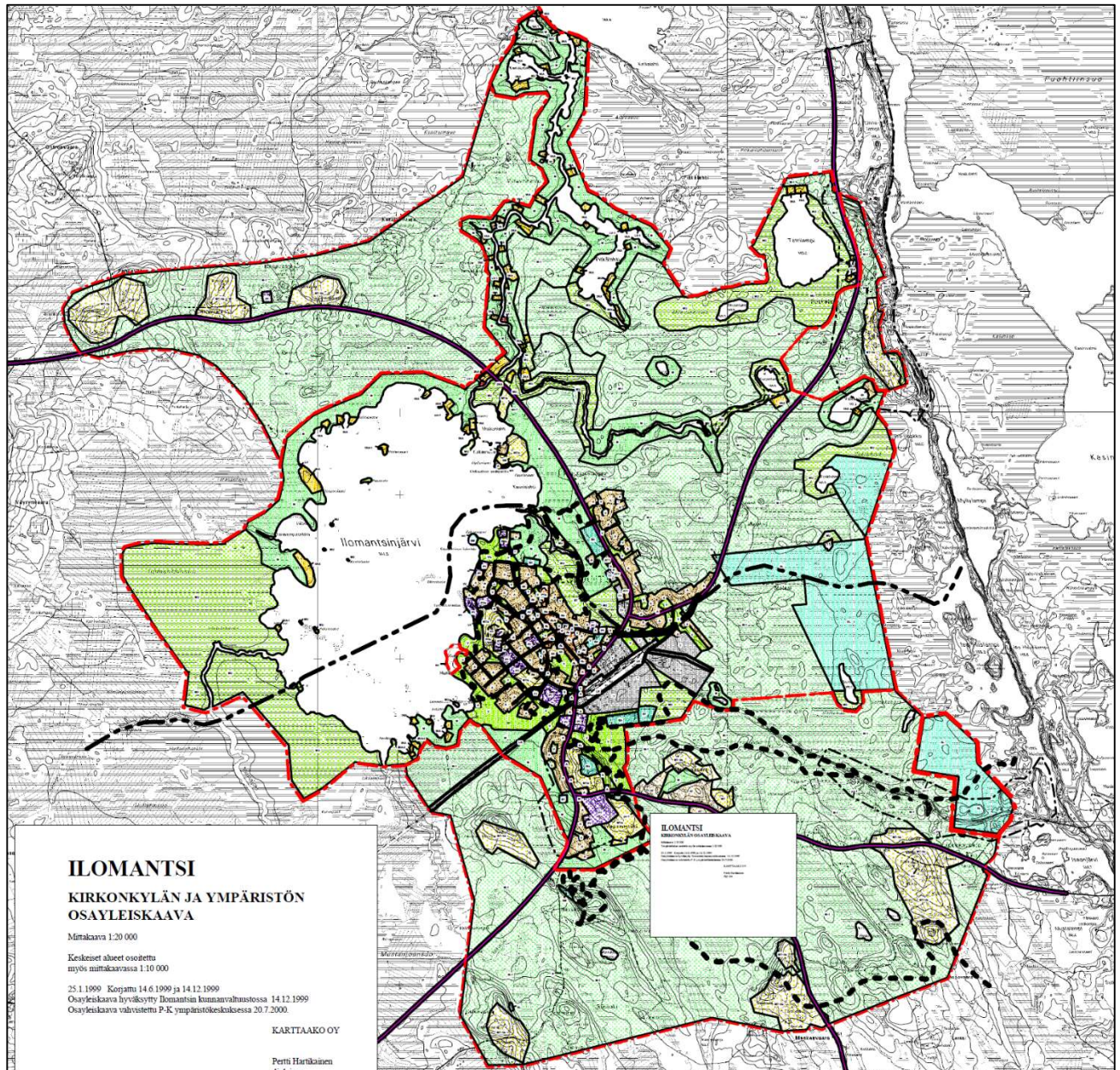
Suunnittelumääräys

Alueen suunnittelussa on otettava huomioon kulttuurihistoriallisen rakennetun ympäristön kokonaisuus, ominaispiirteet ja identiteetti ja vaalittava kulttuuriarvojen säilymistä.

- ma/km, Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, kohteet: Alapiha, Kuikanniemi, Lainajyvästö/Viljamakasiini, Ilomantsin nimismiehen virka-asunto, Vesitorni Ilomantsi, Kunnantalo Ilomantsi, Kino Mantsi, Hassila, Parpeinpirtti Ilomantsi, Parpeinvaaran museorakennukset ja rajakenraalin maja, Kuuksenkaari Ilomantsi, Malitalo.

2.1.2 Yleiskaava

Osalla suunnittelualuetta on voimassa Kirkonkylän ja ympäristön osayleiskaava, joka on hyväksytty Ilomantsin kunnanvaltuustossa 14.12.1999 ja vahvistettu P-K ympäristökeskuksessa 20.7.2000. (kts. kuva 4).

KUVA 4. Voimassa oleva Kirkonkylän ja ympäristön yleiskaava.

2.1.3 Asemakaavat

Kirkonkylällä on tällä hetkellä voimassa vuonna 1988 hyväksytty asemakaava.

2.2 Rakennusjärjestys

Iloimantsin kunnan viimeisin rakennusjärjestys on tullut voimaan 1.6.2007.

2.3 Pohjakartta

Taajama-alueella on käytössä Iloimantsin kunnan ylläpitämä numeerinen 1:2000 mittakaavainen asemakaavan pohjakartta. Yleiskaavamuutos laaditaan 1:10 000 mittakaavaiselle peruskartta-aineistolle.

2.4 Maankäytön nykyrakenne

2.4.1 Kokonaisrakenne

Osayleiskaava-alue käsittää Ilomantsin kirkonkylän taajaman, Ilomantsijärven rannat, ulottuen länsipuolellaan Sonkajanjärven, pohjoispuolellaan Mäkijärven, eteläpuolellaan Parpeinvaaran, Heinävaaran, Meskenvaaran, Kuuksenvaaran alueille. Itäpuolella yleiskaava-alue rajautuu Sortsuon alueisiin.

Ilomantsin kirkonkylä on rakentunut melko yhtenäisesti Ilomantsinjärven itärannalle, järven ja kantatie 74 (Ilomantsintie) väliselle alueelle. Julkiset ja kaupalliset palvelut keskittyvät keskustaa-ajan alueelle.

Teollisuus- / työpaikka-alueet - Teollisuustien ja Savotantien teollisuusalueet - sijaitsevat taajaman kaakkoispuolella, alueelle päättyvän junaradan molemmin puolin. Alueella sijaitsee myös puutavaraterminaali/puutavaran kuormauspaikka. Teollisuusalueen itä-kaakkoispuolella on Törrönsärkän soranottoalue. Toinen kaava-alueen soranottoalue Tikanautio sijaitsee alueen pohjoisosassa Mekrijärven lounaispuolella.

Kirkonkylän taajaman eteläpuolella sijaitsee Parpeinvaaran runokylä sekä Parpeinvaaran urheilu- ja hiihtokeskus, jossa sijaitsee mm. kuntorata-latu ja ampumarata. Toinen ampumarata yleiskaava-alueella on Putkelan ampumarata, kirkonkylän taajamasta koilliseen Tetrilammen pohjoispuolella. Taajaman länsi-lounaispuolella sijaitsee peltoalueita.

Asuntoalueet ovat pientalovaltaisia. Rakennetut taajama-alueet ovat pääsääntöisesti asemakaavoitettuja, jo Asemakaavoitetuilla pientaloalueilla on noin 40-50 kpl rakentamattomia asuintontteja. Myös yritys- ja teollisuustoimintaan on jo laadituilla asemakaava-alueilla hyvin tonttireserviä olemassa. Kaikki asema-kaavoitetut alueet ovat kunnallisten vesihuoltoverkostojen piirissä tai ainakin niiden ulottuvilla.

Kaava-alueen länsiosassa Sonkajanjärven ympäristössä sijaitsee maakuntakaavaan merkitty valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, Sonkajan kylämaisema. Myös Ilomantsin kirkonkylän alueella sijaitsee em. kulttuuriympäristöalueita: Ilomantsin Pappilanvaarakirkko ja Ilomantsin Pappilanvaara sekä Ilomantsin Kauppatien ja Kotimäen alue. Maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö sijaitsee kaava-alueen pohjoisosassa, Mekrijärven kylä. Osittain kaava-alueelle ulottuu myös maiseman vaalimisen kannalta maakunnallisesti tärkeä, merkittävä rakennetun kulttuuriympäristön alue – Ilomantsinjärven vaara-alue. Se sijoittuu kaava-alueella kirkonkylän eteläpuolelle ja Sonkajan itä-koillispuolelle.

Kaava-alueen pohjoisosassa, Mekrijärven luoteispuolella, sijaitsee laajoja luonnonsuojelualueita sekä valtakunnallisesti arvokas moreenimuodostuma Mekrijärven reunamoreenipilvi. Mekrijärven itäpuolella ja siitä etelän suuntaan mentäessä sijaitsee mm. tärkeitä vedenhankintaan soveltuvia pohjavesialueita ja Putkelan valtakunnallisesti arvokas tuulikerrostuma. Myös kirkonkylän eteläpuolella ja Sonkajan alueella sijaitsee pohjavesialueita.

Kaava-alueella sijaitsee runsaasti myös erilaisia pienialaisia luontokohteita, arkeologisen kulttuuriperinnön sekä sotahistoriallisia kohteita.

2.4.2 Väestö, elinkeinot ja palvelut

Ilomantsin kunnan väkiluku toukokuussa 2020 oli noin 4850 asukasta. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan kuolleiden määrä kunnassa on suurempi kuin syntyneiden määrä. Lisäksi kuntaan muualta muuttaneiden määrä on pienempi kuin kunnasta pois muuttaneiden määrä. Kunnan asukasmäärä on laskeva. Väestöstä yli puolet asuu Ilomantsin taajamassa (taajama-aste 54 %, v. 2018, Tilastokeskus).

Väestöennuste 2019: Väestömuutokset muuttujina Alue, Vuosi, Sukupuoli ja Tiedot

	Yhteensä					
	Elävänä syntyneet (ennuste 2019)	Kuolleet (ennuste 2019)	Kuntaan muuttaneet (ennuste 2019)	Kunnasta muuttaneet (ennuste 2019)	Väestönlisäys (ennuste 2019)	Väestö 31.12. (ennuste 2019)
Ilomantsi						
2020	18	105	149	181	-119	4 729
2030	13	91	140	137	-75	3 808

KUVA 5. Ilomantsin kunnan väestöennuste 31.12.2019 vuosille 2020 ja 2030 (Tilastokeskus 2020)

Tilastokeskuksen tilastojen mukaan: kunnan väestöstä alle 15-vuotiaiden osuus vuonna 2019 oli 9,2 %, 15-64 -vuotiaiden osuus 51,3 % ja yli 64-vuotiaiden osuus 39,5 %. Työllisyysaste vuonna 2018 oli 61,3 %, työttömien osuus työvoimasta oli 18,2 %. Vuonna 2018 kunnan taloudellinen huoltosuhde eli kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti, oli 223,1 hlöä/100 hlöä. Kunnan alueella olevien työpaikkojen lukumäärä vuonna 2017 oli 1513 kpl.

Kuntakeskus on Ilomantsin kunnan voimakkain palvelukeskittymä, osa asiointiliikenteestä suuntautuu myös Joensuuhun.

Asuinkunnassan työssäkäyvien määrä Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2017 oli noin 1200 henkilöä, noin 350 henkilöä kävi työssä asuinkuntansa ulkopuolella ja noin 300 henkilöä pendelöi alueelle.

Yleiskaava-alueella olevia palveluita ovat mm.

- kunnanvirasto, kirjasto, kulttuurikeskus, liikuntahalli, uimahalli, kansalaisopisto, museota, varhaiskasvatuspalvelut, esiopetus, ala- ja yläkoulu, lukio, nuorisotila, vanhainkoti, palvelukoti, terveyskeskus, eläinlääkärivastaanotto, tori, Ilomantsin ev.lut. seurakunta (kirkko, seurakuntatalo, siunauskappeli, hautausmaa), ortodoksinen seurakunta (hautausmaa, seurakuntakeskus, kirkko, tsasouna), helluntaiseurakunta.
- Apteekki, osuuspankki, leipomo, sanomalehden toimitus, jäteasema, Kaski Työvalmennus, Alko, viinitilamyymälä, ruokakauppoja, tietokonekauppa, kodintarvikeliike, huonekaluliike, urheiluvaateliike, käsityökauppa, tavaratalo, kioskeja, kirppis, kunnallinen elokuvateatteri Kino Mantsi, parturikampaamo, graafinen-, arkkitehti- ja sisustussuunnitteluyritys, lisäksi tilitoimisto-, lakiasia-in-, fysioterapia-, hieronta- sekä hoito- ja hyvinvointipalveluita tarjoavia yrityksiä.
- Rakennusliike, rautakauppoja, rauta-, kodinkone ja urheiluvälinekauppa, puutarhamyymälä, maatalous- ja koneurakointipalveluja, metallirakennetoimittaja, kivituotemyymälä, sähköasennuspalveluita, putkimiespalveluyritys, ruohonleikkurimyymälä, kiinteistönhoitopalveluita.
- Huoltoasemia, autohuoltamoja, auto- ja konekorjaamoja, katsastusasema, kaasumyymälä, kone- ja autotarvikeliike, Ponsse palvelukeskus.
- Useita erilaisia ravintoloita, kahviloita, majoituspalveluja tarjoavia hotelleja, bed&breakfast -paikkoja, majataloja, maatilamatkailuyritys, leirintäalueita, loma-asuntovuokrausta.
- Muita palvelun tarjoajia ovat mm. alueen kyläyhdistykset ja seurakunnat, mm. Ilomantsin Urheilijat, jonka järjestämiä erilaisia liikuntatapahtumia ovat esim. Pogostan Hiihto ja Pogostan polkujuoksu. Lisäksi alueen metsästysseurat, maa- ja kotitalousseurat. Urheiluseurat ja kansalaisjärjestöt luovat hyvät edellytykset liikunnan harrastamiselle Ilomantsissa. Myös maa- ja metsätalous työllistävät osaltaan alueella.
- Ilonet valokuitu laajakaista.

2.4.3 Virkistysalueet

Asemakaavoitettujen asuinalueiden yhteydessä on niihin sisältyviä lähivirkistysalueita Ilomantsin taajama-alueella.

Ilomantsin keskustan hiihtoladut lähtevät Parppein liikuntakeskuksesta ja tarjolla on seuraavia vaihtoehtoja:

- keskustan valaistu hiihtolatu 7 km, jossa jatkona 1,8 km Havukan lenkki, yhteensä 8,8 km. Tai hiihdettynä Parppein ohituksen kautta 6,5 km ilman Havukan lisälennkkiä.
- Ruhkarannan lenkki 10 km ja 16,5 km lenkit,
- Tetrijärven lenkki 28 km
- Pappilanvaaran lenkki 6,5 km, pääosin valaistu.

Ilomantsin pururadat alkavat liikuntahallilta, Pogostantie 13. Pappilanvaaran pururata Hutunniemen suuntaan kulkee osin Ilomantsin järven rantaan, alussa kevyenliikenteenväylää, josta junaradan jälkeen erkanelee vasemmalle. Pururata päättyy kevyenliikenteenväylälle, jota pitkin pääsee mm. uimahallille. Valaistu pururata nousee Parppeinvaaralle, radan läheisyydessä on myös kuntoportaati. Valaistu pururata on rengas lenkkimäinen 3 km 5,1 km ja 7,2 km. 7,2 km kääntöpaikalta on mahdollista jatkaa puruttomalle Havukan lenkille 1,6 km, joka palaa kääntöpaikalle.

KUVA 6. Ilomantsin kunnan pururadat/hiihtoladut.

Kunnan ylläpitämää latuverkostoa on myös suunnittelualueen koillisosan välittömässä läheisyydessä Mekrijärvellä ja Kallioniemessä. Molempien perinteisen hiihtotavan latujen pituus on noin 5 km.

KUVAT 7. ja 8. Latuverkkoa Mekrijärvellä ja Kallioniemessä, suunnittelualueen välittömässä läheisyydessä.

Talviurheilun virkistyspaikkoja ovat myös Liikuntahallin kaukalo, Pogostan alakoulun luistelualue sekä liikuntahallin, Pappilanvaaran sekä "Irmelin" (sijaitsee Alatien läheisyydessä) pulkkamäet.

Parpeinvaaran alueella sijaitsee myös frisbeegolfrata, tenniskenttä, nurmikenttä ja Parpein hiekkakenttä. Suunnistajille Parpeinvaaran ja Hutunnimen -alueilla sijaitsee MOBO -suunnistusradat. Parpeinvaaran koillispuolella, Ilomantsin taajama-alueella, sijaitsee ampurata.

Uimarantoja kaava-alueella on Ilomantsin keskustan länsilaidalla, Ilomantsinjärven rannalla Uimahallin ranta ja Sonkajanjärven pohjoisosassa, kaava-alueen länsikulmassa Sonkajan uimaranta.

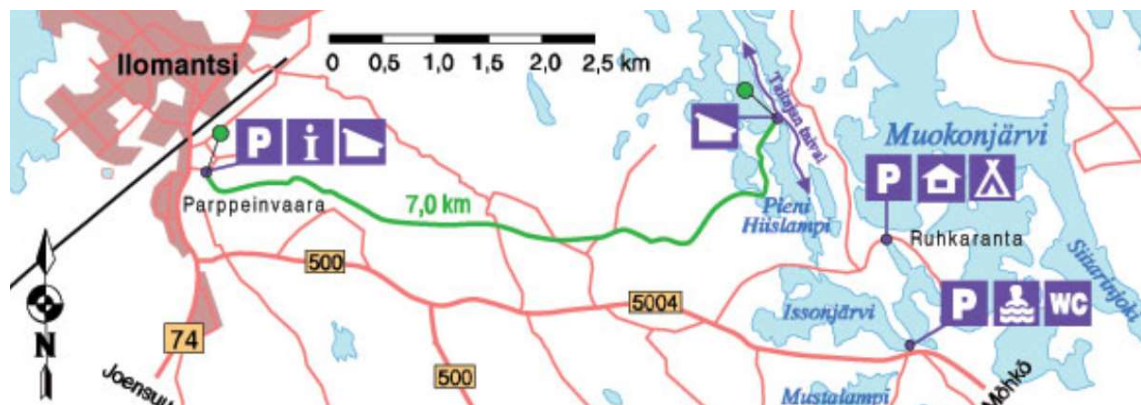
Ilomantsin luonto on soiden, vaarojen, aarnimetsien ja vesistöjen vaihteleva kokonaisuus, joka tarjoaa hyvät mahdollisuudet mm. retkeilyyn, luonnossa liikkumiseen, melomiseen ja kalastamiseen. Kaava-alueella ja sen läheisyydessä on runsaasti erilaisia reittivaihtoehtoja.

Taajaman ulkopuolella olevien liikuntapaikkojen kunnossapitoa tuetaan kunnan varoin. Kyläyhdistykset ja urheiluseurat pitävät yllä kylillä muun muassa talvella hiihtolatuja. Ampumaratoja sijaitsee myös Tettilammen pohjoispuolella Tettilamminkankaalla ja itäpuolella, Hatuntien itäpuolella Putkelansärkän alueella.

Reitistöt

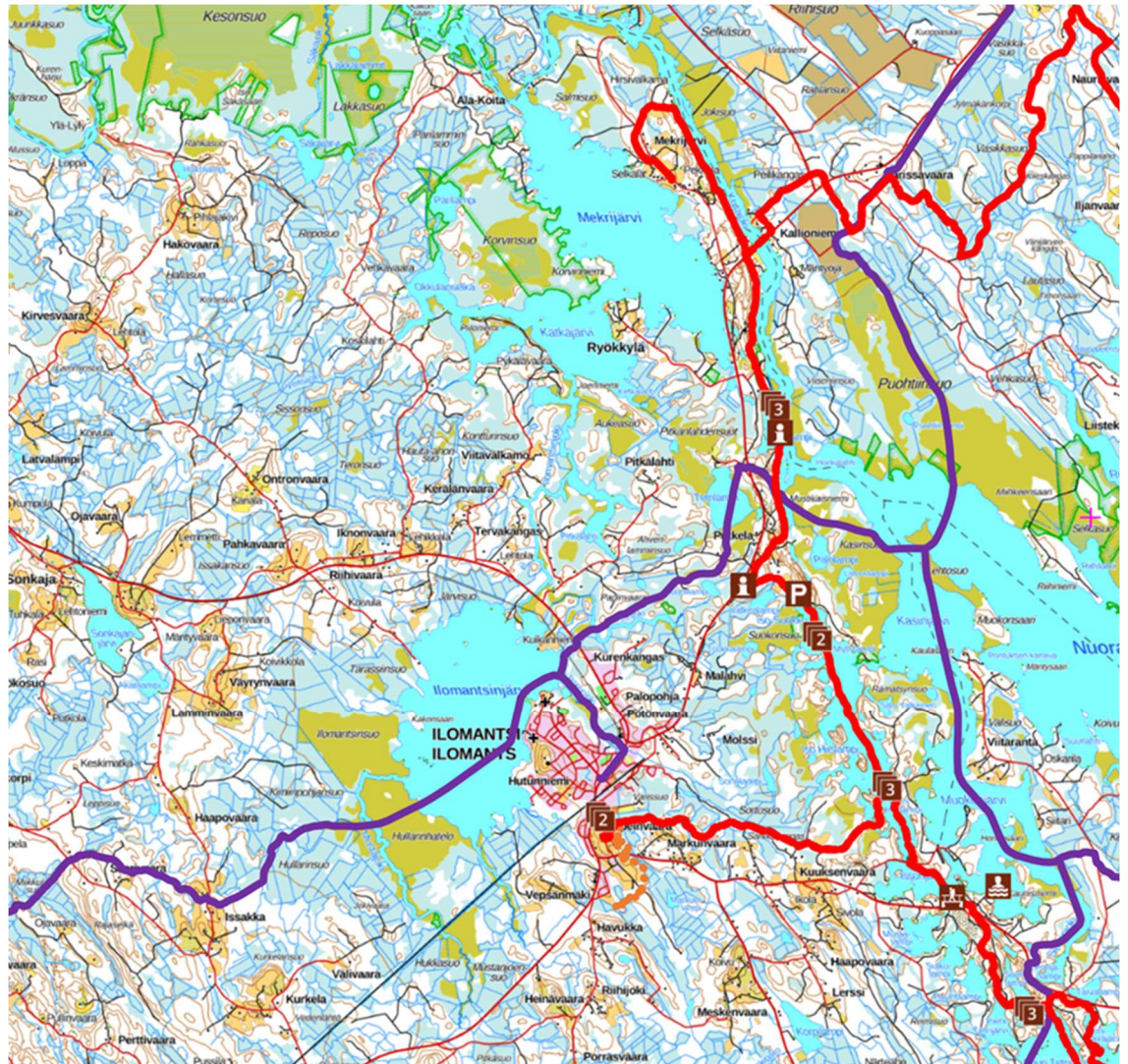
Pohjois-Karjalan vanhin merkitty retkeilyreitti, 31 kilometriä pitkä Taitajan taival kulkee yleiskaava-alueen itärajan tuntumassa, koukaten välillä kaava-alueen puolelle mm. Putkelan kohdalla. Taitajan taival on yksi valikoiduista vaellusreiteistä Pohjois-Karjalassa, joiden yhteisnimityksenä on Karjalan kierros. Reitti alkaa Petkeljärven kansallispuistosta ja päättyy pohjoisessa Mekrijärven kylään. Mekrijärvellä, yleiskaava-alueen koillisosan kohdalla reitiltä haarautuu Kulkijanpolku, kesäreittiyhteys kohti Kallioniemeä, jatkuen siitä eteenpäin koilliseen. Taitajan taival kulkee suuren osan matkasta pitkin Petkeljärven-Putkelanharjun selänteitä, jotka ovat olleet vanhastaan alueen kulkureitteinä. Reitiltä avautuu hienot näkymät harjuja ympäröiville järville ja lammille. Taitajan taival on käytettävissä sulan maan aikana ja sen varrella on neljä laavullista taukopaikkaa. Reitti on Metsähallituksen ja Ilomantsin kunnan huoltama.

Ilomantsin kirkonkylästä on noin 7 kilometrin yhteyspolku reitille, lähtöpaikka kirkonkylän keskusta, liikuntakeskuksen piha, laavu.

KUVA 9. Taitajan taival -retkeilyreitti, yhteys reitiltä Ilomantsin taajamaan (7 km), vihreä viiva. Reitän risteyskohdasta yhteys Mekrijärvellä luoteeseen (17 km), kaakkoon Petkeljärven kansallispuistoon, violetti reitiviiva (www.vaellusinfo.fi).

Ilomantsin alueella on moottorikelkkauria noin 230 kilometriä. Rengasreittejä on kaksi, Hattuvaa-
ran lenkki 140 km ja Tuupovaaran lenkki 130 km. Lenkit voi myös yhdistää, jolloin matkaa kertyy
noin 230 kilometriä. Yleiskaava-alueen halki lounais-koillissuunnassa kulkee Pohjois-Karjalan vir-
kistysreitistöyhdistyksen maksullinen moottorikelkkaura. Reitti saapuu kaava-alueelle Ilomantsin-
järven lounaispohjukasta vesistöä pitkin kohti Ilomantsin taajamaa, tehden piston Ilomantsin taa-
jamaan Pötönniemen pohjoispuolelta kääntyen. Taajaman ohitse reitti nousee Kaunislahden poh-
jukasta mantereelle, jatkuen Kurjenjoen pohjoispuolelta koilliseen, kaartuen Putkelan pohjoispuo-
lelta kaava-alueen ulkopuolelle kaakkoon kohti Nuorajärveä.

KUVA 10. Retkeily- ja moottorikelkkareittiyhteydet yleiskaava-alueella ja sen tuntumassa (www.retkikartta.fi). Punainen viiva kesäretkeilyreitti, violetti viiva moottorikelkkareitti, oranssi palloviiva hiihtolatu/kuntorata, ohut katkoviiva melontareitti, venereitti.

Pohjois-Karjalan kautta on linjattu Euroopan laajuiseen pyörämatkailureittiverkostoon kuuluva EuroVelo 13 -reitti eli Iron Curtain Trail. EuroVelo 13 -reitistä on saatavilla kartta ja reittiseloste, mutta reittiä ei ole vielä merkitty maastoon omilla opasteillaan, vaan se kulkee pääosin valtakunnallisia pyörämatkailureittejä pitkin, kouraten myös Iloantaan kirkonkylän kautta. Pohjois-Karjalan kautta kulkee kymmenen valtakunnallista pyörämatkailureittiä. Reitit kulkevat läpi Suomen ja ne on linjattu siten, että niiden varrella on erilaisia palveluita, nähtävyyksiä, kulttuurikohteita ja luontokohteita. Myös tärkeimmät kansallispuistot ja maisema-alueet ovat valtakunnallisten pyörämatkailureittien varrella. Pyöräilyreitit kulkevat jo olemassa olevan tieverkoston yleisillä teillä ja kevyenliikenteen väylillä.

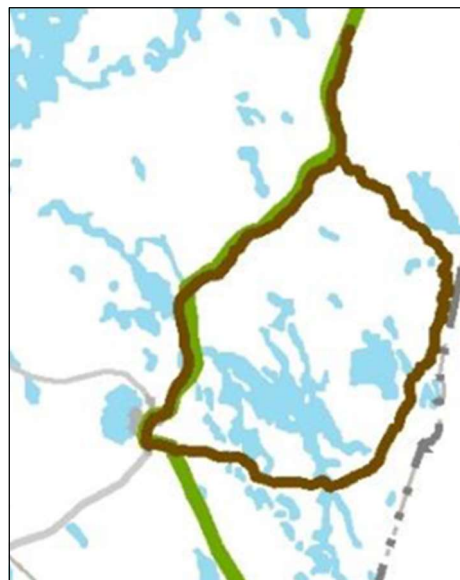
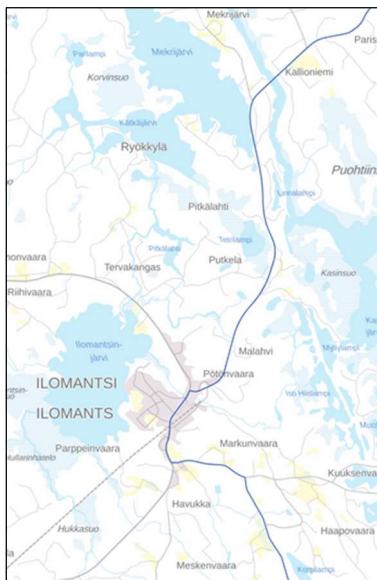
KUVA 11. Informatiivinen pyöräilyreittiverkosto, karttaote Iloimantsin kohdalta (Liite 10, Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2020).

Matkailutiet

Yleiskaava-alueen läpi kulkee matkailutie Via Karelia. Via Karelian teistä kaava-alueen läpi kulkevat Runon ja Rajan tie sekä Karjalan kirkkotie.

Runon ja Rajan tie kulkee itärajaa noudatellen Suomenlahdelta Sallaan ja sen pituus on 1080 km. Se on Suomen vanhin matkailutie. Iloimantsin kunnan alueella tie kulkee Venäjän ja Suomen rajaa. Tie on merkitty ruskeapohjaisilla matkailutien viitoilla ja RR-tunnuksilla. Tie saapuu kaava-alueelle kaakosta seututietä 500 Iloimantsin keskusta, jatkuen seututietä 522 pohjoiseen.

Karjalan kirkkotie on ortodoksinen kulttuurimatkailu- ja pyhiinvaellusreitti. Tie alkaa Heinävedeltä Etelä-Savosta ja päättyy Iloimantsiin Pohjois-Karjalaan. Sen varrella on 1700- ja 1800-luvulta peräisin olevia nikkarityylisiä puukirkkoja ja tsasounia. Iloimantsin kohteita reitillä ovat Pyhän Elian kirkko ja kaikkien Pyhien tsasouna (Parppeinvaara). Tie saapuu kaava-alueelle lounaasta Joensuusta kantatietä 74 Iloimantsin keskusta, jatkuen seututietä 522 pohjoiseen.

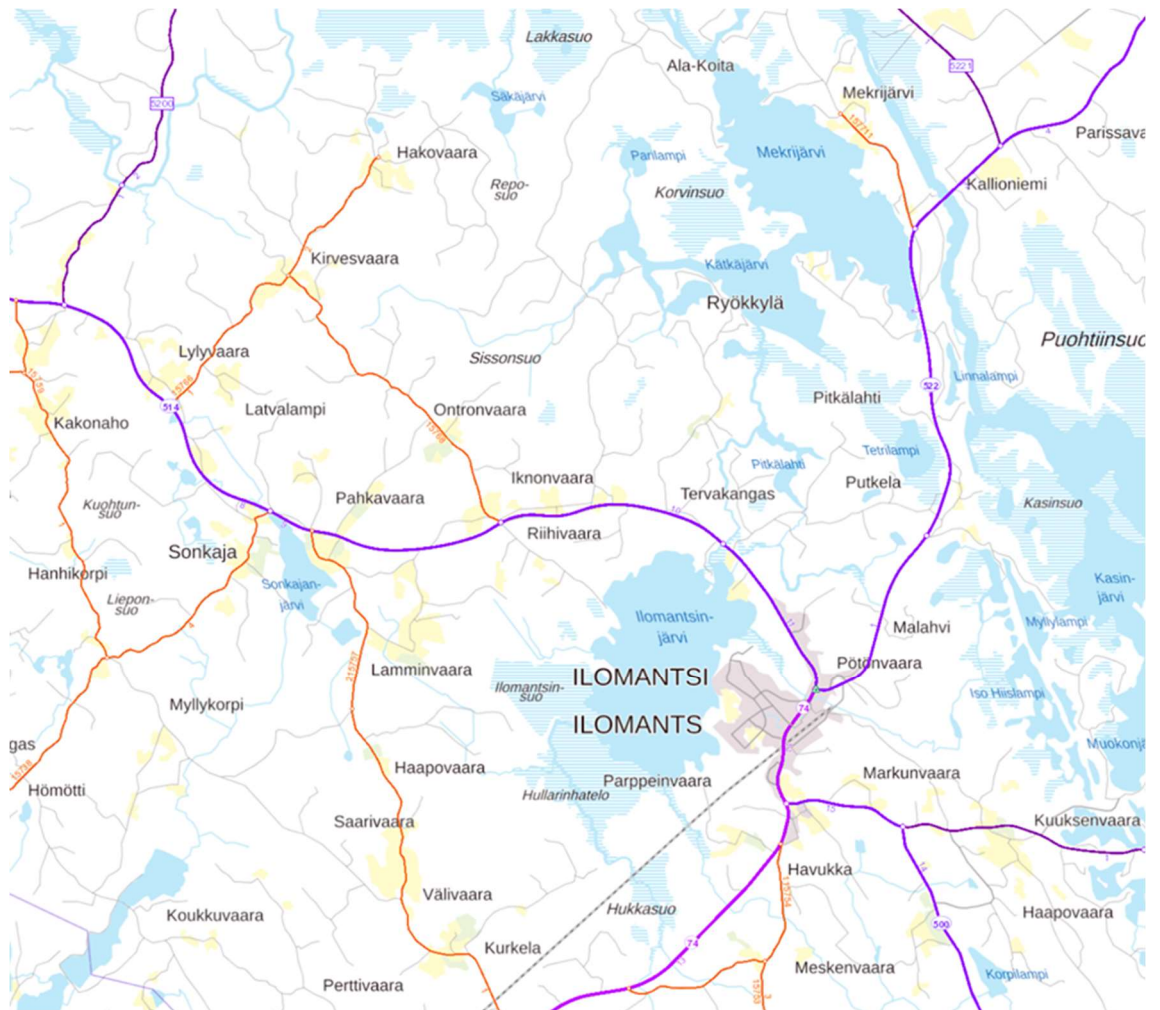
KUVAT 12. ja 13. Vasen kuva. Via Karelia -matkailutie yleiskaava-alueen kohdalla, sininen viiva (Väylävirasto). Oikealla: Matkailutiet - Sotatie ruskea viiva, Runon ja rajan tie vihreä viiva, karttaote Iloimantsin kohdalta (Liite 11, Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2020).

Iloimantsin sotahistoriatie on matkailutie, josta pyritään luomaan uusi ja vetovoimainen matkailijoita kiinnostava sotahistoriakohteita esittelevä ympyrätie. Tien varrelle sijoittuu lukuisia sotahistoriakohteita ja niitä on viime vuosina kunnostettu sekä rakennettu matkailua palvelevia rakenteita ja taukopaikkoja.

2.4.4 Liikenneverkosto

Ilomantsia lähin lentokenttä ja sisäsatama sijaitsevat Joensuussa.

Tieverkko

KUVA 14. Ote tienumerokartasta yleiskaava-alueen kohdalta (Väylävirasto)

Kantatie 74 (Ilomantsintie-Pogostantie) saapuu kaava-alueelle lounaasta, päättyen Ilomantsin taajaman pohjoisosaan.

Kantatie 74 jatkuu taajaman pohjoispuolella seututienä 514 (Pogostantie-Enontie) kaartaen kaava-alueen keskiosan läpi Ilomantsinjärven pohjoispuolelta länteen.

Kaava-aluetta länteen, Seututieltä 514 (Enontie) kääntyy Riihivaaran jälkeen yhdystie 15768 (Pahkavaaratie-Kirvesvaarantie) luoteeseen.

Kaava-alueen länsikulmalta, seututieltä 514 (Enontie), kääntyy Sonkajärven itäpuolelta kaakkoon yhdystie 15757 (Issakantie), yhtyen etelämpänä kaava-alueen ulkopuolella kantatiehen 74 (Ilomantsin-tie). Sonkajärven länsipuolella, aivan kaava-alueen rajan tuntumassa, kääntyy yhdystie 15738 (Hömötintie) lounaaseen.

Ilomantsin keskustan pohjoispuolella, Kantatien 74 ja seututien 514 vaihtumiskohdasta, kääntyy seututie 522 (Hatuntie) koilliseen-pohjoiseen, Mekrijärven itäreunalla kääntyen kaava-alueen ulkopuolelle koilliseen. Mekrijärven kohdalla tieltä 522 haarautuu yhdystie 15771 (Mekrijärventie) luoteeseen, joka päättyy Mekrijärven kylään.

Ilomantsin taajaman eteläpuolelta, kantatieltä 74, kääntyy seututie 500 (Möhköntie-Mutalahdentie) itään (Möhköntienä), kaartaen itään kulkevan yhdystien 5004 (Möhköntie) tienhaaran jälkeen kaakkoon (jatkuen Mutalahdentienä).

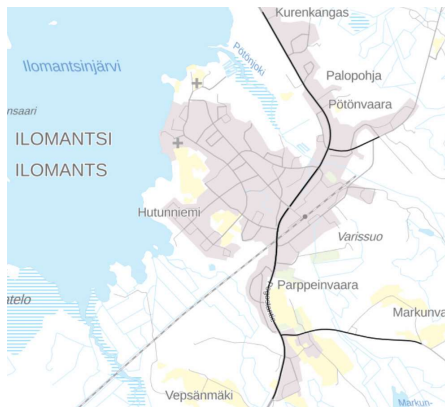
Kantatieltä 74 kääntyy Vepsänmäen kohdalla yhdystie 15754 (Riihioentie-Heinävaarantie, alkaen Riihioentienä) etelään, kaartuen myöhemmin länteen (Heinävaarantienä) ja yhtyen kaava-alueen ulkopuolella takaisin kantatiehen 74. Yhdystien 15754 puolivälissä tieltä haarautuu yhdystie 15753 (jatkuen Haukivaarantienä) kohti etelää, jatkuen kaava-alueen ulkopuolelle.

Muu yleiskaava-alueen tiestö on asemakaavoihin sisältyviä katuja ja muilta osin yksityisteitä. Alueella on kattava yksityistieverkosto, joka palvelee hyvin alueen nykyistä asutusta.

KUVAT 15. ja 16. Alueen liikennemäärät. Oikealla Iloماسin taajaman katuverkkoa ja liikennemääriä. (Väylävirasto)

Kevyenliikenteen väyläverkosto Ilomantsin asemakaava-alueilla on pääsääntöisesti hyvä. Mm. Pogostantien-Enontien varrella on erillinen kevyenliikenteen väylä. Myös Möhköntien ja Hatuntien yhteydessä on kevyenliikenteenväylää.

KUVA 17. Kevyenliikenteenväylästä Ilomantsin taajaman kohdalla, musta viiva (Väylävirasto)

Rataverkko

Suomen rataverkkoon kuuluva Joensuu-Ilomantsi rautatie saapuu kaava-alueelle lounaasta. Radalla liikennöi tavaraliikennettä. Ilomantsin taajamassa sijaitsee radan liikennepaikka (Väylävirasto). Lähin henkilöliikenteen rautatieasema sijaitsee Joensuussa.

Vesireitistö

Suunnittelualue sijaitsee Vuoksen vesistöalueella ja kuuluu Koitajoen valuma-alueeseen.

Nuorajärven venereitti kulkee suunnittelualueen itä-koillispuolella sijaitsevalla Nuorajärven alueella, jatkuen pohjoisen suunnassa Koitajokea pitkin, Kallioniemen kohdalle saakka. Nuorajärven pohjoisosassa, Lehtosuon pohjoispuolella reitti haarautuu etelään, päättyen suunnittelualueen kaakkoiskulman tuntumassa, Ruhkarantaan. Toinen haara jatkuu aina Petkeljärven kansallispuistoon eteläosaan, Valkiajärvelle saakka.

Melontareitti Petkeljärven kansallispuistosta, Nuorajärven kautta Koitajokea pitkin kulkee Nuorajärven venereittiä mukaillen kaava-alueen tuntumaan Mekrijärven itäosaan ja jatkuen siitä aina Koitereeseen saakka.

KUVA 18. Melontareitin sijainti, Koitere-Petkeljärvi. Sekä merkinnät. (www.vaellus.info)

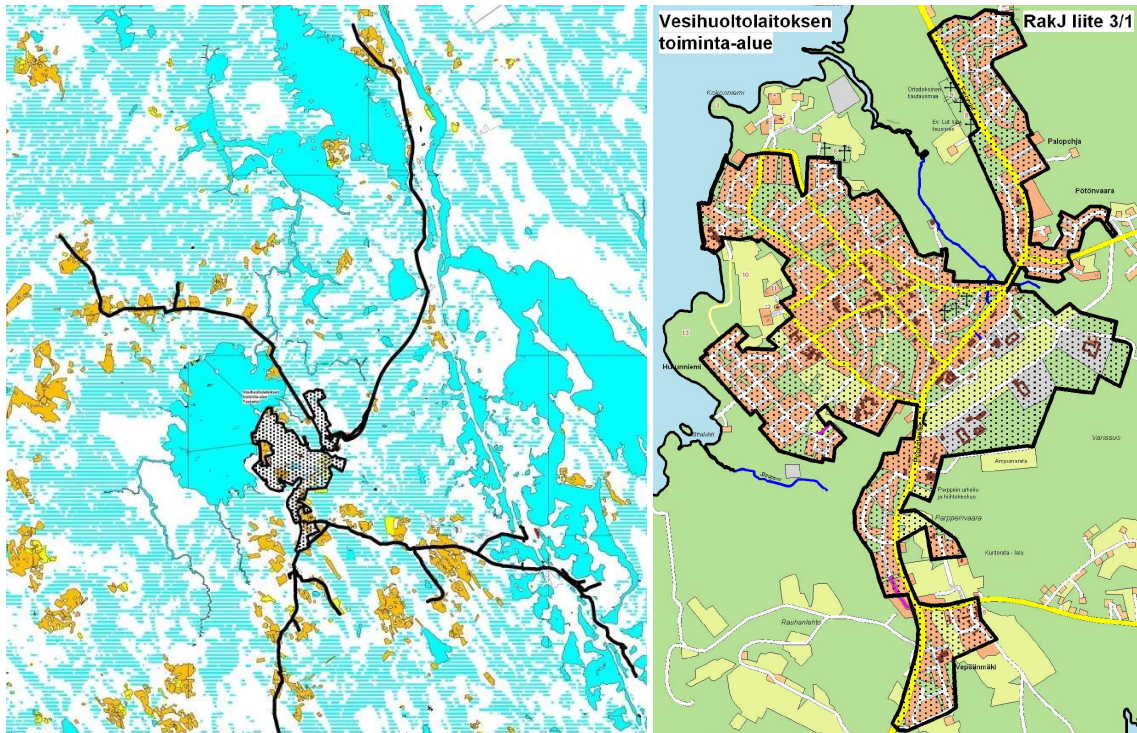
2.4.5 Yhdyskuntatekninen huolto

Yleiskaava-alue sisältyy pääosin kunnallisten vesihuoltoverkostojen piiriin.

Ilomantsissa vesiasioita hoitaa Ilomantsin kunnan vesihuoltolaitos. Se huolehtii puhtaan veden jakelusta, jätevesiviemäröinnistä. Laitos antaa palveluja noin 900 taloudelle. Lisäksi kunnan alueella on 3 vesiosuuskuntaa (Naarva, Kivilahti, Hakovaara). Haja-asutusalueen kiinteistöjen omissa kaivoissa esiintyy usein ongelmia kaivoveden korkeasta rauta- ja mangaanipitoisuuksista ja ajoittain myös veden vähydestä aiheutuvia toimintavarmuusongelmia.

Ilomantsin vesilaitoksella on kaksi päävedenottamo (Putkela ja Ravajärvi), joista pumpataan pohjavettä vuosittain noin 250 000 m³. Jakeluverkostoa on vesilaitoksella 97,6 km. Vesisäiliöitä on yksi, kirkonkylän vesitorni 600 m³. Lisäksi kriisitilanteissa on mahdollista ottaa käyttöön Tervaruukin vanha vedenottamo, joka on ollut poissa käytöstä veden korkean rautapitoisuuden vuoksi ja Anssilan vedenottamo. Vesihuoltolaitoksen piiriin kuuluu lisäksi pieni Sonkajan vedenottamo, mistä toimitetaan kymmenelle kiinteistölle vettä (2 m³/d). Sonkajan vedenottamo on rakennettu lähteeseen ja vettä ei käsitellä millään tavalla.

Ilomantsissa on kaikkiaan 13 jätevedenpumppaamoja, joiden avulla jätevesi pumpataan puhdistettavaksi jätevedenpuhdistamolle. Viemäriverkostoa alueella on yhteensä 52 km. Verkostoon liittyneitä on reilut 800 kiinteistöä. Myös jätevesilietteen käsittely tapahtuu kunnan jätevedenpuhdistamolla. Jätevesiä Ilomantsin jätevedenpuhdistamolla käsiteltiin vuonna 2013 noin 550 000 m³. Jätevesilaitoksella otetaan vastaan myös sako- ja umpikaivolietteet haja-asutusalueelta. Kompostoitu liete sekoitetaan ruokamullaksi, joka soveltuu hyvin viherrakentamiseen.

KUVAT 19. ja 20. Vasen kuva, Ilomantsin kunnan vesihuoltolaitoksen toiminta-alue yleiskaava-alueen osalta (Ilomantsin kunta 2020) ja oikealla vesihuoltolaitoksen toiminta-alue Ilomantsin taajama-alueella (Ilomantsin kunta rakennusjärjestys 2007, liite 3/1).

3 Selvitykset

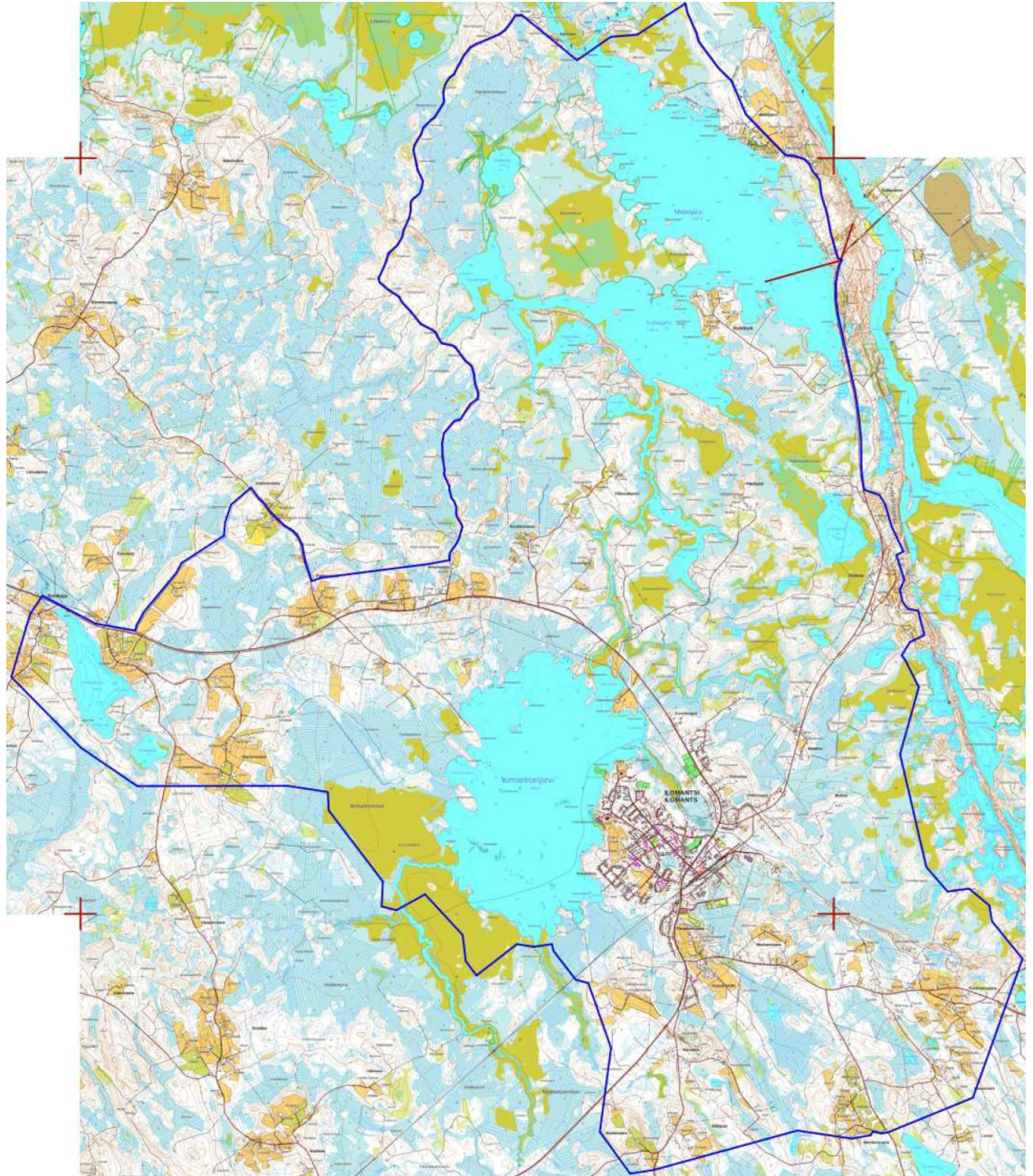
Kaavasuunnittelussa hyödynnetään aikaisempia maakunta- ja yleiskaavojen yhteydessä tehtyjä selvityksiä.

Kaavaprosessin aikana tehdään seuraavat täydentävät selvitykset:

- luonto- ja maisemaselvitys
- rakennetun kulttuurihistorian selvitys
- muinaisjäännösinventointi
- emätilaselvitys rannoille.

3.1 Rakennuskulttuuriselvitys

Alueen kaavoitustyöhön liittyen on kaava-alueesta laadittu rakennetun kulttuurihistorian selvitys - Ilomantsin kirkonkylän yleiskaava-alueen rakennuskulttuuri-inventointi 26.11.2021, ”Matelin ja Siimanen tantereilla”. Inventoinnin on tehnyt Arkkitehtuuritoimisto J-P Husso. (Tässä kaavaselostuksessa olevat valokuvat on kuvattu 17.7. - 24.8.2019, kuvaaja J-P Husso, paitsi kohteen 118 valokuvat 20.5.2021, kuvaaja Jarno Saastamoinen sekä vuodelta 1964 tai 1966 olevan viistoilmakuvan kuvaaja on Keijo Kääriäinen).

KUVA 21. Kartassa yleiskaava-alueen rakennuskulttuurin tarkastelualue ja myös laadittavana olevan kaavan suunnittelualue esitetty sinisellä rajausviivalla. Kohteiden merkittävyysluokkien I ja II alue- ja rakennuskohteina luetteloidut: 102, 11 ym. on esitetty liitekartoissa.

Rakennuskulttuuri-inventoinnin tarkoitus oli, että Ilomantsin kirkonkylän yleiskaava-alueen rakennuskulttuuri-inventoinnin tarkastelualueelta huomioidaan merkittävimmät, yleiskaavan laatimisen kannalta olennaiset valtakunnalliset, maakunnalliset ja seudulliset rakennuskohteet ja alueet, joihin voisi kohdistua kaavallisia suojelumerkintöjä. Pääsääntöisesti sisätiloja ei ole inventoitu.

INVENTOINTIALUEEN RAKENNETUN YMPÄRISTÖN VAIHEITA

Muokattu ote Ilomantsin keskustan osayleiskaavan 1999 ympäristöselvitystekstistä:

"3.1 HISTORIAALLINEN ASUINYMPÄRISTÖ

Ilomantsin vakituiseen asumiseen liittyvien asuinpaikkojen synty on arvailujen varassa. Karjanhoidon ja viljelyn tulo seudulle joskus toisen vuosituhannen alkupuolella synnytti viimeistään kiinteän suurperheasutuksen ja kaskeamisen vaaroilla ja vesien varsilla. Ilomantsi on Pohjois-Karjalan vanhin asutusalue; täällä luettiin Vatjan viidenneksen verokirjan mukaan v. 1500 yli sata taloa.

Ilomantsin kirkonkylä on kylistä vanhin. V. 1618 kylässä oli 12 asuttua ja viisi autiotaloa. Vuonna 1624 taloja oli jo 24, mutta lännestä vyöryvä luterilainen uhka alkoi vähentää asutusta." Talot sijaitsivat Pappilanvaaralla parvikylänä ja siitä pohjoiseen järven itärannalla.

3.2 VANHA JA NYKYINEN RAKENNUSKANTA

Kylän keskusta on sijainnut eri aikoina eri paikoissa:

- 1800-luvun alussa Pappilanvaaran etelärinteellä
- 1800-luvun lopussa luterilaisen kirkon lähetyksillä
- 1930-luvulla Kauppatiellä Tirinkaivosta koilliseen
- 1970- Mantsintien ja Kalevalantien risteyksessä."
- 2020-luvun alussa keskustatoiminnot Ylätien ja Pogostantien välisellä Kalevalantiellä.

KUVA 22. Suurten muutosten teko taajamarakenteeseen on alkanut. Vuodelta 1964 tai 1966 olevan viistoilmakuvan keskellä, viljelykäytöstä pois jääville pelloille, rakennetaan nelikaistaista Kalevalantietä ja sen varrelle moderneja, laajoja ja matalalinjaisia liikerakennuksia. Kuva Ilomantsin kunnan, kuvaaja Keijo Kääriäinen.

Keskustatoimintojen siirtyminen Kauppakadulta Kalevalantielle oli merkittävä asia Ilomantsin taajamalle. Aiemmin vilkkaan Kauppakadun liiketiloja tyhjensi yritysten muuttaessa Kalevalantielle. Niinpä Kauppakadulla ei ollut tarpeita lisärakentamiselle tai rakennusten muuttamiselle. Näin Kauppakadun miljöön on säilynyt pääosin sellaisena kuin se oli 1960-luvulla.

TAUSTAA, TIETOLÄHTEITÄ, AIELMIA INVENTOINTEJA JA SELVITYKSIÄ:

- Ilomantsin kansanarkkitehtuuria, inventointi 1973
- Rakennusinventointikuvat 1980-luku
- Kansallistalon historiikki, Ulla Vartiainen 1993
- Ilomantsin rakennussuojelukohteet 1998
- Rakennusinventointi ELY-keskus mm 2002-2003, 2008, 2015
- Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöt, Pohjois-Karjalan liitto 2004
- Rakennusten inventointiaineisto Ilomantsi, tietokanta 2008

- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY 2009
- Pohjois-Karjalan maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnit kesällä 2010 ja keväällä 2012, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
- Maakuntakaavan (3.vaihe) rakennusselvitys 2014, Liite 1 Valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt Pohjois-Karjalassa
- Valtakunnallisesti arvokkaiden maaseudun kulttuurimaisemien ja maisemanähtävyyksien nykytila Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Karjalan ELY-keskus; Ari Lyytikäinen & Timo Laitinen 2014
- Ryökkylä, Ilomantsin Tamminiemi 2013, Maija-Liisa Pitkänen
- Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöohjelma 2021 – 2027, Raportteja_40_2020
- Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 1. vaihe Kaavaselostuksen liiteosio 4, rakennetun kulttuuriympäristön kohdekortit, Ilomantsi. Luonnos 26.4.2021
- Kulttuuriympäristön palveluikkuna (Kypyi)
- Kantapuu, Ilomantsin museo

NYT TEHDYSSÄ RAKENNUSKULTTUURI-INVENTOINNISSA TODETTU:

Seuraavassa kuvataan tiivistetysti inventoinnissa todettu keskeinen sisältö ja esitetään inventointialueen rakennetun kulttuuriympäristön merkittävimmät alue- ja rakennuskohteet, niiden merkittävyyden mukaisesti jaoteltuna. Kun tässä yleiskaavassa ei huomioida kaikkia inventoituja kohteita, esimerkiksi paikallisesti merkittäviä tavanomaisia rakennuksia, joilla ei ole erityisiä rakennushistoriallisia, historiallisia tai maisemallisia arvoja, ei niitä ole tarkoituksenmukaista esitellä kaavaselostuksessa.

MERKINTÖJEN SELITYKSET

kohdenumero	esim. 102 , 11 = inventointikohteen tai alueen järjestysnumero
alueellinen merkittävyys:	P = paikallisesti merkittävä, M = maakunnallisesti merkittävä, V = valtakunnallisesti merkittävä
arvoluokka:	HI = historiallinen; Suomen, maakunnan tai paikkakunnan vaiheisiin tai johonkin merkittävään historialliseen tapahtumaan liittyvät kohteet, henkilö-, talous- oppi- tai sosiaalhistoriaan liittyvät rakennukset ja muistomerkit, RH = rakennushistoriallinen; rakennus on rakennustaiteellisesti tai rakennusteknisesti arvokas, edustaa aikakaudelleen tai jollekin alueelle luonteenomaista rakennustapaa tai on merkittävä eri sosiaaliryhmien rakennusperinteen esimerkki taikka on merkittävä osa yksittäisen suunnittelijan tuotantoa. MA = maisemallinen; merkittävä osa kulttuurimaisemaa tai kaupunkikuvaa tai ympäristössään huomattava kiintopiste.

Inventointialueen **RKY 2009 -kohteet:**

RKY on Museoviraston laatima inventointi, joka on valtioneuvoston päätöksellä otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoituksena inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen.

Valtioneuvoston valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskeva 14.12.2017 tehty päätös tuli voimaan 1.4.2018. Päätös edellyttää, että valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot, kohteiden alueellinen monimuotoisuus ja ajallinen kerroksisuus turvataan maakuntien suunnittelussa ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan suomalaisen kulttuuriympäristön kokonaisuus perustuu viranomaisten laatimiin valtakunnallisiin inventointeihin, jotka koskevat valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita, valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä (RKY) ja valtakunnallisesti merkittäviä arkeologisia kohteita.

RKY 2009 -kohteet inventointialueella ovat:

- Salpalinja (kohde 63)
- Ilomantsin Pappilanvaara (kohde 100)
- Ilomantsin Kauppatien ja Kotimäen alue (kohde 102)
- Mekrijärven kylä ja Sissolan talo (kohde 110)

POHJOIS-KARJALAN MAAKUNTAKAAVA 2040, 1. VAIHE, Maakuntahallitus 26.4.2021

Rakennettu kulttuuriympäristö

Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (ma/km) osa-alue tai kohde:

Suunnittelumääräys: Alueen suunnittelussa on otettava huomioon kulttuurihistoriallisen rakennetun ympäristön kokonaisuus, ominaispiirteet ja identiteetti ja vaalittava kulttuuriarvojen säilymistä.

Liite 4. Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, kohdekortit kunnittain, kohdekortit Ilomantsi; osa 2/5

**36. Ortodoksinen lainajvästön viljama-
kasiini**

osoite: Simanantie 5, 82900 Ilomantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): **36**

kiinteistötunnus: 146-406-28-23

omistaja: Ilomantsin ortodoksinen seurakunta

merkittävyysluokka: **M**

- Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, liite 4, Tunnus 146_010

SR Kreikkalaiskatolinen lainajvästö.
Kirkonkylän yleiskaava 1999

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

Katovuosien varalle tehty viljan varmuusvarasto, josta voitiin lainata siemenviljaa. Tämä hirrestä 1800-luvulla tehty kaksikerroksinen, ikkunaton rakennus on 1950-luvulta alkaen ollut Ilomantsi-Seuran museoesineiden varastona. Kesällä 2019 oli tekeillä ulkoverhouksen korjaus.

**71. Kuuksenkaari, Kuuksenvaaran ent.
koulu**

osoite: Kuuksenvaaranatie 20c, 82900 Ilomantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): **71**

kiinteistötunnus: 146-413-3-30

omistaja:

merkittävyysluokka: **M**

- Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, liite 4, Tunnus 146_012

arvoluokka: **RH**

Nykyään majoitus- ja juhlatilana toimiva rakennus tehtiin Kuuksenvaaran kansakouluksi vuonna 1914. Sitä laajennettiin 1920-luvulla rakentamalla jatko-osa, johon tuli mm. alakerran sali. Yläkerrassa on entisen koulun opettajan asunto. Asuntoja yhteensä kaksi. Oli kenttäsairaalana jatkosodan aikaan, kesällä 1944. Kolmessa luokkahuoneessa ollut koulutoiminta loppui vuonna 2007.

Rakennus on kunnostettu vanha kouluaikainen tyyli säilyttäen, ollen hyvä esimerkki 1900-luvun alun koulurakentamisesta.

Koulun vieressä on kouluajoilta, vuodelta 1994 peräisin oleva talousrakennus. Sauna on purettu vuonna 2000.

89. Soihtulantie 7, Virastotalo

osoite: Soihtulantie 7, 82900 Ilomantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): **89**

kiinteistötunnus: 146-406-108-0

omistaja: Kiinteistö Oy Ilomantsin Virastotalo

merkittävyysluokka: **P**

- Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, , liite 4, 146_001

arvoluokka: **RH ja MA**

1984 valmistuneet Ilomantsin kunnan virastotalo ja valtion virastotalo sekä 1987 valmistunut kirjasto muodostavat yhdessä massiivisen kokonaisuuden.

91. Kappalaisentie 2, vesitorni osoite: Kappalaisentie 2, 82900 Ilomantsi kohdenumero (tunnus kartalla): 91 kiinteistötunnus: 146-406-10-98 omistaja: merkittävyysluokka: P - Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, liite 4, Tunnus 146_006 arvoluokka: RH ja MA	
1968 valmistunut vesitorni toimii vesijohtoverkoston veden paineen kehittäjänä, näkötorlina ja viinibaarina. Rakentaessa käytettiin uutta menetelyä: liukuvaluna tehdyn torniosan ympärille valettiin säiliöosa maassa joka sitten nostettiin hydraulinostureilla ylös paikoilleen. Tornin säiliöosan kapea ja korkea muoto ja puusoiroista tehty pintamateriaali poikkeavat edukseen tavanomaisista sienimäisistä betonipintaisista vesitorneista. Tosin puu on käsitelty haitallisella kreosiitilla.	
94. Parppeintie 4, Parppeinpirtti osoite: Parppeintie 4, 82900 Ilomantsi kohdenumero (tunnus kartalla): 94 kiinteistötunnus: 146-406-10-98 omistaja: merkittävyysluokka: P - Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, liite 4, 146_003 arvoluokka: RH, M	
 Parppeinvaaran huipulle matkailukäyttöön, ravintolaksi vuonna 1992 valmistuneessa pyöröhirsirakennuksessa on tyyli- ja perinteistä karjalaisesta rakentamistavasta.	
I = Valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt ja muut inventointialueen merkittävimmät rakennukset ja aluekokonaisuudet: Rakennushistoriallisesti, kulttuurihistoriallisesti, henkilöhistoriallisesti tai maisemallisesti inventointialueen merkittävimmät rakennukset ja aluekokonaisuudet, joiden säilyminen on syytä turvata esim. yleis- tai asemakaavalla. Inventointialueen I -luokan aluekohteet ja rakennukset tai rakennusryhmät inventointialueen rakennetussa kulttuuriympäristössä ovat:	

63. Salpalinja; Sonkajan kiviesteet

osoite: Issakantie 106-108 ja Rouvisenmutka,
82900 Ilomantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): **63**

kiinteistötunnus: 146-432-16-20 + muita

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka:

- **V** (RKY 2009)
- **ma/kv nro 9**; Pohjois-Karjalan maakuntakaavan 3.vaihe
- **ma/kv nro 41?**, Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040

arvoluokka: **HI**

RKY 2009 -alueena oleva Salpalinja on yksi merkittävimmistä II maailmansodan aikana rakennetuista linnoitusketjuista. Ilomantsin Sonkajan kiviesteet ovat osa itäistä Salpalinjaa. Neuvostoliiton armeija ei päässyt etenemään Salpalinjalle saakka, joten Sonkajankin kiviesteet jäivät onneksi vaille taistelua.

Nykyinen Issakantie + Rouvisenmutka oli silloinen maantie Ilomantsista kohti länttä. Rouvisenmutkan ja Issakantien risteyksen kohdalla tielinja sijoittuu vesistön ja suon väliselle kannakselle, joten siihen noin 1,5 m korkuisilla kivilohkareilla tehty panssarivaunujen kulkueste olisi pysäyttänyt niiden kulun, kun tiekin olisi tukittu.

100. Pappilanvaara

osoite: Papintie 1 + ympäristö, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **100a** ja **100b**

kiinteistötunnus: 146-406-60-25

omistaja:

merkittävyysluokka:

- **V** (RKY 2009)
- **ma/kv** nro 3 Pappilanvaara ja 4 Pappilanvaarakirkko; Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040
- **sr** Isopappila ja riihi. Kirkonkylän yleiskaava 1999

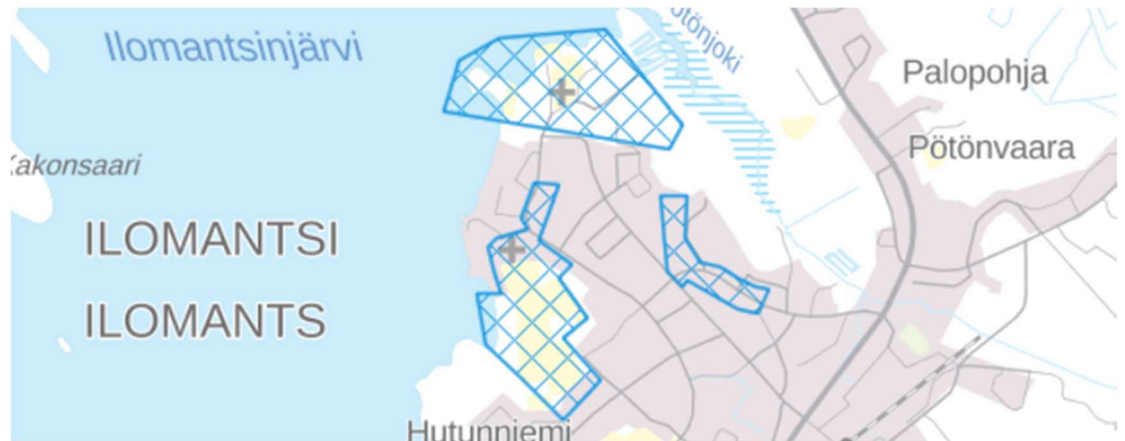
arvoluokka: **HI, RH ja MA**

Ilomantsin vanhan kirkonkylän aikainen keskus on Pappilanvaaralla ja sen alapuolella kulkevan Kirkkotien varrella. 1500-luvulla Ilomansista muodostettiin Pohjois-Karjalan veronkantopiiriin, pogostan keskus. Pappilanvaaralle ja ympäristöön kerääntyi lisää asutusta peltoviljelmien. Sekä ortodoksinen ja luterilainen kirkko sijaitsivat vieretysten Pappilanvaaralla, nykyisestä Isopappilasta noin 100 metriä luoteeseen, mutta vuonna 1794 salaman aiheuttaman tulipalon jälkeen uudet kirkot rakennettiin Pappilanvaaran alapuolisille rinteille, etäämmälle toisistaan. Ilomantsin luterilainen kirkko rakennettiin ja vihittiin 1796. Kreikkalais-katolinen kirkko vihittiin käyttöön 1892. Pappilanvaaralla oleva luterilainen pappila, Isopappila, on rakennettu vuonna 1843 ja Pikkupappila 1700-luvun lopulla tai 1800-luvun alussa. Kirkon puoleisella rinteellä on kaksikorsuinen ja etukatoksella varustettu riihi, jonka vuonna 1993 uusittu pärekatto oli v. 2019 päässyt pahoin rapistumaan ja jo osittain luhistunut. Katto korjattiin kesällä 2021.

Pappilan pihapiiristä on purettu suurikokoinen navetta ja aitta vuonna 1964. Saman vuonna tehty pitkä ja pulpettikattoinen talousrakennus, jossa on mm. autotallit, lämpökeskus ja varastotilaa, ei ole harmoniassa pappilan rakennustyylin kanssa.

Pappilanvaaran laki, josta on vaikuttava näköala Ilomantsinjärvelle ja sitä ympäröiville vaara-alueille, on säilynyt melko avoimena peltona lähes Ilomantsijärveen saakka. Kasvava puusto pappilan ja rannan tuntumassa sekä kirkon ympärillä tosin rajoittavat näkymiä enenevissä määrin. Myös rannan ja kirkon väliin rakennettu Hyvinvointikeskus Toivonlahti + uimahalli osaltaan estää näkymiä. RKY-alueajaukseen kuuluvat myös vesitorni ja etelään viettävällä Pappilanvaaran rinteellä olevat kunnalliskodin rakennukset ja puutarha.

Iloimantsin keskustan RKY2009 -alueet. Lännessä (vasemmalla) kaksiosainen Pappilanvaaran alue. Idässä (oikealla) Kauppatien ja Kotimäen alue. Karttalähde Museovirasto.

102. Kauppatien ja Kotimäen alue

osoite: Kauppatie - Katri Valan tie 1, 82900
Iloimantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): **102**

kiinteistötunnus: 146-406-
useita-

omistaja:

merkittävyysluokka: **V** (RKY 2009)

- **ma/kv** nro 2; Pohjois-Karjalan
maakuntakaava 2040

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

/s Kauppatien ympäristö. Kirkonkylän
yleiskaava 1999

Kauppatie, aikaisemmalta nimeltään Alatie, oli Iloimantsin liike-elämän ja palvelujen keskittymä 1920-luvulta sotien jälkeisille vuosikymmenille. Kun 1960-luvun rakennuskaavan myötä tehtiin uusi pääkatu, Kalevalantie, siirtyi sinne moni liikeyritys Kauppatieltä. Kadun varren rakennukset on säilytetty pitkälti alkuperäistyyliinsä, vaikkakin osa aiemmista liiketiloista on muutettu asuinkäyttöön. Tämä säilynyt kirkonkylämiljöö on myös pääosin ylläpidetty hyväkuntoisena. Lisäksi alueella on omakotitaloja sekä paloasema ja entinen työväentalo, nykyinen elokuvateatteri.

Sivummalla Kauppakadusta ovat metsäyhtiö Enzo-Gutzeitin aiemmin omistamat rakennukset, vuonna 1937 piiriesimiestoimistoksi ja majoituskäyttöön rakennettu, sekä metsähoitajan asuintalona ollut.

Yksi Suomen harvoista säilyneistä kunnallistaloista, Kansallistalo, valmistui vuonna 1905, mm. yhdistysten kokoontumispaikaksi. Vuodesta 1920 alkaen kunnanvaltuuston kokoontumispaikana, sittemmin laajennettuna mm. kunnan toimitiloja, pankki- ja asuintiloja, nuorisotalona ja nykyään harrastustiloja.

Kotimäellä on säilynyt kaksi Iloimantsin varhaista koulurakennusta, 1906 valmistunut yksikerroksinen ja kaksikerroksinen vuodelta 1925, joka on nykyisin Katri Vala -kulttuurikeskuksena.

110. Mekrijärven kylä ja Sissolan talo

osoite: Mekrijärventie 22 ja Yliopistontie 4, 82900 Iloimantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): **110**

kiinteistötunnus: 146-420-10-101, 146-420-1-39 ym.

omistaja: useita

merkittävyysluokka: **V** (RKY 2009)

- **ma/kv nro 6**; Pohjois-Karjalan maakuntakaavan 3.vaihe
- **sr nro 130**; Pohjois-Karjalan maakuntakaavan 3. vaihe, Mekrijärven tutkimusasema
- **sr nro 131**; Pohjois-Karjalan maakuntakaavan 3. vaihe, Sissolan pirtti
- **ma/mm nro 4**; Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, liite1
- **ma/kv nro 6**; Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, liite1

arvaluokka: **HI, RH ja MA**

Mekrijärvi on Pohjois-Karjalan vanhimpiin asutusseutuihin lukeutuvan Ilomantsin vanhimpia kyliä. 1840-luvulla Mekrijärvellä ovat asuneet kalevalaiset runonlaulajat Simana Sissonen (Sissolassa) ja Simana Huohvanainen. Jo 1600-luvulta tunnettu Sissolan tilan rakennusryhmä on ainoa maamme rajojen sisäpuolella oleva runonlauluperinteeseen liittyvä alkuperäisellä paikallaan oleva. Sen pihapiiri koostuu kahdesta asuinrakennuksesta ja aitasta sekä 1900-luvulla rakennetuista navetasta, saunasta ja ladosta. Sissolan läheisyydessä on muitakin iäkkäitä rakennusryhmiä. Sissola on suojeltu 21.5.2019; Laki rakennusperinnön suojelemisesta ja asetus 480/85.

Rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) ja asetuksen 480/85 nojalla suojellussa Mekrijärven kylän entisessä kansakoulussa (vuodelta 1924) ja pihapiiriin tehdyissä muissa rakennuksissa toimi Joensuun yliopiston Mekrijärven tutkimusasema, nykyään Megrin Matkailu Oy.

Karttaote RKY2009-aluekohteesta, "Mekrijärven kylä ja Sissolan talo" Lähde Museovirasto.

117. Sonkaja

osoite: Sonkajantie, Issakantie, 82900 Iломанси

kohdenumerot (tunnus kartalla): **117**

kiinteistötunnus: 146-406- useita

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka:

- **V**
- **ma/kv**; Pohjois-Karjalan maakunta-kaavan 3.vaihe
- **ma/mv**; Valtakunnallisesti merkittävä maisema-alue. Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, 1.vaihe (luonnos)

arvoluokka: **MA**

Metsäsaarekkeet jakavat Sonkajan viljeltyjä peltoalueita.

Näkymä Issakantieltä kohti Sonkajärven eteläosaa

Hömotintintien peltojen ja järven välissä on metsää.

Issakantietä kohti etelää Enontieltä.

Osa ennen avoimista peltoalueista on pusikoitumassa.

Sonkajan koillis- ja itärantaa ja rinnepeltoja. Keskellä tsasouna.

Vuonna 1995 valtakunnallisesti merkittäviin maisema-alueisiin kuuluvaksi valittu Sonkajan maisema-alue sijoittuu Sonkajärven ympärille. Sonkajan maisema-alueen arvokkuus perustuu vaarojen lakialueille, rinteille ja järvenrantaan sijoittuneiden rakennusten ja vaarojen yhteisvaikutuksen synnyttämään vaarakylämaisemaan. Järven rannasta vaaran lakialueille ulottuvat rinnepellot ovat vaikuttavimmillaan Issakantien varrella, tosin paikoittainen pusikoituminen ja perinteisestä rakennustavasta poikkeava rakennuskanta hieman heikentävät maisema-alueen arvoa.

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden rajausehdotus 2015, ote Sonkajan osalta

15. Kauppatie 45

osoite: Kauppatie 45, 82900 Ilomantsi
kohdenumero (tunnus kartalla): 15
kiinteistötunnus: 146-406-17-100
omistaja: yksityisomistuksessa
merkittävyysluokka: **P**
arvoluokka: **RH**

Ilomantsin seudun metsien hakkuutoimintaan liittyvässä rakennuksessa on ollut Enso-Gutzeit -metsäteollisuusyhtiön aluekonttori ja yläkerrassa majoitustiloja. Tämä vuonna 1937 valmistunut rakennus sisältyy RKY 2009 -alueeseen "Kauppatien ja Kotimäen alue".

22. Ruskosillantie 35, ent. Kanttorila

osoite: Ruskosillantie 35, 82900 Ilomantsi
kohdenumero (tunnus kartalla): 22
kiinteistötunnus: 146-406-5-52
omistaja: yksityisomistuksessa
merkittävyysluokka: **P**
arvoluokka: **RH**

1890-luvulla tehdyn asuinrakennuksen moniulokkeinen hahmo on peräisin useista laajennusvaiheista. Kun tila oli ev.lut. seurakunnan, asuivat 3 peräkkäistä kanttoria talossa. Pihapiirin vanhoista rakennuksista on purettu navetta, sauna ja lato. Aitta on tallella.

27.-28. Pikkupappila, Iljala

osoite: Kappalaisentie 2, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **27-28**

kiinteistötunnus: 146-406-59-14

omistaja:

merkittävyysluokka: **M**

- **ma/km** nro 3 (75); Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, liite 1

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

/s Ev.lut. Pikkupappilan alue. Kirkonkylän yleiskaava 1999

SR Ev.lut. Pikkupappila. Kirkonkylän yleiskaava 1999

Rakennukset:”, vasemmalla pappila (kohde 27), aitta (kohde 28).

Kappalaisen virka-asunnoksi 1800-luvun alussa tai 1700-luvun lopussa tehty Pikkupappila - asuinrakennus (kohde 27) sijaitsee Pappilanvaaralla; pihalta ja sisätiloista avautuu upea maisema länteen, Ilomantsinjärvelle ja vaaroille. Asuinrakennukseen on tehty muutostöitä mm. vuonna 1902 ja 1954, jolloin pohjoispääty muutettiin erillisasunnoksi diakonissalle.

Pihan pohjoissivulla on hirsinen riviaitta (kohde 28) 1800-luvulta. Muut vanhat rakennukset on purettu; riihi, sauna, halkovaja, työväen asuinrakennus ja navetta.

Pappila talousrakennuksineen ja peltoineen sisältyy RKY 2009 -alueeseen "Ilomantsin Pappilanvaara".

29.-30. Isopappila

osoite: Papintie 1, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **29 – 30**

kiinteistötunnus: 146-406-60-25

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

/s Ev.lut. Isopappilan alue. Kirkonkylän yleiskaava 1999

SR Ev.lut. Isopappila. Kirkonkylän yleiskaava 1999

Pappilan pihalta avautuvaa avaraa maisemaa näkyy oikealla.

Pappila (kohde 29), kuvissa keskellä ja oikealla riihi (kohde 30).

Kirkkoherra Molanderin aikaan, vuonna 1843 rakennettua pappilaa on remontoitu mm. vuonna 1964, jolloin huonejakoa muutettiin. Samaan aikaan purettiin pihapiiristä suuri navetta ja aitta.

Pappilasta pohjoiseen, rinnepellolla, on jo harvinaiseksi käynnyttä tyyppiä oleva kaksikorsuinen ja etukatoksella varustettu riihi 1800-luvulta. Sen huonokuntoinen pärekatto on jo osittain luhistunut, mutta hirsiseinät ovat vielä kohtuukunnossa.

Pappila talousrakennuksineen ja peltoineen sisältyy RKY 2009 -alueeseen "Ilomantsin Pappilanvaara".

31.-35. Ilomantsin ev.lut. kirkko

osoite: Henrikintie 2, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **31 – 35**

31. ev.lut. kirkko

32. ev.lut. kirkon kellotapuli

33. ev.lut. kirkon talousrakennus

34. Molanderien hautakammio

35. Hjerppen hautakammio

kiinteistötunnus: 146-406-60-25

omistaja: Ilomantsin ev.lut. seurakunta

merkittävyysluokka: **V**

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

sr-1 ja **sr**, nro 3; Pohjois-Karjalan maakunta-
kaava 2040

suoja; kirkkolaki

/s Ev .lut. kirkon alue. Kirkonkylän yleiskaava
1999

Vasemmalla Ilomantsin ev.lut. kirkon kellotapuli (kohde 32) ja oikealla ev.lut. kirkko (kohde 31)

Pappissukujen, Molanderin hautakammio (34) ja oikealla Hjerpen hautakammio (35) kirkon alarinteellä

1653 perustetun Ilomantsin luterilaisen seurakunnan järjestyksessään viides kirkko on rakennettu Ilomantsijärven läheisyyteen Malisenmäelle. Edellinen, viereisellä Pappilanvaaralla sijainnut kirkko, oli tuhoutunut tulipalossa 1794, jolloin lähellä ollut ortodoksikirkkokin paloi.

Tämän vuonna 1796 valmistuneen, puurakenteisen luterilaisen kirkon pohjaratkaisu on itäsuomalaisittain tyypillinen kapenevasakarainen ristikirkko. Ristikeskuksessa on aumatun vesikaton sisäjiireistä nouseva lanterniini, lyhtyä muistuttava pikkutorni. Kirkkoa on kunnostettu ja muutettu useita kertoja, mm. vuosina 1840, 1933 ja 1993-1994. Kirkon sisämaalaukset yli sadan enkelikuvan kera ovat vuosilta 1830-1832.

1790-luvun lopulla kirkon luo valmistuneessa kellotapulissa on pohjalaisten renessanssitapuleiden tyylipiirteitä.

Kirkko, kellotapuli ja hautakammiot kirkkotarhoineen sisältyvät RKY 2009 -alueeseen "Ilomantsin Pappilanvaara".

56. Ilomantsin ortodoksinen kirkko, Pyhän profeetta Elian kirkko ja

101. Iljan kirkon maisema-alue

osoite: Kirkkotie 15, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **56, 101**

kiinteistötunnus: 146-406-23-24

omistaja: Ilomantsin ortodoksinen seurakunta

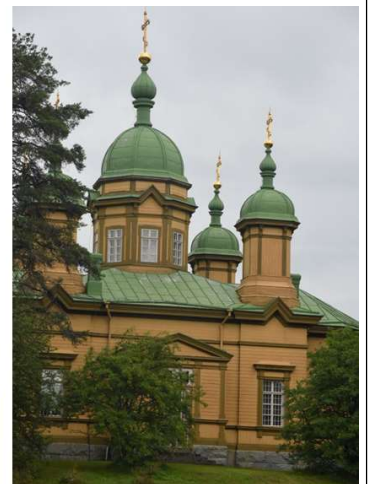
merkittävyysluokka: **V**

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

sr-1 ja **sr**, nro 5; Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040

suojalu; laki ortodoksisesta kirkosta

/s Ortodoksisen kirkon alue. Kirkonkylän yleiskaava 1999

Kun Pappilanvaaralla vierekkäin sijainneet ortodoksinen ja luterilainen kirkko olivat tuhoutuneet salaman sytyttämässä tulipalossa vuonna 1794, tehtiin vuonna 1798 ortodoksiselakunalle uusi kirkko, järjestyksessään viides, paikalle, jossa nykyisin sankarihautausmaa. Kuudes, nykyinen kirkko, tehtiin kauemmas pohjoiseen uuteen paikkaan. Tämä 1892 käyttöön vihitty kreikkalaistolin kirkko on pyhitetty profeetta Eliaan muistolle. Viisikupolinen kirkko edustaa Venäjällä jo 1700-luvulla yleistynyttä kirkkotyyppiä, tyyliltään myöhäistä uusklassismia. Se on suurin Suomen ortodoksisista puukirkoista.

Kirkko ympäristöineen sisältyy RKY 2009 -alueeseen "Ilomantsin Pappilanvaara".

61. Varisvaaran hautausmaan ruumis-suoja

osoite: Kauppatie 10, 82900 Ilomantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): 61

kiinteistötunnus: 146-406-3-234

omistaja:

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **RH**

Vuonna 1868 perustetun Varisvaaran hautausmaan laidalla olevan ruumissuojan rakentaminen ajoittunee 1800 ja 1900 -lukujen vaihteeseen. Se on vaatimaton lautakattoinen hirsistä tehty säilytyspaikka hautausta odottaville vainajille.

Hautamuistomerkeistä mainittavin on runonlaulaja Mateli Kuivalattaren kivipaasi. Mateli on Suomen ensimmäinen nimeltä mainittu naislyyrikko.

62. Sissola, runonlaulajan kotitalo

osoite: Mekrijärventie 22, 82900 Ilomantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): **62**

kiinteistötunnus: 146-420-10-101

omistaja:

merkittävyysluokka: **V** (RKY 2009)

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

Kuvassa vasemmalla Sissolan rakennuksista sauna, kaivo, 2 asuinrakennusta, keskellä navetta ja oikealla Mekrijärveä ja lato.

RKY 2009 -alueeseen "Mekrijärven kylä ja Sissolan talo" kuuluva Sissola on ainoa maamme rajojen sisällä oleva runonlauluperinteeseen liittyvä kokonainen alkuperäisellä paikallaan oleva rakennusryhmä. Sen kulttuurihistoriallinen arvo perustuu ennen kaikkea henkilöhistorialliseen arvoon ja karjalaiseen kulttuuriperintöön. Sissolan tila on 1600-luvun lopulta lähtien kuulunut Sissos-suvulle. Tilaa isännöi 1800-luvun alussa runolaulajana tunnettu Simana Sissonen (1786-1848).

Sissolan pihapiiri koostuu kahdesta asuinrakennuksesta, aitasta, navetasta, ladosta ja saunasta. Simana Sissosen aikainen asuinrakennus käsitti tuvan ja kaksi kamaria sekä eteisen. 1900-luvun alussa (ennen vuotta 1907) asuinrakennus sahattiin kahdeksi erilliseksi osaksi: Simanan tupa jäi paikoilleen, mutta eteinen ja kamarit siirrettiin pihan itäreunaan, jossa niistä muokattiin tuvan, pienen eteisen ja eteiskomeron käsittävä asuminen. Simanan tupaan lisättiin myöhemmin uudet kamarit. Umpikuisti on lisätty 1915 jälkeen. Korjaustoimenpiteiden yhteydessä koko rakennusta korotettiin nykyiseen korkeuteensa. Sissolan tilan rakennukset ovat maalaamatonta puuta; julkisivuiltaan hirttä ja osin lautaa. Katemateriaalina on pääosin päre. Navetan, saunan ja ladon kattopäreet uusittiin kesällä 2019.

Karttaote RKY2009-aluekohteesta, "Mekrijärven kylä ja Sissolan talo" Lähde Museovirasto.

70. Sonkajan kylätalo, ent. koulu

osoite: Hömötintie 2, 82900 Iloimantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): **70**

kiinteistötunnus: 146-432-7-44

omistaja:

merkittävyysluokka: **P arvo?**

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

Kansakouluksi vuonna 1907 valmistunut ja vuonna 1913 lautaverhottu hirsirakennus on nykyään kylätalona. Suurten ikkunoiden koristeelliset pielilaudoitukset on tehty kansallisromanttiseen/jugend -tyyliin. Vuonna 1933 koulua jatkettiin pohjoispäästä keittotilalla ja opettajan asunnolla. Silloin tehtiin myös peltikatto.

Kesällä 1941 koulu toimi kenttäsairaalana. Pihapiirissä myös talousrakennus

72. Nyppylävaaran navetta ja riihi

osoite: Kerälänvaarantie 24, 82900 Iloimantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): **72**

kiinteistötunnus: 146-431-9-11

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **P**

arvoluokka: **RH ja MA**

SR Nyppylävaaran navetta. Kirkonkylän yleiskaava 1999

Kookas hirsirakenteinen navetta korkeine toisen kerroksen varastotiloihin. Säärasituksen aikaansaaman seinähirsien syöpyneisyydestä päätellen navetta lienee peräisin 1800-luvulta, mutta myös pihapiirissä oleva riihi on perimätiedon mukaan 1700-luvulta. Osa sen hirsistä näyttää olleen jo jonkun muun rakennuksen seininä.

83. Simanantie 9, ent. ortod. kanttorila, Skiitta

osoite: Simanantie 9, 82900 Iloimantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): **83**

kiinteistötunnus: 146-406-28-20

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **P**

arvoluokka: **RH**

Ortodoksiseurakunnan historiaan liittyvä entinen kanttorin asuinrakennus lienee rakennettu 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa. Ikkunoina yhä kuusiruutuiset, Pihapiirissä on 1950-luvulta peräisin olevan saunan lisäksi kaksi hirsiaittaa. Maalaamaton, jyrkällä lautakatolla oleva, muualta siirretty aitta vaikuttaa olevan 1800-luvulta. Punamultamaalatussa aitassa on kaksi aittahuonetta.

88. Ala-Koidan tie (noin) 54

(huom. kohde ei ole kaava-alueella)

osoite: Ala-Koidan tie noin 54, 82900 Ilomantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): **88**

kiinteistötunnus: 146-406-31-27

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **RH**

Pieni asuinrakennus maalaamattomina harmaantuneine seinineen ja talousrakennuksineen on esimerkki vaatimattomasta asumisesta 1900-luvun alun harvaan asutuilta alueilta.

92. Sissipolku 1a-1f, ent. rajavartiosto asuinrakennuksineen

osoite: Sissipolku 1a-1f, 82900 Ilomantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): **92**

kiinteistötunnus: 146-406-10-202, 146-406-10-203

omistaja:

merkittävyysluokka: **P**

arvoluokka: **RH**

Entiset Rajavartioston henkilöstön asuinrakennukset, hallinto- ja toimistotilat sekä ruokala ovat saaneet uudet käyttäjät, mutta rakennukset on säilytetty 1950-luvun olemuksessaan, mm. rapattuine julkisivuineen.

II = Maakunnallisesti tai paikallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt ja muut rakentamisaikansa rakennustyyppin merkittävät kohteet

Rakennetun kulttuuriympäristön kannalta tärkeä rakennus, pihapiiri tai alue. Kohde on rakentamisaikansa tyyppin hyvä esimerkki ja hyvin tai melko hyvin säilynyt. Kulttuuriympäristön osatekijöiden/olemuksen säilyttämiseen kannustava suositusluontoinen kaavamerkintä olisi tarpeen. Esimerkiksi: Kulttuurihistoriallisesti arvokas ympäristö, jossa toteutettavien muutosten on sopeuduttava ympäristön historiallisiin ominaispiirteisiin. Suunnitelmat tulee jo alkuvaiheessa esitellä rakennusvalvonnassa ja myös museoviranomaiselle, jos rakennustarkastaja katsoo tarpeelliseksi.

Inventointialueen II -luokan rakennuskohteet:

II -merkittävyysluokan rakennukset tai rakennusryhmät inventointialueen rakennetussa kulttuuriympäristössä ovat:

3.-6. Kauppatie 26, ent. Pirolan piha

osoite: Kauppatie 26, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **3 - 6**

kiinteistötunnus: 146-406-3-222

omistaja:

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **HI ja RH**

SR Pirolan talo. Kirkonkylän yleiskaava 1999

Pirolan piharakennus (kohde 5)

Entisen Oma Avun piharakennuksessa (kohde 16) on nykyään näyttelyjä.

Myytyään vuonna 1914 Ylätiellä olleen talonsa ja tilansa Ilomantsin kunnalle Piiraiset rakensivat uuden talonsa silloiselle Alatielle, joka on nykyään Kauppatien nimellä. 1943 talon osti kunta. 1948 rakennusta laajennettiin. Siinä asuivat ja pitivät vastaanottojaan sekä kunnanettä eläinlääkäri. 1970-luvulta alkaen kotiteollisuuden neuvonta-asema on ollut talossa, joka nykyään nimellä Ilomantsin taitokeskus Pirolan piha.

Pirolan pihapiiriä rajaavat Kauppatien äärellä olevat kaksi vanhaa talousrakennusta, joista L-mallinen on Piiraisen rakentama. Toinen, Kauppakadun suuntainen kaksikerroksinen aitta on aiemmin ollut naapuritontin kauppaliike Oma-Avun varastorakennuksena. Nykyään siinä on näyttelytiloja.

Rakennukset sisältyvät RKY 2009 -alueeseen "Kauppatien ja Kotimäen alue".

7-8. Kauppatie 30 (32 a)

osoite: Kauppatie 30 (32a), 82900 Ilomantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): 7-8

kiinteistötunnus: 146-406-2-31

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **RH**

Liikerakennuksen korjaustoimet tehty vanhoihin rakennusosiin sopeuttaen. Rakennus talousrakennuksineen sisältyy RKY 2009 -alueeseen "Kauppatien ja Kotimäen alue".

9-10. Kauppatie 38

osoite: Kauppatie , 82900 Ilomantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): 9-10

kiinteistötunnus: 146-406-2-106

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **RH**

Kauppatien entisiä liike-asuinrakennuksia, jossa ei enää ole liiketiloja. Tämä aiemmin puhelinkeskukseksi toiminut rakennus laajennettiin vuonna 1938 jatkamalla ja korottamalla kaksikerroksiseksi.

Rakennus sisältyy RKY 2009 -alueeseen "Kauppatien ja Kotimäen alue".

11. Kauppatie 41, ent. PK-osuuskauppa

osoite: Kauppatie 41, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): 11

kiinteistötunnus: 146-406-2-167

omistaja:

merkittävyysluokka: M

arvoluokka: HI ja RH

Pohjois-Karjalan Osuusliikkeelle vuonna 1939 valmistunut liikerakennus on SOK:n 1930-lukulaisten rakentamistavan mukaista funktionalistista tyyliä. Matala lisäsiipi sauna- ja varastotiloineen pihan puolella lienee tehty 1940-luvulla. Toisessa kerroksessa oli asuntoja ja matkustajakoti 1965 asti, sitten asuntoja. 1975-1984 rakennus oli kunnan toimistona. Nyt 1. kerroksessa on toimistotilaa, 2. kerroksen ollessa asuntona.

Alkuperäiseen tyyliinsä palauttavasti remontoitu rakennus on edustava ja hyväkuntoinen esimerkki 1930-luvun funkkistyylin liikerakentamisesta. Rakennus sisältyy RKY 2009 -alueeseen "Kauppatien ja Kotimäen alue".

12. Kauppatie 42

osoite: Kauppatie , 82900 Ilomantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): 12

kiinteistötunnus: 146-406-2-146

omistaja:

merkittävyysluokka: M

arvoluokka: RH

Kauppatien liike-asuinrakennus, jossa liiketilaa katutasossa ja asuinhuoneistoja kakkoskerroksessa. Ei kuulu RKY 2009 -alueeseen "Kauppatien ja Kotimäen alue".

13. Kauppatie 43, ent. Enso-Gutzeitin asuinrakennus

osoite: Kauppatie 43, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): 13

kiinteistötunnus: 146-406-17-56

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: M

arvoluokka: RH ja MA Ilomantsin keskustan vanhimpiin lukeutuvassa asuinrakennuksessa vuodelta 1880 on mahdollisesti ollut kauppahuonekin. Oy W. Gutzeit & Co:n tultua talon omistajaksi vuonna 1903 se oli metsänhoitajan asuntona. Vuosina 1960 ja 1981 tehtyjen entisöivien korjausten myötä talon ulkopuoli on hyväkuntoisena, tyypillisessä 1800-luvun olemuksessa. Asuinrakennus talousrakennuksineen <u>sisältyy RKY 2009 -alueeseen "Kauppatien ja Kotimäen alue"</u>.	
14. Kauppatie 33, Vapaasrk rukoushuone osoite: Kauppatie 33, 82900 Ilomantsi kohdenumero (tunnus kartalla): 14 kiinteistötunnus: 146-406-2-148 omistaja: Ilomantsin vapaaseurakunta merkittävyysluokka: M arvoluokka: RH	
  Sekatavarakaupaksi ja asuintaloksi vuonna 1946 rakennettu Kauppatien liike-asuinrakennus, jossa on ollut liiketilaa katutasossa ja asuinhuoneistoja kakkoskerroksessa. Pihassa on vanha hirsinen talousrakennus, jossa on ollut silloisen kaupan varastoja. Rakennus talousrakennuksineen <u>sisältyy RKY 2009 -alueeseen "Kauppatien ja Kotimäen alue"</u>.	
18. Kauppatie 3 osoite: Kauppatie 3, 82900 Ilomantsi kohdenumero (tunnus kartalla): 18 kiinteistötunnus: 146-406-3-57 omistaja: yksityisomistuksessa merkittävyysluokka: M arvoluokka: RH	

Noin vuonna 1937 tehty pieni asuinrakennus on hyvin säilynyt rakennustyyppinsä edustaja.

21. Kauppatie 9, Kino Mantsi

osoite: Kauppatie 9, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): 21

kiinteistötunnus: 146-406-3-55

omistaja:

merkittävyysluokka: **M**

- **ma/km** nro 3 (75); Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, liite1

arvoluokka: **HI** ja **RH**

Rakennettiin harjakattoisena ja yksikerroksisena työväentaloksi vuonna 1938. Nykyään elokuvateatterina toimiva rakennus on harvinainen työväentaloksi kattomuotonsa takia - se on muutettu 1940-luvun lopulla kaksikerroksiseksi ja loivasti pulpettikattoiseksi. 1960- ja 1980-luvuilla tehdyt muutostyöt eivät ole tuoneet muutoksia 1940-luvun julkisivuihin.

Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöohjelma 2021–2027:ssa maakunnallisesti merkittävä.

23.-26. Hassila ja 103. Hassilan kulttuuri- maisema

osoite: Ylätie 12, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): 23 – 26, 103

kiinteistötunnus: 146-406-5-234 ja 146-406-5-235

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

- **ma/km** nro 2; Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, liite 1
- **ma/km** nro 74; Pohjois-Karjalan maakuntakaavan 3.vaihe

Hassilan vanha asuinrakennus (kohde 23)

– /s alue Hassisen tilakeskus. Kirkonkylän yleiskaava 1999

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

Hassilan kauppa asuinrakennus (kohde 24) ja oikealla Hassilan uusi asuinrakennus ja navetta (kohde 25).

Ilomantsin keskustan tuntumassa olevalla Hassilan maatilalla on säilytetty monia vanhoja rakennuksia. Pihapiirissä on kolme asuinrakennusta, joista vanhin on rakennettu 1800-luvun alussa, toisen osana on kauppapuoti 1860-luvulta ja jatkeena asuinosa vuodelta 1904. Kolmas asuinrakennus on lähivuosikymmeniltä.

Tätä rakennushistoriallisesti merkittävää pihapiiriä rajaamassa ovat myös aittarakennus 1800-luvulta ja hirsinavetta 1910-luvulta. Riihi on etäämmällä. Viljelykäytöstä pois jääneet pellot ovat alkaneet pusikoitua, joten myös maisemallisesti tärkeät avoimet näkymät ovat katoamassa.

Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöohjelma 2021–2027:ssa maakunnallisesti merkittävä.

36. Ortodoksinen lainajyvästön viljamakasiini

osoite: Simanantie 5, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **36**

kiinteistötunnus: 146-406-28-23

omistaja: Ilomantsin ortodoksinen seurakunta

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

Katovuosien varalle tehty viljan varmuusvarasto, josta voitiin lainata siemenviljaa. Tämä hirrestä 1800-luvulla tehty kaksikerroksinen, ikkunaton rakennus on 1950-luvulta alkaen ollut Ilomantsi-Seuran museoesineiden varastona. Kesällä 2019 oli tekeillä ulkooverhouskorjaus.

37.-38. Protola, vanha ortodoksinen pappila / ent. nimismiehen virka-asunto

osoite: Simanantie 7, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): 37 – 38

kiinteistötunnus: 146-406-63-31

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

- **ma/km** nro 10; Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040, liite 1
- **sr** nro 133; Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040
- Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöohjelmassa 2021–2027 maakunnallisesti merkittävä

Vanha ortodoksinen pappila, ollut myös postitalona, apteekkina ja nimismiehen virkatalona (kohde 37).

25 m pitkä talousrakennus (kohde 38) ja oikealla vanhan ortodoksisen pappilan lasikuisti (kohde 37).

1800-luvulla ortodoksisen seurakunnan kirkkoherran virkataloksi rakennettu pappila, Protola, on toiminut sittemmin monessa käyttötarkoituksessa. Venäjän vallankumouksen jälkeen taloudellinen tuki Ilomantsin ortodoksiseurakunnalle loppui, ja toinen papin viroista oli lakkautettava. Niinpä tarpeettomaksi käynyt Protola myytiin vuonna 1924 Suomen valtiolle nimismiehen virkataloksi. 1950-luvulla hirsirakennusta jatkettiin pohjoispäädystä rankorakenteisena noin 7 metriä ja rakennus varustettiin keskuslämmityksellä. Nimismiehen lisäksi apulaisnimismiehellä ja sihteerillä (kanslistilla) oli virkahuoneet. Takaisin seurakunnalle Protola siirtyi vuonna 1993 tai 1997, mutta on nykyään yksityisomistuksessa asuinrakennuksena.

25 metrin pituinen talousrakennus on harvinaiseksi käynyt pitkää piharakennustyyppiä 1800-luvun lopusta. Siinä on ollut talli, navetta, vilja-aitta, käymälä, lato ja puuliiteri.

Rannassa on nimismiehen vuonna 1965 rakennuttama rantasauna.

Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöohjelma 2021–2027:ssa maakunnallisesti merkittävä.

57.-60. Ortodoksinen pappila

osoite: Kirkkotie 17, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **57 - 60**

kiinteistötunnus: 146-406-23-24

omistaja:

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

SR navetta. Kirkonkylän yleiskaava 1999

/s Ortodoksisen pappilan alue. Kirkonkylän yleiskaava 1999

Rakennukset: vasemmalla pappila (kohde 57), navetta (kohde 58); aitta (kohde 59); kuva oikealla, sauna (kohde 60).

Nykyisen ortodoksisen kirkon rakennuspaikaksi ostetulla Niemelä-maatilalla ollut asuinrakennus muutettiin pappilaksi kirkon valmistumisen aikoihin. Navetta ja aittatalousrakennus on ylläpidetty vanhassa tyylissään, samoin pellot avoimena. Pappilasta luoteeseen, rannan tuntumassa, on vanha hirsinen sauna.

Pappila talousrakennuksineen ja peltoineen sisältyy RKY 2009 -alueeseen "Ilomantsin Pappilanvaara".

39.-40. Kirkkotie 18, Tohtorila

osoite: Kirkkotie 18, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **39 - 40**

kiinteistötunnus: 146-406-85-1

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

SR Lääkäritalo Tohtorila. Kirkonkylän yleiskaava 1999

Alkuaan lääkärin ja hammaslääkärin vastaanotto- ja asuintilat sisältänyt, vuonna 1900 lääkäri Onni Lackströmin rakennuttama entinen II kunnanlääkärin virkatalo sijaitsee lähellä kirkkoa.

Taloa on jatkettu 1910 tai 1920-luvulla. Tohtorilan vieressä on 22 m pitkä renkitupa-taloussrakennus, myös vuodelta 1900. Ja siitä Kirkkotielle päin erillinen saunarakennus.

Tohtorilan rakennukset ovat säilyneet paljolti rakentamisaikansa olemuksessaan.

Tohtorila taloussrakennuksineen ja pihoineen sisältyy RKY 2009 -alueeseen "Ilomantsin Pappilanvaara".

41.-42. Kirkkotie 20, Apteekkarila, Rohtola

osoite: Kirkkotie 20, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **41 - 42**

kiinteistötunnus: 146-406-122-5 ja -6

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

SR Vanha apteekki. Kirkonkylän yleiskaava 1999

Vanha apteekki (kohde 41) pihan puolelta

Vas. uudehko autotalli-taloussrakennus, vanha apteekki (kohde 41), oikealla vanha apteekin taloussrakennus (kohde 42)

Apteekkari Hannes Lackströmin vuosina 1907-1910 Tohtorilan naapuriksi rakennuttamaan taloon tehtiin apteekin tilojen lisäksi asuintilat. Eteläpäädyn kaksikerroksinen asunto-osa on vuosien 1932-1934 laajennus. 1955-1971 talo oli seurakuntatalona, sitten siihen tuli ammattikoulun opetus- ja asuintiloja. Nyt talossa on kaksi asuntoa.

Pohjoispuolella on 1900-luvun alussa tehty taloussrakennus, jossa on mm. aitta- ja autotalli, on huolella pidetty vanhassa tyyliinsään, samoin kuin asuinrakennus.

Apteekkarila taloussrakennuksineen ja pihoineen sisältyy RKY 2009 -alueeseen "Ilomantsin Pappilanvaara".

43.-44. Kansallistalo

osoite: Yhtiöntie 8, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **43 - 44**

kiinteistötunnus: 146-406-17-94

omistaja:

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

SR Kansallistalo. Kirkonkylän yleiskaava 1999

Vasemmalla kansallistalo (kohde 43) ja oikealla piharakennus (kohde 44)

Kansallistalo (kohde 43) ja oikealla Kansallistalon piharakennus (kohde 44)

Hirsinen, vuonna 1905 kunnan, nuoriso- ja raittiusseuran sekä palokunnan toimesta yksikerroksisena rakennettu Kansallistalo on harvoja säilyneitä kunnallistaloja. Kokonaan kunnalle ostettuna sitä laajennettiin vuonna 1930, mm. korottaen kaksikerroksiseksi.

Myös vuonna 1905 rakennettua piharakennusta on eteläpäädyistä jatkettu nykymittaansa vuonna 1952.

Kansallistalo talousrakennuksineen sisältyy RKY 2009 -alueeseen "Kauppatien ja Kotimäen alue".

45.-47. ent. Kotimäen koulut, nykyään Katri Vala -kulttuurikeskus ja Kotimäen pitotupa

osoite: Katri Valan tie 1a ja 1b, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **45 - 47**

45. Kotimäen ent. koulu; yksikerroksinen
46. Kotimäen ent. koulu; kaksikerroksinen
47. Kotimäen koulun aittarakennus

kiinteistötunnus: 146-406-17-94

omistaja: Ilomantsin kunta

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

SR Kotimäen koulun ala- ja yläkoulu. Kirkonkylän yleiskaava 1999

Vasemmalla idänpuoleinen yksikerroksinen nykyinen Kotimäen pitotupa, entinen yläkoulu (kohde 45) ja oikealla lännenpuoleinen kaksikerroksinen nykyinen Katri Vala -kulttuurikeskus, entinen alakoulu (kohde 46).

Kotimäen pitotupa (kohde 45) ja oikealla Kotimäen aitta (kohde 47)

Ilomantsin varhaisista koulurakennuksista kaksi sijaitsee Kotimäellä. Niistä yksikerroksinen ("yläkoulu") on rakennettu vuonna 1906, jolloin siihen tuli yksi luokkahuone, veistosali ja asunto. Nyt rakennuksessa toimii ruokaravintola. Kaksikerroksinen, nykyään Katri Vala-kulttuurikeskuksena oleva rakennus tehtiin alakouluksi vuonna 1927. Siinä oli neljä luokkahuonetta ja neljä asuntoa.

Aittarakennus viiden aittahuoneen kera rakennettiin hirrestä yläkoulun lähelle vuonna 1928.

Kotimäen alue rakennuksineen sisältyy RKY 2009 -alueeseen "Kauppatien ja Kotimäen alue".

48.-49. ent. Kunnalliskoti, Vaahtera

osoite: Ylätie 24a, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): 48 - 49

48. Vaahtera

49. ent. kunnalliskodin ruoka-aitat

kiinteistötunnus: 146-406-3-222

omistaja: Ilomantsin kunta

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

SR Vanhainkoti. Kirkonkylän yleiskaava 1999

Vaahtera (kohde 48) kadun puolelta

Vaahtera (kohde 48) pihan puolelta. Oikealla, entiset ruoka-aitat ovat nykyään varastoina (kohde 49)

Piiroisten 1800-luvun lopulla asuinrakennus-kaupaksi rakennuttama talo myytiin kunnalle 1914 ja siitä tehtiin vaivaistalo, myöhemmin kunnalliskoti. Nykyiseen mittaansa ja muotoonsa rakennus laajennettiin 1925-1926.

Vaahtera talousrakennuksineen ja puutarhoineen sisältyy RKY 2009 -alueeseen "Ilomantsin Pappilanvaara".

50.-55. ja 105. Kuikanniemi

osoite: Kuikanniementie 5a, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): 50 – 55, 105

50. Kuikanniemen asuinrakennus

51. Kuikanniemen talousrakennus

52. Kuikanniemen aitta

53. Kuikanniemen navetta

54. Kuikanniemen sauna

55. Kuikanniemen riihi

105. Kuikanniemen alue

kiinteistötunnus: 146-406-13-6

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

ma/km nro 4; Pohjois-Karjalan maakunta-kaava 2040, liite 1

ma/km nro 77; Pohjois-Karjalan maakunta-kaavan 3.vaihe

Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöohjelma 2021–2027:ssa maakunnallisesti merkittävä.

Vasemmalla Kuikanniemen aitta (kohde 52), oikealla asuinrakennus (kohde 50)

Vasemmalla talousrakennus (kohde 51), oikealla asuinrakennus (kohde 50)

SR Kuikanniemen asuinrakennus. Kirkonkylän yleiskaava 1999

/s Kuikanniemen tilakeskus. Kirkonkylän yleiskaava 1999

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

Vasen kuva, Kuikanniemen talousrakennus ja kuva oikealla: vasemmalla navetta (kohde 53), talousrakennus (kohde 51), oikealla asuinrakennus (kohde 50)

Vasemmalla Kuikanniemen sauna (kohde 54), kuvassa oikealla Kuikanniemen riihi (kohde 55)

Vanhassa rakennustyyliin hyvin säilytettyä 1800-luvun maatalon neliöpihaa rajaavat asuinrakennuksen ja navetan lisäksi aitta ja talousrakennus.

Päärakennus, joka oli alun perin myös kauppa, on rakennettu kolmessa osassa alkaen 1849. Hirsinen navetta on rakennettu 1910-20-luvulla. Aitat lienevät 1800-luvulta. Kokonaisuuteen kuuluu kauempana olevat pärekattoinen sauna, riihi, venetalas, puimalato + moottorihuone, kalustoliiteri, paja ja latoja sekä rantarinteessä leikkimökki.

64. Ikolanmäentie 4, Mallitalo

osoite: Ikolanmäentie 4, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **64**

kiinteistötunnus: 146-413-10-3

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

ma/km nro 7; Pohjois-Karjalan maakunta-kaava 2040, liite 1

ma/km nro 79; Pohjois-Karjalan maakunta-kaavan 3.vaihe

Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöohjelma
2021–2027:ssa maakunnallisesti merkittävä

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

Hienosti alkuperäisenä säilytetty, vuonna 1914 maatalouden mallitilaksi rakennettu pihapiiri sijaitsee Ikolanmäellä, maisemallisesti näkyvällä paikalla. Rakennukset ovat valmistuessaan edustaneet silloin uudenaikaisinta ja parasta maatilarakentamista. Päärakennuksen lisäksi pihapiiriä rajaavat L-mallinen kookas navetta ja riviaitta. Navettaan lisätty AIV-rehutorni ja lato ovat vuodelta 1969.

65. Kirvesvaarantie 20a, Alapiha

osoite: Kirvesvaarantie 20a, 82900 Iloimantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **65**

kiinteistötunnus: 146-432-30-24

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

ma/km nro 1; Pohjois-Karjalan maakunta-
kaava 2040

ma/km nro **73**; Pohjois-Karjalan maakunta-
kaavan 3.vaihe

Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöohjelma
2021–2027:ssa maakunnallisesti merkittävä.

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

Alapiha tunnetaan myös nimellä Renqvistin sukutalo, vaikka kuuluisa saarnamies Henrik Renqvist (alkujaan Heikki Kukkonen) ei olekaan syntynyt täällä Kirvesvaarassa, vaan Sonkajassa, vuonna 1789. Alapiha kuului Heikin veljelle. Osa pitkästä asuinrakennuksesta on tuotu Sonkajasta. Rakennuksessa on kaksi tupaa, joista eteläpäässä oleva on säilytetty hyvin alkuperäisen oloisena, vaikkakin uuni on purettu. Vanhaa talonpoikaisrakentamistyyliä huokuvassa neliömäisessä pihapiirissä asuinrakennusta vastapäätä on harmaantunutta hirttä oleva talousrakennus ja kulmittain riviaitta. Eteläsivulla on puustoa ja 1970-luvulla tehty navetta.

66. Henrikintie 6

osoite: Henrikintie 6, 82900 Iломанси

kohdenumero (tunnus kartalla): 66

kiinteistötunnus: 146-406-81-2

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **HI, RH**

Tässä vuosina 1940-1941 rakennetussa kaksikerroksisessa asuinrakennuksessa on klassismin tyylipiirteiden ohella funkkiksen vivahteita. Muita vastaavia taloja ei Iломансissa ole. Piha-
piirissä on puurakenteinen talousrakennus.

67. ent. maatalousoppilaitoksen henkilö- kunnan asuinrakennus

osoite: Möhköntie 3f, 82900 Iломанси

kohdenumerot (tunnus kartalla): 67

kiinteistötunnus: 146-406-30-3

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **RH**

Ilomantsin maamieskoulun (vuosina 1932-1968 nimellä Ilomantsin pienviljelijäkoulu ja 1968-1987 Ilomantsin maatalousoppilaitos) henkilökunnan asunnoiksi 1920 ja 1930-lukujen vaihteessa tehty kaksikerroksinen puurakennus. Klassismin tyylipiirteet, mm. ullakon pyöröikkuna, ikkunat listoituksineen ja sisäänkäyntikatokset on säilytetty muuttamattomina. Nykyään tämä kolmen asunnon rakennus on yksityisessä asuinkäytössä.

Vanha maamieskoulun päärakennus on tuhoutunut tulipalossa.

68. Lieponvaara, Vaarala

osoite: Rouvisenmutka 8b, 82900 Ilomantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): 68

kiinteistötunnus: 146-432-84-5

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **RH ja MA**

Klassistinen, vuonna 1929 valmistunut maatilän asuinrakennus on tehty samanlaisiksi kuin paikalla ollut, vuonna 1928 remontista vastavalmistuneena palanut asuinrakennus oli.

Mäen kumpareella olevaan pihapiiriin johtava tie sijaitsee kookkaiden kuusien rivistön alla, ja näkymän päätteeksi on kaksikerroksinen luhtiaitta. (Aittaa ei oteta kohteeksi)

69. Pyhän ristin tsasouna Sonkajassa

osoite: Issakantie 115, 82900 Ilomantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): 69

kiinteistötunnus: 146-432-8-36

omistaja:

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **HI, RH ja MA**

Sonkajaan lahjoitusmaalle, vaaran lakialueelle pyöröhirrestä vuonna 1998 talkoilla tehty tsasouna on maisemallisesti näkyvällä paikalla. Vanha Sonkajan tsasouna sijaitsi viereisen Sonkajärven rannalla 1700-luvun lopulle saakka.

75. Hautausmaan kappeli

osoite: Enontie , 82900 Ilomantsi
kohdenumero (tunnus kartalla): 75
kiinteistötunnus: 146-406-17-29
omistaja:
merkittävyysluokka: **M**
arvoluokka: **RH**

1960-luvulla rakennettujen kappeliin muotona oli usein Ilomantsin kappeliinkin toteutettu tosi jyrkkä harjakatto.

77. Ruskosillantie 19

osoite: Ruskosillantie 19, 82900 Ilomantsi
kohdenumero (tunnus kartalla): 77
kiinteistötunnus: 146-
omistaja:
merkittävyysluokka: **M**
arvoluokka: **RH**

Kadulle kuutio-muotoisena näkyvä entinen elokuvateatteri, sitten VPK:n talo ja nykyinen Hel-luntaiseurakunta, on pihan puoleiselta siipiosaltaan tavallisen harjakattoinen.

78. Mantsintie 19

osoite: Mantsintie 19, 82900 Ilomantsi
kohdenumero (tunnus kartalla): 78
kiinteistötunnus: 146-406-3-216
omistaja: yksityisomistuksessa
merkittävyysluokka: **M**
arvoluokka: **RH**

Ilomantsilaisittain harvinainen pientalon julkisivu; rappaus. Vuonna 1960 valmistuneen kookkaan pientalon sisäänkäyntikatoksessa on aikansa per-soonallinen tehoste; vinot pilarit.

79. Savotantie 1

osoite: Savotantie 1, 82900 Ilomantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): 79

kiinteistötunnus: 146-406-5-56

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **RH**

Ilomantsissa harvinainen asuintalotyyppi, paritalo, on rakennettu vuonna 1955 metsäyhtiö Rauma-Repolan henkilöstön asunnoiksi. Katoksen kaiteessa viitteitä Alvar Aallon pientaloihin suunnittelemiin kaideratkaisuihin.

80. Kalevalantie 25

osoite: Kalevalantie 25, 82900 Ilomantsi

kohdenumero (tunnus kartalla): 80

kiinteistötunnus: 146-406-2-104

omistaja:

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **RH**

Esimerkki 1960-luvulla yleistyneestä julkisivumateriaalista, "Minerit"-levytyksestä. Korkeampaan ja matalaan siipiosaan jäsennellyssä liikerakennuksessa on suuret näyteikkunat.

Rakennus sisältyy RKY 2009 -alueeseen "Kauppatien ja Kotimäen alue".

81. Kauppatie 32 b osoite: Kauppatie 32b, 82900 Ilomantsi kohdenumerot (tunnus kartalla): 81 kiinteistötunnus: 146-406-2-161 omistaja: merkittävyysluokka: M arvoluokka: RH	
Vuonna 1958 Kesko Oy:lle rakennettu sekatavarakaupparakennus on kunnostettu vanhaan olemukseensa, ollen hyvä esimerkki aikansa liike-asuinrakentamisesta, jossa maantasokerroksessa on liiketilaa ja toisessa kerroksessa asuntoja. <u>Rakennus sisältyy RKY 2009 -alueeseen "Kauppatien ja Kotimäen alue".</u>	
85. Ylätie 59 osoite: Ylätie 59, 82900 Ilomantsi kohdenumero (tunnus kartalla): 85 kiinteistötunnus: 146-406-2-154 omistaja: yksityisomistuksessa merkittävyysluokka: M arvoluokka: RH	
Liike-asuinrakennus 1950-luvulta. Lautaverhousjulkisivussa yhä tallella tyypillinen yksityiskohta, seinästä ulkoneva, näyteikkunaa ja ovea suojaa-maan tehty lyhyt räystääs.	
86. Ylätie 38b osoite: Ylätie 38b, 82900 Ilomantsi kohdenumero (tunnus kartalla): 86 kiinteistötunnus: 146-406-2-187 omistaja: merkittävyysluokka: M arvoluokka: RH ja MA	
Suomessa 1950 luvulla yleisenä olleen asuinkerrostalotyypin ilomantsilainen edustaja. Ulkoseinät ovat rapattuja.	
87. Kerälänvaarantie 10a osoite: Kerälänvaarantie 10a, 82900 Ilomantsi kohdenumero (tunnus kartalla): 87 kiinteistötunnus: 146-406-12-39 omistaja: yksityisomistuksessa merkittävyysluokka: M arvoluokka: RH SR-1	
Maatilan kaksikerroksinen pelkkahirsinen aitta voi hyvinkin olla peräisin 1800-luvulta.	

95. Mantsintie 15, ent. eläinlääkäritalo

osoite: Mantsintie 15, 82900 Ilomantsi
kohdenumero (tunnus kartalla): 95
kiinteistötunnus: 146-406-108-0
omistaja: Kiinteistö Oy Ilomantsin Virastotalo
merkittävyysluokka: **P**
arvoluokka: **RH**

Selkeämuotoinen tasakatto-modernismin edustaja on tehty eläinlääkäritaloksi.

104. Parppeinvaara, Rajakenraalin maja ja museorakennukset

osoite: Parpeintie 4, 82900 Ilomantsi
kohdenumerot (tunnus kartalla): **104**
kiinteistötunnus: 146-406-10-98
omistaja:
merkittävyysluokka: **M**
ma/km nro 12; Pohjois-Karjalan maakunta-
kaava 2040, liite 1
ma/km nro 83; Pohjois-Karjalan maakunta-
kaavan 3.vaihe
Pohjois-Karjalan kulttuuriympäristöohjelma
2021–2027:ssa maakunnallisesti merkittävä.
/s Parppeinvaara. Kirkonkylän yleiskaava
1999
arvoluokka: **HI, RH ja MA**

Jatkosodan aikainen kenraalimajuri Erkki Raappanan majoitus- ja komentopaikka valmistui 1941 Rukajärvelle Tiiksan kylään, Novinkajärven rannalle. Sitä laajennettiin vuosina 1942 ja 1944. Sodan päätyttyä rakennus siirrettiin metsästysmajaksi Lieksaan. Vuonna 1984 se vielä siirrettiin Lieksasta Parppeinvaaralle, jossa se on nykyään museona.

Parppeinvaaralle on museorakennuksiksi Runonlaulajan pirtin luo siirretty muitakin vanhoja rakennuksia, joista huomattavimpana Siitarinvaaralla sijainneet runonlaulaja Mateli Kuivalattaren syntymäkodin aitat. Parppeinvaaralla on myös vanha, asumattomaksi jäänyt Parppein maa-laistalo ja riihi.

Inventointialueen **II -luokan aluekohteet:**

II -merkittävyysluokan aluekokonaisuudet inventointialueen rakennetussa kulttuuriympäristössä ovat

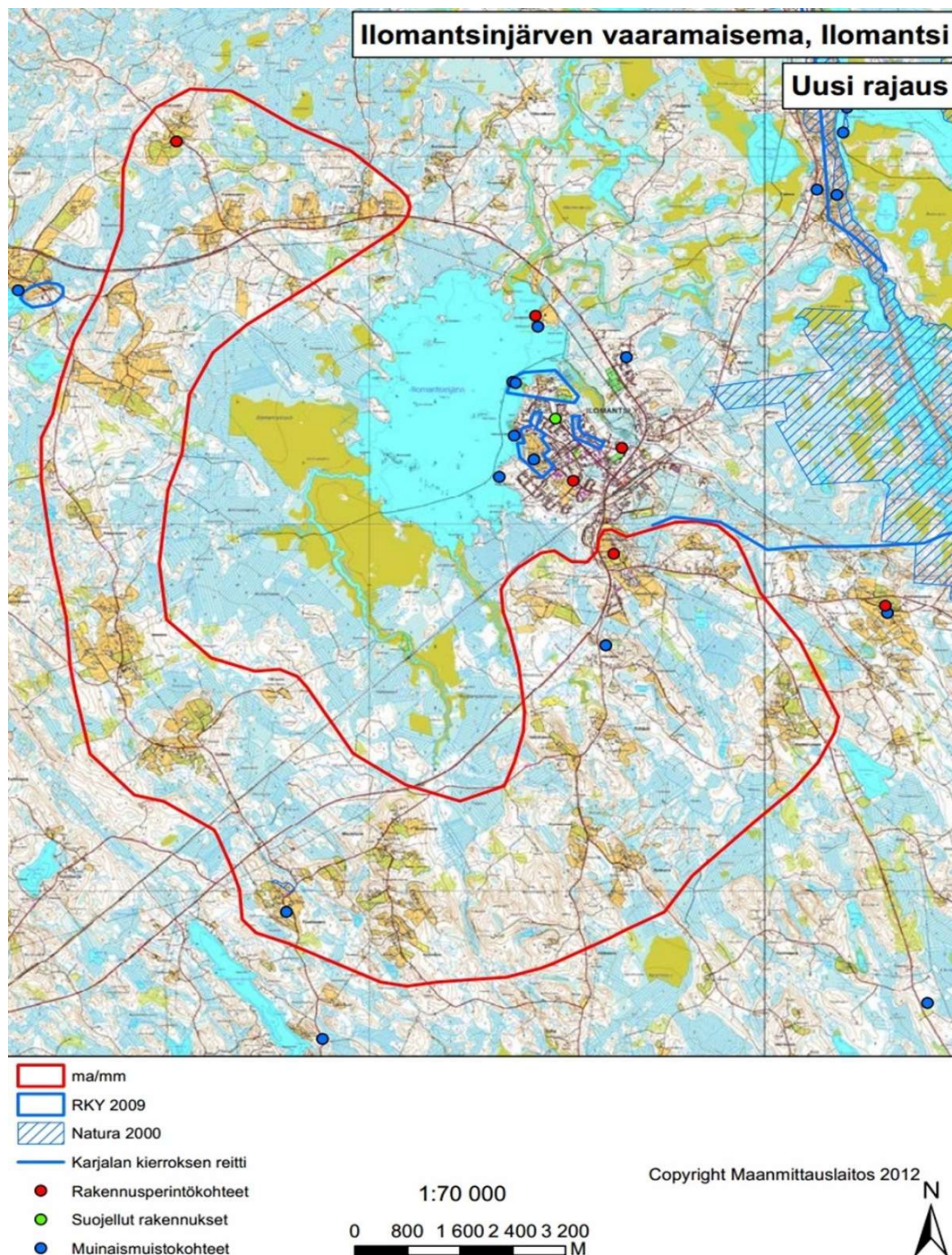
119. Ilomantsinjärven vaaramaisema

kuuluu Pohjois-Karjalan maakuntaliiton vuonna 2012 määrittämiin maisema-arvotusperusteiden kannalta maakunnallisesti arvokaiden kohteiden alueisiin, jotka esitettävä maakuntakaavan kolmannessa vaiheessa.

merkittävyysluokka: **M**

Näkymä Pappilanvaaralta Väyrynsvaaralle

ma/mm = maiseman vaalimisen kannalta maakunnallisesti tärkeä alue.

Karttaote: " Pohjois-Karjalan maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnit kesällä 2010 ja keväällä 2012 ". Pohjois-Karjalan maakuntaliitto.

106. Pahkavaaran kulttuurimaisema

osoite: Pahkavaarantie 4-6 ja Kirvesvaarantie 3-5, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **106**

kiinteistötunnus: 146-432-11-20 + muita

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **RH ja MA**

Pahkavaaran maisemaa muodostavien useiden eri ikäisten maatilojen pellot sijoittuvat sekä vaaran rinteeseen että pitkulaiselle lakialueelle.

108. Kuuksenvaaran kulttuurimaisema

osoite: Ikolanmäentie, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **108**

kiinteistötunnus: 146-413-10-3 + muita

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **RH ja MA**

Kuuksenvaaran kulttuurimaisema jää Pohjois-Karjalan maakuntaliiton määrittämän Ilomantsinjärven vaaramaisema-alueen itäpuolelle, mutta on myös maisemaltaan huomion saava viljelty vaara-alue.

109. Heinävaaran kulttuurimaisema

osoite: Heinävaarantie 2-5, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **109**

kiinteistötunnus: 146-406-4-11 + muita

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **RH ja MA**

Samoin Heinävaaran peltoalue ulottuu leveältä vaaran laelta kumpuilevalle alarinteen pellolle, jonka keskellä sijaitsee toisen maatilan pihapiiri.

111. Meskenvaaran kulttuurimaisema

osoite: Meskenvaarantie 3-7, 82900 Ilomantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **111**

kiinteistötunnus: 146-413-9-72 + muita

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **RH ja MA**

Meskenvaaran maisemassa ei ole yhtä yhtenäistä isoa ja avointa peltoa, vaan alue koostuu monista pienehköistä eri maatilojen rinne- ja lakipelloista.

116. Väyrynvaaran kulttuurimaisema

osoite: Väyrynvaarantie 14-24, 82900 Ilo-mantsi

kohdenumerot (tunnus kartalla): **116**

kiinteistötunnus: 146-432-28-8 + muita

omistaja: yksityisomistuksessa

merkittävyysluokka: **M**

arvoluokka: **RH ja MA**

Väyrynvaaran alue on tyypillistä ja edustavaa Vaara-Karjalaista maisemaa, joka neljän vanhan maatilan talouskeskuksineen ja viljeltyine peltoineen näkyy monelle muulle ympäristön vaara-alueelle. Ja vastaavasti Väyrynvaaralta avautuu laajat näkymät.

3.2 Muinaisjäännösinventointi

Vuoden 2020 aikana Ilo-mantsin kirkonkylän osayleiskaava-alueella tehtiin Mikroliitti Oy:n toimesta arkeologinen inventointi (Ilo-mantsi Kirkonkylän osayleiskaavan muinaisjäännösinventointi 2020, Timo Sepänmaa, Hannu Poutiainen, Johanna Rahtola).

Inventoinnin tarkoituksena oli selvittää alueen muinaisjäännökset ja etsiä ennestään tuntemattomia muinaisjäännöksiä ja muita suojeltavaksi katsottavia arkeologisia jäännöksiä.

Aikaisemmat koko aluetta koskevat inventoinnit alueella ovat Hannu Poutiaisen, Matti Koposen ja Risto Kupiainen vuosina 1992–1994 tekemä Pohjois-Karjalan metallikautisen ja keskiaikaisen asutuksen avainalueiden arkeologinen inventointi ja Taisto Karjalaisen vuonna 2005 tekemä Ilo-mantsin inventointi. Yksittäisillä kohteilla tehdyt tutkimukset esitetty muinaisjäännösinventoinnin 2020 raportissa, kyseisen kohdekuvauksen yhteydessä.

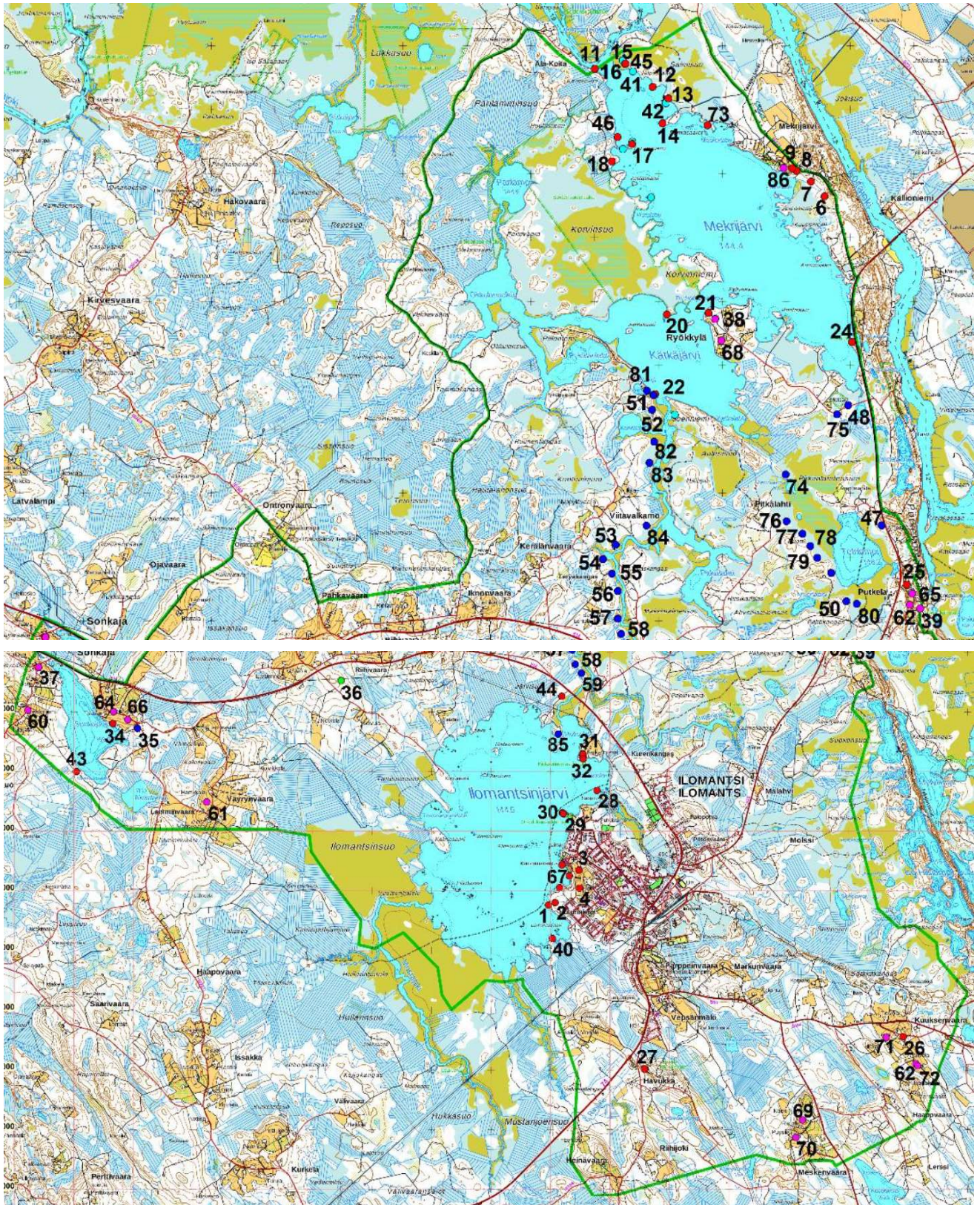
3.2.1 Tulokset

Alueelta tunnettiin ennestään 28 kiinteää muinaisjäännöstä (9 kivikautista asuinpaikkaa, 10 historiallisen ajan asuinpaikkaa, 5 historiallisen ajan hautapaikkaa, 3 rautakautista hautapaikkaa ja 1 keskiaikainen varustus) sekä 3 muuta arkeologista kulttuuriperintökohdetta (2 historiallisen ajan asuinpaikkaa ja 1 puolustusvarustus), kolme mahdollista muinaisjäännöstä (historiallisen ajan hautapaikkoja) ja viisi löytöpaikkaa (rautakautisia löytöjä), eli kaikkiaan 39 arkeologista kohdetta.

Inventoinnin 2020 tuloksena alueelta tunnetaan kaikkiaan 62 arkeologista suojelukohdetta:

- **36 kiinteää muinaisjäännöstä (sm):** 9 kivikautista asuinpaikkaa, 3 esihistoriallista asuinpaikkaa, 11 historiallisen ajan asuinpaikkaa, 3 rautakautista hautapaikkaa, 5 historiallisen ajan hautapaikkaa, 1 myllypaikka, 1 keskiaikainen puolustusvarustus, 1 satamapaikka, 1 ajoittamaton kivirakenne, 1 historiallisen ajan maatalouskohde.
- **26 muuta kulttuuriperintökohdetta (s):** II maailmansodan aikaisia puolustusvaruksia.
- Lisäksi alueelta tunnetaan 16 mahdollista muinaisjäännöstä (3 historiallisen ajan hautapaikkaa, 13 historiallisen ajan asuinpaikkaa), 7 löytöpaikkaa (4 rautakautista löytöpaikkaa, 2 kivikautista ja 1 esihistoriallinen) ja yksi muu kohde (historiallisen ajan asuinpaikka, joka ollut muinaisjäännösrekisterissä mahdollinen muinaisjäännös).

3.2.2 Yleiskartat

KUVAT 23 ja 24: Yleiskartat, kuvassa 23. (ylempi kuva) alueen pohjoisosan ja kuvassa 24. (alempi kuva) alueen eteläosan muinaisjäännösinventoinnin 2020 kohteiden sijainnit. Kohteet eri värisin palloin ja raportin kohdumerot. Punaisella pallolla kiinteät muinaisjäännökset (sm), sinisellä mahdollinen muinaisjäännös, pinkillä muu kulttuuriperintökohde (s), turkoosilla löytöpaikat, muu kohde vaalean vihreällä. Tutkimusalueen raja vihreällä. (Mikroliitti 2020).

3.2.3 Arkeologisen inventoinnin kohdeluettelo

nro	NIMI	TYYPPI	AJOITUS	N	E	mj.tunnus
KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET (sm)						
1	HUTUNNIEMI	asuinpaikka	kivikautinen	6954762	699965	146010073
2	HUTUNNIEMI 2	asuinpaikka	historiallinen	6954800	700080	1000020314
3	KIRKONKYLÄ KIRKONPELTO	asuinpaikka	historiallinen	6955345	700477	146500009
4	KIRKONKYLÄ PAPPILANVAARA	hautapaikat	historiallinen	6955046	700491	146010047
5	SYNNYTYSLAITOS	asuinpaikka	kivikautinen	6955432	700194	146010002
6	MEKRIJÄRVI LUKANSUO 1	asuinpaikka	historiallinen	6965643	703602	146500014
7	MEKRIJÄRVI LUKANSUO 2	asuinpaikka	historiallinen	6965873	703391	146500013
8	MEKRIJÄRVI RIIHISÄRKKÄ	asuinpaikka	historiallinen	6966043	703163	146500012
9	MEKRIJÄRVI SISSOLA	asuinpaikka	historiallinen	6966083	703096	1000011362
11	RISTINIEMI	asuinpaikka	kivikautinen	6967637	700006	146010012
12	HILPANSAARI	hautaus	rautakautinen	6967354	700908	1000035073
13	MÖSÖNAHO	hautaus	rautakautinen	6967173	701158	1000028925
14	HIETANIEMI	asuinpaikka	kivikautinen	6966786	701066	146010022
17	TERVASNIEMI	asuinpaikka	esihistoriallinen	6966461	700589	1000032701
18	TERVASLAHDENNIEMI	asuinpaikka	historiallinen	6966189	700274	146010072
20	HYYPENNIEMI	hautaus	rautakautinen	6963792	701132	1000035080
21	RYÖKKYLÄ VIKATEKIVI	asuinpaikka	historiallinen	6963816	701785	146500011
22	TYTÄRNIEMI	asuinpaikka	kivikautinen	6962549	700948	1000004404
24	LIKONIEMI	asuinpaikka	kivikautinen	6963361	704031	1000004400
25	PUTKELA IHANUS	hautaus	historiallinen	6959567	704887	146010055
26	KUUKSENVAARA KALMISTOPELTO	hautaus	historiallinen	6952552	705921	146010048
27	HAVUKKAKALLIO	varustus	historiallinen	6952014	701584	146010021
28	PÖTÖNNIEMI	asuinpaikka	kivikautinen	6956680	700780	146010075
29	KOKONNIEMI 1	asuinpaikka	kivikautinen	6956307	700202	146010031
30	KIRKONKYLÄ KOKONNIEMI	hautaus	historiallinen	6956295	700214	146010046
31	KUIKANNIEMI	asuinpaikka	historiallinen	6957292	700547	146500010
32	RUUKINNIEMI	asuinpaikka	kivikautinen	6957212	700551	146010001
33	HUTUNNIEMI 3	asuinpaikka	historiallinen	6955053	700154	1000022117
34	SONKAJA AUTIO	hautaus	historiallinen	6957804	692655	146010057
40	EETUNNIEMI	maatalous	historiallinen	6954202	700035	1000040198
43	SONKAJA MYLLYMÖKKI	valmistus	historiallinen	6956997	692043	1000040200
44	ILOMANTSINJOEN NISKA	asuinpaikka	historiallinen	6958259	700192	1000040201
45	SALMENNIITY 3	asuinpaikka	esihistoriallinen	6967719	700484	1000040203
46	TERVASLAHTI N	asuinpaikka	esihistoriallinen	6966571	700361	1000040207
67	KIRKONKYLÄ SATAMA	satama	historiallinen	6955250	700317	1000040215
73	MESKENLAHTI NW	kivirakenne	ajoittamaton	6966753	701769	1000040285

nro	NIMI	TYYPPI	AJOITUS	N	E	mj.tunnus
MUUT KULTTUURIPERINTÖKOHTEET (s)						
35	SONKAJA	varustus	historiallinen, II maailmansota	6957723	693067	1000017995
47	TETRILAMPI NE	varustus	historiallinen, II maailmansota	6960494	704492	1000040287
48	HAUKILAMPI	varustus	historiallinen, II maailmansota	6962375	703969	1000040289
49	VOLOTINAHO	varustus	historiallinen, II maailmansota	6959750	703706	1000040290
50	PITKÄKANGAS NE	varustus	historiallinen, II maailmansota	6959305	703940	1000040292
51	TYTÄRNIEMI 2	varustus	historiallinen, II maailmansota	6962529	700925	1000040294
52	TYTÄRNIEMI 3	varustus	historiallinen, II maailmansota	6962303	700902	1000040300
53	KERÄLÄNLAHTI NE	varustus	historiallinen, II maailmansota	6960189	700335	1000040301
54	KERÄLÄNLAHTI	varustus	historiallinen, II maailmansota	6959967	700136	1000040308
55	PERÄLÄ	varustus	historiallinen, II maailmansota	6959740	700274	1000040309
56	TERVAKANGAS	varustus	historiallinen, II maailmansota	6959465	700365	1000040310
57	TERVAHAUDANMUTKA LUODE	varustus	historiallinen, II maailmansota	6959032	700366	1000040311
58	TERVAHAUDANMUTKA ETELÄ	varustus	historiallinen, II maailmansota	6958793	700419	1000040312
59	ILOMANTSINJOEN YLÄJUOKSU	varustus	historiallinen, II maailmansota	6958647	700522	1000040313
74	NIEMISLAMPI NW	varustus	historiallinen, II maailmansota	6961292	702995	1000040314
75	HAUKILAMPI W	varustus	historiallinen, II maailmansota	6962230	703799	1000040315
76	SUOLAMPI W	varustus	historiallinen, II maailmansota	6960558	703005	1000040316
77	RUOTTI NE	varustus	historiallinen, II maailmansota	6960360	703255	1000040317
78	RUOTTI E	varustus	historiallinen, II maailmansota	6960172	703379	1000040318
79	VOLOTINAHO N	varustus	historiallinen, II maailmansota	6959984	703485	1000040319
80	TETRILAMPI S	varustus	historiallinen, II maailmansota	6959268	704107	1000040320
81	TYTÄRLAMPI	varustus	historiallinen, II maailmansota	6962604	700823	(uusi kohde) mj-tunnus?
82	KARTISKOLAHTI SE	varustus	historiallinen, II maailmansota	6961802	700935	1000040322
83	VIITAVALKAMO N	varustus	historiallinen, II maailmansota	6961476	700861	1000040323
84	VIITAVALKAMO S	varustus	historiallinen, II maailmansota	6960488	700813	1000040324
85	PAPATINNIEMI S	varustus	historiallinen, II maailmansota	6957626	700131	1000040325

nro	NIMI	TYYPPI	AJOITUS	N	E	mj.tunnus
MAHDOLLISET MUINAISJÄÄNNÖKSET						
37	SONKAJA LAHTI	hautaus	historiallinen	6958748	691409	146010058
38	RYÖKKYLÄ NIEMELÄ	hautaus	historiallinen	6963721	701890	146010056
39	PUTKELA TURPEELA	hautaus	historiallinen	6959196	705099	146500026
60	SONKAJA LEHTONIEMI N	asuinpaikka	historiallinen	6958026	691229	1000040338
61	SONKAJA VÄYRYNVAARA VARISVAARA N	asuinpaikka	historiallinen	6956489	694231	1000040339
64	SONKAJA TUOMARI	asuinpaikka	historiallinen	6958001	692665	1000040346
66	SONKAJA AUTIO E	asuinpaikka	historiallinen	6957865	692906	1000040346
68	RYÖKKYLÄ IVANANAHO	asuinpaikka	historiallinen	6963388	701985	1000040347
69	KUUKSENVAARA PUSSILA	asuinpaikka	historiallinen	6951160	704235	1000040348
70	KUUKSENVAARA SAVINALA	asuinpaikka	historiallinen	6950869	704119	1000040349
71	KUUKSENVAARA IKOLA	asuinpaikka	historiallinen	6952545	705639	1000040350
72	KUUKSENVAARA SUIHKOLA N	asuinpaikka	historiallinen	6952105	706134	1000040352
62	KUUKSENVAARA SUIHKOLA S	asuinpaikka	historiallinen	6952069	706168	1000040342
63	PUTKELA TURPEELA N	asuinpaikka	historiallinen	6959251	704933	1000040343
65	PUTKELA TURPEELA S	asuinpaikka	historiallinen	6959428	704973	1000040345
86	MEKRIJÄRVI SISSOLA W	asuinpaikka	historiallinen	6966085	702963	1000011362
LÖYTÖPAIKAT						
15	SALMENNIITTY 1	löytö	rautakautinen	6967772	700442	1000035074
16	SALMENNIITTY 2	löytö	rautakautinen	6967717	700476	1000035075
19	MARJONIEMI	löytö	rautakautinen	6965628	700884	1000035081
23	JOENNIEMI	löytö	rautakautinen	6962226	701257	1000035079
42	MÖSÖNAHO ETELÄ	löytö	kivikautinen	6967102	701117	1000040354
41	HILPANSAAARI LÄNSI	löytö	kivikautinen	6967597	700601	1000035073
46	TERVASLAHTI N	löytö	esihistoriallinen	6966571	700361	1000040207
MUU KOHDE						
36	KUUSELA	maatalous	historiallinen	6958521	696485	1000033081

3.3 Luontoselvitys

Ilomantsin kirkonkylän yleiskaavan luontoselvitys on tehty vuonna 2019 (Ilomantsin kirkonkylän yleiskaavan luontoselvitys, Ympäristökonsultointi Mika Welling Ky).

Luontoselvitys sisältää kaava-alueen kasvillisuus- ja luontotyyppiselvityksen sekä linnustoselvityksen.

3.3.1 Selvityksen aineisto ja menetelmät

Kasvillisuus- ja luontotyyppiselvitys

Kasvillisuus- ja luontotyyppiselvityksen maastotyöt tehtiin 1.–5.7. ja 6.–7.8.2019. Kasvillisuus- ja luontotyyppiselvityksestä on vastannut FM Mika Welling.

Tarkoituksena oli löytää kaava-alueella sijaitsevat metsälain (10 §), luonnonsuojelulain (29 §) ja vesilain (2:11 §) mukaiset arvokkaat elinympäristöt sekä uhanalaiset luontotyypit. Lisäksi havainnoitiin kohteiden kasvillisuutta. Kaava-alueelta valittiin kartta- ja ilmakuvatarkastelun perusteella maastossa tarkastettavat kohteet. Taustatietona käytettiin myös Metsäkeskuksen avointa metsätietokantaa, jonka perusteella tiedettiin maastossa jo aiemmin havaitut erityisen tärkeät elinympäristöt. Maastotyöt kohdennettiin uusille potentiaalisille kohteille lähinnä rakennettujen taajamien ja kylien läheisyydessä. Kaava-alueelle sijoittuvia laajoja suoalueita käytiin selvittämässä lähinnä pistotarkastuksin. Maastotyön ulkopuolelle jätettiin luonnontilaltaan selvimmin muuttuneet alueet, kuten hakkuuaukeat ja ojitetut suot. Maastotöiden yhteydessä tehtiin samalla havaintoja mahdollisista luontodirektiivin liitteen IV(a) lajien elinympäristöistä.

Linnustoselvitys

Linnustoselvityksen maastotyöt on tehty seitsemän aamun maastohavainnointikerralla 3.6.–9.6.2019. Linnustoselvityksestä on vastannut lintuasiantuntija Ari Parviainen Joensuusta.

Selvitykset keskitettiin kartoilta ja ilmakuvista valittuihin kohteisiin, jotka kierrettiin maastossa jalakaisin. Havainnointi keskitettiin pääasiassa vesistöjen rannoille metsien ja suoalueiden jäädessä vähemmälle huomiolle. Ranta-alueilta valittiin lähinnä sellaisia kohteita, jotka mahdollisesti soveltuisivat rakentamiseen, ja joilla rakentamista ei vielä ole tai on harvassa. Havaitut reviirit ja linnut merkattiin suoraan maastokartoille. Tarkkoja reviirimääriä ei ole pyritty selvittämään, vaan pääpaino oli alueella pesivän lajiston selvittämisessä, ja niissä erityisesti EU:n lintudirektiivi-, uhanalais- ja Suomen erityisvastuulajistossa.

Havainnointiolosuhteet maastoaamuina olivat pääsääntöisesti hyvät. Havainnointi aloitettiin jo vähän ennen auringonnousua. Parina aamuna oli kevyttä tuulta ja esiintyi pieniä sadekuuroja, mutta ne eivät kuitenkaan sanottavasti vaikuttaneet havainnointituloksiin, koska linnut olivat hyvin äänessä.

Lähteet ja aineistot

Maastotöiden lisäksi selvityksessä käytettiin hyväksi kirjallisuusluettelossa mainittujen lähteiden lisäksi seuraavia aineistoja ja lähteitä:

- Ympäristöhallinnon Karpalo-tietojärjestelmä 2019
- Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen uhanalaistiedot 23.5.2019
- Maanmittauslaitos, kartta- ja ortokuva-aineisto 2019
- Metsäkeskuksen avoin metsätieto 6-9/2019 sekä 13.9.2019

3.3.2 Alueen yleiskuvaus

Vesistöt

Kaava-alue sijoittuu Vuoksen vesistöalueen Koitajoen valuma-alueella (04.9) Mekrijärven alueelle sekä Ilomantsinjärven valuma-alueelle. Suurimmat järvet ovat Mekrijärvi, Kätkäjärvi, Ilomantsinjärvi ja Sonkajanjärvi. Lisäksi kaava-alueelle sijoittuu lukuisia lampia, kuten Parilampi, Tetrilampi, Valkealampi, Markunlampi ja Akanlampi. Suurimpien järvien ja lampien yhteenlaskettu pinta-ala on noin 2349 hehtaaria, joka on noin 16,5 % kaava-alueen pinta-alasta. Suurimmat joet ovat Ilomantsinjärvestä Kätkäjärveen noin kuuden kilometrin matkalla laskeva Ilomantsinjoki sekä Ilomantsinjärveen laskevat Kurjenjoki ja Pötönjoki.

Alueen vesistöistä Mekrijärvi-Kätkäjärvi-Ilomantsinjoki, Sonkajanjärvi sekä Tetrilampi on arvioitu ekologiselta tilaltaan hyväksi. Ilomantsinjärvi kuuluu matalien runsashumuksisten järvien tyyppiin ja se on arvioitu ekologiselta tilaltaan tyydyttäväksi (Ympäristöhallinto 2019).

Kaava-alueelle sijoittuu vedenhankinnalle tärkeät Sonkajan pohjavesialue (07146005) ja Tuomaanlähteen pohjavesialue (07146004). Lisäksi kaava-alueen itäreunan harjujaksolle rajoittuu Mekrijärven (07146012) vedenhankintaan soveltuva ja Putkelan (07146001) vedenhankinnalle tärkeä pohjavesialue (kuva 31.).

Maanpeite ja geologia

Kaava-alueen pinta-alasta merkittävä osa on suota ja turve on alueen maalajeista moreenin ohella yleisin. Vaikka valtaosa alueen soista on metsäoitettu, sijaitsee suurimpien järvien ympäristössä laajoja luonnontilaisia keidas- ja aapasuoalueita, erityisesti Mekrijärven, Kätkäjärven ja Ilomantsinjärven ympäristöissä. Suotyypeistä vallitsevat erilaiset nevat sekä rämeet. Suomen suoaluejaossa alue kuuluu Pohjois-Karjalan vietto- ja rahkakeitaiden alueeseen.

Metsäkasvillisuutensa puolesta alue kuuluu eteläborealisella vyöhykkeellä Järvi-Suomen alueeseen (2b). Alueen metsäkasvillisuudessa vallitsevat tuoret ja lehtomaiset kangastyypit.

Jääkauden jälkeen noin 12 000 vuotta sitten alue oli Ilomantsin jääjärven peittämä noin parinsadan vuoden ajan ja järven muinaisranta sijaitsee noin 162-165 m mpy. Itämeren muinaisvaiheet eivät ylettyneet alueelle. Kaava-alueen korkeimmat kohdat sijaitsevat sen länsiosassa noin 200-205 metriä merenpinnan yläpuolella lukuisilla vaaroilla (muun muassa Väyrynsaara). Alavimmillaan ollaan Ilomantsinjärvellä sekä Mäki- ja Kätkäjärvillä noin 144 m mpy.

Vallitsevana maalajina kivennäismailla on hiekkamoreeni. Hienoa ja karkeaa hietaa esiintyy laikuittain. Jääkauden jälkeistä, tuulen kuljettamaa ja kasaamaa hienoa hietaa eli lössiä on alueen mäki- ja vaaramailla (muun muassa Väyrynsaaran, Pankavaaran, Riihivaaran ja Tervakan-kaanalueilla). Kumpumoreeneita esiintyy hajanaisina kenttinä Tetrijärven itäpuolella sekä Mekrijärven pohjoispuolella. Kaava-alueen itäreunaa pitkin kulkee pohjois-etelä -suuntainen harjujakso, jonka lisäksi luoteis-kaakko -suuntaisia harjumuodostumia sijoittuu Kätkäjärven eteläpuolelle sekä kaava-alueen kaakkoisosaan Kuuksenvaara-Särkkäkankaan alueelle. Kalliopaljastumia alueella on erittäin vähän, koska alue on ollut jääkauden jälkeen pääasiassa vedenkoskemattomana (Kejonen 2009).

Alueen kallioperä on pääosin graniittia ja gneissia. Alueen keskiosan läpi kulkee itä-länsi -suuntaiset kiilleliuske- ja basalttijuonet (Maanmittauslaitoksen Paikkatietoikkuna 2019).

Asutus ja maisema

Alueella on ollut ihmisasutusta jo noin 9000 vuoden ajan ja peltoviljelys alueella on alkanut 1400-luvulla (Kejonen 2009). Esimerkiksi Kätkäjärven rannalla sijaitseva Ryökylän kylä oli olemassa jo 1400-luvulla (Pitkänen 2013).

Havukkakallion muinaislinna sijaitsee Parppeilan kylän alueella maantien nro 15754 itäpuolella. Linnan rakenteet ovat todennäköisesti historialliselta ajalta eli rautakautta nuoremmalta ajalta. Alueen historiallinen asutus lienee keskittynyt etupäässä vaaroille ja harjuille sekä vesistöjen rannoille. Nykyisin kaava-alueen isoin taajama on Ilomantsin kirkonkylä.

KUVAT 25.-26. Havukkakallion muinaislinna edustaa alueen historiallista asutusta. Oikealla näkymä linnavuoren laelta.

Maisema

Kaava-alueen laajaa maisemakuvaa hallitsevat toisaalta Ilomantsin kirkonkylän taajama ja sinne tulevat maantiet ja rautatie sekä toisaalta nopeasti taajama-alueen ulkopuolella alkava rakentamaton ja monin paikoin luonnontilainen kaltainen maaseutu. Maisemakuvassa erottuvat useat vaara-asutustilat ja näiltä vaaroilta on laajat näkymät ympäröiville seuduille.

Taajamassa maisemallisesti erityisinä korostuvat vanhan pappilan mäki ja sen vuodelta 1796 oleva luterilainen kirkko sekä Ilomantsinjärvi erityisesti Hutunniemessä. Lähivirkistysalueena toimiva Ilomantsinjärveen laskeva Pötönjoki suorantoineen on luonnonmaisemaltaan arvokasta aluetta taajaman sydämessä. Kaava-alueen pohjoisosassa luonnonmaisemakuvaa hallitsevat Mekri- ja Kätkäjärvi laajoine erämaisine suorantoineen. Kätkäjärven Ryökkylänniemi on osa alueen vanhaa kyläasutusta. Ryökkylänniemessä on edelleen maisemallisesti arvokkaita hoidettuja perinneympäristöjä sekä vanhoja asuinrakennuksia. Kylälle on vuosikymmenten aikana istutettu lukuisia alueelle harvinaisia koristelajeja.

Kaava-alueen itäreunaan rajoittuu valtakunnallisesti arvokas Sonkajan maisema-alue (MAO070094) (kuva 31.).

KUVAT 27.-28. Vasemmalla Ilomantsin kirkko, oikealla näkymä vaaralta Ilomantsinjärvelle.

KUVAT 29.-30. Vasemmalla Pötönjokivarsi ja oikealla jokivartta pitkin menevän ulkoilureitin pitkokset.

3.3.3 Suojelualueet, erityisen tärkeät elinympäristöt ja huomionarvoiset lajit

Suojelualueet, muut valtakunnallisesti arvokkaat kohteet ja pohjavesialueet

Alueelle sijoittuvat pohjavesialueet, suojelualueet sekä muuten huomionarvoiset alueet on esitetty taulukossa 1 ja kuvassa 31. Suojelualueet keskittyvät pääasiassa kaava-alueen itä- ja pohjoisosiin.

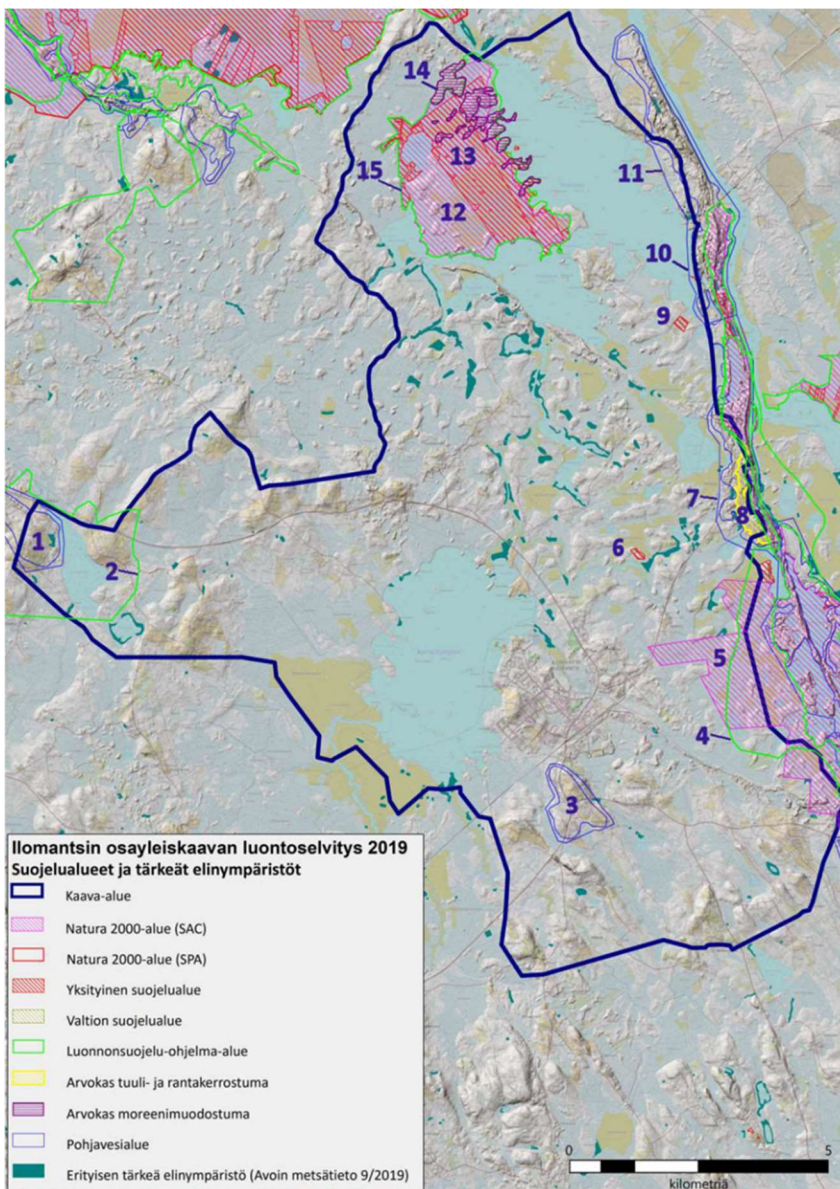
Kaava-alueen itäosaan rajoittuu osaltaan Putkelan valtakunnallisesti arvokas, harjudeltan laelle lössiaineksesta muodostunut tuulikerrostuma (TUU-08-065). Kohde kuuluu osittain myös Petkeljärvi-Putkelanharjun Natura 2000-alueeseen (Suomen ympäristökeskus 2011). Petkeljärvi-Putkelanharjun alueesta on tarkoitus perustaa valtioneuvoston asetuksella valtionmaiden luonnonsuojelualue. Asetusluonnos on marraskuussa 2019 lausuntokierroksella (Metsähallitus 13.11.2019).

Kaava-alueen pohjoisosiin sijoittuu valtakunnallisesti arvoluokkaan kolme kuuluva moreenikenttä, joka koostuu kymmenestä erillisestä reunamoreenimuodostumasta yhteispinta-alaltaan 92 hehtaaria (Mäkinen ym. 2007 ja 2011).

Alueelle sijoittuu neljä pohjavesialuetta, joista yksi kokonaan ja kolme osittain.

Taulukko 1. Kaava-alueelle sijoittuvat suojelualueet, pohjavesialueet ja erityisen tärkeät elinympäristöt (kohteiden sijainti on esitetty kuvassa 31.).

Nro	Nimi	Tunniste	Tiedot
1	Sonkaja	7146005	Vedenhankintaa varten tärkeä pohjavesialue
2	Sonkaja	MAO070094	Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
3	Tuomaanlähde	7146004	Vedenhankintaa varten tärkeä pohjavesialue
4	Petkeljärvi-Putkelanharju	RSO070091	Rantojen suojeluohjelma-alue
5	Petkeljärvi-Putkelanharju	FI0700044	Natura 2000-alue (SCI)
6	Papinlamminsuon luonnonsuojelualue	YSA206654	Yksityismaiden luonnonsuojelualue
7	Putkela	7146001	Vedenhankintaa varten tärkeä pohjavesialue
8	Putkela	TUU-08-065	Valtakunnallisesti arvokas tuulikerrostuma
9	Tikkametsän luonnonsuojelualue	YSA239406	Yksityismaiden luonnonsuojelualue
10	Likoniemi	ERA201059	Erityisesti suojeltavan lajin suojelualue
11	Mekrijärvi	7146012	Vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue
12	Korvinsuo-Parilamminsuo	FI0700022	Natura 2000-alue (SCI)
13	Korvinsuon luonnonsuojelualue 1-6	YSA202033	Yksityismaiden luonnonsuojelualue
		YSA203708	Yksityismaiden luonnonsuojelualue
		YSA204271	Yksityismaiden luonnonsuojelualue
		YSA204810	Yksityismaiden luonnonsuojelualue
		YSA204829	Yksityismaiden luonnonsuojelualue
		YSA205182	Yksityismaiden luonnonsuojelualue
14	Mekrijärven reunamorenienparvi	MOR-Y08-069	Valtakunnallisesti arvokas moreenimuodostuma
15	Korvinsuo	SSO070186	Soidensuojeluohjelma-alue

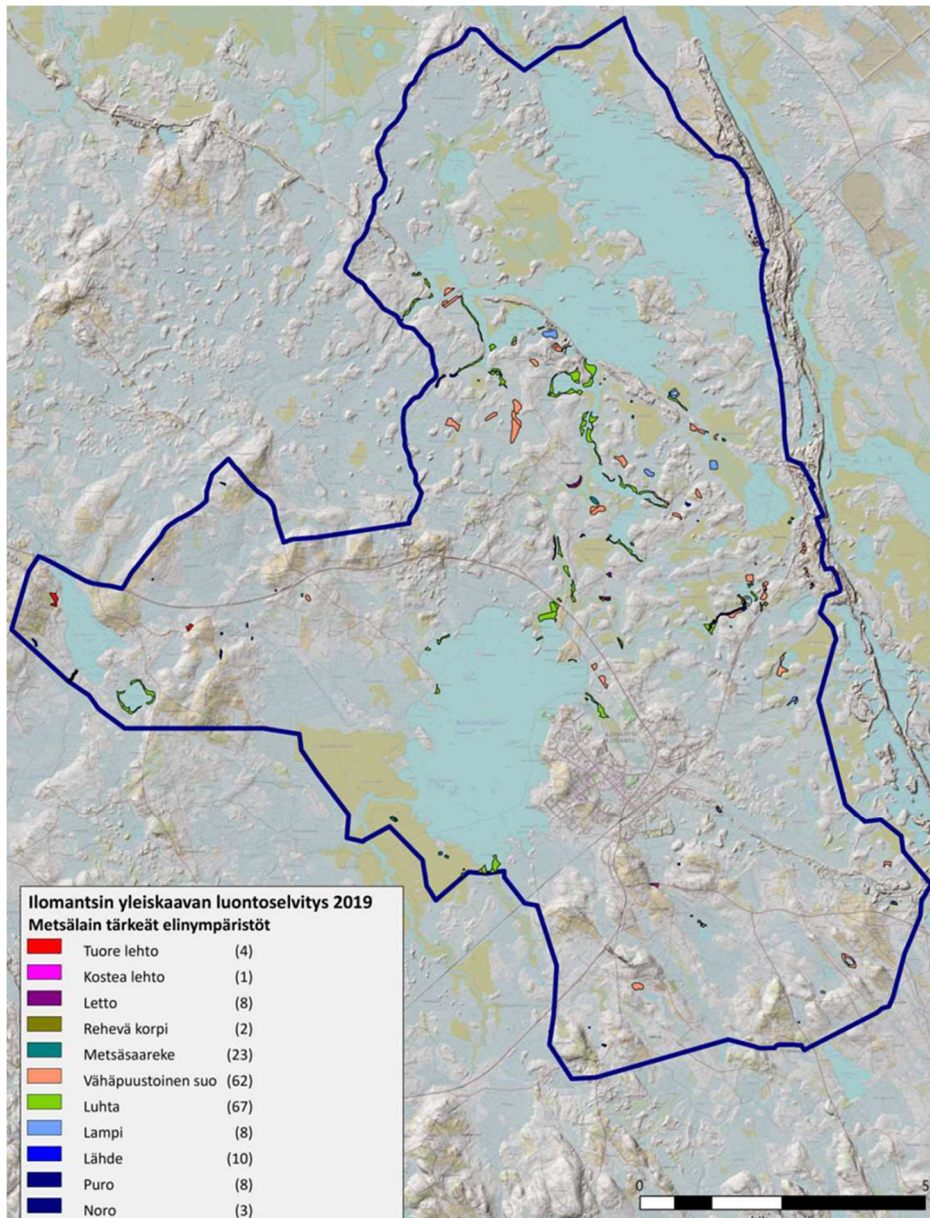

KUVA 31. Kaava-alueelle sijoittuvat suojelualueet ja tärkeät elinympäristöt.

Avoimen metsätiedon erityisen tärkeät elinympäristöt

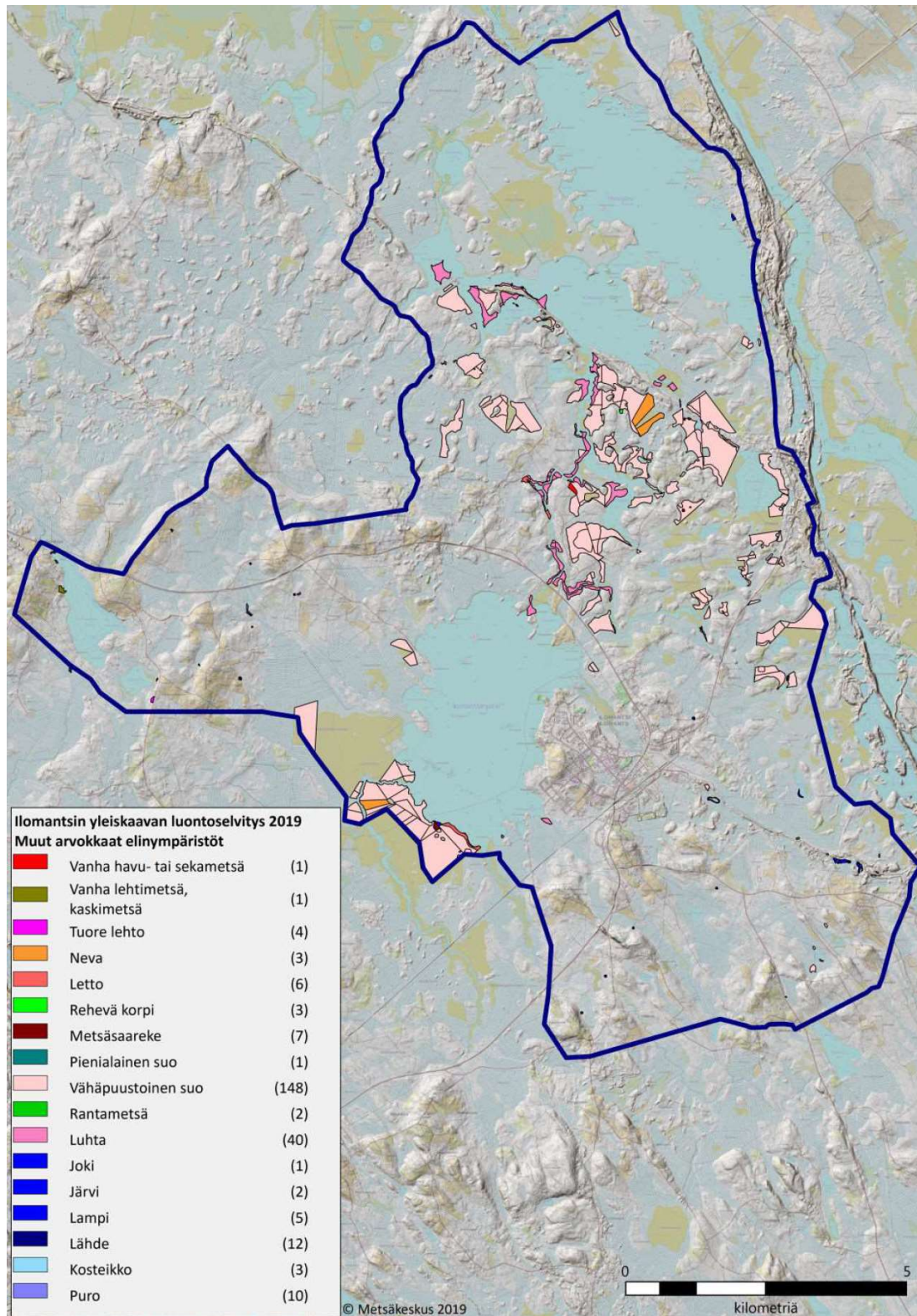
Avoimella metsätiedolla tarkoitetaan Metsäkeskuksen paikkatietoaineistoja, joita jaetaan vapaasti Metsään.fi-verkkosivustolla Avoimen metsätiedon osiossa: <https://www.metsaan.fi/yleistietoa-avoimestametsatiedosta>. Avoin metsätieto sisältää ns. ympäristötietoa, kuten puustoon, toimenpide-ehdotuksiin, toteutuneisiin toimenpiteisiin, maaperään ja elinympäristöihin liittyvää tietoa ja joka jollain tavalla kuvastaa ympäristöä ja siellä tapahtuneita tai tulevia toimenpiteitä. Tieto ei sisällä henkilötietoja kuten tietoa kiinteistöstä, omistajasta, eikä ihmisten tai organisaatioiden nimiä, euroja. Erityisen tärkeitä elinympäristöjä koskeva sääntely lisättiin metsälakiin vuonna 1997 ja tietoja on kerätty siitä lähtien muun muassa erillisessä metsälakikohteiden kartoitusprojektissa ja metsäsuunnittelun yhteydessä.

Kaava-alueelle sijoittuu 196 kappaletta metsälain 10§:ssä tarkoitettua erityisen tärkeää elinympäristökuviota. Kuvioiden yleinen sijainti on esitetty kuvassa 32. ja tarkemmin liitteissä 1-5. Kuvioiden pinta-ala vaihtelee välillä 0,025 – 3,9 hehtaaria ja kuvioiden kokonaispinta-ala on noin 135 hehtaaria. Suurin osa kohteista on luhtasuokuvioita (67 kpl) ja vähäpuustoisia soita (62 kpl). Lampia, lähteitä sekä puroja ja noroja on yhteensä 29 kappaletta. Metsäympäristöihin sijoittuvia kohteita on yhteensä 38 kappaletta, joista suurin osa (23) on soiden kangasmetsäsaarekkeita. Metsälakikohteille suositellaan kaavamerkintää luo-1 (Metsälain 10§:n kohde).

KUVA 32. Metsälain 10§ mukaiset erittäin tärkeät elinympäristöt (Lähde: Metsäkeskus 9/2019).

Muita tärkeitä elinympäristökuvioita kaava-alueella on yhteensä 249 kappaletta. Kuvioiden yleinen sijainti on esitetty kuvassa 33. ja tarkemmin kuvissa/liitteissä 1-5. Kuvioiden pinta-ala vaihtelee välillä 0,028 – 57,11 hehtaaria kokonaispinta-alan ollessa noin 852 hehtaaria. Kuvioiden sijainti on esitetty kuvassa 33. Suurin osa kohteita on vähäpuustoisia soita (148 kpl) ja luhtasuokuvioita (40 kpl). Metsäympäristöihin sijoittuvia kohteita on yhteensä 15 kappaletta. Muille arvokaille kohteille suositellaan kaavamerkintää luo-2 (Muu arvokas elinympäristö, säilytettävä).

KUVA 33. Muut arvokkaat elinympäristöt (Lähde: Metsäkeskus 9/2019).

Huomionarvoiset lajit

Uhanalaisten tai huomionarvoisten lajien esiintymät on esitetty kuvassa 34. ja taulukossa 2 (Pohjois-Karjalan ELY-keskus 23.5.2019).

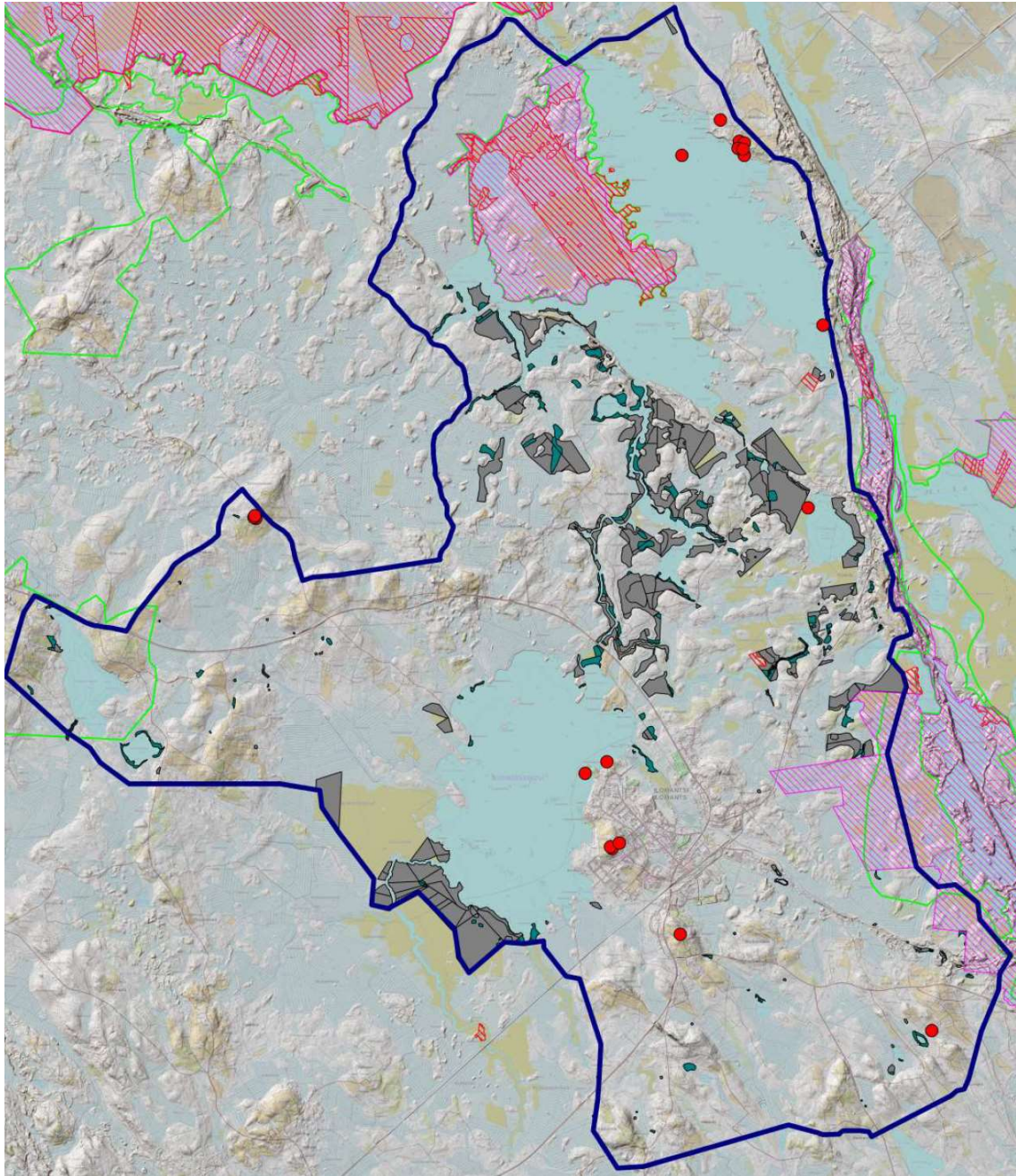
Taulukko 2. Kaava-alueella tiedossa olevat huomionarvoiset lajit (valtak. = valtakunnallinen uhanalaisuus, alueel. = alueellinen uhanalaisuus (2b), Lsa = asetuksen 471/2013 mukaan uhanalainen /rauhoitettu, dir. = lintudirektiivin liitteen I tai luontodirektiivin liitteen II ja IV laji, vastuu = Suomen kansainvälinen erityisvastuulaji).

Tieteellinen nimi	Suomeksi	valtak.	alueell.	Lsa	dir.	vastuu
<i>Aphodius sordidus</i>	hietalantiainen	VU		X		
<i>Tiphia minuta</i>	pikkupuukopistiäinen	VU		X		
<i>Amphipoea crinanensis</i>	tummasekoyökkönen	VU		X		
<i>Catocala promissa</i>	tammiritariyökkönen	NT		X		
<i>Digitivalva reticulata</i>	jäkkäräverkkokoi	EN		X		
<i>Nola karelica</i>	suovenhokas	VU		X		X
<i>Scopula rubiginata</i>	rusolehtimittari	VU		X		
<i>Trichosea ludifica</i>	pihlajayökkönen	VU				
<i>Jungermannia obovata</i>	koskikorvasammal	NT	X			
<i>Marsupella sprucei</i>	pikkupussisammal	CR		X		
<i>Meesia longiseta</i>	isonuijasammal	EN		X	X	X
<i>Oxystegus tenuirostris</i>	turrisammal	VU				
<i>Sphagnum molle</i>	nummirahkasammal	EN		X		
<i>Cyphelium tigillare</i>	keltanokijäkälä	VU		X		
<i>Usnea glabrata</i>	kiiltonaava	CR		X		
<i>Usnea substerilis</i>	jyväснаava	VU		X		
<i>Botrychium lanceolatum</i>	suikeanoidanlukko	VU		X		X
<i>Botrychium lunaria</i>	ketonoidanlukko	NT	X			
<i>Botrychium multifidum</i>	ahonoidanlukko	NT	X			X
<i>Gymnadenia conopsea</i> var. <i>conopsea</i>	ahokirkiruoho	VU		X		

Lajeista kahdeksan on hyönteisiä, viisi sammalia, kolme jäkäliä ja neljä putkilokasveja. Koskikorvasammaleen, pikkupussisammaleen, hietalantiaisen, pikkupuukopistiäisen, rusolehtimittarin, keltanokijäkälän ja jyväснаavan sijainnit on ilmoitettu neliökilometrin tarkkuudella. Hyönteishavainnot keskittyvät lähinnä entisen Mekrijärven tutkimusaseman ympäristöön. Alueen ainoan direktiivilajin (isonuijasammal) esiintymä sijoittuu Likoniemen suojelualueelle.

Maakuntakaavassa osoitetut kohteet

Maakuntakaavassa kaava-alueella on osoitettu Sonkajan kylämaisema, pohjavesialueet sekä Natura-alueet. Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2040 ehdotusvaihe on tulossa lausunnolle.

KUVA 34. Huomionarvoisten lajien esiintymät (punainen pallo), metsälain tärkeät elinympäristöt ja muut tärkeät elinympäristöt (harmaa täyttö) ja suojelualueet (värilliset reunaviivat ja rasterit).

3.3.4 Linnustaselvitys

Linnustaselvityksen selvitysalueet käsitellään pienemmissä osa-alueissa; suuremmat järvet omina yksikköinä ja muut alueet, kuten pienemmät lammet ja metsäalueet, erikseen omina kohteinaan.

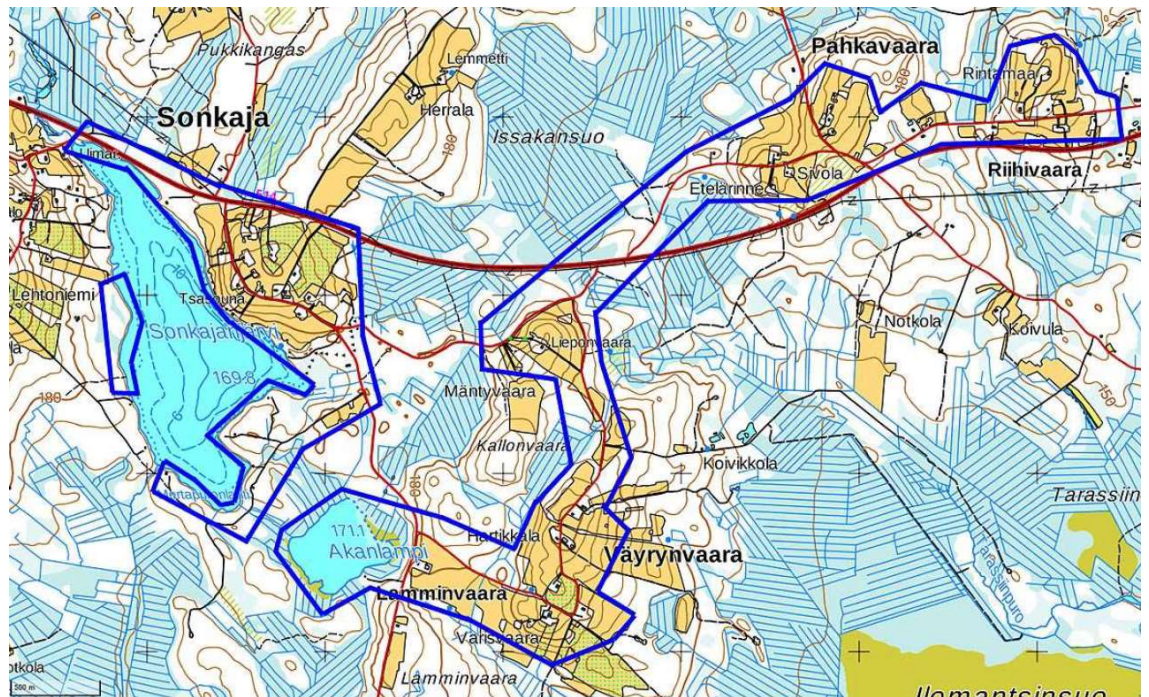
Selvityskohteilta havaitut uhanalaiset ja direktiivilajit esitetään kartoilla. Silmälläpidettäviä lajeja ja Suomen kansainvälisiä erityisvastuulajeja ei ole karttoihin merkattu elleivät ne kuulu johonkin edellä mainittuun muuhun kategoriaan. Varovaisuussyistä myöskään petolintuja ei karttoihin ole merkattu.

Pohjois-Karjalan petolintujen pesärekisteristä saatujen petolintujen pesintätietojen mukaan selvitysalueella ei pesi uhanalaisimpia petolintuja, kuten kotkia, muuttohaukkaa tai kalasääskeä mutta

hiirihaukan pesiä alueelta tunnetaan viisi ja kanahaukan pesiä yksi, ja lisäksi yksi aiemmin tunnettu kanahaukan pesäpaikka on ollut vuosia tarkistamatta. Näistä pesistä kanahaukan ja yksi hiirihaukan pesä on selvitysalueen pohjoisosassa alueen rajoilla, kaksi hiirihaukan pesää alle kilometrin etäisyydellä toisistaan Kätkäjärven lounaispuolella, yksi hiirihaukan pesä Ilomantsinjärven kaakkoispuolella ja yksi aivan selvitysalueen etelärajalla.

SONKAJANJÄRVI - AKANLAMPI - LAMMINVAARA - VÄYRYNVAARA – PAHKAVAARA

Sonkajanjärvi on noin kahden kilometrin pituinen, pohjoispäähän kapeneva ja leveimmillään eteläosassa noin 800 metriä leveä järvi, joka sijaitsee Ilomantsinjärven pohjoispäästä noin 7 kilometriä länteen. Itärantaa hallitsee vaara, jolla on asutusta ja runsaasti peltoa, pohjoispään länsirannalla on mökkejä, joita on harvassa myös järven eteläosassa. Havainnointi järvellä keskittyi pääasiassa itärannalle ja eteläpäähän. Tässä yhteydessä käsitellään myös järven kaakkoispuolella sijaitseva Akanlampi sekä Lamminvaaran, Väyrynvaaran, Pahkavaaran ja Riihivaaran kylien alueet.

KUVA 35. Sonkajanjärven ja sen ympäristön maastokohteet pääpiirteissään.

Sonkajanjärvellä ja sen ympäristössä tavattiin 54 lajia. Tähän lajistoon sisältyy niin metsien yleislintuja, havu- ja lehtimetsien lajeja kuin avomaidenkin lintuja. Huomionarvoista on, että Sonkajanjärvellä vesilinnuista havaittiin ainoastaan kuikka sekä loppilinnuista kala-, nauru- ja pikkulokki, joista vain kalalokki pesii alueella. Kahlaajiakin havaittiin vain kaksi lajia: taivaanvuohi ja rantasipi. Näin ollen veteen sidoksissa olevat lajit olivat heikohkosti edustettuina. Akanlammella tavattiin vesien linnuista laulujoutsen, metsähanhi, telkkä ja hälyttävästi taantunut tukkasotka. Maalinnusto oli alueelle hyvin tavanomaista mutta kuitenkin monipuolista. Suojelustatuksen omaavia lajeja tavattiin 25 eli lähes puolet kaikista tavatuista lajeista. Muita erikseen mainittavampia lajeja olivat pensassirkkalintu, joita oli kahdella revierillä lähekkäin Lamminvaaran pellon länsipäässä ja viita-kertunen, joka on sopivilla pensaikkoisilla paikoilla, pihapiireissä ja marjaviljelyksillä yleinen.

Alueella tavattiin kuusi Euroopan Unionin lintudirektiivin liitteessä I mainittua lajia (DIR), 15 Suomen lajin uhanalaisuusluokituksessa mainittua lajia; 3 erittäin uhanalaista (EN), 5 vaarantunutta (VU) ja 7 silmälläpidettävää (NT), jotka eivät varsinaisesti täytä uhanalaisuuden kriteerejä ja 1 alueellisesti uhanalainen laji (RT). Lisäksi tavattiin 11 Suomen kansainvälistä erityisvastuulajia (EVA).

Alueellisen uhanalaisuuden arvioinnissa Suomi on jaettu 11 vyöhykkeeseen. Selvitysalue sijaitsee näistä kahden rajamailla (Eteläboreaalinen vyöhyke, Järvi-Suomi (2b) ja Keski-boreaalinen vyöhyke, Pohjois-Karjala – Kainuu (3b). Tässä alue on tulkittu kuuluvaksi kokonaisuudessaan vyöhykkeeseen 2b.

Suojelustatuksen omaavat lajit

Laulujoutsen (DIR, EVA): pariskunta Akanlammella mutta pesintään viittaavaa toimintaa ei havaittu.

Metsähanhi (VU, EVA): varhain aamulla kuului paikallisen metsähanhen ääntä Akanlammella mutta sitä ei missään vaiheessa nähty. Ei pesine lammella.

Tukkasotka (EN, EVA): Akanlammen eteläpäässä kolmen koiraan ja yhden naaraan parvi ja pohjoisosassa vielä yksinäinen koiras. Yksi pari todennäköisesti pesii lammella. Tukkasotka on yksi viime vuosina/vuosikymmeninä pahasti taantuneista vesilinnuistamme.

Telkkä (EVA): tukkasotkan tavoin kolmen koiraan ja yhden naaraan parvi Akanlammella. Yksi pari pesinee lammella.

Teeri (DIR, EVA): auringonnousun aikaan soidinääniä kuului Akanlammen rannalta ja yksi koiras myös näkyi sekä Akanlammen länsipuolen että itäpuolen suoreunuksella. Kuuluu lammen piirissä pesiviin lajeihin.

Kuikka (DIR): pariskunta nukkui varhain aamulla Sonkajanjärven eteläisimmällä lahdella. Todennäköisesti laji pesii jossain järven eteläpuoliskolla.

Ruisräikkä (DIR, EVA): reviiirillä raksuttavia lintuja Sonkajanjärven länsipuolella Lehtoniemen pellolla, Lamminvaaran peltoalueen länsipäässä ja Pahkavaaran pelloilla (Kettulanselänne), yksi koiras kussakin.

Taivaanvuohi (NT): reviiirillä soidintava lintu Sonkajanjärven itäpuolen peltovaaran luoteisimmalla pellolla.

Kuovi (NT, EVA): yksi reviiiri Akanlammen itärannalla ja toinen Pahkavaaran pelloilla.

Rantasipi (EVA): yksi reviiiri aivan Sonkajanjärven pohjoispäässä.

Pikkulokki (DIR, EVA): neljä lintua ruokailemassa Sonkajanjärven itäpuoleisella peltovaaralla. Ei pesi järvellä mutta saattaa pesiä lähellä länsipuolella sijaitsevalla Elinlammella.

Naurulokki (VU): yksittäisiä ruokailijoita Sonkajanjärvellä. Pikkulokin tavoin pesinee länsipuolen Elinlammella mutta ei Sonkajanjärvellä.

Kalatiira (DIR, EVA): saalisteleva lintu Sonkajanjärven lounaisrannalla. Pesiminen järvellä mahdollista mutta siihen viittaavia havaintoja ei tehty.

Kiuru (NT): ainakin yksi laulava lintu reviiirillä Sonkajanjärven itäpuolen peltovaaralla ja toinen Väyrynvaaran pelloilla.

Haarapääsky (VU): useita pareja pesii Sonkajanjärven itäpuolen peltovaaran rakennuksissa, Väyrynvaaralla ja Pahkavaaralla.

Räystäspääsky (EN): Sonkajanjärven pohjoispään länsipuolella olevan pihapiirin ympäristössä n. 10 yksilöä hyönteispyynnissä. Muutama pari pesinee rakennuksissa. Useita pareja myös Väyrynvaaran alueella.

Keltavästäräkki (RT): pariskunta ilmeisesti reviiirillä Sonkajanjärven itäpuoleisen peltovaaran eteläosassa.

Västäräkki (NT): yksi pari pesi Sonkajanjärven pohjoispään uimarannalla.

Leppälintu (EVA): yksi reviiirillä laulava koiras Sonkajanjärven eteläpäässä.

Ruokokerttunen (NT): ainoa reviiiri löytyi Väyrynvaaralta, jossa koiras lauloi marjaviljelyksillä viitakerttusen naapurina.

Pensaskerttu (NT): yksi pesivä pari Sonkajanjärven itäpuolen peltovaaralla ja toinen Väyrynvaaran marjapensaikoissa.

Töyhtötiainen (VU): yksi reviiiri peltovaaran kaakkois- ja toinen luoteisreunalla.

Viherpeippo (EN): laji tuntuu taantuneen todella rajusti. Hyvistä maatalouskulttuuriympäristöistä huolimatta tavattiin ainoastaan yhdellä paikalla Pahkavaarassa laulava koiras.

Punavarpunen (NT): neljä reviiriä eri puolilla Sonkajanjärveä, yksi Lamminvaarassa ja kolme Väyrynsvaarassa.

Pajusirkku (VU): ainoa reviiri Akanlammen itärannalla, kapealla suoreunuksella.

Alla listauksena havaitut lajit.

Laulujoutsen (*Cygnus cygnus*)
Metsähanhi (*Anser fabalis*)
Tukkasotka (*Aythya fuligula*)
Telkkä (*Bucephala clangula*)
Teeri (*Tetrao tetrix*)
Kuikka (*Gavia arctica*)
Ruisräätäjä (*Crex crex*)
Töyhtöhyyppä (*Vanellus vanellus*)
Lehtokurppa (*Scolopax rusticola*)
Taivaanvuohi (*Gallinago gallinago*)
Kuovi (*Numenius arquata*)
Rantasipi (*Actitis hypoleucos*)
Pikkulokki (*Hydrocoloeus minutus*)
Naurulokki (*Larus ridibundus*)
Kalatiira (*Sterna hirundo*)
Kalalokki (*Larus canus*)
Sepelkyhky (*Columba palumbus*)
Käki (*Cuculus canorus*)
Kiuru (*Alauda arvensis*)
Haarapääsky (*Hirundo rustica*)
Räystäääsky (*Delichon urbicum*)
Metsäkirvinen (*Anthus trivialis*)
Keltävästäräkki (*Motacilla flava*)
Västäräkki (*Motacilla alba*)
Peukaloinen (*Troglodytes troglodytes*)
Rautainen (*Prunella modularis*)
Punarinta (*Erithacus rubecula*)
Leppälintu (*Phoenicurus phoenicurus*)

Mustarastas (*Turdus merula*)
Räkärttiras (*Turdus pilaris*)
Laulurastas (*Turdus philomelos*)
Punakylkirastas (*Turdus iliacus*)
Pensassirkkalintu (*Locustella naevia*)
Ruokokerttunen (*Acrocephalus schoenobaenus*)
Viitakerttunen (*Acrocephalus dumetorum*)
Hernekerttu (*Sylvia curruca*)
Pensaskerttu (*Sylvia communis*)
Lehtokerttu (*Sylvia borin*)
Tiltatti (*Phylloscopus collybita*)
Pajulintu (*Phylloscopus trochilus*)
Hippiäinen (*Regulus regulus*)
Harmaasieppo (*Muscicapa striata*)
Kirjosieppo (*Ficedula hypoleuca*)
Siniitiainen (*Cyanistes caeruleus*)
Taliitiainen (*Parus major*)
Töyhtötiainen (*Lophophanes cristatus*)
Varis (*Corvus corone cornix*)
Peippo (*Fringilla coelebs*)
Vihertieppo (*Carduelis chloris*)
Vihervarpunen (*Carduelis spinus*)
Pikkukäpylintu (*Loxia curvirostra*)
Punavarpunen (*Carpodacus erythrinus*)
Punatulkku (*Pyrrhula pyrrhula*)
Keltasirkku (*Emberiza citrinella*)
Pajusirkku (*Emberiza schoeniclus*)

MEKRIJÄRVI

Mekrijärvi on suurehko, vajaa 10 kilometriä Ilomantsin keskustan pohjoispuolella oleva järvi. Järvi on noin 6,5 kilometriä pitkä ja keskikohdiltaan leveimmillään noin 2 kilometrin levyinen. Itäranta on eteläosasta ja Mekrijärven kylän seudulta pitkälti rakennettua mutta järven pohjoisosassa on enemmän rakentamatonta rantaa samoin kuin länsipuolella soidensuojeluohjelmaan kuuluvan Korvinsuon rannoilla. Soistuneita rantoja ja lähellä ranta-alueita olevia soita, sekä ojitetuista ojitettomista, on eri puolilla järveä melko runsaasti. Havainnointia pyrittiin keskittämään jo rakennettujen rantojen sijaan niille ranta-alueille, joilla on rakentamiseen soveltuvaa kivennäismaata mutta myös soistuneita rantoja kierrettiin jonkin verran.

Mekrijärven - Kätkäjärven seutu on voimakkaasti soiden kirjomaa, karun puoleista maastoa. Metsät ovat enimmäkseen mäntyä ja mäntyvaltaista sekametsää, vaikka rehevämpiäkin alueita on mm. Mekrijärven kylän ympäristössä. Molemmat järvet ovat myös karuja ja matalia. Mekrijärvi on syvimmilläänkin alle 3 metriä syvä Kätkäjärven jäädessä alle kahteen metriin. Alueella tavattuun lajistoon mahtuu niin havu- kuin lehtimetsien lajeja, kuin soidenkin lajistoa. Avomaiden lajeja ei juuri ole, koska peltoja ja muita avoimia biotooppeja (pois lukien suot) ei ole kuin kyläalueilla Mekrijärvellä ja Ryökkylässä, ja näitä alueita ei jo rakennettuina erityisesti tutkittu.

Tekstissä Mekrijärvi -alueen järvet on jaettu pienempiin osa-alueisiin sen mukaan mitä kohteita on tarkemmin maastossa kierretty.

Hilpansaari-Meskenlahti

Mekrijärven koillisranta Meskenlahdelta Hilpansaareen Mekrijärven kylän luoteispuolella on varsin erämaista, pitkälti luonnontilaisten soiden kirjomaa maastoa. Metsäisiä, lähinnä mäntyä kasvavia niemenkärkiä on useampia ja vähän enemmän metsäistä aluetta on Hilpansaaren - Salmenniityn alueella. Meskenlahden pohjukassa ja Mösonahossa on tulipaikat, joiden välillä on vanha huonokuntainen Simanan polku pitkospuineen. Mökkejä on vain alueen puolivälissä sijaitsevalla Hietaniemellä.

Hilpansaaren ja Meskenlahden välillä tavattiin 20 lajia, joista puolella (10) on jonkinasteinen suojelustatus. Koko havaittu lajisto edustaa hyvin tyypillistä Ilomantsin seudun linnustoa. Suojelluista huomioitavien lajien lisäksi havaittiin seuraavat lajit: metsäviklo, käpytikka, metsäkirvinen, laulu- ja kulorastas, pajulintu, harmaasieppo, taliitiainen, närhi, peippo ja vihervarpunen. Paras osa tästä alueesta on Hietaniemeen johtavan tien pohjoispuoliset ranta-alueet ja luonnontilainen Salmisuo. Suojelustuksellisista lajeista Euroopan Unionin lintudirektiivin liitteessä I mainittuja

lajeja (DIR) tavattiin kolme, Suomen lajien uhanalaisuusluokituksessa mainittuja lajeja kaksi silmälläpidettävää (NT), jotka eivät varsinaisesti täytä uhanalaisuuden kriteerejä. Alueellisesti uhanalaisia lajeja (RT) tavattiin kaksi ja Suomen kansainvälisiä erityisvastaualajeja kuusi (EVA).

Suojelustatuksen omaavat lajit

Telkkä (EVA): Mösönahon tulipaikan eteläpuolisella lahdella yksi naaras.

Metso (DIR, EVA): Mösönahon kaakkoispuolen metsikössä lähellä mökeille johtavaa tietä Simanan polun varressa yksi naaras.

Kaakkuri (DIR): ruokailulennollaan luoteeseen ylilentävä lintu. Ei pesi tällä alueella.

Kuikka (DIR): pariskunta Salmenniityn ja Hilpansaaren välillä.

Pikkukuovi (RT, EVA): Salmisuolla sekä kaakkois- että luoteisosassa ainakin yksi pari kummasakin.

Kuovi (NT, EVA): Salmisuon kaakkoisosassa yksi varoittava pari ja luoteisosassa kolme paria.

Rantasipi (EVA): Meskenlahdella yksi pesivä pari.

Keltavästäräkki (RT): Salmisuon kaakkoisosassa yksi pari varoittamassa kuovien kanssa.

Leppälintu (EVA): kahdella reviirillä laulava koiras: toinen Mösönahon kaakkoispuolella ja toinen Hilpansaaressa.

Närhi (NT): Salmisuolla, Hilpansaaren itäreunalla yksi lintu todennäköisesti reviirillään.

Jeronniemi – Kuusisniemi

Jeronniemen - Kuusisniemen alue sijaitsee heti Mekrijärven kylän kaakkoispuolella järven itärannalla. Ranta-alueet ovat pääasiassa melko avointa suota, ja suon ja maantien väliin jää nuorehkoja sekametsiä ja taimikoita. Alueen keskellä on pari hakkuuaukkoa, ja myös Kuusisniemen kärkiosa on hakattu siten, että hakkuun ja vesialueen väliin jää vain hyvin kapea suojapuusto. Ainoat kivennäismaa-alueet sijoittuvat hakatun Kuusisniemen ja viereisen Jeronniemen kärkiin. Jeronniemen melko pienillä kivennäismaa-alueilla kasvaa sekametsää. Vesi oli kesällä 2019 alueen järvissä erittäin korkealla ja se olikin noussut isolle osalle avointa suota, joka teki alueella liikkumisesta varsin hankalaa eikä joka paikkaan edes päässyt.

Alueelta tavattiin kaikkiaan 21 lajia, joiden lisäksi mainittakoon kylän puolella Lukanlahden pohjoisrannan pellolla reviirillä laulanut pensaskerttu ja kylän keskellä laulanut kuhankeittäjä. Kuhankeittäjä ei todennäköisesti jäänyt pesimään alueelle vaan oli vain muuttomatalla laulamaan pysähtynyt koiras. Myöskään alueen ylittäneet 14 metsähanhea eivät lukeudu pesiviin lajeihin.

Suojelustatuksen omaavia havaituista 21 lajista on peräti 12 mukaan lukien em. metsähanhi, pensaskerttu ja kuhankeittäjä. Euroopan Unionin lintudirektiivin liitteessä I mainittuja lajeja (DIR) tavattiin yksi, Suomen lajien uhanalaisuusluokituksessa mainittuja lajeja 3 erittäin uhanalaisia (EN), 2 vaarantunutta (VU) ja 5 silmälläpidettävää (NT), jotka eivät varsinaisesti täytä uhanalaisuuden kriteerejä. Alueellisesti uhanalaisia lajeja (RT) ei tavattu. Lisäksi tavattiin 3 Suomen kansainvälistä erityisvastaualajia (EVA).

Muu lajisto oli alueelle tyypillistä linnustoa, johon lukeutuivat metsäviklo, sepelkyyhky, metsäkivinen, tilhi, rautiainen, räkättirastas, punakylkirastas, pajulintu, peippo, varis ja keltasirkku. Alla on lajeittain katsaus suojelullisesti huomioitavien lajien havainnoista.

Suojelustatuksen omaavat lajit

Metsähanhi (VU, EVA): 14 yksilön parvi ylitti alueen jatkaen pohjoisen suuntaan. Ei kuulu tällä alueella pesiviin lajeihin.

Metso (DIR, EVA): koiras Savilahden pohjoisosan kapealla rantametsävyöhykkeellä.

Taivaanvuohi (NT): soidinta lentelevä lintu Jeronniemen tyvellä lähellä rantaa.

Käenpiika (NT): yksi lintu reviirillä Lukanlahden koilliskulmalla.

Västäräkki (NT): alueen keskellä sijaitsevalla hakkuuaukolla yksi pesivä pari.

Leppälintu (EVA): yksi reviirillä laulava koiras Kuusisniemen itäpuolisella hyvin pienellä metsäisellä niemekkeellä.

Pensaskerttu (NT): Lukanlahden pohjoisrannan lähipellolla ainakin yksi reviiri.

Hömötiainen (EN): Kuusisniemen itäpuolella Lukanlahden rannalla yksi lintu reviirillä, toinen mahdollinen reviiri Jeronniemellä. Kyseessä saattoi kuitenkin olla saman parin yksilö.

Kuhankeittäjä (EN): todennäköisesti muutolla laulelemaan pysähtynyt koiras Mekrijärven kylän keskustan rehevässä lehtimetsässä. Ei pesine alueella. Laji on viime aikoina voimakkaasti taantunut suurimmassa osassa maamme levinneisyysaluetta.

Harakka (NT): Lukanlahden pohjoisrannan tuntumassa ilmeinen pesivä pari. Laji on nostettu uusimmassa uhanalaisarvioinnissa silmälläpidettävien listalle.

Vihherpeippo (EN): laulava koiras reviirillä Lukanlahden koilliskulmalla.

Pajusirkku (VU): yhdellä reviirillä Kuusis- ja Jeronniemen välisessä poukamassa.

Likoniemi

Likoniemi on mitättömän kokoinen, vain noin hehtaarin alue järven eteläosan itärannalla. Se jää maantien ja järven väliin, ja siinä on myös levähdysalue. Niemi ei ole merkityksellinen linnustolle. Varpuslintuja oli kaksi lajia eli maamme yleisimmät pajulintu ja peippo. Lisäksi niemen yllä lekutteli tuulihaukka, joka ei pesi niemellä.

Haukilampi

Pieni, noin kolmen hehtaarin kokoinen lampi, joka rajoittuu eteläpuolella osittain avoimeen suohon ja pohjoispuolella tiehen. Myös länsipuolella maantie on hyvin lähellä.

Lammella ja sen lähimaastossa tavattiin 14 lajia, joista kuusi oli suojelullisesti huomioitavia. Näistä kuudesta **laulujoutsen (DIR, EVA)**, joita oli paikalla neljä aikuista yksilöä ja saalisteleva **kalatiira (DIR, EVA)** eivät pesi lammella. Todennäköisesti pesivänä tai reviiriä pitävänä havaittiin **tavinaaras (EVA)**, **västäräkki (NT)**, **leppälintu (EVA)** ja **töyhtötiainen (VU)**.

Muut havaitut lajit olivat nuolihaukka, metsäviklo, käki, metsäkirvinen, punarinta, pajulintu, peippo ja vihervarpunen. Näistä nuolihaukka ei myöskään pesi lammella.

Ryökkylänniemen ranta Runtisaaresta kaakkoon

Vähän Runtisaaren kaakkoispuolella on noin puolen kilometrin mittainen mökkien väliin jäävä rakentamaton rantaosuus, josta noin kaksi kolmasosaa on kivennäismaata ja loput suota. Nämä kivennäismaasaarekkeet jäävät järven ja laajahkon melko avoimen suon väliin, ovat pinta-alaltaan pieniä eivätkä linnustollisesti merkittäviä.

Kuusi lajia tavattiin: metsäkirvinen, punarinta, pajulintu, kirjosiippo, peippo ja ainoana suojelustatuksen omaavana **pajusirkku**, joka on uusimman uhanalaisluokituksen mukaan vaarantunut (**VU**) laji. Pajusirkulla oli reviiri Runtisaaren johtavan tien luoteispuolen rannalla.

Rakentamaton rantaosuus Hilpansaaresta pohjoiseen

Mekrijärven luoteisrannalla Korvinsuolta pohjoiseen on vajaan kilometrin mittainen rakentamaton rantaosuus, jolla on useita mutkittelevia niemekkeitä. Niemekkeiden järeää männikköä kasvavat kärkiosat ja osa muustakin rannasta on kivennäismaata, ja niiden väliin jää enemmän tai vähemmän soistuneita osuuksia. Pääosa alueen puustosta on nuorempaa männikköä.

Linnustollisesti alue on heikkoa, ja siellä tavattiin vain 8 lajia, joista ainoa suojelustatuksen omaava oli telkkänaaras Tervaslhdella. **Telkkä** on linnustonsuojelussa Suomen kansainvälinen erityisvastuulaji (**EVA**). Muut tavatut lajit olivat käki, metsäkirvinen, punarinta, pajulintu, harmaa- ja kirjosiippo sekä peippo.

KÄTKÄJÄRVI

Selvästi Mekrijärveä pienempi Kätkäjärvi sijaitsee heti Mekrijärven kaakkoispuolella ja on siihen Ryökkylänsalmen kautta yhteydessä. Kätkäjärven pohjoisosat Ryökkylänsalmelta länteen, mukaan lukien Okkulanselkä, ovat erittäin soisia ja Ryökkylän kylän alue itärannalla on rakennettua aluetta. Näin ollen havainnointi keskittyi järven kaakkoisosaan ja etelä/lounaisrannoille, Pykälänlahden etelärannalle sekä Okkulanselän Veitsilahdelle.

Järven kaakkoisosa Ketkalahdelta Laulajanniemeen

Pääosin ojitettua soista rantaa, joka oli veden korkeuden vuoksi paikoin hyvin hankalakulkuista. Niemien kärjissä vähän vanhempaa puustoa, lähinnä männikköä, muuten nuorempia metsiä.

Linnustollisesti vaatimatonta aluetta, jolla tavattiin 20 lajia, joista ainoa suojelustatuksen omaava oli naurulokki (VU). Kaakkoispuolelta Ketkalahden pohjukan - Ketkalammen alueelta kuului äänekäs naurulokkien kuoro, joten siellä oli todennäköisesti pieni pesimäkolonia mutta aika ei riittänyt sen tarkistamiseen paremmin, hankalakulkuisessa ja aikaa vievässä maastossa.

Alla lajilista havaituista lajeista.

Metsäviklo (*Tringa ochropus*)
Naurulokki (*Larus ridibundus*) (VU)
 Käki (*Cuculus canorus*)
 Käpytikka (*Dendrocopos major*)
 Metsäkirvinen (*Anthus trivialis*)
 Peukaloinen (*Troglodytes troglodytes*)
 Rautiainen (*Prunella modularis*)
 Punarinta (*Erithacus rubecula*)
 Räkättirastas (*Turdus pilaris*)
 Laulurastas (*Turdus philomelos*)

Lehtokerttu (*Sylvia borin*)
 Sirittäjä (*Phylloscopus sibilatrix*)
 Pajulintu (*Phylloscopus trochilus*)
 Harmaasieppo (*Muscicapa striata*)
 Kirjosieppo (*Ficedula hypoleuca*)
 Sinitiainen (*Cyanistes caeruleus*)
 Talitiainen (*Parus major*)
 Peippo (*Fringilla coelebs*)
 Pikkukäpylintu (*Loxia curvirostra*)
 Keltasirkku (*Emberiza citrinella*)

Eteläranta Piiloniemen tyveltä Kartiskolahdelle

Piiloniemen tyven suoniemekkeeltä Ilomantsinjoen suulle kulkee kapea harju, jolla kasvaa vaihtelevan ikäisiä metsiköitä, lähinnä männikköä ja vähän sekametsää. Harjua pitkin kulkee Piiloniemen vievä tie. Rannat Ilomantsinjoen suulta etelään sekä Kartiskolahden rannat ovat soisia, ja kivennäismaata siellä on vain vähän Kartiskolahden pohjoisrannalla. Tästä alueesta kaakkoon sijaitseva Joenniemi jäi ajanpuutteen takia tarkastamatta mutta kartan ja ilmakuvan perusteella niemellä tuskin on erityisiä linnustoarvoja. Alue ei ole linnustollisesti erityisen merkittävä.

Lajeja havaittiin kaikkiaan 20, ja niistä kolme (tavi, taivaanvuohi ja pajusirkku) kuuluu suojelustatuksen omaaviin lajeihin. Nämä kaikki kolme lajia pesivät Piiloniemen tyven itäpuolella sijaitsevalla suoniemekkeellä. Uusimman Suomen lajien uhanalaisuusluokituksen mukaan niistä pajusirkku on vaarantunut (VU) ja taivaanvuohi silmälläpidettävä (NT), ja tavi kuuluu Suomen erityisvastuulajeihin (EVA).

Etelärannan tarkistetun alueen lajilista alla.

Tavi (*Anas crecca*) (EVA)
 Lehtokurppa (*Scolopax rusticola*)
Taivaanvuohi (*Gallinago gallinago*) (NT)
 Metsäviklo (*Tringa ochropus*)
 Käki (*Cuculus canorus*)
 Metsäkirvinen (*Anthus trivialis*)
 Punarinta (*Erithacus rubecula*)
 Mustarastas (*Turdus merula*)
 Laulurastas (*Turdus philomelos*)
 Punakylkirastas (*Turdus iliacus*)

Lehtokerttu (*Sylvia borin*)
 Sirittäjä (*Phylloscopus sibilatrix*)
 Tiltilti (*Phylloscopus collybita*)
 Pajulintu (*Phylloscopus trochilus*)
 Harmaasieppo (*Muscicapa striata*)
 Kirjosieppo (*Ficedula hypoleuca*)
 Talitiainen (*Parus major*)
 Peippo (*Fringilla coelebs*)
 Vihervarpunen (*Carduelis spinus*)
Pajusirkku (*Emberiza schoeniclus*) (VU)

Pykälänlahden koillis- ja eteläranta Puronniemen kärkeen saakka

Lahden koillisranta on kokonaan ja eteläranta suurimmaksi osaksi kivennäismaarantaa, vaikka muutamassa kohdassa soisempiakin paikkoja on. Koillisrannalla on kapea harjanne, jolla kulkee tie Piiloniemen. Kannas lienee kapeutensa vuoksi melko haasteellinen rakentamista ajatellen. Rantametsät ovat suurimmalta osaltaan nuorehkoja, männiköitä ja jopa koivikkoa, ja Puronniemellä on juuri harvennettua kuusikkoakin. Erityisen hyviä linnustokohteita alueella ei ole, ja tavattu lajisto on varsin tavanomaista.

Kaikkiaan 25 lajia tavattiin, ja todennäköisesti ne myös pesivät alueella ehkä kurkea lukuun ottamatta. Kurkipari huuteli lähistöllä jossain länsi- tai lounaispuolella. Suojelullisesti huomioitavia lajeja tavattiin neljä, joista em. kurki on EU:n direktiivilaji (DIR), taivaanvuohi uhanalaisluokituksessa silmälläpidettävä (NT) ja tavi sekä leppälintu Suomen linnustonsuojelun erityisvastuulajeja (EVA). Lisäksi voisi tavallisimmista lajeista poikkeavana mainita Pykälävaarassa reviirillä innokkaasti laulaneen idänuunilinnun.

Alla on listattuna kaikki tällä osa-alueella tavatut lajit.

Tavi (*Anas crecca*) (EVA)
Kurki (*Grus grus*) (DIR)
Taivaanvuohi (*Gallinago gallinago*) (NT)
Sepelkyyhky (*Columba palumbus*)
Käki (*Cuculus canorus*)
Metsäkirvinen (*Anthus trivialis*)
Peukaloinen (*Troglodytes troglodytes*)
Rautiainen (*Prunella modularis*)
Punarinta (*Erithacus rubecula*)
Leppälintu (*Phoenicurus phoenicurus*) (EVA)
Mustarastas (*Turdus merula*)
Laulurastas (*Turdus philomelos*)
Punakylkirastas (*Turdus iliacus*)

Lehtokerttu (*Sylvia borin*)
Idänuunilintu (*Phylloscopus trochiloides*)
Sirittäjä (*Phylloscopus sibilatrix*)
Tiltaltti (*Phylloscopus collybita*)
Pajulintu (*Phylloscopus trochilus*)
Harmaasieppo (*Muscicapa striata*)
Kirjosieppo (*Ficedula hypoleuca*)
Sinittainen (*Cyanistes caeruleus*)
Talitiainen (*Parus major*)
Varis (*Corvus corone cornix*)
Peippo (*Fringilla coelebs*)
Vihervarpunen (*Carduelis spinus*)

Veitsilahti

Veitsilahti on karu ja kapea, noin kilometrin mittainen lahti Kätkäjärven länsipäässä, Okkulanselän lounaiskulmassa. Lahtea ympäröivät metsät ovat nuoria, vanhempaa puustoa on vain kapealti rannan tuntumassa. Itse lahdella lintuja oli hyvin niukasti, ja rantametsien lajisto oli pääasiassa tavanomaista varpuslinnustoa.

Lajeja tavattiin 21, ja niistä vain tavi (EVA) ja pajusirkku (VU) olivat suojelustatuksen omaavia. Tavinaaraalla oli 11 poikasta lahden perukassa, jossa myös pajusirkulla oli reviiri.

Alla on listaus kaikista Veitsilahdella tavatuista lajeista.

Tavi (*Anas crecca*) (EVA)
Metsäviklo (*Tringa ochropus*)
Sepelkyyhky (*Columba palumbus*)
Käki (*Cuculus canorus*)
Metsäkirvinen (*Anthus trivialis*)
Peukaloinen (*Troglodytes troglodytes*)
Punarinta (*Erithacus rubecula*)
Mustarastas (*Turdus merula*)
Punakylkirastas (*Turdus iliacus*)
Kulorastas (*Turdus viscivorus*)
Lehtokerttu (*Sylvia borin*)

Sirittäjä (*Phylloscopus sibilatrix*)
Pajulintu (*Phylloscopus trochilus*)
Hippiäinen (*Regulus regulus*)
Harmaasieppo (*Muscicapa striata*)
Talitiainen (*Parus major*)
Peippo (*Fringilla coelebs*)
Vihervarpunen (*Carduelis spinus*)
Pikkukäpylintu (*Loxia curvirostra*)
Punatulkku (*Pyrrhula pyrrhula*)
Pajusirkku (*Emberiza schoeniclus*) (VU)

ILOMANTSINJÄRVI

Eteläpää Sittapuroilta Riihijoelle

Tämä kahden puronsuun väliin jäävä, reilun kilometrin mittainen rantakaistale on pääosin ojitettua mäntyä kasvavaa suopohjaa. Isommassa kuvassa alue rajautuu koillisessa Ilomantsin taajamaan ja lännessä/luoteessa suuriin suoalueisiin. Kivennäismaata on paikoin mm. niemien kärjissä, joissa myös puusto on vanhempaa ja järeämpää kuin ojitetuilla alueilla. Ilomantsinjärven eteläpää on hyvin matala ja kivikkoisen tarjoten lokkilinnuille mahdollisia pesimäpaikkoja. Tosin 2019 vesi oli niin korkealla, että suuri osa todennäköisesti normaalisti pinnan yläpuolella olevista vesikivistä oli nyt veden alla. Linnustollisesti alue on kohtuullinen vaikkakin lajistoltaan melko tavanomainen.

Lintulajeja tavattiin kaikkiaan 27, joista 9 eri suojeluluokitusten alaisia. Euroopan Unionin lintudirektiivin liitteessä I mainittuja lajeja (DIR) tavattiin kaksi, Suomen lajien uhanalaisuusluokituksessa mainittuja lajeja kolme vaarantunutta (VU) ja kaksi silmälläpidettävää (NT), jotka eivät varsinaisesti täytä uhanalaisuuden kriteerejä. Alueellisesti uhanalaisia lajeja (RT) ei tavattu lainkaan ja Suomen kansainvälisiä erityisvastuulajeja tavattiin viisi (EVA). Kaikki eri suojeluluokitusten alaiset lajit pesinevät alueella. Harmaalokkipareja oli kaksi varoittelemassa yhden kalatiiraparin kera koko rannalla kulkemisen ajan, joten ne todennäköisesti pesivät joillain vielä pinnan yläpuolella olevilla vesikivillä tai läheisillä pikkuluodoilla.

Alla on lista alueella tavatuista lajeista.

Tavi (*Anas crecca*) (EVA)
Teeri (*Tetrao tetrix*) (DIR, EVA)
Lehtokurppa (*Scolopax rusticola*)
Valkoviklo (*Tringa nebularia*) (NT, EVA)
Rantasipi (*Actitis hypoleucos*) (EVA)
Kalatiira (*Sterna hirundo*) (DIR, EVA)
Kalalokki (*Larus canus*)
Harmaalokki (*Larus argentatus*) (VU)
Sepelkyyhky (*Columba palumbus*)
Käki (*Cuculus canorus*)
Käpytikka (*Dendrocopos major*)
Metsäkirvinen (*Anthus trivialis*)
Punarinta (*Erithacus rubecula*)
Räkätiirastus (*Turdus pilaris*)

Punakylkirastas (*Turdus iliacus*)
Ruokokerttunen (*Acrocephalus schoenobaenus*) (NT)
Sirittäjä (*Phylloscopus sibilatrix*)
Pajulintu (*Phylloscopus trochilus*)
Harmaasieppo (*Muscicapa striata*)
Kirjosieppo (*Ficedula hypoleuca*)
Töyhtötiainen (*Lophophanes cristatus*) (VU)
Talitiainen (*Parus major*)
Peippo (*Fringilla coelebs*)
Vihervarpunen (*Carduelis spinus*)
Pikkukäpylintu (*Loxia curvirostra*)
Punatulkku (*Pyrrhula pyrrhula*)
Pajusirkku (*Emberiza schoeniclus*) (VU)

Kaunislahti

Kaunislahti on heti kirkonkylän pohjoispuolella sijaitseva lahti, joka rajoittuu etelässä Pötönjoen suuhun ja pohjoispuolella Kuikanniemen peltoihin. Normaalisti Pötönjoen suualueella on esimerkiksi sorsalinnuille soveliaista pensaikkoista suoaluetta, mutta nyt vesi oli peittänyt sen täysin heikentäen alueen soveltuvuutta sorsien pesimiseen. Lahden ranta on osittain soista maastoa, osittain kivennäismaata, jolla kasvaa jonkin verran kuusikkoa. Muuten rannan läheiset metsät ovat varsin nuoria, enimmäkseen männiköitä ja mäntysekametsiä. Linnustollisesti alue ei ole kovin merkittävä. Paras osa lienee Pötönjoen suun alue.

Lajeja tavattiin yhteensä 21, ja näistä 7 on eri suojeluluokitusten alaisia. EU:n direktiivilajeja tavattiin kaksi, Suomen lajien uhanalaisuusluokituksessa mainituista lajeista yksi erittäin uhanalaisen (EN), 1 vaarantunut (VU) ja yksi silmälläpidettävä (NT), joka ei varsinaisesti täytä uhanalaisuuden kriteerejä. Alueellisesti uhanalaisia lajeja (RT) ei tavattu lainkaan ja Suomen kansainvälisiä erityisvastuulajeja tavattiin 2 (EVA). Näistä lajeista muut todennäköisesti pesivät alueella, mutta kaakkuri oli vain ruokailulennollaan ylilentävä yksilö. Pajusirkkuja lauloi kolmella reviiirillä.

Alla on listattuna kaikki tavatut 21 lajia.

Tavi (<i>Anas crecca</i>) (EVA)	Punakylkirastas (<i>Turdus iliacus</i>)
Teeri (<i>Tetrao tetrix</i>) (DIR, EVA)	Ruokokerttunen (<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>) (NT)
Lehtokurppa (<i>Scolopax rusticola</i>)	Sirittäjä (<i>Phylloscopus sibilatrix</i>)
Valkoviklo (<i>Tringa nebularia</i>) (NT, EVA)	Pajulintu (<i>Phylloscopus trochilus</i>)
Rantasipi (<i>Actitis hypoleucos</i>) (EVA)	Harmaasieppo (<i>Muscicapa striata</i>)
Kalatiira (<i>Sterna hirundo</i>) (DIR, EVA)	Kirjosieppo (<i>Ficedula hypoleuca</i>)
Kalalokki (<i>Larus canus</i>)	Töyhtötiainen (<i>Lophophanes cristatus</i>) (VU)
Harmaalokki (<i>Larus argentatus</i>) (VU)	Tallitiainen (<i>Parus major</i>)
Sepelkyykky (<i>Columba palumbus</i>)	Peippo (<i>Fringilla coelebs</i>)
Käki (<i>Cuculus canorus</i>)	Vihervarpunen (<i>Carduelis spinus</i>)
Käpytikka (<i>Dendrocopos major</i>)	Pikkukäpylintu (<i>Loxia curvirostra</i>)
Metsäkivinen (<i>Anthus trivialis</i>)	Punatuisku (<i>Pyrrhula pyrrhula</i>)
Punarinna (<i>Erithacus rubecula</i>)	Pajusirkku (<i>Emberiza schoeniclus</i>) (VU)
Räkätiirastus (<i>Turdus pilaris</i>)	

Pohjois- ja luoteisosat Papatinniemiä Kakonsaareen

Tämä noin 3,5 kilometrin mittainen osuus Ilomantsinjärven rannasta on lähes rakentamaton mutta hyvin pitkälti ojitettua soista maastoa. Kivennäismaata on paikoin kapealti rannassa ja sen lisäksi niemissä. Puusto on soisen maaperän vuoksi lähes yksinomaan mäntyä, jossa on paikoin sekapuuna vaihtelevia määriä hieskoivua. Niemien kärjissä on myös hieman vanhempaa puustoa. Soveliasta rakennusmaastoa alueella lienee melko vähän.

Alueella tavattiin 32 lajia, joista 12 edusti suojeluluokitusten alaista lajistoa. Niistä tarkemmin alla lajeittain esitettynä. EU:n direktiivilajeja havaittiin neljä, Suomen lajien uhanalaisuusluokituksessa mainituista lajeista kaksi vaarantunutta (VU) ja yksi silmälläpidettävä (NT), joka ei varsinaisesti täytä uhanalaisuuden kriteerejä. Alueellisesti uhanalaisia lajeja (RT) havaittiin yksi ja Suomen kansainvälisiä erityisvastuulajeja 7.

Suojelustatuksen omaavat lajit

Laulujoutsen (DIR, EVA): yksi pari pesinee alueella, mahdollisesti joko Pajuluodolla tai Väliniemen edustan pikkusaarella.

Tavi (EVA): Papatinniemen luoteispuolisella lahdella yksi koiras sinisorsakoiraiden sulkimisparvessa (15koirasta, 1 naaras) ja seuraavalla lahdella siitä luoteeseen pariskunta.

Telkkä (EVA): todennäköisesti pesivä naaras Tarassinpuronlahdella.

Teeri (DIR, EVA): pohjoisrannalla Järvisuolla koiras kahdessa eri paikassa ja Kohtarannan länsipuolella kaksi koirasta.

Taivaanvuohi (NT): reviiirillä soidintava lintu Tarassinpuron suulla.

Rantasipi (EVA): yksi pari Papatinniemen luoteispuolen lahdella.

Naurulokki (VU): kiertelevä lintu pohjoisrannan tuntumassa. Ei pesi tällä alueella.

Kalatiira (DIR, EVA): Väliniemen edustan pikkusaarella ainakin yksi pesivä pari.

Palokärki (DIR): reviiirillä rummuttava lintu Julunlahden tilan lähimetsissä hieman kauempana rannasta.

Keltävästäräkki (RT): yksi pari reviiirillä Julunniemen luoteispuolen avoimella suolla.

Leppälintu (EVA): kaikkiaan seitsemän reviirillään laulavaa koirasta, joista kuusi Julunniemen koillispuolelle jäävällä osuudella ja yksi Väliniemellä Julunniemen lounaispuolella.

Pajusirkku (VU): laulava koiras kolmella eri reviirillä Julunniemen koillispuolella ja yksi Tarassiinpuron suualueen luhdalla Julunniemeltä lounaaseen.

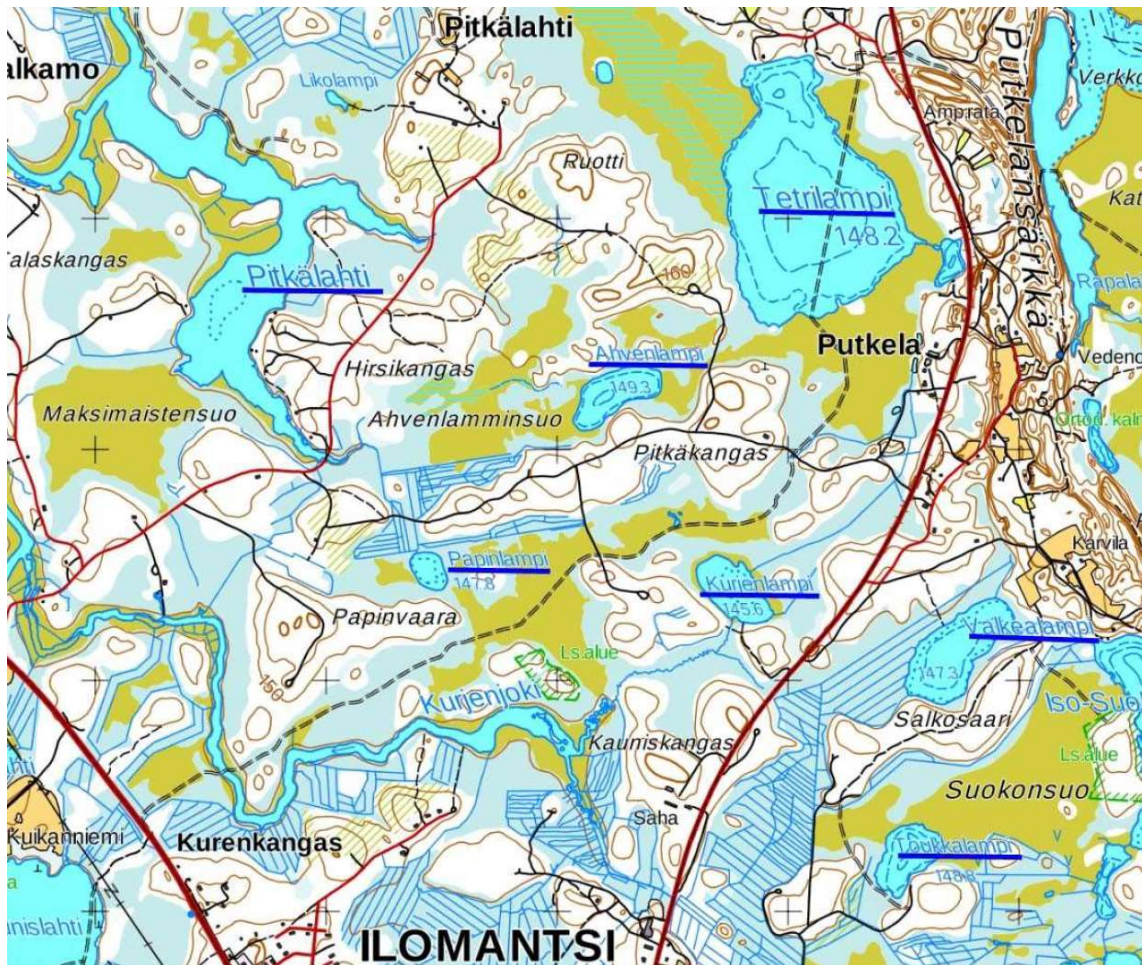
Kaikki tällä osa-alueella tavatut lajit on listattu alla.

Laulujoutsen (*Cygnus cygnus*)
Tavi (*Anas crecca*)
Sinisorsa (*Anas platyrhynchos*)
Telkkä (*Bucephala clangula*)
Teeri (*Tetrao tetrix*)
Taivaanvuohi (*Gallinago gallinago*)
Metsäviklo (*Tringa ochropus*)
Rantasipi (*Actitis hypoleucos*)
Naurulokki (*Larus ridibundus*)
Kalatiira (*Sterna hirundo*)
Sepelkyrhyky (*Columba palumbus*)
Käki (*Cuculus canorus*)
Palokärki (*Dryocopus martius*)
Käpytikka (*Dendrocopos major*)
Metsäkirvinen (*Anthus trivialis*)
Keltävästäräkki (*Motacilla flava*)

Punarinta (*Erithacus rubecula*)
Leppälintu (*Phoenicurus phoenicurus*)
Laulurastas (*Turdus philomelos*)
Punakylkirastas (*Turdus iliacus*)
Tiltilti (*Phylloscopus collybita*)
Pajulintu (*Phylloscopus trochilus*)
Harmaasieppo (*Muscicapa striata*)
Kirjosieppo (*Ficedula hypoleuca*)
Sinitäinen (*Cyanistes caeruleus*)
Tiltiläinen (*Parus major*)
Varis (*Corvus corone cornix*)
Korppi (*Corvus corax*)
Peippo (*Fringilla coelebs*)
Vihervarpunen (*Carduelis spinus*)
Punatulkku (*Pyrrhula pyrrhula*)
Pajusirkku (*Emberiza schoeniclus*)

MUUT MAASTOKOhteet

Mekrijärven, Kätkäjärven, Ilomantsinjärven ja Sonkajanjärven ympäristöjen lisäksi tarkistettiin joukko muita kohteita, lähinnä pienvesistöjä ja niiden lähialueita. Niitä oli lähinnä Mekrijärven ja Ilomantsinjärven välisellä alueella sekä kirkonkylän itä- ja kaakkoispuolella, ja niiden sijainti käy ilmi alla olevista kartoista.

KUVA 36. Linnustaselvityksen maastokohteet kirkonkylän pohjoispuolella Ilomantsinjärven ja Mekrijärven välisellä alueella.

Pitkälampi - Rapalahti

Pitkälampi on Ilomantsinjärven ja Kätkäjärven puolivälissä sijaitseva kapea lahti, joka on yhteydessä Ilomantsinjokeen, ja Rapalahti on Pitkälahden pieni osa. Alue on jokseenkin rakentamattomaa lukuun ottamatta muutamaa mökkiä Pitkälahden eteläpään itärannalla ja yhtä mökkiä länsipuolen Huuhtiniemessä. Rannat ovat valtaosaltaan soisia, vaikka joitakin kivennäismaasaarekkeitakin on. Havainnointi keskittyi itärannalle lahden eteläpäästä Rapalahden kautta Koivusaaren pohjoispuolelle, jossa lahti kohtaa Ilomantsinjoen.

Pitkälahden rantavyöhykkeellä tavattiin 26 lajia, jotka ovat pääsääntöisesti Pohjois-Karjalan oloissa varsin tavanomaisia. Näistä lajeista seitsemän kuuluu eri suojeluluokitusten alaisiin lajeihin. Suomen lajien uhanalaisuusluokituksessa mainituista lajeista tavattiin kaksi erittäin uhanalaista (EN), yksi vaarantunut (VU) ja yksi silmälläpidettävä (NT), joka ei varsinaisesti täytä uhanalaisuuden kriteerejä, ja Suomen kansainvälisiä erityisvastuulajeja tavattiin neljä. EU:n lintudirektiivin I-liitteen lajeja ja alueellisesti uhanalaisia lajeja ei tavattu yhtään.

Suojelutalutuksen omaavat lajit

Tavi (EVA): Rapalahden suulla hieman toisistaan erillään kaksi koirasta ja yksi naaras. Ainakin yksi pari pesinee Rapalahdella.

Valkoviklo (NT, EVA): Rapalahden perukassa maantien molemmin puolin soidintavat linnut, ja kolmas reviiri suoreunuksella Korkeakankaan lounaispuolella, jossa yksi lintu varoitteli aktiivisesti.

Rantasipi (EVA): yksi reviiri Pitkälahdella Mäntysaaren lounaispuolella.

Räystäspääsky (EN): kaksi ylilentävää räystäspääskyä, jotka eivät pesi lahden alueella.

Leppälintu (EVA): kaksi reviireillään laulavaa koirasta melko lähekkäin; toinen Kuivasaarella ja toinen Matosaarella, jotka molemmat ovat melko avoimen suon ympäröimiä kivennäismaasaarekkeitä.

Pensastasku (VU): koiras reviirillä kapealla suoreunuksella Rapalahden suulla.

Hömötiainen (EN): yksi lintu reviirillä Kuivasaarella.

Kaikki tällä osa-alueella tavatut lajit on listattu alla.

Tavi (<i>Anas crecca</i>)	Laulurastas (<i>Turdus philomelos</i>)
Valkoviklo (<i>Tringa nebularia</i>)	Punakylkirastas (<i>Turdus iliacus</i>)
Rantasipi (<i>Actitis hypoleucos</i>)	Hernekerttu (<i>Sylvia curruca</i>)
Käki (<i>Cuculus canorus</i>)	Tiltalti (<i>Phylloscopus collybita</i>)
Käpytikka (<i>Dendrocopos major</i>)	Pajulintu (<i>Phylloscopus trochilus</i>)
Räystäspääsky (<i>Delichon urbicum</i>)	Hippiäinen (<i>Regulus regulus</i>)
Metsäkirvinen (<i>Anthus trivialis</i>)	Harmaasieppo (<i>Muscicapa striata</i>)
Peukaloinen (<i>Troglodytes troglodytes</i>)	Kirjosieppo (<i>Ficedula hypoleuca</i>)
Rautiainen (<i>Prunella modularis</i>)	Talitiainen (<i>Parus major</i>)
Punarinta (<i>Erithacus rubecula</i>)	Hömötiainen (<i>Poecile montanus</i>)
Leppälintu (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>)	Peippo (<i>Fringilla coelebs</i>)
Pensastasku (<i>Saxicola rubetra</i>)	Vihervarpunen (<i>Carduelis spinus</i>)
Räkättirastas (<i>Turdus pilaris</i>)	Punatulkku (<i>Pyrrhula pyrrhula</i>)

Papinlampi - Ahvenlampi - Kurjenlampi

Kolme melko lähekkäin sijaitsevaa pientä, enimmäkseen suorantaista lampea Pitkälahden kaakkoispuolella.

Papinlampi on näistä kolmesta pienin, noin kahden hehtaarin kokoinen ja jokseenkin täysin suorantainen. Papinlammella tavattiin 9 lajia, joista kolme suojeluluokituksen alaisia: **valkoviklo (NT, EVA)**, **leppälintu (EVA)** ja **hömötiainen (EN)**. Muut kuusi olivat hyvin tavanomaiset kalalokki, metsäkirvinen, punarinta, pajulintu, talitiainen ja peippo.

Ahvenlampi on noin kuuden hehtaarin pikkulampi, jonka etelä- ja pohjoispuolella on kivennäismaasaarekkeitä. Länsipuolella on pienehkö avosuo ja itäpuolella aukeaa isompi Ahvenlamminsuu. Melko niukasta lajistosta (8 lajia) kolme on suojeluluokiteltuja. Havaitut lajit olivat **taivaanvuohi (NT)**, **kuovi (NT, EVA)**, **käki**, **metsäkirvinen**, **leppälintu (EVA)**, **harmaasieppo**, **talitiainen** ja **peippo**. Näiden lisäksi maininnan ansainnee silmälläpidettäväksi luokiteltu avoimilla soilla esiintyvä päiväperhonen, eteläisessä Suomessa harvinaistunut muurainhopeatäplä (*Boloria freija*), joka löytyi Ahvenlammen lounaispään avosuolta.

Kurjenlampi on Ahvenlammen tapaan noin kuuden hehtaarin kokoinen pikkulampi, jota reunustaa suurimmalta osalta vaihtelevan levyinen suoreunus mutta kivennäismaatakin on lähinnä etelä- ja

länsirannoilla. Eteläpuolella kasvaa vähän vanhempaa metsää, kun taas muut metsäiset rannat ovat vahvasti käsiteltyjä. Itäpuolella on myös tuore aukkohakkuu. Kurjenlammen ympäristössä tavattiin kaikkiaan 13 lajia. Näistä neljällä on suojeluluokitus: tervapääsky (EN), joita saalisteli alueella muutamia, mutta laji ei pesi lammen välittömässä läheisyydessä, kuovi (NT, EVA), varoiteleva valkoviklopari (NT, EVA) itärannalla ja pensastasku (VU) itäpuolen hakkuaukon reu- nassa. Muut tavatut lajit edustivat alueella tyypillistä linnustoa: käki, metsäkirvinen, pajulintu, har- maasieppo, kirjosiippo, talitiainen, peippo, vihervarpunen ja keltasirkku.

Tettilampi - Likolampi

Tettilampi on suurehko, reilun kilometrin pituinen ja noin 700 metrin levyinen lampi Mekrijärven eteläpuolella Putkelassa. Läheltä lammen itäpuolitse kulkee Ilomantsista Hattuvaaran kautta poh- joiseen kulkeva maantie, ja lampi on avosoiden ympäröimä niin itä-, etelä- kuin luoteisosistaankin. Metsää ja kivennäismaata on vain pohjoisrannalla, jossa sijaitsee metsästysmaja ja muutaman sadan metrin matkalla lounaisosassa, joka on vielä rakentamatonta rantaa. Lounaassa on reilun kolmen hehtaarin hakkuuaukko, jonne johtaa metsäautotie.

Linnustollisesti lammella ja varsinkin sitä ympäröivillä soilla on varmasti potentiaalia, vaikka nyt havaittu lajisto ei yllätyksiä sisältänytkään. Lajeja tavattiin 20, joista kuudella on jokin suojeluluoki- tus. Nämä kuusi olivat teeri, kuikka, pikkukuovi, kuovi, valkoviklo ja pikkulokki. Aiempina vuosina näillä soilla on tavattu myös mm. riekkoja ja kapustarintoja, mutta ajanpuutteen vuoksi soita ei kerinnyt laajemmalti läpikäymään, joten näiden nykytiedot jäi epäselväksi. Nyt havaituista lajeista valkoposkikhanhi (viisi ylilentävää lintua) ei pesi alueella, ja maantien varressa lammen kaakkois- puolella laulaneen satakielen reviiri oli hieman kauempana.

Suojelustatuksen omaavat lajit

Teeri (DIR, EVA): lammen luoteispuolen Pitkänlahdensuolla kaksi koirasta.

Kuikka (DIR): todennäköisesti yksi pari pesii lammella. Etelärannan tuntumassa vartioi yksi lintu toisen ollessa ehkä hautomassa.

Pikkukuovi (RT, EVA): Pitkänlahdensuolla lammen luoteispuolella kaksi reviiriä.

Kuovi (NT, EVA): ainakin yksi reviiri sekä Pitkänlahdensuolla että lammen eteläpuolen suolla.

Valkoviklo (NT, EVA): yksi reviiri sekä Pitkänlahdensuolla että lammen itäpuolella Likolammen liepeillä.

Pikkulokki (DIR, EVA): noin kymmenen lintua pyydysteli hyönteisiä veden pinnasta. Jokunen pari saattaa pesiä yhdessä 5-10 pesivän kalalokkiparin kanssa Tettilammen itä- ja kaakkoisosan suolla.

Tällä osa-alueella havaitut lajit on listattu alla.

Valkoposkikhanhi (*Branta leucopsis*)
Teeri (*Tetrao tetrix*)
Kuikka (*Gavia arctica*)
Töyhtöhyppä (*Vanellus vanellus*)
Pikkukuovi (*Numenius phaeopus*)
Kuovi (*Numenius arquata*)
Valkoviklo (*Tringa nebularia*)
Pikkulokki (*Hydrocoloeus minutus*)
Kalalokki (*Larus canus*)
Käki (*Cuculus canorus*)

Metsäkirvinen (*Anthus trivialis*)
Satakieli (*Luscinia luscinia*)
Räkätiirastus (*Turdus pilaris*)
Lehtokerttu (*Sylvia borin*)
Hernekerttu (*Sylvia curruca*)
Pajulintu (*Phylloscopus trochilus*)
Hippiäinen (*Regulus regulus*)
Harmaasieppo (*Muscicapa striata*)
Talitiainen (*Parus major*)
Peippo (*Fringilla coelebs*)

Valkealampi - Toukkalampi - Suokonsuo

Nämä lammet sijaitsevat lähellä toisiaan Putkelan eteläpuolella, ja niiden väliin jää kohtuullisen kokoinen Suokonsuo sekä Salkosaaren kivennäismaasaareke. Noin 600 metriä pitkä Valkea- lampi on lammista suurempi Toukkalammen ollessa puolet pienempi. Rakentamatonta Valkea- lampea ympäröivät lähinnä nuoret metsät ja länsi- ja pohjoispuolelta ojitetut turvemaat. Lammen eteläpuolella Salkosaassa on kivennäismaata. Toukkalampi puolestaan on lähes kokonaan suon ympäröimä. Vain Rastassaassa on kivennäismaata, ja siellä on ainoa mökki. Rastassaa- ressä on myös jäljellä pieni kaistale vanhaa kuusikkoa, mutta pienen kokonsa vuoksi sillä ei ole suurta linnustollista merkitystä. Suokonsuo on alueen paras osa, itse lammilla ei ole juuri linnus- tollista merkitystä.

Alueella tavattiin 30 lajia, jotka olivat pääsääntöisesti alueella tyypillistä, lähinnä varpuslinnustoa. Näistä ei-suojeluluokitelluista lajeista voisi mainita metsäviklon, töyhtöhyppän sekä kaksi sirittäjä-

ja tilitteviiriä. Suojeluluokiteltuja lajeja tavattiin seitsemän, joista EU:n lintudirektiivin lajeja oli kaksi, Suomen lajien uhanalaisuusluokituksessa mainittuja lajeja kaksi, alueellisesti uhanalaisia yksi ja Kansainvälisen linnustonsuojelun Suomen erityisvastuulajeja neljä. Lintujen ohella havaittiin muutamia yksilöitä suokirjosiiپی (Pyrgus centaureae), joka on silmälläpidettäväksi luokiteltu päiväperhonen. Laji on eteläisessä Suomessa taantuva laji, joka kärsii soiden ojituksesta.

Suojelustatuksen omaavat lajit

Telkkä (EVA): Valkealammen lounaispäässä koiras. Naaras mahdollisesti hautomassa.

Teeri (DIR, EVA): Suokonsuolla soidintavia koiraita äänistä päätellen useampia kuin yksi.

Kapustarinta (DIR, RT): Suokonsuon koillispuolella yksi lintu ilmeisesti revierillä.

Pikkukuovi (RT, EVA): Suokonsuolla 1-2 pesivää paria.

Haarapääsky (VU): Toukkalammen itäreunalla kierteli yksi lintu hyönteispyynnissä. Pesii mahdollisesti paikan ainoan mökin rakenteissa.

Västaräkki (NT): Toukkalammen itärannalla yksi pesivä pari.

Leppälintu (EVA): laulava koiras revierillä Salkosaaren luoteispuolella.

Kaikki tällä osa-alueella havaitut lajit on listattu alla.

Telkkä (<i>Bucephala clangula</i>)	Laulurastas (<i>Turdus philomelos</i>)
Teeri (<i>Tetrao tetrix</i>)	Punakylkirastas (<i>Turdus iliacus</i>)
Kapustarinta (<i>Pluvialis apricaria</i>)	Lehtokerttu (<i>Sylvia borin</i>)
Töyhtöhyppä (<i>Vanellus vanellus</i>)	Sirittäjä (<i>Phylloscopus sibilatrix</i>)
Pikkukuovi (<i>Numenius phaeopus</i>)	Tiltiltti (<i>Phylloscopus collybita</i>)
Metsäviklo (<i>Tringa ochropus</i>)	Pajulintu (<i>Phylloscopus trochilus</i>)
Kalalokki (<i>Larus canus</i>)	Hippiäinen (<i>Regulus regulus</i>)
Käki (<i>Cuculus canorus</i>)	Harmaasieppo (<i>Muscicapa striata</i>)
Käpytikka (<i>Dendrocopos major</i>)	Kirjosieppo (<i>Ficedula hypoleuca</i>)
Haarapääsky (<i>Hirundo rustica</i>)	Talitiainen (<i>Parus major</i>)
Metsäkirvinen (<i>Anthus trivialis</i>)	Varis (<i>Corvus corone cornix</i>)
Västaräkki (<i>Motacilla alba</i>)	Peippo (<i>Fringilla coelebs</i>)
Punarinna (<i>Erithacus rubecula</i>)	Vihervarpunen (<i>Carduelis spinus</i>)
Leppälintu (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>)	Punatulkku (<i>Pyrrhula pyrrhula</i>)
Räkättirastas (<i>Turdus pilaris</i>)	Keltasirkku (<i>Emberiza citrinella</i>)

Sortolampi - Ojalammit

Sortolampi on noin puolen kilometrin pituinen ja keskimäärin noin 100 metrin levyinen lampi Ilo-mantsin kirkonkylän itäpuolella. Se on kokonaan soiden ympäröimä, etelä- ja lounaisosasta oji-tettua mäntyä kasvavaa rämettä, muuten ojitamatonta ja avointa tai hyvin harvakseltaan kitu-mäntyä kasvavaa. Ojalammista lounaisin ja suurikokoisin lampi on noin 300 metriä pitkä ja le-veimmilläänkin alle 100 metriä leveä. Myös se on valtaosin ojitettu, enimmäkseen männikköä kasvavan suon ympäröimä, lähinnä vain itäpuolella kivennäismaa tulee lähelle lammen ranta. Molemmat lammet ovat hyvin rauhallisia ja erämaatunnelmaisia, mutta eivät linnustollisesti erityi-sen merkittäviä. Näiden kahden lammen väliin jäävä Sortokangas on mäntyvaltaisia metsiä kas-vaava kangasalue.

Tällä alueella tavattiin 15 lajia, joista neljällä on jokin suojeluluokitus: teerikoiras (DIR, EVA) Sor-tolammen koillisrannan tuntumassa, valkoviklo (NT, EVA) Sortolammen kaakkoisrannan avosukaistaleella, leppälintu (EVA) Ojalammen länsipuolen kivennäismaakielekkeellä sekä töyhtötiainen (VU) Sortokankaan eteläosassa ja toinen revieri Sortolammen pohjoispään länsi-puolella.

Muu tavattu lajisto oli hyvin tavanomaista ja vahvasti varpuslintuvoittoista. Muita tavattuja lajeja olivat sinisorsa (pari Sortolammella), käki, metsäkirvinen, punarinna, laulu- ja kulorastas, pajulintu, harmaasieppo, talitiainen, peippo ja vihervarpunen.

Markunlampi

Vajaan 5 hehtaarin kokoista rakentamatonta Markunlampea ympäröi joka puolelta mäntyä ja se-kametsää kasvavat ojitetut suot. Lammen rannat ovat kapealti avointa suoneunusta, joka levenee jonkin verran lounaiskulmassa ja varsinkin pohjoispuolella.

Lammella ja sen rantavyöhykkeillä tavattiin 17 lajia, joista 5 kuuluu suojeluluokiteltuihin lajeihin: haapana (VU), joka ei todennäköisesti pesi paikalla, tavikoiras (EVA) lammen eteläosassa,

telkkä (EVA) koiras lammen etelä- ja pariskunta pohjoisosassa, **keltavästäräkki (RT)** pohjoispään avoimella suolla ja **hömötiainen (EN)** lammen eteläpuolen rantametsässä.

Muuten lajisto oli lähinnä tavanomaista ”joka paikan” varpuslinnustoa. Muut tavatut ja alueella myös todennäköisesti pesivät lajit olivat metsäviklo, käki, metsäkirvinen, rautiainen, punarinta, punakylkirastas, tilititti, pajulintu, hippiäinen, harmaasieppo, peippo ja vihervarpunen.

Havukkalampi

Havukkalampi on pieni, noin kahden hehtaarin lampi Havukan alueella muutama kilometri kirkonkylältä etelään. Lampi on osittain ojitettujen turvemaiden ympäröimä. Poikkeuksena useimpiin muihin alueen lampiin ympäröivät metsät ovat varsin reheviä ja monipuolisia, seka- ja lehtipuustoa sisältäviä metsiä, ja läheinen peltoaluekin tuo oman lisänsä lajistoon.

Kaikkiaan 22 lajia tavattiin, ja niistä 4 kuuluu suojeluluokiteltuihin lajeihin: **telkkä (EVA)** pesii näistä ainoana lammella, **pensastasku (VU)** lammen koillispuolen pellolla **pensaskertun (NT)** naapurina ja **punavarpunen (NT)**, joita lauloi peräti neljällä reviirillä. Näistä kolme oli lammen itä- ja koillispuolella ja yksi luoteispuolella.

Tällä osa-alueella havaitut lajit on listattu alla.

Sinisorsa (*Anas platyrhynchos*)
Telkkä (*Bucephala clangula*)
Sepelkyhky (*Columba palumbus*)
Käki (*Cuculus canorus*)
Peukaloinen (*Troglodytes troglodytes*)
Rautiainen (*Prunella modularis*)
Punarinta (*Erithacus rubecula*)
Pensastasku (*Saxicola rubetra*)
Mustarastas (*Turdus merula*)
Laulurastas (*Turdus philomelos*)
Hernekerttu (*Sylvia curruca*)

Pensaskerttu (*Sylvia communis*)
Lehtokerttu (*Sylvia borin*)
Pajulintu (*Phylloscopus trochilus*)
Kirjosieppo (*Ficedula hypoleuca*)
Sinitiaainen (*Cyanistes caeruleus*)
Talitaiainen (*Parus major*)
Peippo (*Fringilla coelebs*)
Vihervarpunen (*Carduelis spinus*)
Punavarpunen (*Carpodacus erythrinus*)
Punatulku (*Pyrrhula pyrrhula*)
Keltasirkku (*Emberiza citrinella*)

Kätkytlampi

Meskenvaaran lounaispuolella sijaitsevan kapean, pitkulaian, noin kolmen hehtaarin Kätkytlammen rannat ovat pohjoisosasta ojitettua turvemaata, jossa kasvaa sekametsää ja paikoin jopa kuusikkoja. Eteläpuoliskolla on enemmän kivennäismaata, varsinkin itäpuolella, jossa on myös melko laaja hakkuuaukko.

Lammen ympäristö ja itse lampi ovat linnustollisesti varsin vaatimattomia. Kaikkiaan 16 lajia tavattiin alueella, ja näistä kolme varpuslintulajia on suojeluluokiteltu: **leppälinnulla (EVA)** oli reviiri lounaisrannan tuntumassa, **hömötiäisellä (EN)** pohjoispäässä ja **töyhtötiäisellä (VU)** lammen eteläpuolella.

Muu lajisto oli alueen tyyppilinnustoa, ja havaitut lajit olivat metsäviklo, käki, metsäkirvinen, rautiainen, punarinta, mustarastas, punakylkirastas, hernekerttu, pajulintu, hippiäinen, harmaasieppo, peippo ja vihervarpunen.

Haukilampi

Reilun kahden ja puolen hehtaarin kokoinen Haukilampi sijaitsee kirkonkylän kaakkoispuolella Meskenvaaran ja Kuuksenvaaran puolivälissä. Rakentamatonta lampea ympäröi joka puolelta ojitetut turvemaat, joilla kasvaa vaihtelevan kokoista metsää. Lammen länsirantaa sivuaa sähkölinja ja toinen kulkee melko lähellä koillispuolella.

Lammella ympäristöineen ei ole suurta linnustollista merkitystä. Lajeja tavattiin 10, ja niistä lammen luoteispuolella soidintanut **teeri (DIR, EVA)** oli ainoa suojeluluokiteltu laji.

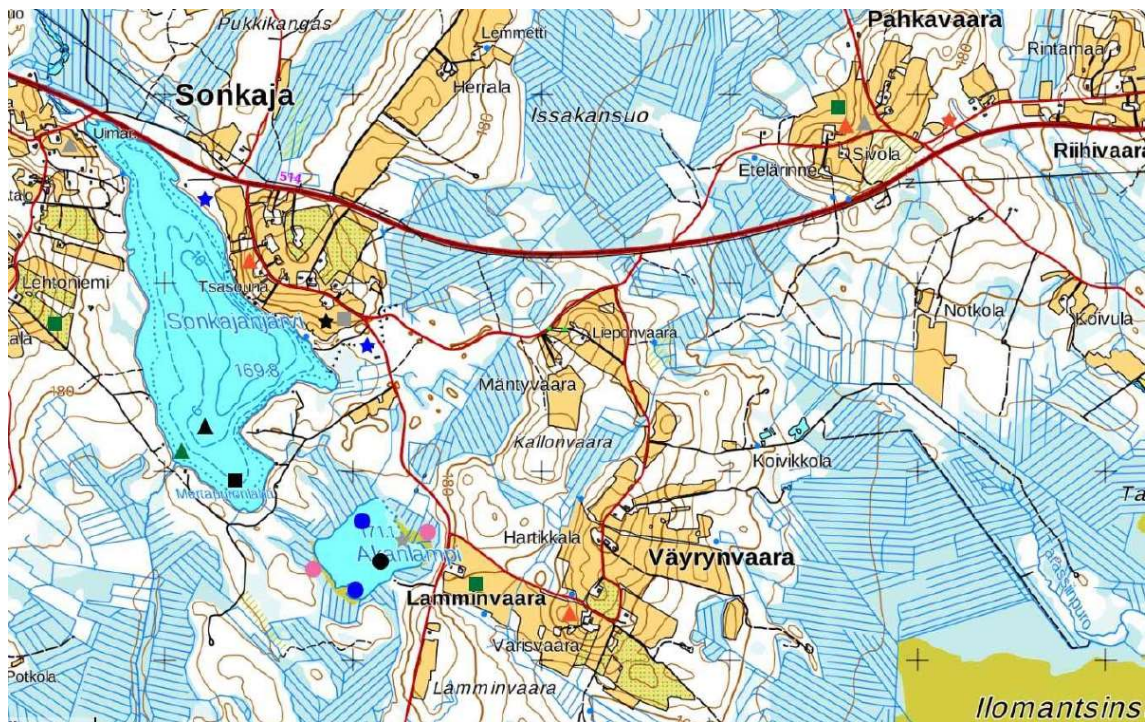
Muu lajisto edusti alueen tyyppilajistoa, ja havaitut lajit olivat käki, metsäkirvinen, rautiainen, punarinta, laulurastas, viitakerttunen, tilititti, pajulintu ja talitiaainen.

3.3.5 Havainnot, linnustoselvitys

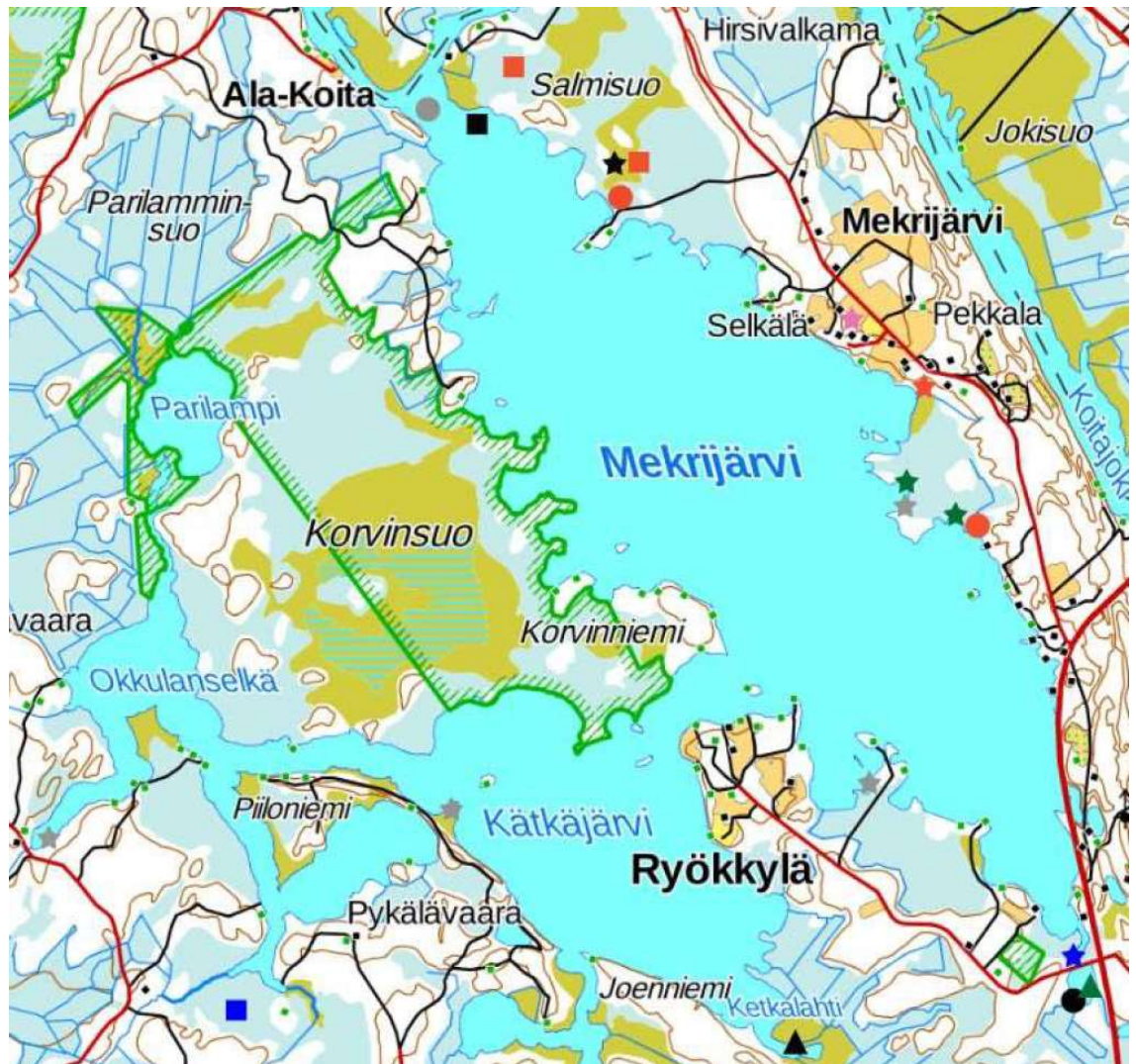
Seuraavassa on esitetty kartoilla linnustoselvityksessä havaittujen EU:n lintudirektiivin liitteen I (DIR) sekä Suomen lajien uhanalaisluokituksessa mainittujen lajien (VU, EN) havaintopaikat.

● Lauulujoutsen	■ Kurki	▲ Räystäspääsky
● Metsähanhi	■ Kapustarinta	★ Keltavästäräkki
● Haapana	■ Pikkukuovi	★ Pensastasku
● Tukkasotka	■ Pikkulokki	★ Hömötiainen
● Teeri	▲ Naurulokki	★ Töyhtötiainen
● Metso	▲ Harmaalokki	★ Kukankeittäjä
● Kaakkuri	▲ Kalatiira	★ Viherpeippo
■ Kuikka	▲ Tervapääsky	★ Pajusirkku
■ Hiirihaukka	▲ Palokärki	
■ Ruisräikkä	▲ Haarapääsky	

KUVA 37. Merkintöjen selitykset

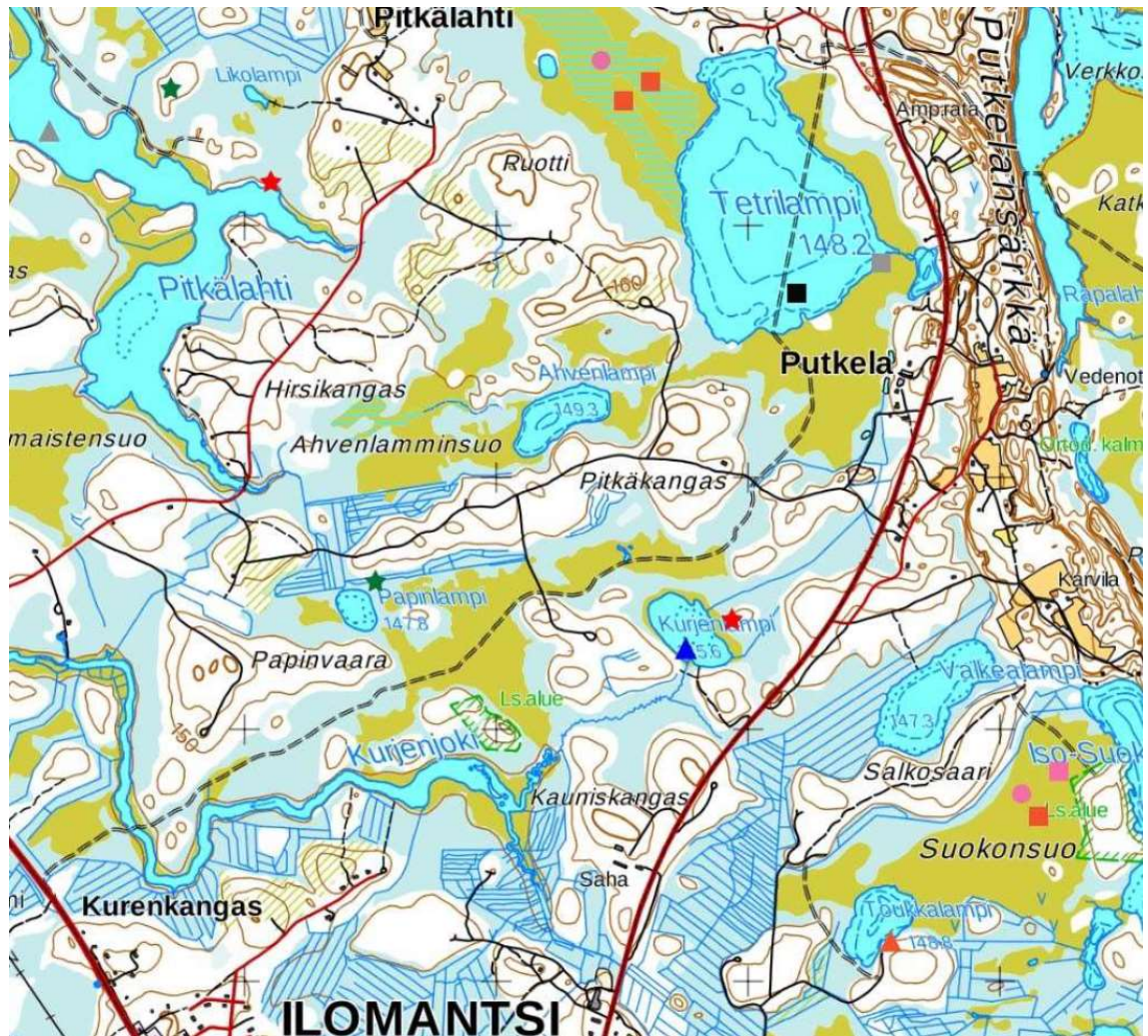
KUVA 38. Sonkajanjärvi, Akanlampi, Lamminvaara, Väyrynsvaara ja Pakkavaara.

KUVA 39. Mekrijärvi, Kätkäjärvi ja Okkulanselkä.

KUVA 40. Ilomantsinjärvi.

KUVA 41. Ilomantsinjärven ja Mekrijärven väliset alueet.

KUVA 42. Kirkonkylän itä- ja kaakkoispuolen lammet.

Kaikki maastotöissä havaitut lintulajit

Alla on listattuna kaikki 89 maastotöiden aikana tavattua lajia, joista lähes puolet (43) kuuluu suojeluluokitusten alaisiin lajeihin. Erilaisten suojeluluokitusten alaiset lajit on **lihavoitu** ja lajinimen perässä on tieteellinen nimi ja suojeluluokitus. EU:n lintudirektiivin liitteen I laji (DIR), Suomen uhanalaisluokituksessa mainittu laji (EN - erittäin uhanalainen, VU - vaarantunut, NT - silmälläpidettävä, joka ei täytä varsinaisen uhanalaisuuden määritelmiä ja RT – alueellisesti uhanalainen)

sekä kansainvälisessä linnustonsuojelussa Suomen erityisvastuulaji (EVA). Lisäksi joitakin vähälukuisena esiintyviä lajeja on esitetty kursivoilla. Koska koko aluetta ei ollut käytettävissä olleen ajan puitteissa mahdollista käydä läpi, listasta puuttuu varmasti joukko näiden lisäksi selvitysalueella pesiviä lajeja, jotka jäivät tässä selvityksessä havaitsematta.

Laulujoutsen (*Cygnus cygnus*) (DIR, EVA)
Metsähanhi (*Anser fabalis*) (VU, EVA)
Valkoposkianhi (*Branta leucopsis*)
Haapana (*Anas penelope*) (VU)
Tavi (*Anas crecca*) (EVA)
Sinisorsa (*Anas platyrhynchos*)
Tukkasotka (*Aythya fuligula*) (EN, EVA)
Telkkä (*Bucephala clangula*) (EVA)
Teeri (*Tetrao tetrix*) (DIR, EVA)
Metso (*Tetrao urogallus*) (DIR, EVA)
Kaakkuri (*Gavia stellata*) (DIR)
Kuikka (*Gavia arctica*) (DIR)
Varpuslaukka (*Accipiter nisus*)
Hiirihaukka (*Buteo buteo*) (VU)
Tuulihaukka (*Falco tinnunculus*)
Nuolihaukka (*Falco subbuteo*)
Ruisräikkä (*Crex crex*) (DIR, EVA)
Kurki (*Grus grus*) (DIR)
Kapustarinta (*Pluvialis apricaria*) (DIR, RT)
Töyhtöhyppä (*Vanellus vanellus*)
Lehtokurppa (*Scolopax rusticola*)
Taivaanvuohi (*Gallinago gallinago*) (NT)
Pikkukuovi (*Numenius phaeopus*) (RT, EVA)
Kuovi (*Numenius arquata*) (NT, EVA)
Valkoviklo (*Tringa nebularia*) (NT, EVA)
Metsäviklo (*Tringa ochropus*)
Rantasipi (*Actitis hypoleucos*) (EVA)
Pikkulokki (*Hydrocoloeus minutus*) (DIR, EVA)
Naurulokki (*Larus ridibundus*) (VU)
Kalalokki (*Larus canus*)
Harmaalokki (*Larus argentatus*) (VU)
Kalatiira (*Sterna hirundo*) (DIR, EVA)
Sepelkyyhky (*Columba palumbus*)
Käki (*Cuculus canorus*)
Tervapääsky (*Apus apus*) (EN)
Käenpiika (*Jynx torquilla*) (NT)
Palokärki (*Dryocopus martius*) (DIR)
Käpytikka (*Dendrocopos major*)
Kiuru (*Alauda arvensis*) (NT)
Haarapääsky (*Hirundo rustica*) (VU)
Räystäspääsky (*Delichon urbicum*) (EN)
Metsäkirvinen (*Anthus trivialis*)
Keltavästäräkki (*Motacilla flava*) (RT)
Västääräkki (*Motacilla alba*) (NT)
Tilhi (*Bombus garrulus*)
Peukaloinen (*Troglodytes troglodytes*)
Rautiainen (*Prunella modularis*)
Punarinta (*Erithacus rubecula*)
Satakiele (*Luscinia luscinia*)
Leppälintu (*Phoenicurus phoenicurus*) (EVA)

Pensastasku (*Saxicola rubetra*) (VU)
Mustarastas (*Turdus merula*)
Räkästirastus (*Turdus pilaris*)
Laulurastas (*Turdus philomelos*)
Punakylkirastas (*Turdus iliacus*)
Kulorastas (*Turdus viscivorus*)
Pensassirkkalintu (*Locustella naevia*)
Ruokokerttunen (*Acrocephalus schoenobaenus*) (NT)
Viitakerttunen (*Acrocephalus dumetorum*)
Hernekerttu (*Sylvia curruca*)
Pensaskerttu (*Sylvia communis*) (NT)
Lehtokerttu (*Sylvia borin*)
Idänuunilintu (*Phylloscopus trochiloides*)
Sirittäjä (*Phylloscopus sibilatrix*)
Tiltaltti (*Phylloscopus collybita*)
Pajulintu (*Phylloscopus trochilus*)
Hippiäinen (*Regulus regulus*)
Harmaasieppo (*Muscicapa striata*)
Kirjosieppo (*Ficedula hypoleuca*)
Hömötiainen (*Poecile montanus*) (EN)
Töyhtötiainen (*Lophophanes cristatus*) (VU)
Sinitäinen (*Cyanistes caeruleus*)
Talitiainen (*Parus major*)
Puukiiptäjä (*Certhia familiaris*)
Kuhankeittäjä (*Oriolus oriolus*) (EN)
Närhi (*Garrulus glandarius*) (NT)
Harakka (*Pica pica*) (NT)
Naakka (*Corvus monedula*)
Varis (*Corvus corone cornix*)
Korppi (*Corvus corax*)
Pikkuvarpunen (*Passer montanus*)
Peippo (*Fringilla coelebs*)
Viherpeippo (*Carduelis chloris*) (EN)
Vihervarpunen (*Carduelis spinus*)
Pikkukäpylintu (*Loxia curvirostra*)
Punavarpunen (*Carpodacus erythrinus*) (NT)
Punatulku (*Pyrrhula pyrrhula*)
Keltasirkku (*Emberiza citrinella*)
Pajusirkku (*Emberiza schoeniclus*) (VU)

3.3.6 Kasvillisuus- ja luontotyyppiselvitys

Kaava-alueella on runsaasti tiedossa olevia metsälain mukaisia erityisen tärkeitä elinympäristöjä ja muita tärkeitä elinympäristöjä. Luontoselvityksen maastokohteet sijoittuivat osin näille kohteille ja lisäksi pyrittiin etsimään uusia luonto- tai muita arvoja omaavia kohteita. Maastotöiden yhteydessä tarkastettiin tiedossa olevilta luontoarvoista omaavilta kohteilta niiden nykytilanne. Selvityksessä käytetään näiltä osin Metsäkeskuksen tekemiä luontokohteiden kuviorajauksia, ellei niissä havaittu muutoksia.

Seuraavassa on esitetty kaava-alueelta havaittujen uusien kohteiden kuvaukset. Kohteiden sijainti on esitetty yleiskartalla liitteessä 1 ja tarkemmin liitteissä 1-5 (kuvat 64.-68.).

Kohde 1, Ilomantsin keskusta

Keskustan itäreunalta Pötönjoelle kulkevan polun varrella on lehtorinne, jossa kasvillisuuden muodostavat käenkaali, oravanmarja, sudenmarja, kiolo, talvikki, nokkonen, herukka, vadelma, alvejuuri ja lehtohaivensammal. Puusto on nuorta haapaa ja tuomea. Muu arvokas elinympäristö.

KUVA 43. Kirkonkylän itäpuolen polku ja lehtometsä.

Kohde 2, Pötönjokivarsi ja liito-oravan potentiaalinen elinympäristö

Pötönjoen rannat ovat laajalti tulvajättöisiä pajukkorantoja. Metsälain tarkoittamaa rantaluhtaa on lähinnä joen pohjoispuolella. Suorannat ovat kankaiden reunoissa niukkalajisia tupasvilla- ja iso-varpurämeitä. Joen yli on rakennettu leveät pitkokset. Joen itäpuolella on tuoreen kankaan kuusi - mänty -sekametsää, jossa sekapuustona on järeitä haapoja. Kuvion reunaan rajautuu nuorta harmaaleppää ja haapaa kasvava kuvio. Kohde on liito-oravan potentiaalista elinympäristöä.

KUVAT 44.-45. Vasemmalla Pötönjoki, oikealla jokivarren rantaluhtaa.

Pötönjokivarsi on maisemallisesti ja virkistysellisesti arvokas alue.

Vaarantuneeksi luokiteltuja suoluontotyypppejä. Osaltaan metsälain mukaisia luhtarantoja.

Rantametsä on liito-oravan potentiaalista elinympäristöä ja tarkastettava.

Kohde 3, Susisaaren alue

Susisaaren eteläpuolinen suoalue on laajalti luonnontilaista variksenmarjarahkarämettä sekä tupasvillärämettä. Saaren länsirannan suoalue on luonnontilaisen kaltaista jouhisaravaltaista saranevaa. Susisaari on noin 2,5 hehtaarin kokoinen varttuneen ja uudistuskypsän metsän saareke, jonka ylispuuston muodostavat järeät yli 45 cm halkaisijaltaan olevat männyt, yksittäiset vanhat kuuset sekä vanhat haavat. Saaren päällysosat ovat lehtomaista kangasta.

Muu luontokohde: vanhan metsän saareke suorantoineen muodostaa monipuolisen kokonaisuuden. Saranevat on Etelä-Suomessa arvioitu uhanalaiseksi vaarantuneeksi (VU) luontotyyppiksi.

KUVAT 46.-47. Vasemmalla Susisaaren vanhoja petäjiä, oikealla jokivarren saranevaa.

Kohde 4, Haukilahden suo

Jouhisaravaltaista sararämettä sekä lahden rannan läheisyydessä osin tupasvillarämettä. Suon lajistossa on jouhisaran lisäksi muun muassa maariankämmeä, tupasvilla, suokukka, leväkkö, rahkasara ja raate.

Luonnontilaisena rantasuona muu arvokas luontokohde. Sararämeet on arvioitu Etelä-Suomessa erittäin uhanalaiseksi (EN) luontotyyppiä ja tupasvillarämeet vaarantuneeksi (VU) luontotyyppiä.

KUVA 48. Haukilahdensuon sararämettä ja kämmeköitä.

Kohde 5, tien vieren lähdevaikutteinen metsä

Maantien vieressä peruskarttaan merkitty lähde, jota ei kuitenkaan löytynyt. Kuviolla on kuitenkin tihkupintaisuutta. Kuvion metsä on nuorta runsaspuustoista lehtimetsää, harvennettua koivikkoa. Lehtokorpityypisen runsasruohoisen kuvion lajistoa ovat muun muassa hiirenporras, metsäimarre, käenkaali, oravanmarja, metsä-, lehto- ja järvikorte, huopahdake, kurjenjalka, orvokit, korpikastikka, vadelma, harmaasara, nuokkuhelmikkä, palmusammal, okarahkasammal, lehväsammatit.

Rehevä nuori lehtimetsä, jossa tihkupintaisuutta: muu luontokohde.

Kohteet 6 ja 7, liito-oravan potentiaaliset elinympäristöt

Hautumaan pohjoispuolinen tienvarsimetsä on uudistuskypsää, harvennettua kuusi – mänty -sekametsää, jossa sekapuuna on järeää koivua. Länsipuoleisen sähkölinjan vieressä olevassa metsäkuviossa pohjoisosassa kasvaa haavikko ja itse kuvion keskiosat ovat varttunutta kuusi – mänty -sekametsää, jossa sekapuuna on yleisesti haapaa.

Molemmat metsäkuviot ovat liito-oravalle soveltuvaa elinympäristöä ja tarkastettava, mikäli alueille osoitetaan rakentamista.

Kohde 8, lähde

Lehtomaisen kankaan reunassa ja noin 3 metrin etäisyydellä ojasta oleva lähde, jonka vesipinta on sammaloitunut (kuva 50). Lähteestä purkautuu noro ojaan. Ympäröivä metsä on varttunutta ja uudistuskypsää kuusikkoa, pohjakerroksen lajistoa ovat muun muassa metsäkorte, ojakellukka, liilukka, käenkaali, oravanmarja, hiirenporras, leinikki, lehvasammaleet, purosuikero- ja kiiltolehvasammal ja palmusammal.

Metsälain ja vesilain mukainen kohde. Lähteiköt on arvioitu Etelä-Suomessa erittäin uhanalaisiksi (EN) luontotyypeiksi.

KUVAT 49.-50. Vasemmalla liito-oravalle soveltuvaa peitteistä järeää kuusikkoa, oikealla lähde.

Kohde 9, liito-oravan potentiaalinen elinympäristö

Tien, sähkölinjan ja kiinteistön rajaama lehtomaisen rinnekankaan uudistuskypsä kuusikko, jossa sekapuuna on myös järeää haapaa (kuva 51.).

Kohde on liito-oravalle soveltuvaa elinympäristöä ja tarkastettava, mikäli alueelle osoitetaan rakentamista.

Kohde 10, Pötönvaaran kuusikko

Loivassa rinteessä oleva uudistuskypsä lehtomaisen kankaan kuusikko, jonka läpi kulkee polku (kuva 52.). Sekapuuna kasvaa harvakseltaan mäntyä. Lahopuusto on määrältään ja laadultaan niukkaa. Järeimmät kuuset ovat Ø > 55 cm. Kuusikon itäpuolella on vanha rakennettu lähde, jonka rakenteet ovat lahonneet. Ympäröivässä metsässä on lehtoisuutta.

KUVAT 51.-52. Liito-oravalle soveltuvia kuusikoita.

Maisemallisesti ja virkistysellisesti arvokas järeä vanhan metsän kuvio asutuksen läheisyydessä. Metsän läpi kulkee polku. Liito-oravan potentiaalista elinympäristöä, joka on tarkastettava, mikäli alueelle osoitetaan rakentamista.

Kohde 11, Pakkavaaran lähde

Pakkavaaran Etelärinteen lähde, josta laskee pieni noro etelään maantien varren pajukkoon. Noron ympärysmetsä lehtokorpea ja lehtoa. Kasvillisuudessa muun muassa käenkaali, ojakellukka,

nokkonen, hiirenporras, herukka, suokelto, kastikka, orvokit, sudenmarja, lehväsammaleet, suikerosammal. Puuston harmaaleppää on harvennettu.

KUVA 53. Lähde ja siitä taustalle laskeva noro.

Metsä- ja vesilain mukainen luonnontilainen lähde ja siitä laskeva noro. Lähteiköt on arvioitu Etelä-Suomessa erittäin uhanalaisiksi (EN) luontotyypeiksi.

Kohde 12, Pärekan liito-oravalle soveltuva elinympäristö

Soiden keskellä olevat varttunutta ja uudistuskypsää kuusta kasvava tuoreen kankaan rinnekuusikko, jossa kasvaa sekapuuna nuoria haaparyhmiä. Kankaiden päällysosat ovat mänty – kuusi-sekapuustoisia. Kankaita on koneellisesti harvennettu.

Liito-oravalle soveltuva metsäkuvio, joka on tarkastettava, mikäli alueelle osoitetaan rakentamista.

Kohde 13, Savilahden korpiräme

Savilahden pohjoispuolinen luonnontilainen suoalue on mänty - kuusi -sekapuustoista korpirämettä (kuva 54.). Lajistossa mustikka, vaivero, tupasvilla, hilla, puolukka, pallosara, vaalearahkasammal, korpirahkasammal. Muuttuu Savilahden rantaan sara- ja ruoholuhdaksi, joka on merkitty metsälain mukaisena kohteena.

Korpirämeet on arvioitu Etelä-Suomessa erittäin uhanalaisiksi (EN) luontotyypiksi. Muu luontokohde.

Kohde 14, Havukkakallio

Havukkakallion muinaislinnan johtava tuoreen ja lehtomaisen kankaan rinnekuusikko on liito-oravalle soveltuvaa elinympäristöä. Kohteella on myös virkistys- ja maisema-arvoja.

Muu luontokohde, liito-oravan potentiaalinen elinympäristö, joka on tarkastettava, mikäli alueelle osoitetaan rakentamista.

KUVAT 54.-55. Vasemmalla: korpirämeellä kuusi kasvaa aliskasvuksena. Oikealla Havukkakallion muinaislinnalle johtavan polun järeää kuusikkoa.

Kohde 15, Salmisuo

Mekrijärven pohjoisosaan sijoittuva Salmisuo on laajahko luonnontilainen suo, jonka suotyyppit vaihtelevat keskiosien Sphagnum-rimpinevasta rahkarämeisiin, lyhytkorsi- ja saranevoinhin sekä reunaosien lyhytkorsi- ja sararämeisiin. Suolla on sekä keidas- että aapasuon piirteitä. Suon itäreunassa mesotrofisuutta ilmentää paikoin runsas järviruokokasvusto, muutoin suo on ravinteisuudeltaan pääasiassa oligotrofinen. Peruslajistoa ovat variksenmarja, suokukka, leväkkö, muta-, rahka- ja pullosara, kapealehtikihokki, vaivaiskoivu, ruskorahkasammal, paakkurahkasammal, aaparahkasammal, jokasuonrahkasammal, *Sphagnum cuspidata*-ryhmän sammaleet. Suolla havaittiin heinäkuussa kapustarintoja kaksi yksilöä.

Suon metsäsaarekkeita voidaan pitää tärkeinä elinympäristöinä, vaikkakin saarekkeet ovat melko avoimia varttuneita ja uudistuskypsiä kuivahkoja mäntykankaita, joissa lahoppuusto on melko niukkaa ja yksittäisiä kantoja on yleisesti.

KUVAT 56.-57. Vasemmalla Salmisuon rahkasammalrimpinevaa, oikealla suon kangasmetsäsaareke.

Mekrijärven rannassa suon reunassa kulkee Simanan polku ja Möönhahossa on kota. Alue on virkistysellisesti ja luonnonmaisemallisesti arvokas.

KUVAT 58.-59. Vasemmalla Simananpolku, oikealla Möönhahon kota.

Salmisuolla on useita uhanalaisiksi luokiteltuja suoluontotyyppejä. Rimpinevat ja sararämeet on luokiteltu erittäin uhanalaisiksi (EN), saranevat, lyhytkorsinevat ja lyhytkorsirämeet vaarantuneiksi (VU) luontotyypeiksi. Muu luontokohde, arvokas virkistys- ja luonnonmaisemakohde.

Kohde 16, Hiekkahaudankankaan suo

Laajahko rantasuo on etelä - länsiosistaan reunaojitettu, mutta muuten luonnontilaisen kaltainen. Suon reunaosat ovat isovarpu-, lyhytkorsi-, rahka- ja tupasvillärämeitä. Keskiosissa suotyyppinä vallitsevat Sphagnum-rimpineva sekä oligotrofinen lyhytkorsineva. Suon nevaosat ovat monin paikoin rahkoittumassa, keski- ja länsiosissa puustona on harvakseltaan 1-3 - metristä mäntyä.

Rimpinevat on Etelä-Suomessa luokiteltu erittäin uhanalaiseksi (EN) luontotyyppiksi, lyhytkorsirämeet ja -nevat ja tupasvillärämeet vaarantuneiksi (VU) luontotyypeiksi. Muu luontokohde.

Kohde 17, Ahvenlamminsuu

Moreenimäkien väliin sijoittuva Ahvenlammen itäpuoleinen luonnontilainen suoalue on Sphagnum-rimpinevaa ja osin sara- ja lyhytkorsinevaa. Itse Ahvenlampi on suolampi. Lammen länsipuoleinen suoalue on eteläosastaan ojitettu. Keskiosien suotyyppinä on myös Sphagnum-rimpineva, ojen kuivattavaa vaikutusta on hieman nähtävissä. Lammen länsipuoleisen kankaan reunassa kulkee länteen laskeva vetinen uoma, joka on mahdollisesti suonoro. Uoma on itsessään luhtaista saranevaa. Suon pohjoisosa on merkitty vähäpusutoisena suona muuksi arvokkaaksi elinympäristöksi.

Suolammet on arvioitu Etelä-Suomessa vaarantuneeksi (VU) luontotyyppiä. Rimpinevat on arvioitu erittäin uhanalaiseksi luontotyyppiä, saranevat ja lyhytkorsinevat vaarantuneiksi luontotyyppiä. Muu luontokohde.

KUVAT 60.-61. Vasemmalla Ahvenlamminsuon rimpinevaa, oikealla suonoron luhtaista saranevaa.

Yleiskaava-alueella on laajoja luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia suoalueita, joille sijoittuu useita uhanalaisia suoluontotyyppiä. Nämä tulisi pyrkiä säilyttämään edelleen luonnontilaisina siten, että niiden vesitalous ei muutu. Suoalueista osa on jo merkitty yksityismaiden erityisen tärkeinä, luonnontilaisina säilytettävänä elinympäristöinä.

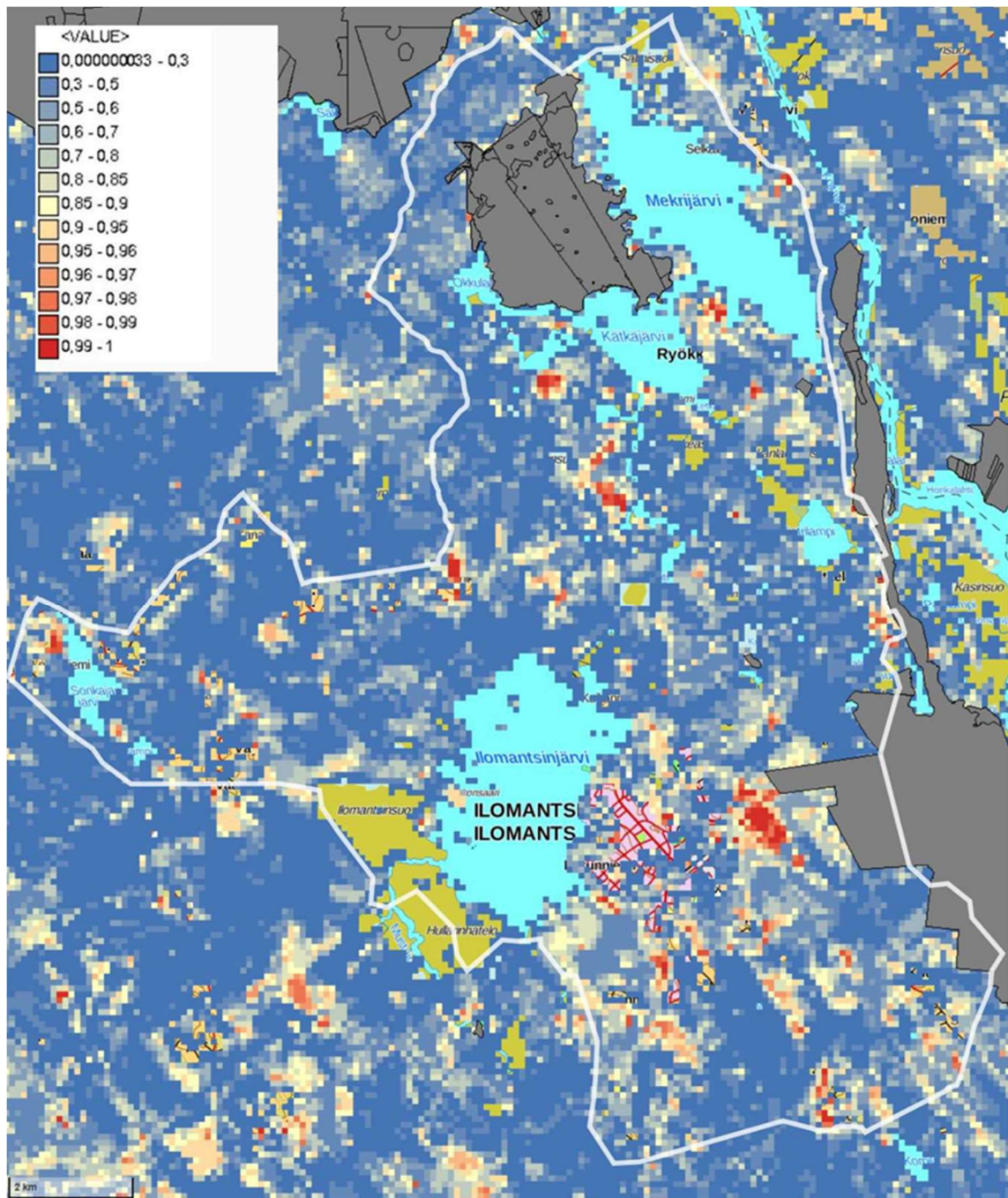
3.3.7 Monimuotoisuudelle tärkeät metsäalueet

Puustoisten elinympäristöjen monimuotoisuusarvojen analysointia on viime aikoina alettu käyttää yhteiskunnallisen päätöksenteon tukena. Helsingin yliopistossa kehitetyn, paikkatietoaineistoja hyödyntävän Zonation-ohjelman avulla on pyritty löytämään alueita, joiden suojeleminen tai luonnonarvoja säästävä käyttö tukisi parhaiten Suomen uhanalaisten metsälajien ja -luontotyyppien suojelemaa (Mikkonen ym. 2018).

Alueellisten Zonation-analyysien avulla on tunnistettu metsiä, joissa on paljon erilaista lahopuustoa ja jotka ovat kytkeytyneet muihin laadukkaisiin metsäalueisiin ja suojelema-alueisiin. Ohjelmistolla on tehty kuusi erilaista analyysiversiota.

Seuraavassa on esitetty analyysisarjan versioiden 3 ja 5 perusteella tehdyt prioriteettikartat yleiskaava-alueelta (Maanmittauslaitoksen Paikkatietokanta 2019).

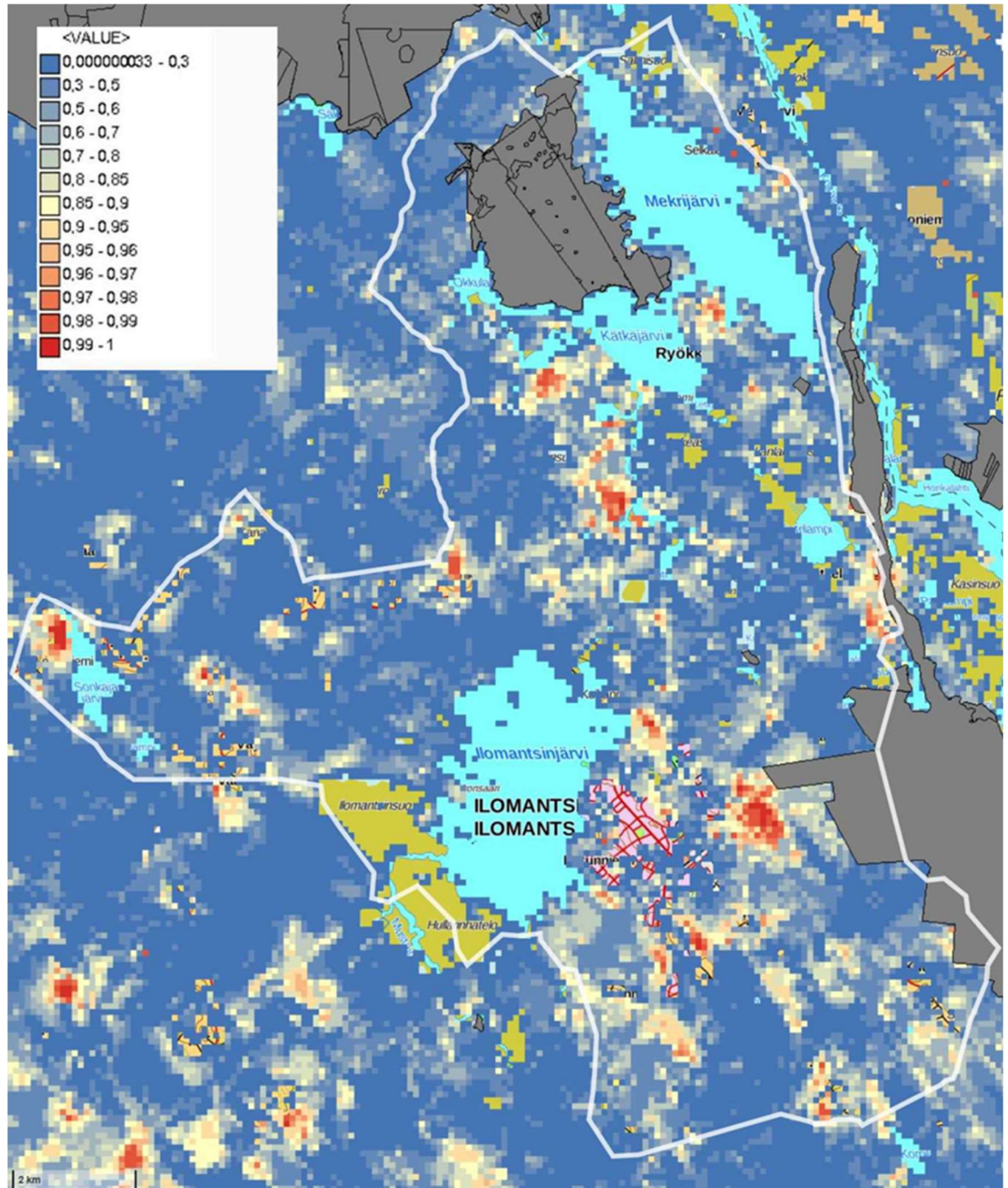
Version 3 perusteella voidaan tarkastella monimuotoisuutta laajasta maisema- tai aluetason näkökulmasta ja analyysissä korostuvat luonnon kannalta laadukkaat metsäalueet (kuva 62.).

KUVA 62. Zonation 3-analyysi. Kaava-alue vaalealla rajauksella. Luonnonsuojelualueet on havainnollistettu harmaalla täyttörasterilla. Monimuotoisuudelle arvokkaimmat alueet erottuvat väriskaalan punaisessa päässä.

Version 5 analyysikartalla (kuva 63.) voidaan havaita suuremman alueen metsäisten monimuotoisuuskohdeiden sijainti sekä näiden kohteiden muodostama verkosto maisemassa ja kartta ilmentää erityisesti kytkeytyvyyttä metsälain arvokkaisiin elinympäristöihin.

Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsien prioriteetti on heikointa karttaselitteiden yläosassa (sinisellä) ja voimakkainta alaosassa (punaisella) eli monimuotoisuudelle arvokkaimmat alueet korostuvat kartoissa punaisella.

KUVA 63. Zonation 5-analyysi. Kaava-alue vaalealla rajauksella. Luonnonsuojelualueet on havainnollistettu harmaalla täyttörasterilla. Monimuotoisuudelle arvokkaimmat alueet erottuvat väriskaalan punaisessa päässä.

Analyysien perusteella voidaan havaita muutamia ympäristöstään erottuvia alueita ja vyöhykeitä. Esimerkiksi Petkeljärvi-Putkelanharjun Natura-alueen länsipuolella Pötönvaaran alueella ja Ilomantsinjärvestä Kätkäjärveen laskevan Ilomantsinjoen varrella. Laajemmassa mittakaavassa voidaan siis nähdä ympäristöään parempi vyöhyke kaava-alueen keskiosan läpi Petkeljärven-Putkelanharjun Natura-alueelta pohjoiseen kohti Korvisuon-Parilamminsuon Natura-aluetta. Vyöhykettä selittää myös tällä alueella sijaitsevat, soiden ympäröivät kankaat. Tälle alueelle sijoittuu myös paljon erityisen tärkeiksi elinympäristöiksi luokiteltuja kohteita.

3.3.8 Yhteenveto

Ilomantsin osayleiskaava-alueelle sijoittuvat maankäytön suunnittelussa huomioitavat luontokohteet on esitetty kuvissa 32.-34. sekä kuvissa 64.-68. (luontoselvityksen liitekartat 1-5).

Erityisen tärkeiden elinympäristöjen (metsälälikohteet ja muut tärkeät elinympäristöt/luontokohteet) kokonaispinta-ala on noin 1000 hehtaaria. Valtaosa tästä pinta-alasta muodostuu luonnon-tilaisista vähäpuustoisista soista ja sekä vesistöjen luhtarannoista.

Alueelle rakentamisessa metsä- ja vesilain mukaiset kohteet on otettava huomioon siten, että niiden ominaispiirteitä ei muuteta. Liito-oravan potentiaaliset elinympäristöt tulee kartoittaa ennen näille alueille rakentamista. Normaaliin metsätaloustoimintaan potentiaaliset elinympäristöt eivät vaikuta. Liito-orava on luonnonsuojelulain 38 §:n (Luonnonsuojelulaki 1096/1996) mukaan rauhoitettu ja Euroopan unionin Luontodirektiivin (92/43/EEC) liitteissä II ja IV (a) mainittu laji, jonka luonnossa havaittavien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Vastuu merkitsee lähinnä sitä, että lajin seuranta ja tutkimusta on tehostettava ja että lajin elinympäristö tulee ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa. Suomen nisäkkäiden uhanalaisuusluokituksessa (Hyvärinen ym. 2019) liito-orava kuuluu luokkaan vaarantunut.

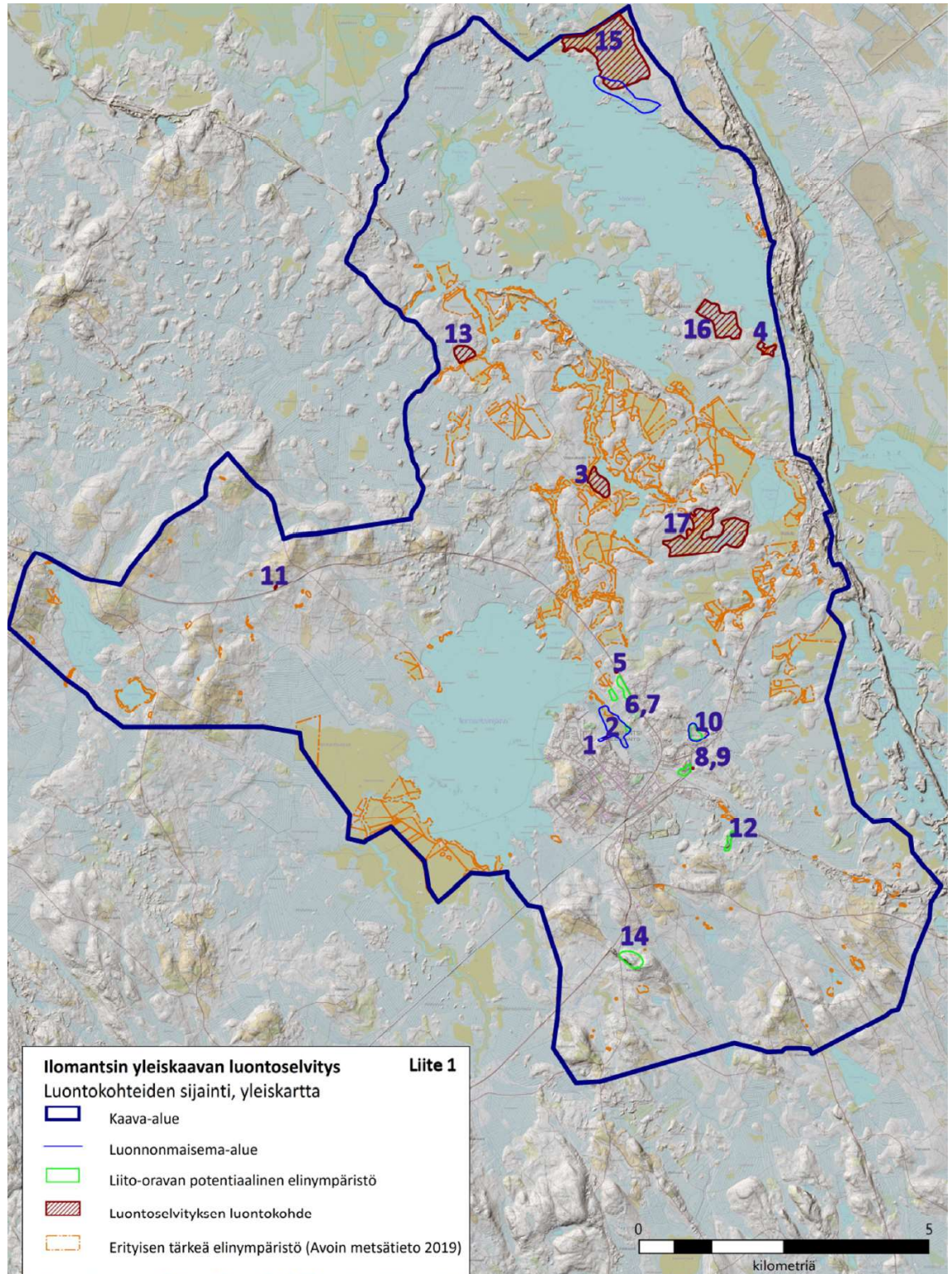
Kaava-alueen luonnontilaiset ja luonnontilaisen kaltaiset suoalueet tulisi pyrkiä säilyttämään niillä sijaitsevien kansallisesti uhanalaisten suoluontotyyppien sekä maisema- ja virkistysarvojen takia.

Kaava-alueella havaitut lintudirektiivin mukaiset lajit ja kansalliset uhanalaisiksi luokitellut lajit ja reviirit on esitetty luvun 3.3.5 Havainnot, linnustoselvitys, kuvissa 14-18 (luku 4.6 luontoselvitysraportissa). Havainnot tulisi huomioida alueille rakennettaessa ja mahdollisuuksien mukaan pyrkiä säilyttämään reviirin ominaispiirteet. Kaava-alueella ei pesi uhanalaisimpia petolintuja, kuten kotkia, muuttohaukkaa tai kalasääskeä.

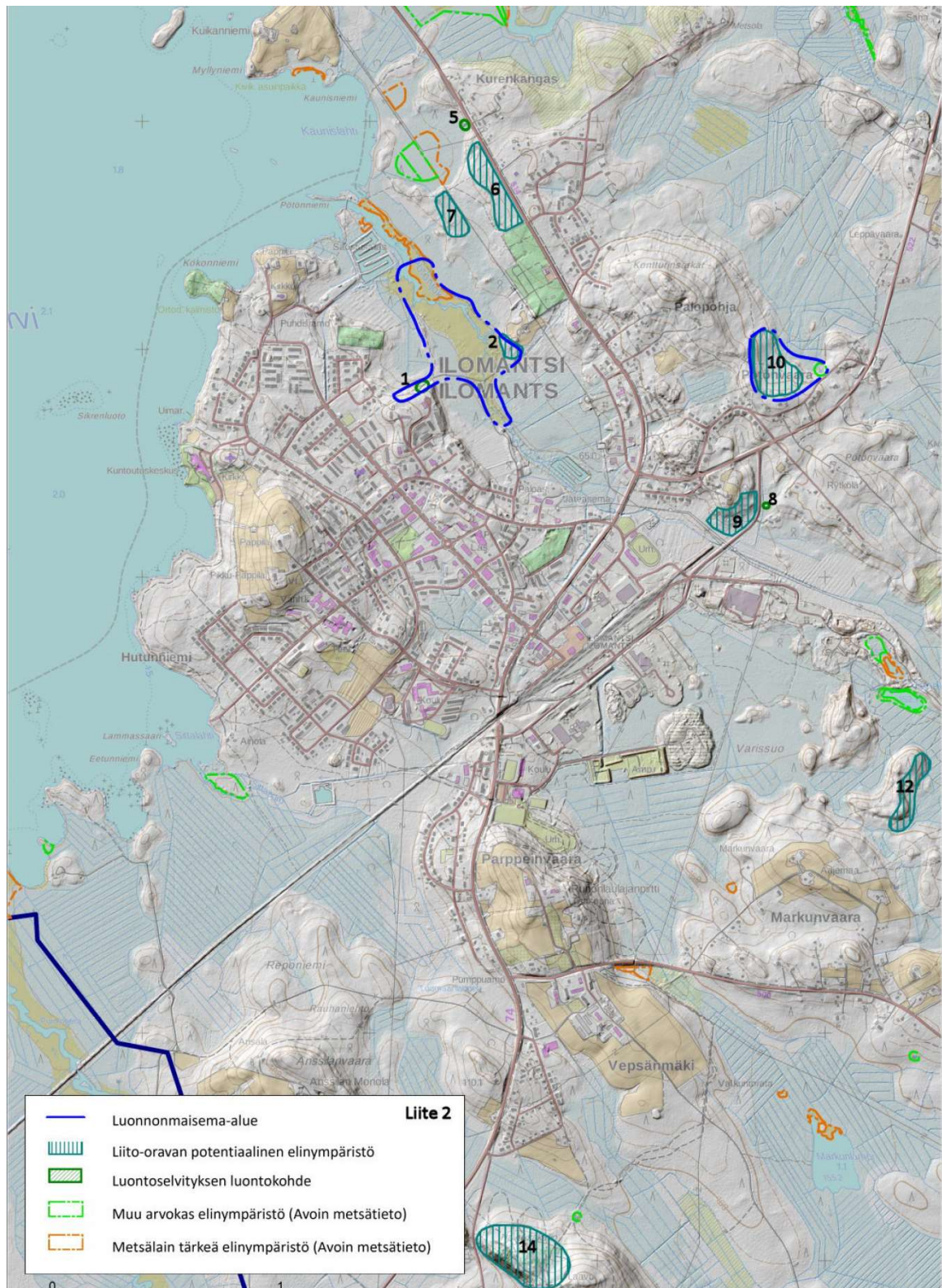
Luontokohteita koskevat kaavamerkintäsuositukset ovat:

- Luo 1 = metsälain 10§ mukaiset kohteet, säilytettävä luonnontilaisena
- Luo 2 = muut arvokkaat elinympäristöt, säilytettävä luonnontilaisena
- Luo 3 = liito-oravan potentiaaliset elinympäristöt: tarkastettava mikäli alueelle osoitetaan rakentamista

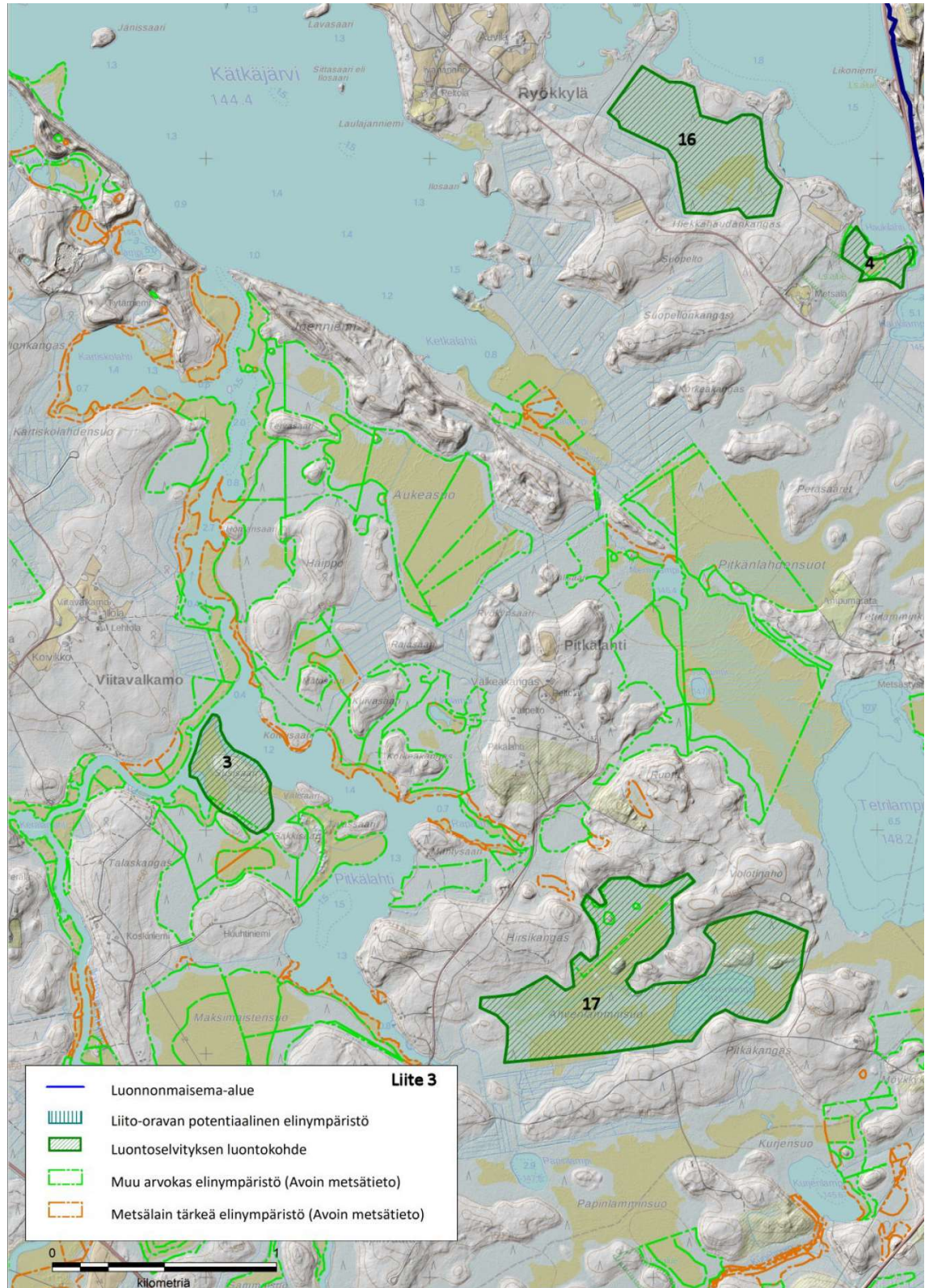
Ilomantsia ympäröivällä alueella luonnonmaisemassa korostuvat isoimmat järvet Ilomantsinjärvi, Mekrijärvi ja Kätkäjärvi sekä näitä ympäröivät laajat luonnontilaiset suoalueet. Toisaalta alueen maisemassa erottuvat myös monet vaarat ja niillä sijaitsevat vaara-asutustilat. Ilomantsin taajamassa merkittävää luonnonmaisemaa edustaa Ilomantsinjärven lisäksi Pötönjoen varsi, jonne on tehty myös ulkoilureitti pitkoksineen. Hieman taajaman ulkopuolella sijaitsee kulttuurihistoriallisesti arvokas Havukkakallion muinaislinna, jota ympäröivällä metsällä on merkittäviä virkistys- ja maisema-arvoja. Mekrijärven-Kätkäjärven väliin sijoittuva Ryökkylä edustaa alueen vanhaa kulttuuriperintöä ja Ryökkylän kylän alueelle on vuosikymmenten aikana istutettu lukuisia kasvitieteellisesti kiinnostavia ja alueella harvinaisia lajeja koristekasveina, -pensaina ja -puina. Kaavoituksessa nämä arvot tulee ottaa mahdollisuuksien mukaan huomioon.

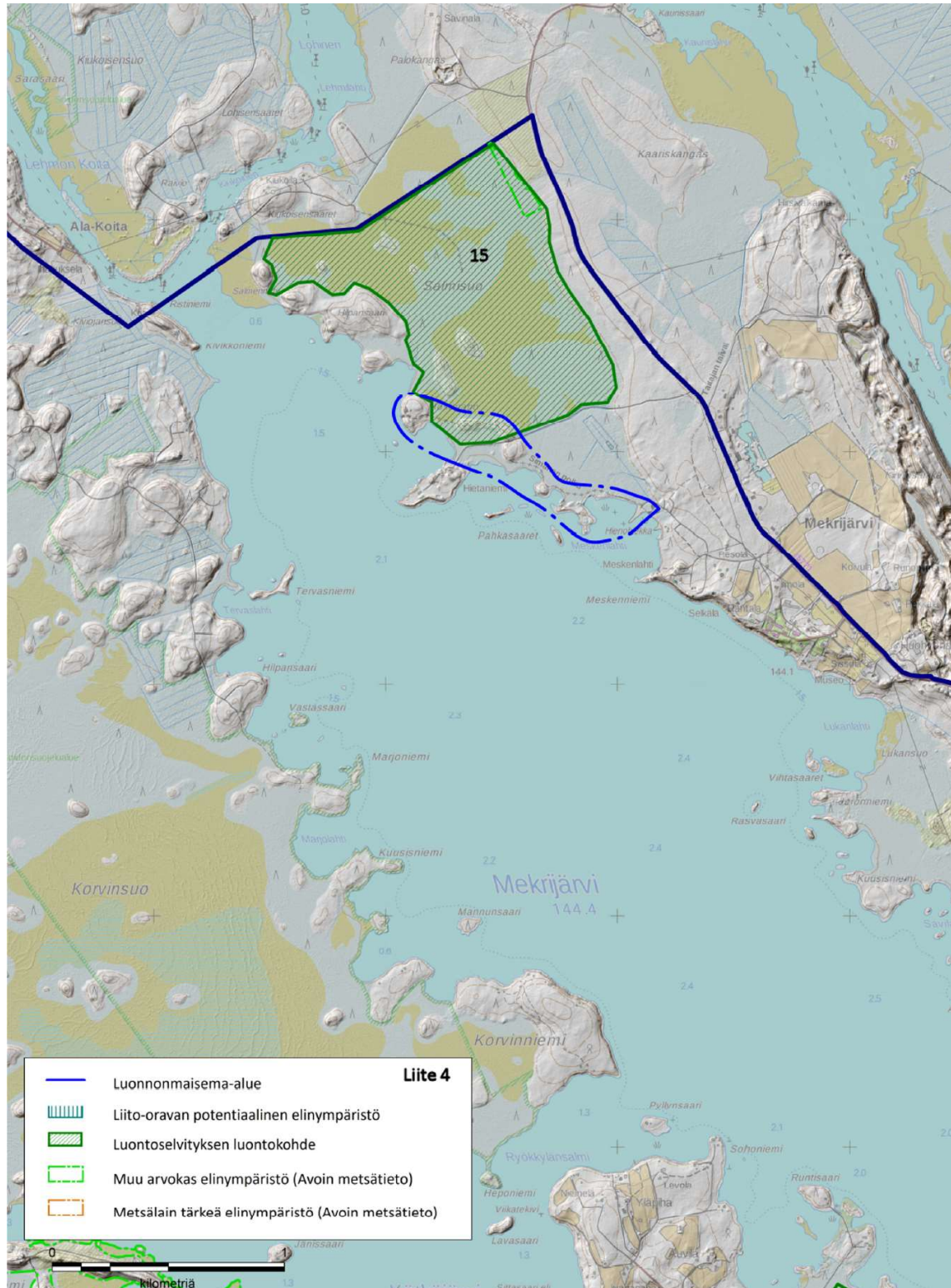
KUVA 64. Luontokohteiden sijainti, yleiskartta. Luonnonmaisema-alueet. Liito-oravan potentiaaliset elinympäristöt, luontoselvityksen luontokohteet, 1-17. Erityisen tärkeät elinympäristöt. (Ilomantsin kirkonkylän yleiskaavan luontoselvitys, Liite 1).

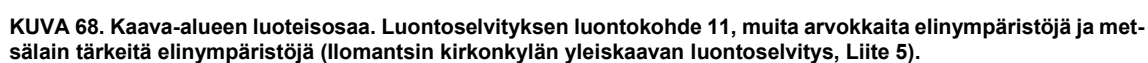
KUVA 65. Ilomantsin kirkonkylä ja lähialue. Luonnonmaisema-alueet, liito-oravan potentiaaliset elinympäristöt 5-10, 12 ja 14, luontoselvityksen luontokohteet, muita arvokkaita elinympäristöjä ja metsälain tärkeitä elinympäristöjä. (Ilomantsin kirkonkylän yleiskaavan luontoselvitys, Liite 2).

KUVA 66. Ryökölä-Pitkälähdän alue. Luontoselvityksen luontokohteet 3, 4, 16 ja 17; muita arvokkaita elinympäristöjä ja metsälain tärkeitä elinympäristöjä (Ilomantsin kirkonkylän yleiskaavan luontoselvitys, Liite 3).

KUVA 67. Kaava-alueen pohjoisosa, Mekrijärvi. Luonnonmaisema-alue, luontoselvityksen luontokohde 15, muita arvokkaita elinympäristöjä. (Ilomantsin kirkonkylän yleiskaavan luontoselvitys, Liite 4).

4 Suunnittelutavoitteet

4.1 Yleistä

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan yleiskaavan tarkoituksena on kunnan tai sen osan yhdyskuntarakenteen ja maankäytön yleispiirteinen ohjaaminen sekä toimintojen yhteen sovittaminen.

Taajama-alueella osayleiskaava ohjaa asemakaavoitusta ja sitä kautta eri maankäyttötoimintojen mielekästä keskinäistä sijoittumista. Muualla osayleiskaava ohjaa haja-asutusrakentamista ja muuta maankäyttöä. Asemakaavaa tarvitaan yleiskaavassa määriteltyjen taajama-alueiden käytön yksityiskohtaiseen järjestämiseen, rakentamiseen ja kehittämiseen.

Suunnittelussa on tärkeää vuorovaikutteisuus ja avoimuus kuntalaisten ja eri sidosryhmien kanssa. Kuntalaisilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa suunnitteluratkaisuihin ennen kuin lopulliset ratkaisut ja päätökset on tehty.

Ilomantsin kirkonkylän alueen yleiskaavasuunnittelulle tavoitteita asettavat mm.

- Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet
- Maakunnalliset suunnitelmat kuten maakuntakaava
- Paikallistason (kunnan) tavoitteet
- Yleiskaavan laadinnan aikana pidettävät neuvottelutilaisuudet
- Luonto-, maisema- ja kulttuuriympäristö

4.2 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet (VAT)

Valtioneuvosto päätti uusista valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista 14.12.2017. Päätös on tullut voimaan 1.4.2018. Päätöksellä valtioneuvosto korvaa valtioneuvoston vuonna 2000 tekemän ja 2008 tarkistaman päätöksen valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista.

Maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista (maankäyttö- ja rakennuslaki 24 §).

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet koskevat nyt yleiskaavoitettavaa aluetta erityisesti seuraavilta osin:

Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen

- Edistetään koko maan monikeskuksista, verkottuvaa ja hyviin yhteyksiin perustuvaa aluerakennetta, ja tuetaan eri alueiden elinvoimaa ja vahvuuksien hyödyntämistä. Luodaan edellytykset elinkeino- ja yritystoiminnan kehittämiseksi sekä väestökehityksen edellyttämälle riittävälle ja monipuoliselle asuntotuotannolle.
- Edistetään palvelujen, työpaikkojen ja vapaa-ajan alueiden hyvää saavutettavuutta eri väestöryhmien kannalta. Edistetään kävelyä, pyöräilyä ja joukkoliikennettä sekä viestintä-, liikku- ja kuljetuspalveluiden kehittämistä.
- Merkittävät uudet asuin-, työpaikka- ja palvelutoimintojen alueet sijoitetaan siten, että ne ovat joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn kannalta hyvin saavutettavissa.

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

- Varaudutaan sään ääri-ilmiöihin ja tulviin sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Uusi rakentaminen sijoitetaan tulvavaara-alueiden ulkopuolelle tai tulvariskien hallinta varmistetaan muutoin.
- Ehkäistään melusta, tärinästä ja huonosta ilmanlaadusta aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja.
- Haitallisia terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille jätetään riittävän suuri etäisyys, tai riskit hallitaan muulla tavoin.

Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat

- Huolehditaan valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta.
- Edistetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden ja ekologisten yhteyksien säilymistä.
- Huolehditaan virkistyskäyttöön soveltuvien alueiden riittävydestä sekä viheralueverkoston jatkuvuudesta.
- Luodaan edellytykset bio- ja kiertotaloudelle sekä edistetään luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä. Huolehditaan maa- ja metsätalouden kannalta merkittävien yhtenäisten viljely- ja metsäalueiden säilymisestä.

4.3 Maakuntakaavan asettamat tavoitteet

Pohjois-Karjalan maakuntakaavan väestötavoitteissa koko maakunnan väkiluvun todetaan vähenevän luonnollisen väestömuutoksen ja muuttoliikkeen myötä. Väestö lisääntyy vain Joensuun seudulla. Väestön määrän ja sijoittumisen muutokset vaikuttavat palvelurakenteen kehittymiseen siten, että taloudellisella toimintaperiaatteella toimivat palvelut tuotetaan siellä, missä niillä on kannattavat edellytykset toimia.

Maakuntakaavassa palvelurakenteita koskevana tavoitteena on säilyttää kattava, monipuolinen, toimiva ja hyvin saavutettavissa oleva palveluverkko.

Maakuntakaava tukee alueen kehittämistä matkailun ja virkistyskäytön sekä taajamaseudun kehittämisen kohdealueena.

4.4 Kunnan asettamat tavoitteet

Tarkoituksena on Ilomantsin kirkonkylän ja ympäristön osayleiskaavan päivityksen ja kaava-alueen laajentamisen laatiminen.

Kirkonkylällä on tällä hetkellä voimassa vuonna 1988 hyväksytty asemakaava ja vuonna 1999 hyväksytty osayleiskaava. Tällä hetkellä voimassa oleviin asemakaavaan ja osayleiskaavaan on tehty muutamia alueita koskevia päivityksiä.

Yleiskaavamuutoksen tavoitteena on saattaa aiemmin laadittu yleiskaava tämän hetkisen tilanteen tasalle ja vastaamaan kunnan tämän hetkistä tilannetta ja tulevaisuuden tarpeita.

Tavoitteisiin kuuluu laajentaa yleiskaava ulottumaan Mekrijärven ja Sonkajanjärven alueelle. Edellä mainituille alueille tulee kaava-alueen lisäyksen yhteydessä tehdä ranta-alueiden emätilatarkastelu ja mitoitus. Yleiskaavapäivityksen jälkeen on tarkoituksena uudistaa kirkonkylän asemakaava.

Kirkonkylän taajama-alueella ei ole erityisiä lisätarpeita esim. uusille asuinalueille eikä teollisuus-alueillekaan. Voimassa olevassa asemakaavassa on varsin riittävästi rakentamattomia aluevaurauksia molemmille edellä mainituille. Yleis- ja asemakaavamuutostarpeet kohdistuvat lähinnä kirkonkylän keskusta-alueen yritys- ja liiketoiminnan monipuolisempaan mahdollistamiseen. Taajaman ulkopuolella merkittävin tavoite on määritellä ranta-alueiden rakentamismahdollisuudet.

Suunnittelutyön periaatteena on mm. rakentamisen, virkistyskäytön, luonto- ja kulttuurinarvojen ja liikenteen tarpeiden yhteensovittaminen.

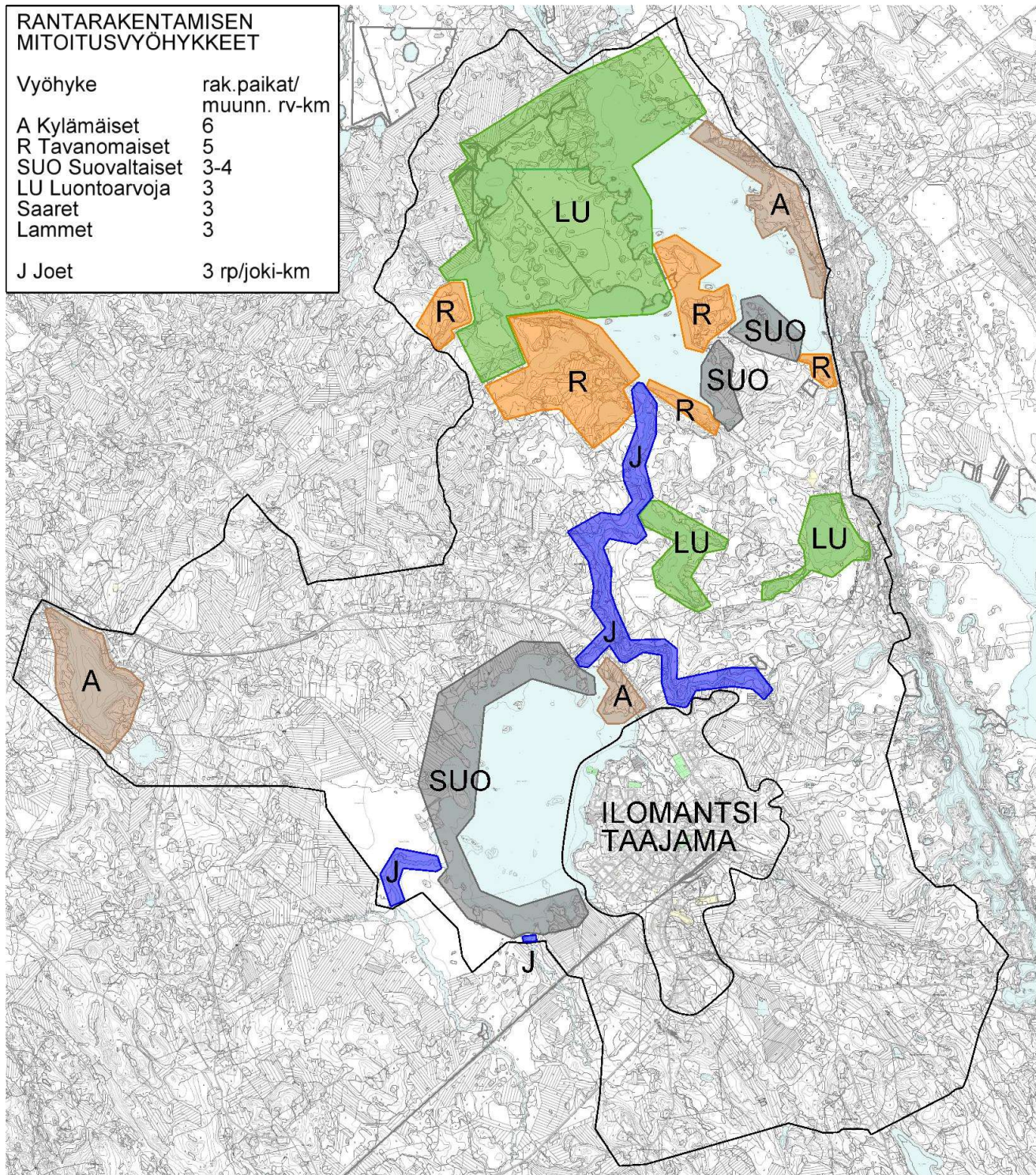
4.5 Maankäytölliset suunnitteluperiaatteet

Yleiskaavan laadinnan vyöhykejako ja niihin kohdistuvat yleiset suunnittelu- ja mitoitusperusteet on esitetty ohessa kuvassa 69. (alla).

Vyöhykejaon perusteena ovat nykyisen kokonaisrakenteen ohella alueen luonnonympäristöön liittyvät tekijät. Kartalla esitetyt vyöhykerajaukset ovat likimääräisiä ja niille osoitetut mitoitusperusteet periaatteellisia.

Keskeistä on tarkastella ranta-alueita kokonaisuutena – rakentamisen sijoittamisessa pyritään otamaan huomioon alueelliset erityispiirteet ja toisaalta turvaamaan luonnon ympäristön tai maiseman kannalta arvokkaita alueita.

Vyöhyketarkastelu mitoituspäätöseen ohjaa suunnittelua; toimintojen yksityiskohtainen sijoittuminen ja määrä ratkaistaan vyöhyketarkastelua toteuttavassa yleiskaavassa.

KUVA 69. Rantarakentamisen mitoitussyöhykkeet taajama-alueen ulkopuolisilla ranta-alueilla.

4.5.1 Rantarakentamisen mitoituspäätöset

Emätilaperiaate

Rakennusoikeuden tasapuolisessa määrittämisessä lähdetään ns. emätilaperiaatteesta. Poikkileikkajajankohhta on ranta-alueilla rantakaavasäännösten voimaantuloajankohhta 15.10.1969. Rakennusoikeutta käsitellään haja-asutusalueilla maanomistaja- ja tilakohtaisesti.

Tarkastelussa selvitetään ne tilat (emätilat), jotka alueella olivat tuona ajankohtana. Mikäli tilalla on tapahtunut runsaasti lohkomisia ennen ko. ajankohtaa, voidaan emätilatarkastelu tapauskohtaisesti ulottaa ko. ajankohtaa kauemmaksikin.

Emätilaperiaatetta noudatettaessa jaetaan mitoitusnormituksen mukaan tuleva rakennusoikeus ko. emätilan alkuperäisen rantaviivamäärän (rantarakennusoikeutta määriteltäessä) perusteella. Emätilan uusien rakennuspaikkojen määrä saadaan vähentämällä ko. emätilan kokonaisrakennusoikeudesta jo rakennetut ja lohkotut sekä rakennusluvan saaneet rakennuspaikat.

Rakennusoikeutta voidaan siirtää saman maanomistajan omistamien tilojen välillä, mikäli se on kokonaisrakenteellisesti perusteltavissa. Lähtökohtana on maanomistajien / emätilojen kesken yhdenvertainen kohtelu. Mikäli emätila on käyttänyt ns. laskennallisen rakennusoikeuden ennen yleiskaavan laadintaa, voidaan emätilalle osoittaa kuitenkin vielä yhden rantarakennuspaikan oikeus, mikäli luontoarvot eivät sitä rajoita ja että emätilalle jää kokonaisuudessaan rakentamiselta vapaata rantaviivaa vähintään 50 % alkuperäisestä emätilan rantaviivan pituudesta.

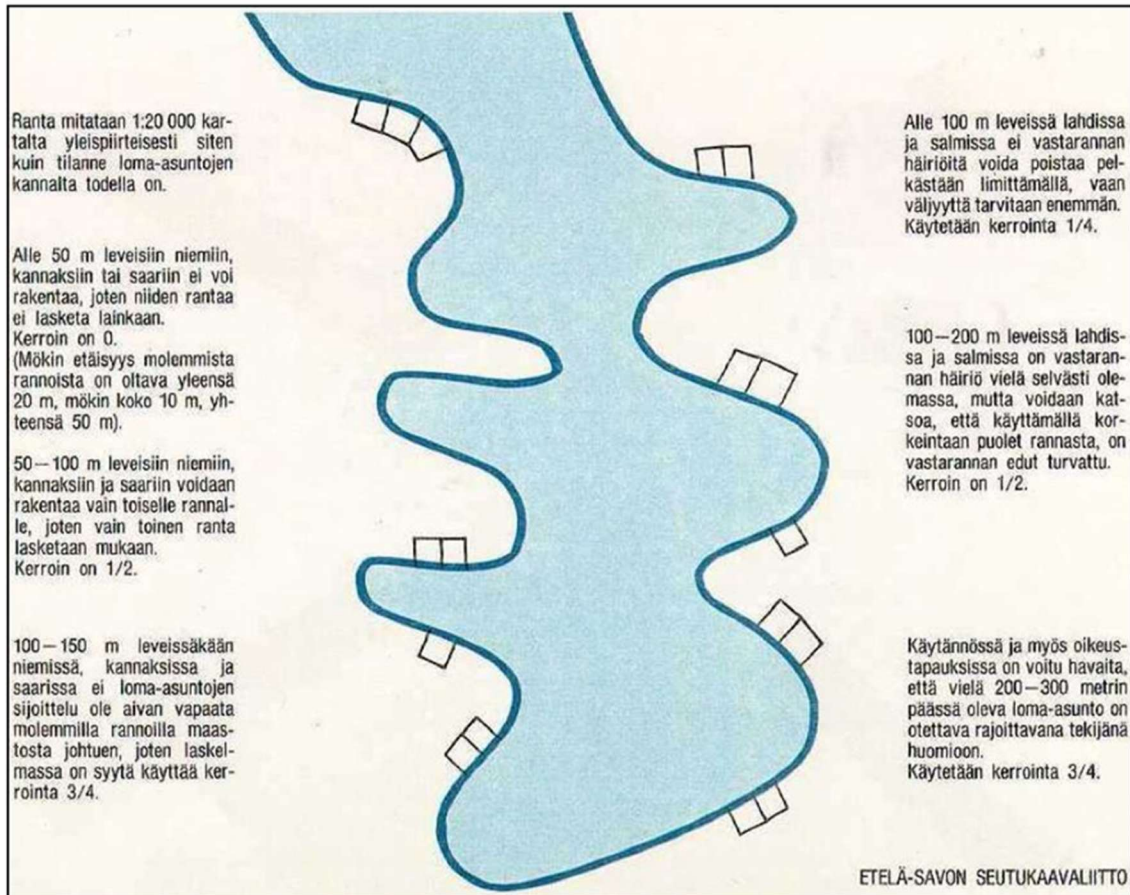
Rakennusoikeutta pyritään siirtämään erityisesti luonto- ja maisemasuhteiltaan herkkien alueiden osalta muille saman maanomistajan alueille. Rakennusoikeuden siirrot eivät saa kuitenkaan johtaa maanomistajan tai ympäristön kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen.

Rantaviivan laskentaperiaate

Ranta-alueiden rantaviivan pituus mitataan ajantasaisilta 1:10 000 kiinteistörekisterikartoilta. Rakennusoikeuden määrittelyssä käytettävä ns. muunnettu rantaviiva lasketaan Etelä-Savon seutukaavaliiton kehittämän menetelmän mukaan huomioiden maanomistajien tasapuolinen kohtelu ja paikalliset olosuhteet. Muunnettu rantaviiva huomioi kapeiden lahtien ja niemien vaikutuksen rakentamiseen.

Rakennusoikeuden määrittämisessä käytetään lisäksi seuraavia reunaehtoja:

- Rantavyöhykkeellä ja -alueella tarkoitetaan aluetta, joka ulottuu maksimissaan noin 200 metrin etäisyydelle rannasta maastolliset olosuhteet huomioon ottaen.
- Rakentamattomilla tiloilla / palstoilla, jotka eivät täytä rakennusjärjestyksen vaatimuksia rantaan rajoittuvasta rakennuspaikasta, ei ole rakennusoikeutta.
- Rakennuspaikan tulee olla myös maaperänsä osalta rakennuskelpoinen. Rantarakennuskelpoiseksi ei katsota tilaa, joka ei täytä rakennuskelpoisen tilan vaatimuksia maaperästä tai maasto-olosuhteista johtuen n. 50–100 metrin säteellä rantaviivasta. Maanomistajan sitä erityisesti halutessa voidaan paikka osoittaa tilan rakennuskelpoiselle osalle ei-omarantaisena.
- Alle 1 ha (10 000 m²) saarilla ei ole laskennallista rakennusoikeutta.
- Alle 3 ha lammet tulisi jättää rantarakentamiselta vapaiksi. Rantarakentaminen tulisi suunnata lampialueiden sijasta suuremmille järviolueille.
- Jos vesijätkö on rakennuskelpoinen, ja se täyttää rakennusjärjestyksen vaatimukset, sillä on itsenäinen rakennusoikeus, muuten rakennusoikeus jaetaan tasan taustamaanomistajan / -jien kesken. Pääsääntöisesti vesijätköillä ei ole rakennusoikeutta, vaan mahdollinen rakennusoikeus (rakennuskelpoisuustarkastelun jälkeen) lasketaan taustamaanomistajan hyväksi.

KUVA 70. Muunnetun rantaviivan laskentaperiaate

Kokonaisrakenne, liikenne, yhdyskuntatekniikka

Rakennusoikeuden kohdistamisessa kiinnitetään huomiota alueiden sijaintiin suhteessa toiminnalliseen kokonaisrakenteeseen, ympäristölliseen rakennettavuuteen.

Toisaalta tavoitteena on rakentamisalueiden sijoittaminen keskitetysti siten, että alueille järjestettävät liikenneyhteydet, vesihuoltoverkostot, sähkö- ym. yhteydet ovat hyödynnettävissä mahdollisimman tehokkaasti. Yleisenä tavoitteena on, että verkostojen ulottuvilla olevat kiinteistöt liittyvät kunnallisteknisiin verkostoihin.

Keskeinen lähtökohta on myös mahdollisimman tehokas tukeutuminen olevaan tieverkkoon. Uusia rakennuspaikkoja ei osoiteta esim. rautatien kriittisille melualueille. Venevalkamia osoitetaan sinne, missä on tarvetta ja mitkä ovat helposti saavutettavissa.

Palvelut, elinkeinot

Niin kirkonkylän taajama-alueella kuin sen ulkopuolisilla ranta-alueilla tavoitteisin kuuluu osaltaan tukea niin julkisten kuin yksityistenkin palvelujen säilyttämistä. Maa- ja metsätalouden harjoittamisen kannalta tarpeellista toimintaa ei yleiskaavalla tulla rajoittamaan.

Virkistyskäyttö

Yleiskaavalla pyritään osoittamaan riittävä määrä rakentamattomia alueita luonnossa liikkumiseen ja vesiliikenteelle. Valtaosin virkistäytyminen ja ulkoilu voi toteutua jokamiehen oikeudella varsinkin metsätalousalueilla.

Luonto- ja kulttuuriympäristön suojelu ja maisemanhoito

Luonnonympäristön suojelun kannalta keskeistä on turvata arvokkaiden alueiden ja erilliskohteiden säilyminen lähiympäristöineen riittävän laajoilla aluevarauksilla ja myös kaavamääräyksillä.

Luontoselvityksessä on selvitetty suunnittelualueen luonnon kannalta arvokkaat alueet. Kokonaan rakentamattomiksi tulisi jättää uhanalaisten ja harvinaisten eliölajien todetut elinpaikat.

Yleensä luonnonarvoiltaan merkittäviä alueita ovat tulvarannat, luonnontilaiset suot, kalliokasvilisuus, jokien suualueet, lähteet ja lähteiköt, rehevät lahdet ja ruohikot.

Yleiskaavasuunnittelun tavoitteena on ohjata tulevaa maankäyttöä siten, että luonnolle aiheutuvat haittavaikutukset jäävät mahdollisimman vähäisiksi.

Rakennetun ympäristön kannalta tärkeää on turvata monimuotoinen ja eri aikakausista kertova kulttuuriympäristö.

Rakentamisen sijoittamisessa pyritään huomioimaan maisema-arvojen säilyttäminen. Maisemallisesti arvokkaita kohteita ovat esim. laaja-alaiset vaaramaisemat yhtenäisine viljelyalueineen, vaarakylät ja jokimaisemat sekä moninaiset, maisemallisestikin merkittävät suoalueet.

Kaavaratkaisuilla voidaan ohjata maisema-arvojen huomiointia myös rakennettavilla alueilla. Lähtökohtana on uuden rakentamisen sovittaminen kulttuuri- ja maisema-arvot huomioon ottaen.

Kulttuurimaiseman osalta keskeisiä tavoitteita ovat alueen elinvoimaisuuden säilyttäminen ja parantaminen, viljelymaiseman avoimuuden säilyttäminen, luonnon monimuotoisuuden, ekologisen kestävyyslisääminen sekä retkeily- ja esim. kulttuurimatkailun edistäminen.

5 Osayleiskaava ja sen perustelut

5.1 Yleisperustelut

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, maakuntakaavan ja paikallisen tason tavoitteet huomioidaan yleiskaavassa mm. seuraavasti:

- Yleiskaavassa korostuu valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden osalta ensisijaisesti tavoite edistää taajamien ja maaseudun vuorovaikutusta mm. kiinnittämällä huomiota oleviin rakenteisiin ja näiden hyödyntämiseen.
- Maakuntakaavan aluetta koskevat suunnittelumääräykset - "Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee edistää yhteiskuntarakenteen eheyttämistä ja ottaa huomioon taajaman laajentumis- ja kehittämistarpeet, virkistys- ja vapaa-ajanverkostojen jatkuvuus sekä maisemarakenteen ja kulttuuriympäristön erityispiirteet. Maaseutuelinkeinojen kannalta hyvät peltoalueet tulee turvata muulta rakentamiselta" sekä "Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa alueita tulee kehittää maakunnan keskeisimpinä matkailun ja virkistyksen, vapaa-ajan, luonnon ja kulttuurin sekä tapahtumien vetovoima-alueina. Suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota luontomatkailun, matkailuelinkeinojen, vapaa-ajan toimintojen ja muiden palvelujen kehittämisedellytyksiin. Suunnittelussa on lisäksi otettava huomioon alueiden ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti hallittu kasvu" - toteutuvat esitettyssä yleiskaavaratkaisussa.
- Kaava tukee maakuntakaavan tasapainoisen aluerakenteen sekä vetovoimaisen asuin- ja vapaa-ajan ympäristön tavoitetta.
- Kaavaratkaisun perusteet eivät ensisijaisesti ole määrällisissä tarpeissa vaan ennen kaikkea laadukkaan ja kysyntää vastaavan maankäytön mahdollistamisessa.
- Taajama-alueelle on yleiskaavassa osoitettu laaja-alaisesti keskustatoimien (C) aluevarauksia. Kyseinen merkintä mahdollistaa useita vaihtoehtoisia keskustaan soveltuvia maankäyttöratkaisuja. Yksityiskohtaisemmille, hankekohtaisille ratkaisuille jää siten enemmän ns. pelivaraa harkittavaksi asemakaavalla. Yleiskaava tukee Ilomantsin kirkonkylän kokonaisrakenteen eheyttämistä. Kirkonkylän ollessa kehittyvä ja vetovoimainen - luo se puitteet myös palvelurakenteen säilymiselle.
- Yleiskaavaratkaisun mukainen uusi maankäyttö tukeutuu olevaan yhdyskuntarakenteeseen, päätieverkostoon ja kunnallisteknisiin verkostoihin.
- Yleiskaavaratkaisu monipuolistaa ja eheyttää alueen maankäytöllistä rakennetta.
- Taajaman ulkopuolisten ranta-alueiden osalta nyt laadittu yleiskaava on nykyisen lainsäädännön pohjalta tarkoituksen mukaisin menettely. On perusteltua, että alueella maankäyttö- ja rakennuslain mahdollistavaa rakentamista ja rakennuslupamenettelyä ohjataan kokonaisrakenteellisen tarkastelun pohjalta, sen sijaan, että rakentamismahdollisuudet ratkaistaisiin yksittäin tapauskohtaisesti ilman kokonaistarkastelua.
- Tämä, mm. ympäristöarvot ja maanomistajien / emätilojen kesken tasapuolinen kohtelu huomioon ottava, kokonaistarkastelu on suoritettu yleiskaavaprosessin muodossa. Yleiskaavan

merkitys on toimia, nyt kyseessä olevan maaseutumaisten ranta-alueiden, maankäytön kehittämisen suunnitelmallisena ohjausvälineenä.

- Kaavaluonnoksen valmistelun aikana on järjestetty maanomistajille neuvottelupäivien muodossa mahdollisuus keskustella maankäyttöratkaisuista henkilökohtaisesti suunnittelijoiden kanssa.
- Kaavassa on huomioitu viherverkostoon liittyvät aluevaraukset huomioiden eri reittien yhteystarpeet. Viheraluevarauksissa on huomioitu myös ekologisten yhteyksien säilyminen.
- Kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaat kokonaisuudet ja rakennuskohteet sekä luontoarvot on tunnistettu kaavaratkaisuissa ja edistetty niiden säilymistä.
- Ympäristöllensä mahdollisesti haitalliset tekijät (mm. melua synnyttävät toiminnot) on huomioitu ja tuotu kaavamerkinnöin tietoisuuteen, uusia asuin- tai loma-asuinalueita ei ole osoitettu melualueille.
- Pohjavesialueiden turvaamiseksi on osoitettu tarvittavat kaavamerkinnät ja -määräykset

5.2 Kokonaisrakenne

Nykyinen kirkonkylän keskusta-alue täydennysrakentuu tarpeen mukaan. Alueella tapahtuva rakentaminen on eheyttävää, määrältään vähäistä täydennysrakentamista ja kulttuuriarvoja kunnioittavaa. Taajaman jo asemakaavoitetut asuinalueet jatkavat täydennysrakentumistaan kulloisenkin ajankohdan kysynnän mukaan. Työpaikka-teollisuusalueet sijaitsevat keskitetysti Ilomantsin taajaman kaakkoispuolella, sijoittuen puutavaraterminaali-/puutavaran kuormausalueen ja radan molemmin puolin.

Yleiskaava määrittelee ranta-alueiden säilyvän jatkossakin haja-asutusluonteisina rakentamisalueina. Ilomantsin kirkonkylän taajaman läheisillä hajarakentamisluonteisilla ranta-alueilla, mahdollistetaan myös ympärivuotinen asuinrakentaminen. Näillä alueilla myös olevien mökkien muuttamista asuinkäyttöön tuetaan kaavallisesti.

Yleiskaavassa korostetaan viherväylästä jatkuvuutta taajamarakenteen sisällä. Viherverkostoa on perusteltua ylläpitää siten, että reitit säilyvät nykyisenkaltaisesti katkeamattomina kokonaisuuksina. Nykyinen taajamarakenne mahdollistaa viherverkoston toteuttamisen ”kustannustehokkaasti” siten, että se voi palvella yhteisesti kaikkia taajamaympäristössä toimijoita – koululaiset ja asukkaat mukaan lukien.

Taajamakuvallisesti yleiskaava mahdollistaa tunnistettujen kulttuuriarvojen säilyttämisen, osin rakennusten ja muinaismuistojen suojelun / suojelusuositusten muodossa ja osin maisemallisesti arvokkaiden miljöiden säilymisen muodossa. Myös luontoarvot on tunnistettu ja merkitty niille soveltuvin merkinnöin.

Kaava-alueella Kirkonkylän eteläosaan ja Sonkajan alueen itäpuolelle – ulottuu merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö, maiseman vaalimisen kannalta maakunnallisesti tärkeä Ilomantsinjärven vaaramaisema alue. Kaava-alueen länsiosassa sijaitsee Sonkajan valtakunnallisesti arvokas maisema-alue.

Valtakunnallisesti merkittäviä rakennetun kulttuuriympäristön kohteita kaava-alueella ovat Ilomantsin kirkonkylällä sijaitsevat Ilomantsin Pappilanvaaran alue, Pappilanvaarakirkko-alue ja Ilomantsin Kauppatien ja Kotimäen alue. Lisäksi pohjoisosassa sijaitsee Mekrijärven kylä ja Sissolan talo sekä lännessä Sonkajan itäpuolella Salpalinja-alue.

Hajarakentamismahdollisuuksien ohella on otettu huomioon myös tiedossa olevat erityiset ympäristöarvot. Merkityksellisimmät luonnonsuojeluun liittyvät arvot sijaitsevat kaava-alueen pohjois-, keski- ja itäosissa.

Pohjois-itäosassa sijaitsevat Petkeljärvi-Putkelanharju rantojen suojeluohjelma- ja Natura 2000-alue (SCI), Korvinsuon soidensuojeluohjelma-alue, yksityismaiden Korvinsuo 1-6, Tikkametsä ja Papinlamminsuon luonnonsuojelualueet, Korvinsuo-Parilamminsuon Natura 2000-alue (SCI) sekä Likoniemen erityisesti suojeltavan lajin suojelualue. Valtakunnallisesti arvokkaita geologisia muodostumia ovat alueen pohjoisosassa sijaitsevat Mekrijärven tuulimuodostuma ja Putkelan tuulikerrostuma.

Alueen itäisessä-keskisessä osassa sijaitsee Maakuntakaava 2040 1.vaiheen kaavaluonnoksessa esitetty luonnonsuojelualuevaraus Kätkjärven kaakkoispuolen suot.

Vedenhankintaa varten tärkeitä ja soveltuvia pohjavesialueita sijaitsee kaava-alueen länsiosassa Sonkaja, itäosassa Mekrijärvi ja Putkela sekä kirkonkylän eteläpuolella Tuomaanlähde.

5.2.1 Vaihtoehtotarkastelu

Suunnittelualan maankäytön kokonaisrakenne on jo aikaisemmin hyvin pitkälle muotoutunut. Varsinaisia vaihtoehtoisia maankäyttöratkaisuja ei ole ollut tarve sinänsä tarkastella.

5.3 Rantarakentaminen

Ilomantsin kirkonkylän ulkopuolisten rantojen rakennusoikeudet on määritelty suunnittelulle asetettujen tavoitteiden ja mitoitusperusteiden mukaisesti.

Nykytilanteeseen nähden yleiskaava mahdollistaa ranta-alueiden rakennuspaikkamäärän lisääntymisen noin 50 % verran.

Ranta-alueiden rakentamismäärä muodostuu seuraavaksi:

Kaava-alueen järvien ym. rantaviivan pituus km		Kaava-alueen jo- kien kokonaispi- tuus km	Rantojen rakennuspaikat kpl		
Todelli- nen	Muunnettu		Nykyiset	Uudet	Yhteensä
100.6	62.3	32	181	107	288

5.4 Asuinalueet

Kokonaisrakenteen kuvauksen mukaisesti yleiskaavassa on osoitettu olevien asuinalueiden ohella osittain toteutuneita ja kokonaan uusia asuinalueita. Taajama-alueilla asuinrakentamisen yksityiskohtaiset ratkaisut tullaan määrittelemään alueille vaihteittain laadittavilla asemakaavoilla kulloisenkin tarpeen mukaisesti.

Yleiskaavaan rajattujen asemakaavoitettavien taajama-alueiden ulkopuoleisilla haja-asutusluonteisilla alueilla rakennuspaikat on todettu yksiselitteisinä aluevarauksina. Uutta rakentamista näille alueille, ranta-alueita lukuun ottamatta, ei ole osoitettu. Haja-asutusrakentaminen tulee jatkossakin tapahtumaan rakennusjärjestyksessä määriteltujen periaatteiden mukaisesti.

5.4.1 Aluevarausmerkinnät

Asutuksen osalta on käytetty seuraavia kaavamerkintöjä.

Asuinalue (myös kerrostalot mahdollisia) (A)

Merkinnällä on osoitettu nykyiset kerrostaloalueet keskustan yhteydessä.

Asuin- ja liiketilojen alue (AL)

Merkinnällä on osoitettu nykyiset asuin- ja liiketilojen alueet Ilomantsin keskustassa.

Asuin- ja teollisuusalue, jolla yritystoiminta ei saa aiheuttaa erityisiä ympäristöhäiriöitä (ATY)

Merkinnällä osoitetaan asumiseen ja teollisuudelle tarkoitettuja alueita taajama-alueella, Enontien länsipuolella.

Pientalovaltainen asuinalue (AP)

Merkinnällä on osoitettu kaikki asemakaavoituksen piiriin kuuluvat olevat ja uudet rivitalo- ja omakotitaloalueet. Alueiden tarkempi määrittely joko rivitalo- tai omakotitalorakentamiseen ratkaistaan asemakaavoituksen yhteydessä. Kaava-alueen uudet ja olevat asuinpientaloalueet on osoitettu tällä merkinnällä.

Erillispientalojen asuinalue (asemakaava-alueen ulkopuolella) (AO)

Alue on tarkoitettu erillispientalojen rakentamiseen. Asemakaava-alueen ulkopuolella rakennuspaikalle saa rakentaa yhden tai kahden huoneiston enintään kaksikerroksisen asuinrakennuksen, saunan ja tarvittavia varasto-, huolto- tms. rakennuksia. Rakennuspaikan kokonaisrakennusoikeus ranta-alueilla on 350 k-m². Muualla haja-asutusalueilla rakennusjärjestyksen mukainen.

Tätä merkintää on käytetty asemakaava-alueiden ulkopuolisten, haja-asutusluonteisten yksittäisten erillispientalotonttien osalta. Rakennusluvut näille rakennuspaikoille voidaan myöntää suoraan yleiskaavan pohjalta.

Maatilojen talouskeskusten alue (AM)

Alue on varattu maatilojen talouskeskuksille. Alueelle saa sijoittaa maa- ja metsätaloutta sekä ja siihen soveltuvia elinkeinoja palvelevaa rakentamista asuin-, tuotanto- ja talousrakennuksineen. Talouskeskuksen yhteyteen saa rakentaa enintään kaksi kaksiasuntoista asuinrakennusta ja rantaan rajautuessaan rantasaunan. Alueen kokonaisrakennusoikeus on 500 k-m².

Merkinnällä on osoitettu nykyiset alueella olevat maatilojen talouskeskukset.

Loma-asuntojen alue (RA)

Alue on tarkoitettu loma-asuntojen rakentamiseen. Alueelle saa sijoittaa enintään yksiasuntoisia loma-asuntorakennuksia ja lisäksi yhden erillisen saunan rakennuspaikkaa kohti sekä tarvittavia talousrakennuksia. Rakentamisen tulee sopeutua ympäristöön, maastonmuotoihin ja rantamaisemaan. Rakennuspaikan kokonaisrakennusoikeus on 250 k-m².

Merkinnällä on osoitettu tavanomaiset ranta-alueilla sijaitsevat loma-asuntojen olevat ja uudet rakennuspaikat.

Ympäristöllisesti aralle alueelle sijoittuva loma-asuntoalue (RA-1)

Alue on tarkoitettu loma-asuntojen rakentamiseen. Alueelle saa sijoittaa enintään yksiasuntoisia loma-asuntorakennuksia sekä niihin liittyviä talousrakennuksia. Rakentamisen tulee sopeutua ympäristöön, maastonmuotoihin ja rantamaisemaan. Rakennuspaikan kokonaisrakennusoikeus on 120 k-m².

Merkinnällä on osoitettu pienissä saarissa tai luonnonympäristön kannalta muutoin maisemallisesti herkillä ja arvokkailla alueilla sijaitsevat loma-asuntojen rakennuspaikat.

Loma-asuntojen alue, jolla tulee huomioida mahdolliset meluhaitat (RA-2)

Alue on tarkoitettu loma-asuntojen rakentamiseen. Alueelle saa sijoittaa enintään yksiasuntoisia loma-asuntorakennuksia ja lisäksi yhden erillisen saunan rakennuspaikkaa kohti sekä tarvittavia talousrakennuksia. Rakentamisen tulee sopeutua ympäristöön, maastonmuotoihin ja rantamaisemaan. Rakennuspaikan kokonaisrakennusoikeus on 250 k-m².

Putkelan ampumaradan aiheuttamalla mahdollisella haitallisella melualueella rakennuspaikkojen ja rakennusten suunnittelussa tulee ottaa huomioon valtioneuvoston antamat ulko- ja sisämelua koskevat ohjeet.

5.4.2 Aluevarausmerkinnät

Osayleiskaavassa on käytetty seuraavia palveluihin ja yritystoimintoihin liittyviä aluevarauksia ja merkintöjä.

Keskustatoimintojen alue (C)

Merkinnällä on osoitettu Ilomantsin kirkonkylän keskusta-alue. Merkintä mahdollistaa kaiken keskusta-alueelle soveltuvan maankäytön kuten julkiset ja yksityiset palvelut, kaupat, liikeyritykset, majoitustilat, ravintolat, myös soveltuvan asumisen.

Palvelujen ja hallinnon alue (P)

Merkinnällä on osoitettu yksityisten palvelujen alueita, esim. entisen kuntoutuskeskuksen alue Ilomantsinjärven rannalla.

Palvelujen- ja liiketoimintojen alue (PK)

Merkinnällä osoitetaan erilaisia keskustapalveluita.

Julkisten palvelujen ja hallinnon alue (PY)

Merkinnällä on osoitettu julkisia ja hallinnollisia palveluita, esim. kirkot, kunnantalo.

Teollisuus- ja varastoalue (T)

Teollisuus- ja varastoalueet sijoittuvat nykyisen mukaisesti kirkonkylän kaakkoispuolelle, Ilomantsin radan liikennepaikan luoteis- ja kaakkoispuolille.

Teollisuusalue, jolle ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia (TY)

Toimintojen ohjaaminen ja toteutus tulee suunnitella siten, ettei teollisesta toiminnasta aiheudu merkityksellisiä ympäristöhaittoja lähialueiden muulle maankäytölle.

Nämä teollisuusalueet sijoittuvat kirkonkylän taajama-alueelle.

Matkailupalvelujen alue (RM)

Alue varataan lomakeskuksille, lomakylille, loma-asunnoille ja muille matkailua palveleville toiminnoille. Mikäli alueelle suunnitellaan uutta rakentamista, tulee alueelle laatia ranta-asema-kaava.

Merkinnällä (P/RM) on osoitettu Mekrijärven entinen tutkimusaseman alue, nykyisin matkailukäytössä.

5.5 Virkistys- ja ulkoilualueet

Osayleiskaavassa on käytetty seuraavia virkistys- ja ulkoilualuemerkintöjä.

Virkistysalue (V)

Merkinnällä on osoitettu taajamarakenteen puistomaiset ja eri maankäyttömuotoja toisistaan jaottelevat lähivirkistysalueet. Tarkempi jaottelu eri virkistysalueisiin tehdään asemakaavoituksen yhteydessä. Tavoitteena on koko taajama-alueen kattava yhtenäinen ja jatkuva viherverkosto ulkoilureitteineen.

Virkistysalue, jolla sallitaan rantasaunan rakentaminen (V-1)

Merkinnällä osoitetaan virkistysalueeksi osoitettu ranta-alue Sonkajan kylässä, jonne sallitaan rantasaunan rakentaminen.

Urheilu- ja virkistyspalvelujen alue (VU)

Merkinnällä on osoitettu urheilukenttä.

Uimaranta-alue (VV)

Merkinnällä on osoitettu alueen uimarannat, esim. Sonkajanjärven rannalla.

Retkeily- ja ulkoilualue (VR)

Merkinnällä on osoitettu alueella ulkoiluun ja retkeilyyn liittyvät alueet.

Merkinnällä osoitetaan Mekrijärven rannalla sijaitsevat retkeilyyn liittyvät nuotiopaikka-alueet.

5.6 Liikenneverkosto

Yleiskaava-alueen maankäyttö tukeutuu olevaan katu- ja päätieverkostoon.

Liikennemäärät eivät yleiskaavassa osoitetun uuden maankäytön johdosta juurikaan lisäännä. Kyse on tavanomaisesta taajamarakenteen sisäisestä liikenteestä.

Kirkonkylän taajaman pohjoisreunan Kurenkankaan alueella seututien 514 varrella on todettu kevyenliikenteen yhteystarve nykyisestä kevyenliikenteen väylästä eteenpäin noin 1.5 km matkalla. Alueella maastokumpareet aiheuttavat katvealueita tien varrelle kulkeville ja kääntyvälle kevyelle liikenteelle. Liikenneturvallisuuden parantamiseksi kevyenliikenteen jatkaminen on perusteltua.

Rautatieliikenteen alue (LR)

Merkinnällä on osoitettu Ilomantsin rata sekä liikennepaikka ja puutavaraterminaali/puutavaran kuormaus-paikka Ilomantsi

Venevalkama-alue (LV)

Merkinnällä on osoitettu alueella sijaitsevat venevalkamat.

5.7 Erityisalueet

Erityisalueina yleiskaavaan on merkitty nykyiset **yhdyskuntateknisen huollon alueet (ET), ampuma-alueet (EA), hautausmaat (EH), suojaviheralueet (EV)** teiden varsilla ja tori on osoitettu omilla merkinnöillään.

Maakunnallisesti merkittävän pääsähkolinjan yhteystarve (sijainti periaatteellinen)

Merkinnällä on osoitettu maakuntakaavaan merkitty pääsähkolinjan yhteystarve lännen suunnasta kirkonkylälle, jatkuen aina Pampaloon asti.

Teoreettinen ampumarata-alueiden melualue ($L_{\text{almax}} > 65\text{dB}$) (me/ea)

Melualueelle sijoittuvien toimintojen yksityiskohtaisessa maankäytön suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ottaa huomioon valtioneuvoston antamat ulko- ja sisämelua koskevat ohjeavot. Alueelle ei tule osoittaa melun haitoille herkkää toimintaa.

Merkinnällä on osoitettu Putkelan ja keskustan ampumaratojen melualueet.

Maa-ainesten ottoon soveltuva alueenosa (eo)

Maa-ainesten ottamisen tulee perustua maa-aineslain mukaiseen ottamissuunnitelmaan ja maa-aineslupaun, jossa määrätään myös alueen suunnitelmallisesta jälkihoidosta.

- Törönsärkkä, soranottoalue (osoitettu Pohjois-Karjalan maakuntakaavassa 2040)

5.8 Kulttuuriarvot

Kaavanlaadinnassa on otettu huomioon alueen rakennuskulttuuriarvot, jotka perustuvat aikaisempiin tietoihin ja kaavan laadinnan aikana tehtyihin selvityksiin.

Rakennuskulttuurin, sotahistorian ja muinaismuistojen kannalta merkittävät kohteet ja alueet on osoitettu kaavakartalla **SRK-, SRK-1, SRS, SR, SR-1, SH-, SM- ja S-** merkinnöin. Ns. kulttuuri-maisema-alueet on osoitettu kaavakartalla **rky-, ma/vk-, ma/m-, ma/vaara-** ja **ma/p-**aluemerkinnöin.

Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY2009 (rky)

Rakentamisessa ja muissa toimenpiteissä tulee ottaa huomioon alueelle sijoittuvat kulttuuriympäristölliset ja maisemalliset arvot. Alueella tapahtuva uudis- ja korjausrakentaminen ja muut suoritettavat toimenpiteet on sopeutettava rakennetun kulttuuriympäristön ominaispiirteisiin, taajama- ja kyläkuvallisiin sekä kulttuurihistoriallisiin ja maisemallisiin arvoihin. Erityistä huomiota tulee kiinnittää rakennusten sijoitteluun, mittakaavaan, mittasuhteisiin ja materiaalivalintoihin. Toimenpiteistä tulee kuulla museoviranomaista.

RKY 2009 -kohteet inventointialueella ovat:

- 63. Salpalinja, Sonkajan kiviasteet
- 100. Ilomantsin Pappilanvaara (2-osainen alue. Sisältää Iljan kirkon maisema-alueen)
- 102. Kauppatien ja Kotimäen alue
- 110. Mekrijärven kylä ja Sissolan talo

Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue (ma/vk)

Alueen suunnittelussa ja rakentamisessa on varmistettava, että valtakunnallisesti merkittävät maiseman arvot säilyvät. Toimenpiteistä tulee pyytää museoviranomaisen lausunto.

- 117. Sonkajan maisema-alue

Maakunnallisesti arvokas maisema-alue (ma/m)

Alueen suunnittelussa ja rakentamisessa on varmistettava, että maakunnallisesti merkittävät maiseman arvot säilyvät. Uusi rakentaminen tulee sopeuttaa olemassa olevaan rakennuskantaan. Toimenpiteistä tulee pyytää museoviranomaisen lausunto.

- Mekrijärven kylämaisema

Vaaramaisema (ma/vaara)

Alueen suunnittelussa ja rakentamisessa on varmistettava, että maakunnallisesti merkittävät vaaramaiseman arvot säilyvät. Uuden rakentamisen tulisi soveltua perinteiseen vaaramaisemarakentamiseen. Merkittävistä toimenpiteistä tulee pyytää museoviranomaisen lausunto.

Merkinnällä on osoitettu merkittäviä kylämaisia, vaaramaisema-alueita.

Tällä merkinnällä on osoitettu seuraavat maakunnallisesti huomionarvoiset vaaramaisemakokonaisuudet:

- Ilomantsijärven vaaramaisemakokonaisuus
- 106. Pahkavaaran kulttuurimaisema
- 108. Kuuksenvaaran kulttuurimaisema / Ikolanmäki
- 109. Heinävaaran kulttuurimaisema
- 111. Meskenvaaran kulttuurimaisema
- 116. Väyrynvaaran kulttuurimaisema

Perinnemaatilamaisema (ma/p)

Alueen maankäytössä ja rakentamisessa on huomioitava perinteisen maatilamaiseman vaaliminen, kulttuuriarvojen turvaaminen ja alueen ominaispiirteiden säilyttäminen. Merkittävistä toimenpiteistä tulee pyytää museoviranomaisen lausunto.

Tällä merkinnällä on osoitettu seuraavat huomionarvoiset perinteiset maatilamaisemakokonaisuudet Ilomantsin kirkonkylän alueella:

- 103. Hassilan kulttuurimaisema
- 104. Parppeinvaara, Rajakenraalin maja ja museorakennukset
- 105. Kuikanniemen alue

Kirkkolain (1054/1993) 14 luvun 5 § nojalla suojeltu rakennus tai rakennelma (SRK)

Rakennukseen tai rakennelmaan kohdistuvissa toimenpiteissä on kuultava museoviranomaista.

Merkinnällä on osoitettu seuraavat kohteet:

- 1) Ilomantsin ev.lut. kirkko. Sekä rakennukset: ev.lut. kirkon kellotapuli, Molanderien hautakammio ja Hjerppen hautakammio.

Laki ortodoksisesta kirkosta 11 luvun 116 § perusteella suojeltu rakennus tai rakennelma (SRK-1)

Rakennukseen tai rakennelmaan kohdistuvissa toimenpiteissä on kuultava museoviranomaista.

- 2) Ilomantsin ortodoksinen kirkko, Pyhän profeetta Elian kirkko

Rakennussuojelulain nojalla suojeltu kohde (SRS)

Merkinnällä osoitetaan rakennussuojelulailla suojeltu rakennus/kohde/rakennusryhmä/ alue. Aluetta koskevat suojelumääräykset on annettu aluetta koskevassa rakennussuojelulain mukaisessa suojelupäätöksessä. Alueen ympäristön historialliset ominaispiirteet tulee säilyttää suojelupäätöksen määräysten mukaisesti.

- 3) Sissola, runonlaulajan kotitalo
- 4) Mekrijärven kylän ent. kansakoulu

Rakennussuojelukohde, jolla on valtakunnallista, maakunnallista, tai paikallista merkitystä (SR) Merkinnän yhteydessä oleva kohdenumero viittaa kaavaselostuksen kohdeluetteloon.

Suunnittelumääräys: Alueen tai kohteen suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kohteen kulttuuriympäristöarvojen säilymistä. Maankäyttö- ja rakennuslain 41 §:n nojalla määrätään, että alueella olevia rakennuksia tai rakennelmia ei saa purkaa eikä niiden ulkoasua saa muuttaa siten, että niiden kulttuurihistoriallisesti arvokas luonne turmeltuu. Kohteisiin kohdistuvista toimenpiteistä on kuultava museoviranomaista.

Seuraavat rakennukset on osoitettu SR-merkinnöillä:

- 5) Kirkkotie 17, Ortodoksinen pappila (kohteet 57.-60.). Sekä Ortodoksinen pappilan navetta, Ortodoksinen pappilan aitta, Ortodoksinen pappilan sauna
- 6) Kappalaisentie 2, Pikkupappilan päärakennus, Iljala. Sekä Pikkupappilan aitta
- 7) Papintie 1, Isopappila. Sekä Isopappilan riihi
- 8) Kauppatie 45
- 9) Ruskosillantie 35, ent. Kanttorila
- 10) Varisvaaran hautausmaan ruumissuoja
- 11) Sonkajan kylätalo
- 12) Nyppylävaaran navetta ja riihi
- 13) Simanantie 9, ent. ortod. kanttorila, Skiitta (kaikki rakennukset)
- 14) Sissipolku 1a-1f, ent. rajavartiosto asuinrakennuksineen
- 15) Ruskosillantie 19
- 16) Kauppatie 26, Kotiteollisuusneuvonta-asema. Sekä Asuinrakennus, (ns. Punainen tuppa), Piharakennus, Sauna
- 17) Kirkkotie 18, Ent. II kunnanlääkärin virkatalo (Tohtorila). Sekä Lääkärin virkatalon renkitupa
- 18) Kirkkotie 20, Vanha apteekki, Apteekkarila, Rohtola. Sekä Vanhan apteekin talousrakennus
- 19) Katri Valan tie 1b, Kotimäen koulu (yläkoulu, 1krs). Sekä Katri Valan tie 1a, Kotimäen koulu (alakoulu, 2krs), Katri Vala-keskus ja Katri Valan tie 1, Kotimäen koulun aittarakennus
- 20) Yhtiöntie 8, Kansallistalo. Sekä Kansallistalon piharakennus
- 21) Ylätie 24a, Kunnalliskoti, Vaahtera. Sekä Kunnalliskodin ruoka-aitat
- 22) Ortodoksinen lainajyvästön viljamakasiini
- 23) Kuikanniementie 5a, Kuikanniemen asuinrakennus. Sekä Kuikanniemen talousrakennus, Kuikanniemen aitta, Kuikanniemen navetta, Kuikanniemen sauna, Kuikanniemen riihi
- 24) Kuuksenvaaran entinen koulu

Rakennussuojelukohde, jolla on paikallista merkitystä. (SR-1)

Suositus: Rakennuksia ei tule ilman pakottavaa syytä purkaa, eikä niiden ulkoasua ja kohteen lähiympäristöä muuttaa siten, että niiden kulttuurihistoriallisesti tai maisemakuvan kannalta arvokas luonne turmeltuu. Merkinnän yhteydessä oleva kohdenumero viittaa kaavaselvityksen kohdeluetteloon. Kohteisiin kohdistuvista toimenpiteistä on kuultava museoviranomaista.

Merkinnällä on osoitettu rakennuskulttuuriselvityksen luokan II-kohteet.

- 25) Kauppatie 41, ent. PK-osuuskauppa
- 26) Kauppatie 43, ent. Enso-Gutzeitin asuinrakennus
- 27) Kauppatie 9, Kino Mantsi
- 28) Ylätie 12, Hassilan vanha asuinrakennus. Sekä Hassilan kauppa asuinrakennus, Hassilan navetta, Hassilan vilja- ja vaateaitat
- 29) Simanantie 7, Vanha ortodoksinen pappila. Sekä Vanhan ortodoksinen pappilan piharakennus
- 30) Ikonmäentie 4, Mallitalo
- 31) Kirvesvaarantie 20a, Alapiha
- 32) Möhköntie 3f, ent. maatalousoppilaitoksen henkilökunnan asuinrakennus
- 33) Kauppatie 32 b
- 34) Kauppatie 38
- 35) Kauppatie 42
- 36) Kauppatie 33, Vapaa-srk rukoushuone
- 37) Kauppatie 3
- 38) Henrikintie 6
- 39) Lieponvaara, Vaarala

- 40) Pyhän ristin tsasouna Sonkajassa
- 41) Mantsintie 19
- 42) Savotantie 1
- 43) Kalevalantie 25
- 44) Ylätie 59
- 45) Ylätie 38b
- 46) Kerälänvaarantie 10a
- 47) Parppeivaaran museorakennukset
- 48) Rajakenraalin maja

Muinaismuistolain (295/1963) rauhoittama kiinteä muinaisjäännös (sm) (kohdenumero viittaa kaavaselostukseen, muinaisjäännösselvityksen numerointi)

Kohteen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kaivaminen on kielletty. Kohdetta koskevista suunnitelmista on pyydettävä museoviranomaisen (Museovirasto tai alueellinen vastuumuseo) lausunto.

Merkinnällä on osoitettu muinaismuistospelvityksessä (katso kohta 3.2 Muinaisjäännösinventointi) todetut kohteet:

1. Hutuniemi	kivikautinen asuinpaikka
2. Hutuniemi 2	historiallinen asuinpaikka
3. Kirkonkylä Kirkonpelto	historiallinen asuinpaikka
4. Kirkonkylä Pappilanvaara	historiallinen hautapaikka
5. Synnytyslaitos	kivikautinen asuinpaikka
6. Mekrijärvi Lukansuo 1	historiallinen asuinpaikka
7. Mekrijärvi Lukansuo 2	historiallinen asuinpaikka
8. Mekrijärvi Riihisärkkä	historiallinen asuinpaikka
9. Mekrijärvi Sissola	historiallinen asuinpaikka
11. Ristiniemi	kivikautinen asuinpaikka
12. Hilpansaari	hautaus rautakautinen
13. Mösonaho	hautaus rautakautinen
14. Hietaniemi	kivikautinen asuinpaikka
17. Tervasniemi	esihistoriallinen asuinpaikka
18. Tervaslahdenniemi	historiallinen asuinpaikka
20. Hyypienniemi	hautaus rautakautinen
21. Ryökkylä Viikatekivi	historiallinen asuinpaikka
22. Tytärniemi	kivikautinen asuinpaikka
24. Likoniemi	kivikautinen asuinpaikka
25. Putkela Ihanus	hautaus historiallinen
26. Kuuksenvaara Kalmistopelto	hautaus historiallinen
27. Havukkakallio	historiallinen varustus
28. Pötönniemi	kivikautinen asuinpaikka
29. Kokonniemi 1	kivikautinen asuinpaikka
30. Kirkonkylä Kokonniemi	hautaus historiallinen
31. Kuikanniemi	historiallinen asuinpaikka
32. Ruukinniemi	kivikautinen asuinpaikka
33. Hutunniemi 3	historiallinen asuinpaikka
34. Sonkaja Autio	hautaus historiallinen
40. Eetunniemi	maatalous historiallinen
43. Sonkaja Myllymökki	valmistus historiallinen
44. Ilomantsinjoen Niska	asuinpaikka historiallinen
45. Salmenniitty 3	esihistoriallinen asuinpaikka
46. Tervaslahti N	esihistoriallinen asuinpaikka
67. Kirkonkylä Satama	satama historiallinen
73. Meskenlahti NW	ajoittamaton kivirakenne

Sotahistoriallinen kohde (Kohdenumero viittaa kaavaselostukseen) **(SH)**

Alueella olevia kohteita ei saa hävittää eikä niiden ulkoasua muuttaa siten, että niiden historiallisesti arvokas luonne turmeltuu. Kohteissa tehtäviin muutoksiin on oltava alueellisen vastuuseon lupa.

Merkinnällä on osoitettu muinaismuistoselevityksessä (katso kohta 3.2 Muinaisjäännösinventointi) todetut kohteet - II maailmansodan aikaisia puolustusvaruksia:

- 35. Sonkaja
- 47. Tetrilampi NE
- 48. Haukilampi
- 49. Volotinaho
- 50. Pitkäkangas NE
- 51. Tytärniemi 2
- 52. Tytärniemi 3
- 53. Kerälänlahti NE
- 54. Kerälänlahti
- 55. Perälä
- 56. Tervakangas
- 57. Tervahaudanmutka Luode
- 58. Tervahaudanmutka Etelä
- 59. Ilomantsinjoen yläjuoksu
- 74. Niemislampi NW
- 75. Haukilampi W
- 76. Suolampi W
- 77. Ruotti NE
- 78. Ruotti E
- 79. Volotinaho N
- 80. Tetrilampi S
- 81. Tytärilampi
- 82. Kartiskolahti SE
- 83. Viitavalkamo N
- 84. Viitavalkamo S
- 85. Papatinniemi S

Muu kulttuuriperintökohde (S)

Alueella olevia kohteita ei saa hävittää eikä niiden ulkoasua muuttaa siten, että niiden historiallisesti arvokas luonne turmeltuu. Kohteissa tehtäviin muutoksiin on oltava museoviraston lupa.

Merkinnällä on osoitettu muinaismuistoselevityksessä todetut mahdollisiksi muinaisjäännöksiksi luokitellut kohteet (kohdenumerointi muinaismuistoselevityksen mukainen):

joihin sisältyy historiallisen ajan hautapaikkoja (kohteet 37.-39.):

- 37. Sonkaja Lahti
- 38. Ryökkylä Niemelä
- 39. Putkela Turpeela

historiallisen ajan asuinpaikkoja:

- 60. Sonkaja Lehtoniemi N
- 61. Sonkaja Väyrynvaaara Varisvaara N
- 64. Sonkaja Tuomari
- 66. Sonkaja Autio E
- 68. Ryökkylä Ivananaho
- 69. Kuuksenvaara Pussila
- 70. Kuuksenvaara Savinala
- 71. Kuuksenvaara Ikola
- 72. Kuuksenvaara Suihkola N
- 62. Kuuksenvaara Suihkola S
- 63. Putkela Turpeela N
- 65. Putkela Turpeela S
- 86. Mekrijärvi Sissola W

sekä muu kohde (historiallisen ajan asuinpaikka, joka ollut muinaisjäännösrekisterissä mahdollinen muinaisjäännös):

- 36. Kuusela

5.9 Luontoarvot

Kaavanlaadinnassa on otettu huomioon alueen luontoarvot, jotka perustuvat kaavan laadinnan aikana tehtyihin selvityksiin ja olleisiin lähtötietoihin (katso kohta 3.3. Luontoselvitys).

Luonnonympäristö ja –kohteet

Luontoarvot on osayleiskaavassa huomioitu rakentamisalueiden kohdistamisessa sekä osoittamalla erityiset luontoarvot tarpeellisin kaavamerkinnoin.

Osayleiskaavassa on luonto- ja maisema-arvoista riippuen käytetty seuraavia kaavamerkintöjä:

Luonnonsuojelualue (SL)

MRL 41.2 §:n mukaisesti määrätään, että alueella ei saa suorittaa sellaisia toimenpiteitä, jotka saattavat vaarantaa alueen suojelullisia arvoja. Suojelumääräys on voimassa, kunnes alue on muodostettu luonnonsuojelulain mukaisesti suojelualueeksi, kuitenkin enintään 5 vuotta yleiskaavan voimaantulosta. Tämän jälkeen alueella on MRL 43 § 2 momentin mukainen rakentamisrajoitus ja MRL 128 § mukainen toimenpiderajoitus, kunnes alue on muodostettu luonnonsuojelulain mukaiseksi suojelualueeksi.

Ko. alueet ovat luonnonsuojelulain nojalla perustettuja tai perustettaviksi tarkoitettuja luonnonsuojelualueita.

Merkinnällä on osoitettu (kohdenumerointi luontoselvityksen mukainen):

- 4 Petkeljärvi-Putkelanharju (RSO070091), Rantojensuojeluohjelma-alue
- 6 Papinlamminsuon luonnonsuojelualue (YSA206654), Yksityismaiden luonnonsuojelualue
- 9 Tikkametsän luonnonsuojelualue (YSA239406), Yksityismaiden luonnonsuojelualue
- 10 Likoniemi (ERA201059), Erityisesti suojeltavan lajin suojelualue
- 13 Korvinsuon luonnonsuojelualue 1-6 (YSA202033, YSA203708, YSA204271, YSA204810, YSA204829, YSA205182), Yksityismaiden luonnonsuojelualue
- 15 Korvinsuo, (SSO070186) Soidensuojeluohjelma-alue

Lisäksi merkinnällä on osoitettu valtakunnallisesti arvokas soidensuojelun täydennysehdotukseen sisältyvä kohde, joka on myös linnustollisesti arvokas:

- Kätkäjärven kaakkoispuoliset suot (Aukeasuo, Pitkänlahdensuo)

Naturaverkostoon kuuluva alue (nat)

Toimenpiteillä alueella eivät saa heikentää Natura-alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja.

Merkinnällä on osoitettu (kohdenumerointi luontoselvityksen mukainen):

- 5 Petkeljärvi-Putkelanharju (FI0700044), Natura 2000-alue
- 12 Korvinsuo-Parilamminsuo (FI0700022), Natura 2000-alue (SCI)

Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue (luo-1)

Alueella on metsälain 1093/1996 10 § mukaisia tärkeitä elinympäristöjä ja / tai vesilain 2 luvun 11 §:n mukaisia suojeltuja vesiluontotyyppisiä sekä muita luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita elinympäristöjä. Alueella on voimassa MRL 43 §2 momentin mukainen rakentamisrajoitus. Alueen suunnittelussa ja toteuttamisessa on otettava huomioon alueen luontoarvot ja luonnon monimuotoisuus. Kohteen ominaispiirteitä ei saa toimenpiteillä heikentää.

Merkinnällä on osoitettu:

- Kaava-alueelle sijoittuu 196 kappaletta metsälain 10§:ssä tarkoitettua erityisen tärkeää elinympäristökuviota. (Avoin metsätieto). Kyseiset kohteet sijoittuvat siten, ettei ko. alueille kohdennu rakentamistoimenpiteitä. Muutamia rantarakennuspaikkoja sijoittuu kyseisille kohdille, kuitenkin siten, että varsinainen rakentaminen voidaan sijoittaa luo-kohteen ulkopuolelle.

Kaava-alueelta havaittujen uusien kohteiden kuvaukset. (Kohdenumerointi luontoselvityksen mukainen).

- Kohde 8. Lähde. Metsälain ja vesilain mukainen kohde. Lähteiköt on arvioitu Etelä-Suomessa erittäin uhanalaisiksi (EN) luontotyypeiksi.
- Kohde 11. Pahkavaaran lähde. Metsä- ja vesilain mukainen luonnontilainen lähde ja siitä laskeva noro. Lähteiköt on arvioitu Etelä-Suomessa erittäin uhanalaisiksi (EN) luontotyypeiksi.
- Kohde 13. Savilahden korpiräme. Korpirämeet on arvioitu Etelä-Suomessa erittäin uhanalaiseksi (EN) luontotyypeiksi.

Lisäksi merkinnällä on osoitettu valtakunnallisesti arvokkaat, soidensuojelun täydennysehdotukseen sisältyvät kohteet, jotka ovat myös linnustollisesti arvokkaita:

- Salmisuo
- Ilomantsinjärven suot

Muu arvokas elinympäristö, säilytettävä luonnontilaisena (luo-2) Alueella on luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita luontotyyppisiä tai lajien elinympäristöjä, jotka tulee säilyttää luonnontilaisina.

- Muita tärkeitä elinympäristökuvioita kaava-alueella on yhteensä 249 kappaletta. (Avoin metsätieto). Kyseiset kohteet sijoittuvat siten, ettei ko. alueille kohdennu rakentamistoimenpiteitä.

Kaava-alueelta havaittujen uusien kohteiden kuvaukset. (Kohdenumerointi luontoselvityksen mukainen).

- Kohde 1. Ilomantsin keskusta, lehtorinne Pötönjoelle kulkevan polun varrella.
- Kohde 3. Susisaaren alue. Vanhan metsän saareke suorantoineen muodostaa monipuolisen kokonaisuuden. Saranevat on Etelä-Suomessa arvioitu uhanalaiseksi vaarantuneeksi (VU) luontotyyppiä.
- Kohde 4. Haukilahden suo. Luonnontilaisena rantasuona muu arvokas luontokohde. Sararämeet on arvioitu Etelä-Suomessa erittäin uhanalaiseksi (EN) luontotyyppiä ja tupasvillarämeet vaarantuneeksi (VU) luontotyyppiä.
- Kohde 15. Salmisuo. Salmisuolla on useita uhanalaisiksi luokiteltuja suoluontotyyppisiä. Rimpinevat ja sararämeet on luokiteltu erittäin uhanalaisiksi (EN), saranevat, lyhytkorsinevat ja lyhytkorsirämeet vaarantuneiksi (VU) luontotyyppiä. Arvokas virkistys- ja luonnonmaisemakohde.
- Kohde 16. Hiekkahaudankankaan suo. Rimpinevat on Etelä-Suomessa luokiteltu erittäin uhanalaiseksi (EN) luontotyyppiä, lyhytkorsirämeet ja -nevat ja tupasvillarämeet vaarantuneiksi (VU) luontotyyppiä.
- Kohde 17. Ahvenlammin suo. Suolammet on arvioitu Etelä-Suomessa vaarantuneeksi (VU) luontotyyppiä. Rimpinevat on arvioitu uhanalaiseksi luontotyyppiä, saranevat ja lyhytkorsinevat vaarantuneiksi luontotyyppiä.
- Lisäksi merkinnällä on osoitettu valtakunnallisesti arvokkaan soidensuojelun täydennysehdotukseen sisältyviä alueita.

Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue (luo-3)

Alue on luonnonsuojelulain 49 §:n perusteella suojeltujen liito-oravien potentiaalista elinympäristöä. Alueella on voimassa MRL 43 § 2 momentin mukainen rakentamisrajoitus, kunnes alueella on suoritettu liito-oravaselvitys. Kohteen ominaispiirteitä ei saa toimenpiteillä heikentää.

Merkinnällä osoitettu luontoselvityksessä todetut liito-oravan potentiaaliset elinympäristöt kaava-alueella.

- Kohde 2. Pötönjokivarsi, rantametsä
- Kohde 6. Liito-oravan potentiaalinen elinympäristö
- Kohde 7. Liito-oravan potentiaalinen elinympäristö
- Kohde 9. Liito-oravan potentiaalinen elinympäristö, kuusikko
- Kohde 10. Pötönvaaran kuusikko
- Kohde 12. Pärekan liito-oravalle soveltuva elinympäristö
- Kohde 14. Havukakallio

Tärkeä tai vedenhankintaan soveltuva pohjavesialue (pv)

Alueella on kielletty sellaiset toimenpiteet (mm. jätevesien imeyttäminen), joista voi olla ympäristönsuojelulain 2 luvun 17 §:n (pohjaveden pilaamiskielto) vastaisia seurauksia. Lisäksi alueen rakentamista ja muuta maankäyttöä rajoittaa vesilain 3 luku (luvanvaraiset vesitaloushankkeet).

Merkinnällä on osoitettu yleiskaava-alueelle joko kokonaan tai osin sijoittuvat pohjavesialueet:

- Sonkaja (7146005)
- Tuomaanlähde (7146004)
- Putkela (7146001)
- Mekrijärvi (7146012)

5.10 Maa- ja metsätalousalueet

Osayleiskaavassa maa- ja metsätalousalueet on jaoteltu nykyisen käyttötarkoituksensa mukaan joko pelto- tai metsäalueisiin. Mikäli alueilla on merkitystä ulkoilun kannalta tai alueilla on maisemallisia tai ympäristöarvoja, on ne tuotu kaavamerkintöjen sisällöissä esille. Osayleiskaavassa on ympäristölliset ym. seikat huomioiden osoitettu kaavamääräyksiltään erityyppisiä maa- ja metsätalousalueita seuraavasti.

Maa- ja metsätalousvaltainen alue (M)

Alue on tarkoitettu pääasiassa maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. M-alueen rantavyöhykkeellä ei sallita rakentamista (MRL 43.2 §). Ranta-alueen ulkopuolella sallitaan haja-asutusluonteinen rakentaminen ottaen huomioon mm. rakennusjärjestyksen määräykset.

Tällä merkinnällä on osoitettu ne yleiskaava-alueen tavanomaiset maa- metsätalousalueet, joilla ei ole todettu erityisiä luonto- ja/tai maisema-arvoja.

Maatalousvaltainen alue (MT)

Alue on tarkoitettu maatalouden harjoittamiseen. Merkinnällä osoitetaan maatalouteen hyvin soveltuvia, maaperältään, ilmastoltaan ja maatilojen tilarakenteen kannalta parhaita alueita, yleisimmin peltoalueita sekä joissain tapauksissa niihin liittyviä metsäalueita (reunavyöhykkeet ja saarekkeet).). Rantojen ulkopuolella, maa- ja metsätalouteen liittyvän rakentamisen ohella, sallitaan haja-asutusluonteinen rakentaminen ottaen huomioon muut määräykset. MT-alueen rantavyöhykkeellä ja -alueella ei sallita rakentamista (MRL 43.2 §).

Tällä merkinnällä on osoitettu ne yleiskaava-alueen tavanomaiset maatalousalueet, joilla ei ole todettu erityisiä luonto- ja/tai maisema-arvoja.

Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityistä ulkoilun ohjaamistarvetta tai maisemallisia arvoja (MU)

Alueelle voidaan rakentaa retkeily- ja ulkoilureittejä ja niitä palvelevia rakennuksia ja rakennelmia. Alueella on voimassa MRL 43 §2 momentin mukainen rakentamisrajoitus.

MU -merkinnällä on osoitettu maa- ja metsätalousalueita, joilla on mm. ulkoilun ja reittien kannalta merkitystä. Usein näillä alueilla on merkitystä myös maiseman säilymisen kannalta.

Maa- ja metsätalousvaltainen alue, jolla on erityisiä ympäristöarvoja (MY)

Alue on tarkoitettu pääasiassa maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. Alueella saa rakentaa vain maa- ja metsätaloutta palvelevia rakennuksia, ei asuin- ja lomarakennuksia. Muutoin alueella on voimassa MRL 43 § 2 momentin mukainen rakentamisrajoitus. Maankäytössä on otettava huomioon luonnon ja ympäristön arvot. Metsänhakkuu on maisemallisten ja muiden ympäristöarvojen säilymiseksi suoritettava alueen erityisluonteeseen edellyttämällä tavalla.

Maisemallisesti arvokas peltoalue (MA)

Merkinnällä osoitetaan alueet, joiden säilyminen avoimina ja viljelykäytössä on maisemakuvan kannalta tärkeä. Alueella on voimassa MRL 43 § 2 momentin mukainen rakentamisrajoitus.

Merkinnällä on osoitettu peltoalueita kulttuurimaisema-alueiden yhteydessä.

5.11 Osayleiskaavan yleiset määräykset

Rakentaminen

Ranta-alueen ja -vyöhykkeen rakennusoikeus on tilakohtaisesti osoitettu AO-, AM- ja RA- alueille. Yleiskaava on laadittu maankäyttö- ja rakennuslain 72.1 § ja 72.2 § (rannat) mukaisesti oikeusvaikutteisesti siten, että rakennusluvut näille rakennuspaikoille voidaan myöntää suoraan yleiskaavan pohjalta ranta-asemakaava-alueita lukuun ottamatta. Muilta osin ranta-alueilla rakennuspaikkojen muodostaminen ei ole sallittua.

Kaavassa osoitettujen uusien asuin- ja lomarakennuspaikkojen pinta-alojen tulee olla vähintään 4000 m². Muodostettavan rantaan rajautuvan rakennuspaikan rantaviivan pituuden tulee olla vähintään 40 m.

Rakennuksen etäisyyden rantaviivasta ja sijainnin rakennuspaikalla tulee olla sellainen, että maiseman luonnonmukaisuus mahdollisuuksien mukaan säilyy. Vähimmäisetäisyydet rakennusjärjestyksen mukaisesti.

Rakennettaessa saareen tai alueelle, jolle ei voida järjestää tieyhteyttä, tulee rakennusluvan hakijan osoittaa ennen luvan myöntämistä käyttökelpoinen venevalkama, johon hakijalla on käyttö- tai rasiteoikeus.

Rakennusluvut voidaan lisäksi myöntää suoraan yleiskaavan perusteella taajama- ja ranta-alueiden ulkopuolisilla yleiskaavassa osoitetuilla olevilla haja-asutusluonteisilla rakennuspaikoilla. Ranta-alueiden ulkopuolella voidaan sallia haja-asutusluonteinen rakentaminen tapauskohtaisesti harkiten ympäristöolot huomioon ottaen, ellei aluekohtaisissa kaavamääräyksissä ole muuta mainittu. Tällaisen kaavassa osoittamattoman rakennuspaikan pinta-alan tulee olla vähintään 5000 m².

Alueiden rakentamisessa noudatetaan kunnan rakennusjärjestyksessä olevia määräyksiä, ellei yleiskaavassa ole toisin määrätty.

Maiseman huomioiminen

Maisemallisesti ja ympäristöllisesti merkittävillä metsä- ja virkistysalueilla tulee kiinnittää erityishuomiota maisema- ja luontoarvojen säilyttämiseen. Metsätalous- ja virkistysalueilla rantaviiva tulee pyrkiä säilyttämään luonnontilaisena. Rantaviivan muuttaminen edellyttää toimenpiteelle asianmukaisen luvan hankkimista.

Vesiensuojelu

Vesihuoltolaitosten toiminta-alueella sijaitsevilla kiinteistöillä on velvollisuus liittyä yleiseen viemäriin. Muilla alueilla talousjätevesien puhdistustason on oltava valtioneuvoston asetuksen talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisella alueella (157/2017) mukainen. Rakentamisessa on otettava huomioon jätevesien purkupaikan etäisyys vesistöstä siten, että se ei aiheuta vesistön pilaantumisen vaaraa.

Muuta

Tieyhteydet yleiskaavan mukaisille uusille rakennuspaikoille tulee ensisijaisesti järjestää olevia liittymiä hyödyntäen. Ennen rakennusluvan myöntämistä on uusille maanteihin tukeutuville rakennuspaikoille haettava tienpitoviranomaiselta liittymälupa tai liittymän käyttötarkoituksen muutoslupa.

Alueella sijaitsevien rakennusten ja muiden sähköä käyttävien laitteiden sähköistystä varten on maankäytössä varattava riittävästi tilaa sähköjohtojen ja muuntamoiden rakentamiselle ja ylläpidolle.

Rakentamiseen osoitettujen alueiden rajoista voidaan yleiskaavaa yksityiskohtaisemmassa toteutussuunnittelussa poiketa yleiskaavan yleispiirteisyyden ja pohjakartan tarkkuusvaatimusten puitteissa.

6 Osayleiskaavan vaikutukset

6.1 Yleistä

Kaavaratkaisusta aiheutuvien vaikutusten arvioinnin keskeisenä tarkoituksena on tukea kaavan päätöksentekoprosessia. Toisaalta vaikutustarkastelu ohjaa suunnitteluratkaisuja ja toimii osaltaan perusteena kaavaan lopullisesti valittaville maankäytöllisille aluevarauksille ja kaavamerkinnoille.

Maanomistajien ja eri intressitahojen sekä suunnittelijoiden välisen osallistuvan suunnittelun ja edelleen vaikutusten arviointien kautta pyritään välttämään nykyrakennetta huonontavia suunnitteluratkaisuja sekä kehittämään alueen maankäytöllistä ja ympäristöllistä kokonaisuutta.

Suunnittelun yhteydessä arvioidaan tarvittavissa määrin vaikutukset:

- taajamarakenteeseen, kyläalueisiin, ranta-alueisiin
- rakennettuun ympäristöön / kulttuuriympäristöön
- kunnallisteknisiin verkostoihin, liikenneverkkostoon
- luontoarvoihin, viher- ja ulkoilureittiyhteyksiin

6.2 Vaikutukset maankäyttöön

Yleiskaavan merkittävimmät maankäytölliset vaikutukset ovat Mekrijärven ja Sonkajanjärven alueella – tämän osa-alueen ranta-alueilla tapahtuvan rakentamisen ohjaaminen ja rakennuslupamenettely suoraan yleiskaavan pohjalta.

Yleiskaavamuutos saattaa aiemmin laaditun yleiskaavan nykyhetken tilanteen tasalle ja vastamaan kunnan nykyhetken tilannetta ja tulevaisuuden tarpeita. Yleiskaavapäivityksen jälkeen tavoitteena on uudistaa kirkonkylän asemakaava. Yleiskaavassa yhteensovitetään mm. rakentamisen, virkistyskäytön, luonto- ja kulttuuriarvojen ja liikenteen tarpeet.

Seuraavassa taulukossa on esitetty yleiskaavan vaikutuksia maankäyttöön:

Taajamarakenne, kyläalueet, ranta-alueet	Kehittyvät asuinalueet monipuolistavat asuinpaikkatarjontaa. Osayleiskaavassa on osoitettu liikenteellisesti hyvin saavutettavissa olevia ja keskeisesti sijoittuvia yritys-, teollisuus- ja muiden palveluiden alueita kuin myös toistaiseksi rakentamattomia asuinalueita. Taajama-alueiden ulkopuolella pääasiallisena maankäyttönä tulee nykytilanteen mukaisesti säilymään maa- ja metsätalous siihen liittyvine toimintoineen. Yleiskaavassa rajatun taajama-alueen toteuttaminen edellyttää asemakaavoitusta sekä alueiden liittämistä kunnallisteknisiin verkostoihin. Ranta-alueilla tapahtuvassa rakentamisessa huomioidaan maanomistaja- ja emätilakohtaiset tasapuoliset periaatteet. Sekä ranta-alueille sijoittuvat kulttuuri- ja luontoarvot. Taajama-alueen ulkopuolisille yleiskaavassa osoitetuille rakennuspaikoille voidaan rakennusluvat myöntää suoraan osayleiskaavan pohjalta. Taajamaan osoitetulla uudella rakentamisella on taajamarakennetta eheyttävä vaikutus.
Rakennettu ympäristö / kulttuuriympäristö	Yleiskaavassa on tuotu esille (lähtötietojen ja selvitysten mukaisesti) alueen kulttuuriarvoja, arkeolo-

	gista ympäristöä ja maisema-arvoja, jotka on edelleen huomioitu kaavaratkaisussa tarvittavin kaavamerkinnoin. Toisaalta ko. arvot on huomioitu tarvittaessa myös niitä ympäröivässä maankäytössä. Arvot tuodaan kaavan myötä nykyistä voimakkaammin yleiseen tietoisuuteen ja niiden säilymistä voidaan kaavankin myötävaikutuksella vaalia. Vanhan säilyttäminen ja uudisrakentaminen eri aikakausina muodostaa rakennuskantaan ajallisia kerrostumia. Valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle (Sonkajan kylämaisema) on osoitettu 11 rantamitoituksen mukaista uutta rakennuspaikkaa. Uudet rakennuspaikat sijoittuvat maisemassa ranta-alueille, eivätkä ne näy vaaramaisemassa. Uusien rakennuspaikkojen sijoittuminen ranta-alueelle ei siten heikennä maisema-alueen maisema-arvoja.
Kunnallistekniset verkostot Liikenneverkosto	Kaavalla ei ole erityisiä vaikutuksia laajempaan yhdyskuntarakenteeseen, liikenteeseen tai teknisen huollon järjestämiseen. Osayleiskaavassa osoitettujen asemakaavoitettavien alueiden toteuttaminen edellyttää niiden liittämistä kunnallisteknisiin verkostoihin. Uudet maankäyttöalueet ja täydennysrakentamisalueet sijoittuvat jo rakennettujen kunnallisteknisten verkostojen piiriin/ulottuville ja siten olevien verkostojen hyödyntäminen tehostuu. Kevyenliikenteen yhteystarve on osoitettu Enontien varrelle, Kurenkankaan asuinalueen ja Pitkälähdentien tien välille. Yhteystarve perustuu kevyen liikenteen määriin ja liikenneturvallisuutta heikentäviin risteyksien huonoihin näkemäolosuhteisiin kyseisellä Enontien osuudella. Liikenneyhteyksien osalta tukeudutaan olevaan katu- ja päätieverkkoon.
Luontoarvot	Alueen maankäytön yleisestä luonteesta johtuen, osa maa- ja metsätalousalueista on todettu sellaisiksi, joille kohdistuu ulkoilukäyttöä ja joilla on myös maisema-arvoja (MU). Alueen erityiset luontoarvot on tunnistettu ja merkitty kaavakartalle luo-1, luo-2, SL, nat- ja pv-merkinnoin. Ranta-alueiden uusien rakennuspaikkojen sijoittamisessa on otettu huomioon luontoselvityksessä todettu ja monin osin jo entuudestaan tiedossa olleet luontoarvot. Rakentamiselle osoitetaan siihen maaperällisesti sopivia alueita. Rakentamisella siihen osoitetuilla alueilla ei ole merkittävää vaikutusta alueen luontoarvoihin. Luontoselvityksen mukaiset suojeltavat alueet on otettu huomioon kaavaratkaisussa.

	Voidaan arvioida, että yleiskaavasta ei aiheudu oleellisia vaikutuksia Natura-kohteiden tai muidenkaan kohteiden erityisille luontoarvoille. Päinvastoin tietoisuus luontoarvoista mahdollistaa niiden huomioon ottamisen kaikessa maankäytössä.
Viher- ja ulkoilureittiyhteydet	Kaavan pohjalta yleisten alueiden – kuten virkistysalueiden ja reittien – sekä ulkoilureittien ylläpito ja kehittäminen on selkeästi määriteltävissä. Olemassa olevat reitit on merkitty kaavaan. Matkailuun keskeisesti liittyviä elementtejä tulevat olemaan moninaiset reittiyhteydet. Kokonaisrakenteessa tulee säilymään kattava reittiverkosto.

6.3 Osayleiskaavan oikeusvaikutukset

Ilomantsin kirkonkylä osayleiskaavan päivitys ja muuttaminen laaditaan oikeusvaikutteisena kunnanvaltuuston hyväksyttäväksi tarkoitettuna yleiskaavana. Rakennusjärjestyksen määräykset jäävät voimaan oikeusvaikutteisen yleiskaavan alueella, mikäli ne eivät ole ristiriidassa yleiskaavamääräysten kanssa, jolloin yleiskaavamääräykset ohittavat rakennusjärjestyksen.

Yleistä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesta suunnittelujärjestelmästä:

Maankäyttö- ja rakennuslain yleisenä tavoitteena on edellytysten luominen hyvälle elinympäristölle sekä ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehityksen edistäminen. Lisäksi lailla pyritään turvaamaan jokaisen osallistumismahdollisuus asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen.

Kuntien alueiden käytön järjestämiseksi ja ohjaamiseksi laaditaan yleis- ja asemakaavoja. Nämä jäävät kuntien hyväksyttäväksi. Kunnat voivat laatia myös yhteisen yleiskaavan. Maakuntakaava sisältää yleispiirteisen suunnitelman alueiden käytöstä maakunnassa tai sen osa-alueella. maakuntakaava vahvistetaan ympäristöministeriössä. Lisäksi valtioneuvosto voi hyväksyä alueiden käyttöä ja aluerakennetta koskevia valtakunnallisia tavoitteita.

Suunnittelujärjestelmän periaatteena on, että yleispiirteisempi kaava on ohjeena yksityiskohtaisempia kaavoja laadittaessa. Maankäyttö- ja rakennuslaissa korostuvat eri kaavatasojen toisistaan poikkeava asema ja tehtävät.

Yleisesti alueidenkäytön suunnittelujärjestelmän voidaan katsoa noudattavan ns. korvaavuusperiaatetta. Tämän mukaisesti alueidenkäyttökysymykset pyritään ratkaisemaan alimmalla mahdollisella suunnittelutasolla, jolla ne ovat ratkaisun laadulliset ominaisuudet ja osallisten vaikutusmahdollisuudet huomioiden parhaiten toteutettavissa.

Alueidenkäytön suunnittelutasot

- 1) Maankäyttö- ja rakennuslain säädökset
- 2) Maankäyttö- ja rakennusasetuksen säädökset
- 3) Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet
- 4) Vahvistettu maakuntakaava
- 5) Oikeusvaikutteinen kunnanvaltuuston hyväksymä yleiskaava**
- 6) Detaljikaavat (asema- ja ranta-asemakaavat)
- 7) Rakennusjärjestys
- 8) Oikeusvaikutukseton yleiskaava
- 9) Muut suunnitelmat

Alueiden käytön suunnittelujärjestelmä korostaa kuntien itsenäistä asemaa kaavoituksessa. Ainoana valtion vahvistamana kaavana maakuntakaavalla on erityinen merkitys valtakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden yhteen sovittajana.

7 Suunnittelumenettely

7.1 Osalliset

Maankäyttö- ja rakennuslain (1.1.2000) myötä kaavoituksen ominaisuuksiin on kuulunut huolehtia siitä, että eri intressiryhmien (osallisten) mahdollisuus osallistua asioiden käsittelyyn on riittävän laajaa, oikeisiin asioihin kohdistuvaa ja oikein ajoittuvaa. Suunnitteluun osallistutetaan päättäjät, kuntalaiset ja ne intressiryhmät, joita tarkastelualueen kehittäminen erityisesti koskettaa. Osallisia ovat kaikki ne, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa vaikuttaa. Lisäksi osallisia ovat ne viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään.

Tämän hankkeen osalta keskeiset osalliset:

- Ilomantsin kunta, hallintokunnat, päättäjät
- Maanomistajat, asukkaat, kuntalaiset
- Pohjois-Karjalan ELY-keskus ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue
- Pohjois-Savon ELY-keskus liikenne- ja infrastruktuuri / Väylä-virasto
- Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
- Pohjois-Karjalan alueellinen vastuumuseo
- Pohjois-Karjalan sähkö Oy
- Pohjois-Karjalan pelastuslaitos
- Teknisten verkkojen haltijat
- Metsäkeskus
- Pohjois-Karjalan Virkistysreitistöyhdistys ry
- Ikonvaaran, Sonkajan, Kuuksenvaaran ja Mekrijärven seudun kyläyhdistykset
- Ilomantsin matkailuyhdistys

7.2 Osallistumisen ja vuorovaikutuksen järjestäminen

Kaikista merkittävistä kuulemis- ja päätöksentekovaiheista ilmoitetaan Ilomantsin kunnan ilmoitustaululla ja internet -sivuilla www.ilomantsi.fi sekä kunnan virallisessa ilmoituslehdessä. Kaava-aineistot pidetään nähtävillä kunnanvirastossa ja kunnan nettisivuilla. Yleiskaava laaditaan vuorovaikutteisesti keskeisiä osallisia kuullen. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma on nähtävillä kunnan ilmoitustaululla ja internet -sivuilla kaavahankkeen ajan.

7.3 Suunnitteluvaiheet

Yleiskaavan keskeiset suunnittelu- ja käsittelyvaiheet:

- Kaavatyö selvityksineen käynnistettiin vuonna 2019.
- Aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu pidettiin 22.10.2020
- Vuosien 2019 - 2020 aikana laadittiin luontoselvitys, muinaisjäännösinventointi, rakennuskulttuuriselvitys ja emätilaselvitys rannoille.
- Maanomistajien kuulemistilaisuudet pidettiin 18.-19.3.2021 ja 25.-26.3.2021.
- Yleiskaavaluonnos on pidetty yleisesti nähtävillä 23.6.2021-30.7.2021.
- Yleiskaavaehdotus on pidetty yleisesti nähtävillä 8.12.2021-23.1.2022.

Kuopiossa 21.3.2022

Jorma Harju
Kaavoitusinsinööri